

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MAGDA DÖNDÜĞÜNDE

Ömer F. Oyal (1959, İstanbul) 1982 yılında Boğaziçi Üniversitesi İşletme Yöneticiliği bölümünü bitirdi. *Yeni Olgu*, *Söz*, *Gelecek*, *Insight Turkey*, *Radikal Kitap*, *Mesele*, *Varlık* ve *Duvar* gibi çeşitli dergilerde yazıları yayımlandı. Halen Orta Asya-Kafkasya Raportörlüğü yapmaktadır.

Eserleri:

Roman

Sürgün Ruhun Rüya Defteri (Literatür, 2006), *Gecelerin En Güzeli* (Literatür, 2007), *Önceki Çağın Akşamüstü* (Ayrıntı, 2012) ve *Ferahlık Anına Övgü* (Ayrıntı, 2013).

İnceleme

Keçi / Zanlı, Kurban, Cefakâr (YKY, 2013).

ÖMER F. OYAL

Magda Döndüğünde

Roman

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yapı Kredi Yayınları - 4350
Edebiyat - 1223

Magda Döndüğünde / Ömer F. Oyal

Kitap editörü: **Devrim Çakır**
Düzeltili: **Korkut Tankuter**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **İlknur Efe**

Baskı: Altan Basım Ltd.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Sit. 222/A Bağcılar / İstanbul
Tel: (0 212) 629 03 74 Faks: (0 212) 629 03 76
info@altanbasim.com
Sertifika No: 11968

1. baskı: İstanbul, Mart 2015
ISBN 978-975-08-3167-6

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2015
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Magda Döndüğünde

Birinci Bölüm

Salih Demirci bir kez daha uyandı ve mırıldandı: “Rüstem öldü.” Başucundaki gece lambasının ışığında artık iyice seçilebilen duvar acıtıcı bir bütünlükle kendisine bakıyor, suratsız gerçeklik tesellisiz bir ifadeyle kendisini izliyordu. Yorgun parmaklarını pijamasının kolundan içeriye sokup yılların pasıyla solgunlaşmış rakamların üzerinde hafifçe gezdirdi. “Buradalar” diye düşündü, “Hâlâ buradalar”. Bir kez daha fısıldadı. “*Rüstem ist gestorben.*” *Rüstem öldü.* Ağzından dökülen hortlak kelimelerin tınısıyla ürpererek karşı duvardaki saatte akrep ve yelkovanın konumlarını seçmeye çalıştı.

Bu gece dördüncü kez uyanıyor, bu kez mesanesindeki zorlamadan değil. Salih Bey açlık hissediyor. Derin, uçsuz bucaksız bir açlık. Midenin istenci yoğunlaştıkça gurultu daha da buyurgan bir gü-rültüye dönüşüyor. “Bir şeyler yemeliyim!” Soğumuş odada yatakta doğrulmak, hırkasını giymek, terliklerini bulmak, ayağa kalkmak, karanlık koridorda ilerleyip mutfığa ulaşmak. Bütün bunları sırasıyla gözden geçirdi. Rüstem’in ölümü yeni bir bilgi sayılır mıydı? Belki de hayır. Mideden gelen feryadın tahammül edilir olup olmadığına sınamak istedi. Ama faydası yok. Daha fazla oyalanmadan kalkmalı, zihninde sıraladığı aşamaları bir bir gerçekleştirmeliydi. Yatakta doğrulup ayaklarını soğuk zemine değdirdi. Önce parmak uçlarını, ardından tabanını. Üşüdü. Önce yatakta giydiği çorapların artık ısıtamadığı ayak bileklerine, oradan da bacaklarına ve kasıklarına kadar üşüdü. Ellerine, ellerinin üzerindeki koca lekelerle damgalanmış, günbegün yerçekimine daha da yenik düşen deriye baktı. Sonunda hep yerçekimi kazanır. Çoktan kabullenilmiş bir hakikatin belirgin işaretleri. Serçe parmağının ucundaki kütleşmiş ve hastalıklı tırnağın da bir işaret olduğunu düşündü. Sağ ayağıyla yatağın altında göremediği bir yerlerde olması gereken terliklerini bulmaya çalıştı. Zihninde kapkara bir sıvının yayılmakta olduğunu seziyordu. Mürekkep lekesi gibi, bulanıklığın giderek yoğunlaşıyor gibi bir şey. Hatıra serpildikçe tatsızlık duygusu yoğunlaşıyordu.

Elleriyle yatağa abanıp ayağa kalkmaya çalıştı ama yeniden

oturdu. Bu kez de terlemeye başladı. Nihayet kalkıp odanın kapısını olabildiği kadar sessizce açtı. Evdeki sessizlikte tekinsiz bir şeyler vardı. “*Natürlicher Tod!*” *Doğal ölüm.* Yüzünü buruşturdu. “Rüstem’in ölümüne doğal bir ölüm demek de ne demek? Ne olmuş yani!” Mutfığa kadarki mesafeyi ölçmeye çalıştı.

Koridor daha da soğuktu ve biraz önce vücuduna yayılan ter şimdi hızla soğuyordu.

Gürültü yapmadan mutfığa erişebilmek neredeyse imkânsız. Ama başarmalı. Ses çıkartmadan oraya ulaşılmalı. Hem de en kısa sürede ulaşılmalı. Aliye Hanım bu gece yatılı. Aliye’nin tuvalete gidiş gelişlerinden de, mutfaktaki hareketlilikten de haberdar oluşturuşu iğrenç. Salih Bey mahremiyeti bütünüyle ortadan kaldıran acizlikten nefret ediyordu. Aliye’nin uykusundan uyanıp “Bunak, yine tuvalette!” ya da “Mutfakta ne yapıyor bu moruk?” demesine razı mı olunmalı! Bir şeyler atıştırmak ya da tuvalete gitmek gibisinden basit eylemler bunca göz önünde mi olmalı!. Yine de yola devam ediliyor. Sürünen adımların hışırtısı sessizliği yırtıyor. “Rüstem öldü.” Yaşananların biricik şahidi artık hayatta değil. Salih Raşidov ile Rüstem Hamzayev’in birbirlerinin şahitliklerine dair bağ artık sonsuza dek çözüldü. “Bir tanığın ölümü aslında her zaman rahatlatıcıdır” diye düşündü bir an, sonra utandı. Şahitten ve hatıradan utandı. Rakamı mırıldandı yeniden. “748413. Hangi gündü? Bugün değil. Dün de değil. İki gün oldu demek. Demek şimdiden iki gün oldu.” Sabah uyanabilirse üç gün olmuş olacak. “Niye uyanmaya-cakmışım ki?”

Rüstem, geçerli soyadıyla anarsak Rüstem Yılmaz toprağa verildiğinde hava kapalıydı. Sıradan bir kış öğle sonrası. Kızı, damadı, ikinci karısı, ikinci karısından olma çocukları, onların eşleri. Bu yaşlı ve ağır ölüden bir an önce kurtulmak isteyen sıkılmış bir akrabalar topluluğu ve birkaç eski dost. Vakıf’tan iki üç kişi ve bir de kendisi, Salih Bey. O kadar. Tabii bir de imam. Onsuz olmaz. Konuşma falan yapılmadı. Kimse konuşmak istemedi. Biraz geride başka bir mezarın kenarını çevreleyen mermerin üzerine oturup zoraki topluluğu izledi Salih Bey. Dizlerinde biriken yorgunluk sırasında ağrıya yol açıyordu. Hem üzerine oturduğu mermer de buz gibiydi ve birazdan karnı ağrımaya başlayacaktı. İşemesi gerekeceğini de hissediyordu. Havada bir ferahlık vardı, gereksizleşmiş bir ağırlığın dünyayı terkinden duyulan ferahlık. Gereksizlik usandırıcıdır.

Kendi cenazesinde de aynı duygusuzluk olacaktı. Belki de daha be-
teri. İmam bile havayı sezmiş gibi bıkkınca bir edayla okudu duayı.
Salih Bey Fatiha'ya oturduğu yerden eşlik etti. Avuçlarını Türkler
gibi birbirinden uzaklaştırmadı, alt kenarlarını birleştirdi. Rüstem'e
memleketten sunabileceği tek hatıra bu. Kimsenin görüp fark ede-
meyeceği, oldukça eğreti bir hatıra. Sonra dua bitti. Rüstem'in da-
madı ve çocukları kürekle birer parça toprak atıp kalanını işçilere
devrettiler. Bir an için kalkıp küreği kavrayarak bir parça toprak
da kendisi atmak istedi. Kuşkusuz bu sembolik ağırlığı büyük bir
hareket olacaktı. Ama kalkmadı. Gülünç duruma düşmeyi göze ala-
madı. Sonra herkes alelacele toparlanıp arabalara yöneldi.

Salih Bey'i damadın arabasına bindirdiler. Yol boyunca hemen
hiç konuşulmadı. Sağlık sıhhatte dair boşluk doldurmaya yönelik
bir iki gayretkeş hal hatır sorma, o kadar. Sıcacık bir arabada tat-
lı ve sıcak bir iç geçmesi. Dinlendirici ve merhametli kısacık bir
kendinden geçiş anı. Sarsıntıyla gözlerini açtı. Binalar, insanlar ve
reklam levhaları geriye doğru güvenle kayıyordu. Hüzün gibi bir
şey hissetti ve ıslık çalar gibi oldu. Çarpık bir melodi ve nefessiz
bir gırtlaktan çıkan kırık, ince bir ıslık parçası. Dikiz aynasında
Rüstem'in damadıyla göz göze gelip mahcup mahcup gülümsedi.
Neyi çalmaya çalıştığını bilemedi. Şimdi de bilemiyor. Bir türlü to-
parlanıp bir araya getirilemeyen ses parçaları. Uzak değil, sanki her
an tamamını çıkartabilecekmiş gibi ama olmuyor. Mezar başların-
da söylenen bir şarkı gibi ama çıkartamıyor işte. Yine anlaşılmaz,
yine bölük pörçük.

Gerçekten de soğuk oldu. İyice soğuk. Koridorda ayaklarını sü-
rükleyerek ilerliyor, hareket üşümeyi biraz olsun yatıştırırsa da bu
kez terlemeye başladı. "Dişlerimi almadım! Kafasız!" Geride bırak-
tığı metrelere dermansızca baktı. Mekân karanlıkta giderek gen-
leşiyor, tüm hedefleri imkânsızlaştırıyordu. Geri dönüp odasına,
yatağın başucuna ulaştı. Açlık daha da şiddetlendi. Başucundaki
kâsenin içindeki solgun, pembe renkli damaklara dokunduğunda
artık midesinden çılgınca feryatlar yükseliyordu. Beceriksiz hare-
ketlerle dişleri ağzına geçirdi. Bir lokmayı parçalayıp öğütebilecek
yetiye yeniden kazanmak, hareketlerine ve yüzüne bir yırtıcılık ifa-
desi kazandırdı. Hatta gözlerinde küçük, çok küçük bir kıvılcım
parladı. Süreksiz bir kıvılcım. Parmaklarını ağzına sokup dişleri
iyice yerine oturttu.

Kişi hatıralar karşısında savunmasızdır. Onca yılın ardından, beynin uzak kıvrımları arasından ansızın çıkıp gelir, küçük çıtırtılarla dokunurlar. “Moruğu bulduk, moruğu bulduk!” diye saklanan izbelikte sevinçle ellerini çırpırlar. Görüntüler, birbirini çiğneyip amansızca itişerek sıraya girmeye çalışır. Bir kez yakalandıktan sonra diğerlerinin yetişmesi uzun sürmeyecektir.

Mutfağın ışığını yaktı. Parlak ışıqla birlikte mutfak kaçınılmaz biçimde canlandı. Burası daha da soğuk. Yüzündeki yırtıcı ifadeye karşın açlığı umursamayacak güçte değil. Artık hiç değil. Birkaç lokma yemezse hemen ölüverecekmiş gibi bir telaş içerisinde şimdi. Geberip gidecek, Rüstem’in yanına gömülecek ve diğerleriyle birlikte çürümeye başlayacak. Titrek parmaklarıyla ekmek kutusunu açıp bir parçayı kopardıktan sonra ağzına atıverdi. “*Eine Kugel kam geflogen!*” Öylesine bir cümle. *Bir mermi uçarak geliyor.* Başka bir hortlaklar dizisi. Böyle bir cümleyi hatırlayabilmesi şaşırtıcıydı. “Demek beynim henüz bir bulamaca dönüşmemiş” diye umutlanır gibi oldu. Ekmek kırıntıları mutfak tezgâhının üzerine dökülüyordu. Bazıları da yere. Aldırmadı. Bir parça ekmek daha koparttı. Çiğnemeyi kesip evi dinledi. Bir çıtırtı duyar gibi oldu ama bir şey yok. Sadece bir yanılsama. Bazen hiçbir şey işitilmiyor, bazen de kulak amansızca uğulduyor. Dışarıya baktı. Karşı pencerelerin hiçbirinde ışık yok. Gece olanca karanlığıyla en derin yerinde uyukluyor. Sokak lambalarının çiğ ışığı gecenin derinliğini aşamıyor ve açlık giderek yok oluyor.

Odasına döndü. Artık daha sakin. Odasının korunmuşluğunda acelesiz. Dişlerini çıkartıp yeniden sehpanın üzerindeki çanağa yerleştirdi, üst çenedeki ekmek kırıntılarına baktı. “İğrenç.” Terliklerini çıkartıp yatağa sokuldu; uzanmadı, sırtını yastığa yaslayıp oturdu, yorganı üzerine çekti. Yatağın içi hâlâ sıcaklığını koruyor. Ayaklarını birbirine sürüttü. Yorgun hissetti kendini ama uykusu yok. Ürkütücü bir uykusuzluk ânı. Sehpanın üzerindeki bulmaca yığınınına baktı. Hayır, bulmaca çözmek de istemiyor. Öylece karşı duvara bakarak uykunun merhametle yaklaşmasını beklemek istiyor. Rüstem’i düşünmek iyi olmadı. Bu saatlerde hatıra sayıklamak iyi değil. Mutfaktaki cümleyi hatırlamaya çalıştı. *Kugel’i, mermiyi.* Ama devamı yok. Onun yerine ağzında endişeli bir tat belirdi. Dilini yanağının içinde gezdirdi. Ağız, dişler olmadığına kocaman, uçsuz bucaksız bir mağara gibi derinlere uzanıyordu. “Lüzumsuz, bütün bunlar tamamiyla lüzumsuz!”

Çölden gelen kumların oynadığı dar sokaklarda çaresizce gezinmeye başladı. Bulanık nehrin yan kollarından, kanallardan yükselen ağır kokular. Her şey kupkuru. Susadı ama başucundaki bardağa uzanmak istemedi. Bazen bir yudum bile mesanenin uyanmasına neden olabilir. Buna karşın yavaşça ısınıyor, yorganın içindeki ayaklar dinleniyor. “Vabkent.” Kelimeyi bir iki kez mırıldandı. İsim uzak ama görüntüler değil. Kavun kokusu da uzak değil. Kavun kokusundan tiksiniyor Salih Bey. Şimdi bile suratını buruşturdu. Kokunun hatırası olabilir mi? Evet, tiksiniyor. Kilometrelerce uzayıp giden kavun bostanlarından da, kasaba duvarlarının gölgeliklerine istiflenmiş hasat sonrası kavun dağlarından da ve hatta şimdi pazarda gördüğü kavunlardan da. Aliye Hanım’ın bazen sırf kendisi için alıp mutfakta kestiği kavunun tüm evi saran ağır, iç bayıltıcı kokusundan da tiksiniyor.

Uyumak, uyuyabilmek istiyor. Olmuyor. Çatlak, Salih Bey’e aldırmadan yavaş ama istikrarlı çıtırtılarla genişliyor. Çepeçevre bostanlar ve onun gerisinde, çok uzaklarda ölümcül kum denizi. Yeşil, ince bir kum tabakasıyla örtülü. Kumla yeşilliğin bir türlü bitmeyen mücadelesi. Ama yeşil insanın bütün çabalarına, kanallara ve su borularına rağmen fazlaca ilerleyemiyor, kumsa tıpkı sinekler gibi, her daim saldırgan. Hayali sinekleri savuşturmak için sol kolunu havada salladı, güçsüz kol bir iki amaçsız çabadan sonra yanına düştü. Dünyadan uzaklığın dile gelmez bir kederi var. Her Vabkent’linin duyduğu derin, suskun bir keder. Ama dünyasız da yaşanıyor. Dünyasız da bir hayat kurulabiliyor. Kasaba dışında ta çöle kadar uzanan pamuk tarlalarının kum deryasına saldırısıyla ve kumun direnişiyle düğümlenmiş bir dünya. Nefes almaya çalıştı, derin bir nefes. “Vabkent üzerine bir şiir yazılamaz” diye söylendi. Dünyasızlık üzerine bir şiir yazılamaz. Böylesine iddialı bir hükme varmak gülümsetti. Öğretmen okulunda yazdığı kırık dö-kük şiir denemelerinden herhangi birini hatırlayabilmek mümkün değil. Hem hatırlanmasalar daha iyi. Dünyasızlık şiiri de kavurur. Minarenin, kasabanın ortasında upuzun dikilen neredeyse dokuz yüz yıllık minarenin dünyayı görebilmek, dünyalı olabilmek, kavun kokusundan kurtulabilmek için boynunu böylesine uzatmış olabileceğini düşündü. Bu kırık metrelik ihtirasın başka bir anlamı olamazdı. Tozun toprağın içinde tek başına dikilen minareye acıdı bir an: Boyunu ne kadar uzatırsa uzatsın kumun ve kavun

bostanlarının içinde aşınmaya, devrilene kadar soluksuz kalmaya mahkûmdu. Üzerindeki taş işlenmiş küfi yazılar zamanla aşınacak, dikenin adı da, hatta Allah'ın ayetleri de kumun içinde eriyecekti. Adolat'ın eridiği gibi. “Adolat!” Ama fark etmez. Bunca zamandan sonra isminin ne olduğu hiç fark etmez. Yüzünü hatırlamaya çalıştı; neye benzediğini, nasıl bir bakışı olduğunu, gözlerini, duruşunu. Sadece kahverengimsi bir duman. Eski bir toprak ağasının konağına eklemeler yapılarak genişletilmiş döküntü binada hizmet veren ilkokula yeni atanan öğretmenlerden biri. Bina bir zamanlar güzel olabilirdi belki ama şimdi artık Sovyet zevkini yansıtır hale gelmişti. Adolat, Salih'ten sonra atanmıştı. Genç kadın gurbette sayılırdı, Salih ise memleketinde. Miniklere coğrafya ve Rusça öğretme çabasında anımsanması gereken bir parıltı yoktu kesinlikle. Çocuklar evlerinde de güç bela konuşulabilen bir dili öğrenirken fazlasıyla bocalıyorlardı, hepsi bu. Bulanık, her şey fazlasıyla bulanık. Eski nişanlıdan hiçbir anı yok neredeyse. Ne bir gülüş, ne bir cümle. Başka bir hayattan bir anı yok. Orduya çağrıldığında henüz birkaç aylık nişanlıydılar. Sadece birkaç ay. Derinliksiz yani. Ne derin bir kesik, ne derin bir süre, ne de derin bir acı. Neyse ki savaş gelip yetişti. Unutulası tozlu dünyadan küçücük renkler. Savaş gelip yetişmeseydi Salih Bey de tozun içinde çürüyerek, ellerinde yine aynı lekelerle yaşlanırdı. Hayat kesinliğin olduğu yerde bağlanmıştı. Ölüler de derin bir kesinlik içindeler. Ölen kurtulmuştur. Rüstem öldü; Adolat ise öylesine silik ki, artık nefes alıp veriyor oluşu bile bir şeyi değiştirmmez. “Magda'nın zamanı döndü” diye hırıldadı Salih Bey. Magda da, Vabkent de, uzaklar da dönüverdiler. Karşı apartmana o kadının taşınması, Rüstem'in ölümü ve Magda'nın dönüşü. Uykunun yumuşak bir müjdecisi gibi gelip yetişmesini, kendisini sarıp sarmalamasını umdu. Vabkent'ten kalan izlenimleri diriltmeye çabalamak faydasız. Başka hayatlar öncesindeydi o. Sıla, başka hayatların gerisinde yitip gitti. Anasının yüzü de gelmiyor gözlerinin önüne. Sılayı kaybetmenin bundan daha açık bir delili olabilir mi? Hiçbir çizgi yok. Tuhaf. Bu olmamalıydı yine de ama oldu. Kişi anasının yüzünü unuttuğunda umarsız biçimde köksüzleşir. Oysa kayıp yeni değil. Kamburumsu bir gölge ve seçiren bir sağ göz, hepsi bu. Halbuki Rüstem bazen anasından söz ederdi. Anlattığı masallardan, huylarından, gülüşünden. Salih Bey anasını hatırlamaya çalıştığında gözlerinin önüne hep Rüstem'in ağzından

dinledikleriyle iç içe bir görüntü geliyor. Babası, kız kardeşleri ve dedesi de bundan farklı değil. Hepsinin yüzleri onca zamandır çölden gelen kumla örtülmüşçesine dümdüz. Ürkütücü bu. Yüzlerin kumun altında kalışı ürkütücü. Kavundan, tozdan, kumlar altındaki yüzlerden, bulanık su kanallarından oluşan izlenimler yüreğini sıkıştırdı. “Rüstem de öldü.” Rüstem’in hangi köyden geldiğini hatırlamaya çalıştı. Olmadı. “Belki de köyünü hiç umursamamıştım.” Köyler niye umursansın ki. Gözlerinin önünde sadece uzakta-ki minarenin silueti var. Sonra o da yavaşça bulanıklaşıyor, tatlı bir rüzgâr yayılıyor, sonrası merhametli yumuşak bir karanlık.

• • •

Aliye Hanım kahvaltıyı hazırlayıp çıktı. Bugün galiba oğlanın evi temizlenecek. Sema, yani gelin haftalık temizlik günlerine uyulmasında ısrarcıdır. Gün atlatmaz. Pazartesi, cuma temizlik; salı çamaşır, çarşamba ütü. Salı, Salih Bey’in evinde temizlik, cuma çamaşır, cumartesi ya da pazar ütü. Aliye’nin aynı sokaktaki iki ev arasındaki nihaysiz koşuşturmasını düşünüp dudağını büzdü Salih Bey. Kadın aynı sokakta bir 24/4’e, bir 35/7’ye gidip geliyordu. Hatta bazen de Altan’la Sema’nın en büyük oğluna yani en büyük torununun evine gidiyordu. Bitimsiz mekik, usandırıcı evler. Salih Bey eskimiş kahvaltı sofrasına bakıyor. Kirli tabak, ufalanmış yumurta kabukları ve boş çay bardağının soğukluğu ile baş başa. Yine aynı tatsızlık. Uyuyunca geçmiyor demek. Pencereden karşı dairelerin camlarını süzüyor, ardından da sokağı. Karşı camlar henüz hareketsiz. Sokak hareketsiz. “O, daha çıkmaz.” Karşıya, üçüncü kata geçen ay taşınan kadın henüz çıkmaz. “Saati gelmedi. Daha on beş yirmi dakika falan olmalı.” Her gün aynı şeyleri aynı saatte yapanlarda sağlam ve güven verici bir şeyler var. Görevlerini aksatmayanların düzenli ve kararında hayatları. Halbuki taşınırlarken böyle bir izlenim yaratmamıştı kadın. Ne kadın, ne de kocası. Adamın kocası olup olmadığını ya da nesi olduğunu bilemiyor Salih Bey.

Titreyen bacağıni öbür sandalyenin üzerine uzattı. Kahvaltı artıklarıyla dolu bir masanın başına oturmak hoş değil. Aliye’nin Altan’ın evindeki temizliğe ara verip gelmesine, gelip öğle yemeği hazırlamasına epey var daha. Sema bu konuda da titiz. 12’de temizliğe hangi aşamada olunursa olunsun ara verilir ve Aliye, Salih

Bey'in evine gönderilir. Sema'nın iki evin, hatta büyük torununki de dahil edilirse üç evin her türlü işini organize ediş i neredeyse profesyonelceydi. Öyle ki, Aliye'nin tam mesaiyle çalıştığını ve kaytaracak zamanı olmadığını söylemek abartılı olmazdı. Sema'nın suratını düşündüğünde yüzü asıldı. Kadından ta ilk günden beri, Altan'ın müstakbel nişanlısı olduğu günden beri hoşlanmamasının nedenini onca yıldır bulamadı. Hoşlanmıyor işte, hepsi bu. Her duyguya bir neden bulmak zorunda değildi. Ev Aliye'nin yokluğunda sadece kendisine ait. Güzel bir suskunluk anı. Suskunluğun böyle uzayıp gitmesi, kesilmemesi güzel. Masaya, masadaki kahvaltılık kalıntılara bakmamaya çalışarak derin bir nefes aldı. Mutfak o kadar da sıcak değ il. İçeriye gidip sırtına bir şey daha almalı. Hırka apaçık yetersiz. Ama mutfaktan uzaklaşılmalı. Dayanılmalı. Allah'ın cezası sidik torbası sızlanmaya başlamamalı. Öteki ayağını da sandalyenin üzerine yerleştirdi. Rahat, daha rahat. Karşı camlarda henüz hareket yok. Oturduğu yerden ancak üst katlar görünüyor. Farkında olunmasa da karşı apartmanlardakilerle beraber yaşıyor. Dikkati çekmeyen yapışkan görüntüler. İkinci kattaki moruk karı ansızın camı açiverdi. Salih Bey görünmemek için başını eğdi. Her zamanki şeyler. Kadın evi havalandırıyor, ardından da bir iki örtüyü silkeleyip içeri dönüyor. Kocası Necmi Bey de birazdan camın önüne gelecek; bir yandan elindeki bezle camın önündeki mermeri silerken bir yandan da sokağı teftiş edecek. "Her sabah, ama her sabah elinde bezle eni yirmi, boyu yetmiş santimlik mermerin üzerindeki yağmur damlalarının izlerini ya da toz toprağı silmek ne anlama geliyor?" Salih Bey, adamın hoşnutsuz suratına bakıyor. "Bu surat ne ifade ediyor olabilir? Yaş landıkça akıllanmıyor insan." O çıktığında, Necmi Bey'in gözleri değ mesin istiyor Salih Bey. Donuk gözler onu bellemesin istiyor. Sabırsızlanıyor. Necmi Bey sokağı süzdü, ardından aynı memnuniyetsiz ifadeyle mermer yüzeye baktı. İyice sildiğinden emin olduktan sonra içeri geçip camı kapattı. O gözler artık yok. Salih Bey rahatladı. Masaya tutunarak ayağı kalktı, ağır ağır camın önüne gelip sokağı bakmaya başladı. Tam o anda karşı apartmanın kapısı açıldı, derin bir nefes aldı Salih Bey. Depderin bir nefes. Ama hayır, çıkan, karşının kapıcısı. Öfkelendi. Cılız, buruşuk yumruğunu sıkarak gib i oldu. Canip Efendi yavaşça kapıyı kapatıp elindeki kağıdı okuyor. "Aynı

surat, Necmi ile aynı surat!" Adam, hakkındaki düşüncelerden ve izlendiğinden habersiz aynı telaşsız adımlarla sokağın başına yürüyüp kaybolurken Salih Bey yine minareyi hatırladı. Göze batıveren paslı minare. Öylesine, bir belirip bir yok oluyor. Kavunların, unutulmuş tek katlı tozlu evlerin arasından yükselen geleneğin tehditkâr işaret parmağı. Minare'nin görüntüsü beyindeki dokulara hafifçe sürtünüyor. "Tatsız, tamamıyla tatsız."

Karşıdaki kapı yine açıldı. "Bu sefer o!" Ama yalnız değil. Arkasından çıkan adam, kocası, sevgilisi ya da her nesiye, asık suratla bir şeyler söylüyor. O, yani kadın alışkın bir edayla adama cevap veriyor. Sesi duyulmuyor. "Sesi neye benziyor? Keşke soğuğa aldırmadan camı açsaydım... Ama şimdi olmaz. Hem, belki bu yükseklikten bir şey duyulmaz." Kapının zilini bile güçlükle işitebilirken sokakta konuşulana nasıl duyacak? Kadın konuşurken başını hafifçe yana yatırıyor. Magda'nın tersine sağa değil, sola. Galiba bu, daha kendinden emin, daha bağımsız bir başını yatırma hali. Kapıda duraksamaları uzun sürmüyor, birlikte sokağın başına doğru acele acele yürüyüp bakış açısının dışına çıkıyorlar. "Onlar" değil o. Herifin hangi cehennemde kaybolduğu kimsenin umurunda değil. Sesinin rengini bilebilmek, hepsi bu. Sesinin rengiyle ne kastediliyor? Cevabı yok. Henüz bilinebilen bir cevabı yok. Bomboş sokağa bakıyor. İyice ıssızlaşmış duygusu veren sokağa ve karşıdaki körelmiş camlara. Bir iki evin salonundan cılız bir ışık yayılıyor. Yan apartmanın mutfağının lambası yanıyor. Demek Leman Hanım'ların kızı işe geç kalıyor yine. "İşe hep geç kalınıyor. Durmaksızın, ardı ardına her iki üç günde bir işe geç kalınıyor. Hep aynı savruluk. İşe geç kalmış ama hâlâ boğaz derdinde!". Bu denli hızlı kilo almasının bir nedeni var elbette. Leman Hanım'ların kızının ismini hatırlayamadı bir türlü. Oysa daha dün sabah büyük bir açıklıkla bilivermişti. Böyle oluyor işte. Bellek anlaşılmaz izlerin peşinden gidiyor. En gerekli anda insanı piç gibi ortada bırakıveriyor. Leman Hanım'lardan da onların giderek balık etinden şişmanlığa doğru evrilen savruk kızlarından da sıkıldı. "Bir çay daha koymalı." Ocağı yakıp soğumuş çaydanlığı üzerine yerleştirdi ve başında beklemeye başladı. Mavi alevlerle ısınan lekeli eller gevşiyor gibi. Parmakların biraz uzağında tatlılıkla oynayan alevler içini ısıtıyor. Kadının sesinin neye benzediğini düşündü yine. Onu her görüşünde içinde

beliren tatsızlık duygusunun bir tür bağımlılık haline gelmeye başlaması tuhaf. Midede uyanan sızı gibi bir bağımlılık. Vahide Hanım, yani Salih Bey'in müteveffa eşi, yani çocuklarının anası, konuşurken başını yana eğmez dosdoğru önüne, terliklerine bakardı. Başını yana eğmekte açıklanamayan bir şeyler olmalı. Başını yana eğmenin gizlediği ya da açığa vurduğu bir dünya olmalı. "Sigara!" Ansızın akla geliveren ölümcül bir günah ihtimali gibi bir şey bu. Kendini uzun yıllardır içmediği zıkkımı arzularken bulmasıyla ürperdi. Derin bir nefes aldı. Çayla birlikte bir sigara tütürmek istiyor. Evet, istiyor. Böylesine açık ve fiile yönelik bir sayıklama biraz olsun rahatlatı. Suçluluğu törpüledi en azından. Yıllar sonra ilk kez gözlerinin önünde mavimsi tatlı bir duman geziniyor. "İlk sigaramı Rüstem ikram etmişti. Artık o da öldü."

Çıplak düzlüğün ortasındaki Kagan öylesine eğreti ve çevresine o kadar yabancı ki, boşluğa kondurulmuş bir bekleme salonundan farkı yok. Salih şehre, Buhara tarafına bakıyor. Bir şey görünmüyor. Uzak bir siluet bile. Şehir uzakta, görülemeyecek kadar uzakta. Buhara hanlarının treni şehre sokmamaktaki inadına sövüyor. Korkaklığın katı inadına. Uzaklaşmadan önce Kalan Minare'nin endamını bir kez daha seyretmek isterdi. Hepten unutmak üzere son bir bakış fırlatırmak. Yine de daha o anda bile gözlerinde canlandırabiliyor minareyi. Etrafındaki mavi kubbeleri, havuzların boğucu, ölümcül dinginliğini. Orada unutulup gidecekler. Çok uzaklardayken dahi o ketum havuzlardaki yosunlar zehri biriktirmeye devam edecek. Minare, insanların acıklı yazgılarına aldırmağsızın gökyüzünü işaretlemeyi sürdürecektir. Hiçbir şey umurunda olmayacak. "Eine Kugel kam geflogen! Evet! Bu. Bu olmalı! Gilt's mir oder gilt es dir?" Sevindi ama devamı gelmedi dizelerin. Mırıldanmaya çalışmasına rağmen melodiyi tutturamadı. *Bir mermi uçarak geliyor / bana mı geldi, yoksa sana mı?*

Sevkiyat trenini bekliyorlar. Belki yüz elli erkek öylece bekliyor. Kimisi sırtını duvara yaslamış, kimisi gıcırdayan tahta bir çite, bazısı bir ağaca. Çuvallarla, bavullarla bekliyorlar ve susuyorlar. Onca kişinin suskunluğundan yayılan zehir, paslı bir renge boyu-

yor dünyayı. Kadınlarını, ailelerini, hayatlarını geride bırakmış erkekler öylece beklemekteler. Bir iki tanesi aceleci bir hayalcilikle geri dönüp şu istasyonun zeminine ayak bastığı ânı gözlerinde canlandırmaya çalışıyor. Salih uzaktaki şehrin kubbelerini düşünüyor bir bir. Adolat'ı düşünmüyor. Evdekileri de düşünmüyor. Düşünmek için çok zamanım olacak nasılsa diye geçiriyor içinden. Aceleyle gerek yok. Sırtını yasladığı kerpiç duvar sıcak, toprak da öyle. Toprağa dokunuyor bir an, elini üzerinde gezdiriyor. Toprak eline bulaşıyor. Birbirine sürterek temizlemeye çalışıyor ellerini. Toprağa bulanmışlığı daha şimdiden bir kirlenme olarak görmek, daha şimdiden uzaklaşmak mıdır? Yanında, yine duvara yaslanıp ayaklarını uzatmış bekleyen adam Salih'i süzerken cebinden tütün kesesi ve kâğıt çıkarıp sarmaya başlıyor. Ardından da yakıyor. Duman etrafını sarıveriyor. "İster misin?" Adama dönüyor Salih; tam bir köylü suratı, diye geçiriyor içinden. Böyleleriyle yakınlaşmak sıkıcı olabilir. Durmadan tarlalarını, hasat meselelerini, hayvanlarını, kolektif çiftlikteki dedikoduları anlatıp insanı bıktırırlar... Başını sallıyor. İstiyor. O an bir sigara içmek, bunu denemek iyi gelebilir. Hayatındaki yeni döneme yakışır bir eylem. Yandakinin uzattığı tütün kesesini ve kâğıdı beceriksiz hareketlerle bir dal sigara haline getirmeye çalışıyor. Çarpık çurpuk bir şey oluyor ama olsun. Yandaki yakması için kendi sigarasını uzatıyor.

"Ben Rüstem Hamzayev. Burdalık'tan... Sen?"

"Salih Raşidov, Vabkent'ten."

"Ne iş yaparsın?"

"İlkokulda öğretmenim."

"Ooo, okumuş biri... Kestirmeden rütbeli olursun. Ben kolektifteyim... Pamukta."

Rüstem'le böyle tanışıldı. Ya da yaklaşık olarak böyle tanışıldı. Çok uzun bir tanışıklığın ilk anları olduğunu henüz kimse bilemezdi. Sigara dumanını gökyüzüne üflerken aynı derslere girip çıkmaktan, hiçbir pırıltı vaat etmeyen Vabkent sokaklarında gezinmekten bir süre uzaklaşmanın iyi olacağını düşünüyordu Salih. Biraz değişikliğin iyi geleceğini umuyordu. Sarı kafa Ruslar için bile olsa havası biraz olsun değişecekti. Savaşı izci gezisi sanan budalalardan biriydi yani... Sigarası tükeniyor, tren bir türlü gelmiyordu ama oralılar alışkındı beklemeye, zamanın uykulu bir gevşeklikle

geçişini izlemeye. Kimse öfkelenmiyor, sızlanmıyordu. Hatta bazıları belki de hiç gelmeyeceğini umuyordu. Oysa bu bir hayaldi. Bir göreve çağrıldığınızda geç de olsa sizi mutlaka alırlardı. Tren eninde sonunda istasyona girerdi.

“Rüstem’in ölümü beklenmedik bir şey sayılmaz. Onca yılın ardından elbette ölünecek.” Hâlâ sigara içmek istiyor. Dumanın gırtlğından içeri süzölüp aynı zehirli zarafetle ciğerlerine inmesini, kalanının da burnundan saliverilerek dünyayı hülyalı ve katlanılası bir renge boyamasını izlemek istiyor. Çaydan bir yudum daha alıyor. “Bu sefer de fazla kaynamış.” Dili yanıyor neredeyse. “Biraz daha beklemek lazım.” Eninde sonunda bir bardak çay içebilmenin bu denli çok karar almayı gerektirmesi garip...

“Sigara içmeliyim!” Dayanılmaz ve uzak bir arzunun kımıldanışı gibi bir şey bu. Oturduğu sandalyeden doğruluyor. Sol diz kapağı çatırdıyor. Çatırtıya aşına, aldırıyor. Ayakta dengesini buluyor. Denge giderek azametli bir amaç haline geliyor. Ayakta durabilmek her şeyden önemli. Yerçekimine direnerek yavaş adımlarla Aliye’nin odasına ilerliyor. Koridordaki saate göz atıyor: Aliye’nin gelmesine daha var. Odanın kapısını açıp sinsî bir duman gibi içeri bakıyor. Renksiz, cansız bir oda işte. Çok çok eski zamanlarda çocukların odasıydı burası. Şimdi en az Aliye’nin kendisi kadar hayattan yoksun, hatta ölgün. Kadının arada bir mutfakta sigara içtiğinin çoktandır farkında. Gerçi muhtemelen gelinin, Sema’nın haberi yok. Olsa çok kızar. Odaya bakıyor. Yatağa, dolaba, küçük televizyona, eski mecmualara, küçük çantaya. İçinden odayı karıştırmak, kadının eşyalarına dokunmak gelmiyor. Tiksinme duygusu gibi bir şey. Sehpanın üzerinde kadının tarağını üzerindeki kollarla birlikte gördüğünde tiksinme duygusu daha da artıyor. Midesi bulanır gibi oluyor, sendeliyor. “Yanlış adres! Evde sigara saklıyorsa burada değil, muhtemelen mutfaktadır. Miskin karı sigaranın el altında olmasını ister. Hem zaten mutfak onun krallığı değil mi?”

Odanın kapısını kapatıp mutfığa yürüdü. “Evde mutlaka sigara vardır. Sağlamcıdır Aliye.” Yoruldu, yeniden mutfak masasına oturdu. “Nerede olabilir?” Dolapları, rafları, çekmeceleri tek tek

süzdü. “Buzdolabının üzeri!” Kalkıp buzdolabının yanına geldi, sandalyeye tutunup parmakları üzerinde yükseldi. “Evet!” Buzdolabının kolayca erişilmeyecek bir noktasında birkaç küçük kutu vardı. Sandalyeyi dolaba yanaştırdı. Bir ayağını üzerine attı. Böyle bir gücü, mecali var mı? Bu yaşta sandalyenin üzerine tırmanılabilir mi? Ama ne olursa olsun oraya ulaşmakta kararlı. Sağa sola tutunup güçsüz kollarla kendisini yukarı çekmeye çalıştı. Olmadı. Ter boşanmaya başladı, nefesi düzensizleşti. Yeniden, sonra yeniden ve yeniden... Dördüncü denemede sandalyenin üzerinde. Nihayet. Sandalye sallanıyor. Ürkütücü biçimde sallanıyor. Bacaklar titriyor ve kollar. Ter boyundan ve göğüsten aşağı akıyor, ateş dört yanı sarıyor ve ateşle birlikte karanlık çıkıyor. Gözlerini kapatıp öylece durdu. Kapalı gözlerin ardında ateşe kesmiş dünya aşağılarda bir yerde dalgalanıyor. Sandalye dalgalanıyor... Biraz sonra sakinleşir gibi oldu. Gözlerini yavaşça açıp dolabın üzerine baktı. Evet, peçeteliğin ardına gizlenmiş bir paket. “Sinsi karı!” Dolaba tutunup uzandı. Peçeteliği devirdi. İçi boş bir kavanozu da. Ve sonra nihayet parmağının ucuyla dokundu. Kırmızı, yumuşak paket, önce parmaklarının sonra avuçlarının arasında. İçinde yedi dal sigara. Üç tanesini çekip aldı. Hırkanın cebine yerleştirdi özenle. “İnişte çıkıştan daha fazla dikkat gösterilmeli. İnış daha tehlikelidir hep.” Aklından geçen cümleyle birlikte bekledi, sonra duvarı kavradı, ardından ayağını yavaşça zemine doğru indirdi. “Tamam!” İki ayağını da yere bastığında alemin rengi bir kez daha çekildi. El yordamıyla sandalyeye oturdu. Sıcaktı, çok sıcak. Elleri bile terden yapış yapıştı. Ter apış arasında birikiyordu sanki. Bacaklarını birbirinden iyice ayırdı. Pantolonunun önünü açtı ve serinliği beklemeye başladı. Sonra serinlik yetiştirdi, ardından da dünyanın renkleri, gökyüzünün griliği ve bulutların arasında oynayan güneşin aydınlığı belirdi. “Başardım!” Saate baktı. “Evin her odasında bir, hatta bazen iki saat olması faydalı şey” diye mırıldandı. “Neredeyse bir saat geçmiş.” Zaman daralıyor ve yorgunluk önüne geçilmez bir sızıntı gibi yükseliyor. Son bir gayretle kalkıp mutfağın kapısını kapattı, pencereyi açtı. Dışarıdan sert bir soğuk içeriye, ısınmış eve akıyor. İki kez arka arkaya hapsirdi, üçüncüsünü bekledi ama gelmedi. Bağışsakları, kalbi, ciğerleri eskitebilmek de bir başarı. “Yaşıyorum işte.” Şimdi ba-

kıldığında haklı bile sayılabilir. Yaşayan daima haklıdır. “*Ich hatt’ einen Kameraden!* Elbette, *Ich hatt’ einen Kameraden!*” Bir yoldaşım vardı. Mutfaktaki çakmakla sigarayı yakarken gülümsedi. Ardı ardına gelen başarıların yaşama sevincini tazelediği de söylenebilir. Şarkıyı mırıldanmaya çalıştı. Bu kez de ikinci dize eksik. İlk dizeyi birkaç kez mırıldanıp sustu. Mezar başı şarkısı. “Boşuna değil!” Aralık bıraktığı pencereden dumanı dışarıya üfledi. Tatlı ve unutulmuş bir lezzet. Başı dönüyor. Lezzetsiz bir koyuluk. Ardından bir kez öksürüyor, duman ciğerlere sevinçle doluyor ama ciğerler şaşkın. “Rüstem’in taze mezarı başında bu şarkıyı söylemeliydim” diye düşündü. “Tabii tamamını hatırlayabilseydim... Gerçi herkesin önünde hoş olmazdı. Tuhaf karşılanırdı en azından.” İnsanların önüne anlayamayacakları hakikatleri fırlatmamalıyız. Akrabaların önüne bile. Özellikle de akrabaların önüne. Zihnini zorluyor, bölük pörçük melodiyi tekrarlamaya çalışıyor ama olmuyor. Israr belleği çözüyor.

Yine öksürdü. Hoş değil. Yeniden sigaraya başlamak hoş değil. “İnsanı zayıf düşürür bu meret ve muhtaç... Zayıf düşmemeliyim. Denge önemli. Denge önemli!” Sokakta hiç hareket yok. Durgun ve sıkıcı bir kıpırtısızlık. Karşı camlar durgun, apartmandan da hiç ses gelmiyor. “Neyse ki birazdan karşı komşu, dört numara-daki kariyla kapı önü gevezeliğine başlar da sessizliğin ne kadar aziz olduğu bir kez daha ispatlanır. Eli kulağındadır. Her gün aynı saatlerde birbirlerinin zilini çalacak bahaneyi nasıl buluyorlar?” Sigara bir türlü bitmiyor. Bu denli uzun yanabildiğini, böylesine kötü koktuğunu hiç hatırlamıyor. Burnu nemleniyor. Soğuk oldu, epeyce soğuk. Camdan içeri üfleyen rüzgâra karşı duruyor. Sigarayı tutan elinin serçe parmağına bakıyor: Hafifçe yamuk kaynamış serçe parmak durmaksızın titriyor... Üç kişilik makineli tüfek takımında tüfeğin ayağını yerleştirip, üzerine tüfeği monte edip mermi şeritlerini geçirmek için gereken süreyi dördüncü defasında da aştıklarında, yedikleri azar yüzünden beşinci denemede fazlasıyla hızlı hareket edildi ve budala Kırgız, tüfeği Salih’in serçe parmağı üzerine yerleştirmeye çalıştı. Ama buna pek aldırın olmadı. Revirde bön suratlı sıhhiyecinin yaptığı kısa bir pansuman ve parmağın alelacele sarılıvermesi... Ekşimsi, çürük bir koku. Birlikleri oradan oraya taşıyan trenlerin, osuruklu yatakhanelerin, sahra çadırları-

nın, terli üniformaların ekşimsi kokusu. Onca milletin kokusunun kaynaşmasından oluşan tarifi zor buğu. Buna karşılık osuruk daha tekdüze. En nihayet aynı şeyler yeniyor...

Mutfağı kokluyor: “Temiz!” Gevşiyor Salih Bey. “O koku da hortlaktan başka bir şey değil. Butimar da bir hortlak. Bu da hoş değil. O adı anmak hoş değil.”

Bir lakabın tutulması neredeyse kolektif bir onay gerektirir. Butimar ismi tutmuştu işte. Bir Tacîğin yakıştırmasına başta herkes gülmüş-tü ama tutmuştu. O günden sonra bölüğün siyasi komiserinin adı, askerler arasında Butimar olarak kaldı. Hatta Rus ve Ukraynalı askerler bile kendi aralarında onu Butimar diye anıyorlardı. Upuzun boylu, kupkuru, yağsız ve bembeyaz suratlı herif vücudunu hareket ettirmeden başını neredeyse 120 derece döndürebiliyordu. Partinin, Salih ve Rüstem gibi sünepeler arasında tecessüm edip ete kemiğe ve bir tür şahsiyete dönüşmüş hali, “balıkçıl” diye anılmaya tamamen müstahaktı. Sabahları içtimada herkesin üzerindeki başıyla önce soldan sağa, sonra sağdan sola ağır ağır, tadını çıkartarak süzerdi bölümü. Askerler sinerdi. Salih başını yakalarının içine gömmeye çalışır, Rüstem devamlı toprağa bakar, öbür yandaki Tacik uzaktaki dağları görmeye çalışırdı. Suçluluk, ülkenin tamamına sinmiş bir sis gibi dalgalanırdı. Butimar durmadan öksürürdü ve diğer Rusların aksine alkolü ağzına sürmezdi. İlk öksürüğü geniş bir demir plakanın tanksavar mermisiyle yırtılması gibi cınlar, ardından daha küçük ölçekli diğerleri sırayla patlardı. Neredeyse hiç konuşmaz, kimseye vurmaz, daha çok işaret ederdi. Siyasi eğitim toplantıları hariç... Eğitim sırasında bir Kızıl Ordu askerinin nasıl davranması ve ne düşünmesi gerektiğini bir bir sıralar, ardından ordu gazetesinden yazılar iktibas ederdi. Toplantılarda bölük yere bağdaş kurarak oturup onu çevreler, o da bu halkaların tam ortasında ayakta dikilerek Parti hattını askerlere belletmeye çalışır, Halkın Babası’nın cümlelerini tekrarlayıp dururdu. Rüstem dinlemiyordu, bağdaş kurmuş toprağa bakıyordu. Topraktaki sabit bir noktaya, mesela ezilmemiş bir ota, kuru bir dal parçasına, ya da telaşa oradan geçmekte olan bir böceğe. Butimar’ın cümlelerine karşı kayıtsızdı. Ama bazen Butimar askerlere soru da sorardı. Kazara Rüstem’e sorduğunda o

üzerine alınmaz, yerden gözünü ayırmazdı. Hemen yanındaki asker onu dürtüklediğinde gözlerini kaldırır, kendisine bir soru yöneltilmesine şaşırarak sağa sola bakar, öldürücü bir ağırlıkla ayağa kalkıp kasketini iki eliyle tutarak “Anlayamadım yoldaş komiser” derdi. Bölük önüne bakıp Butimar’a belli etmemeye çalışarak sırtırdı. Birkaç denemeden sonra Butimar Rüstem’in ya budala bir köylü ya da iflah olmaz bir gerici olduğuna hükmetti ve artık ona soru sormaktan vazgeçti. Salih manga komutanıydı ve bu rütbenin doğasına uygun olarak kendi mangasındaki Rüstem’in üstüydü. Fakat Rüstem bunun da bilincindeymiş gibi görünmüyordu. Ne Butimar’ın anlatıp durduğu parti çizgisiyle ilgiliydi ne bölüğün parti hücresinin homurtularına kulak asıyordu ne de Salih’e üstüymüş gibi davranıyordu. Bütün emirleri yerine getiriyordu; siper kazmaktan, siperlere konulacak çuvalları kumla doldurup dikmekten, silahları parçalarına ayırıp yağlamaktan ya da temizlikten kaçmıyordu ama uyurgezer gibiydi. Salih onun için hâlâ istasyonda tütün verdiği okumuş acemiden başka bir şey değildi. Salih’in kırık bir sesle verdiği emirleri harfiyen yerine getiriyordu ama bu okumuş acemi komutan olduğu için değil, koşullar öyle gerektirdiği için. Salih zaman zaman içerliyordu ama parti komitesinin kuşkucu bakışları Rüstem’in üzerinde olduğundan gerginlik yaratmaktan kaçınıyordu. Nedense Rüstem’i kollamak zorunda olduğunu hissediyor, onu durmadan uyarıyordu. Bir keresinde, “Eğitim toplantılarında biraz daha dikkatli ol sana, seni izliyorlar” dediğinde Rüstem’in cevabı, “Ne yapıyorum ki ben?” olmuştu. Sorunun bir şey yapmamak olduğunu anlayamıyordu bir türlü. Parti hücresinin Salih’i toplantıya çağırıp mangadaki Rüstem’e ve Süleymanov’a dikkat etmesini, olağandışı bir durumu hemen rapor etmesini, aksi halde sorumlu duruma düşeceğini söylediklerini bilmiyordu tabii. Süleymanov Hokand’lıydı; hemşehrileri gibi o da Sovyet rejimini hâlâ kabullenebilmiş değildi ve haliyle gözetim altındaydı. Kuşku bütün orduyu, tümenleri, taburları, alayları, bölükleri ve mangaları tek tek gözden geçiriyordu. Kabahatlılar, kabahatli olabilecekler, ileride kabahat işlemeye meyilliler tek tek kaydediliyor, durmaksızın izleniyordu. Dindarlığı abartanlar, Rusça öğrenmekte isteksizler, eski Basmacıların torunları, bir bir izlenmekteydi. Gerçi Süleymanov’u Salih’in de sevdiği pek söylene- mezdi. Bir adamı sevmezseniz sevmezsiniz. Hep bir şeyler saklıyor- muş, gizli hesapları varmış duygusu uyandırırды herif. Mangada bir

Basmacı kalıntısı olması zaten hiç hoş değildi. Buna karşın Süleymanov hemen hiç hata yapmıyor, hatta siyasi eğitim toplantılarında soru sorduğu bile oluyordu. Hücredekiler sorduğu sorularda karşı devrimci bir sinsilik arıyorlardı ama hiçbir açık yoktu. Adam ast-üst ilişkilerinde de gayet hassastı ve kendinden üsttekilerle zorunlu kalmadıkça konuşmuyordu. Artık ikisine de özellikle dikkat etmek zorundaydı Salih. Rüstem’le Süleymanov’un fazla ilişkileri yoktu; baş başa görülmezlerdi hiç. Bu denli pürüzsüzlük dikkat çekiciydi. Kuşku dünyasında pürüzsüzlük de bir pürüzdür. Rüstem, ancak zorunlu olduğu kadarını konuşurdu...

“Şimdi rahat rahat susar artık!” İzmariti pencerenin pervazına sūrtüp sokağa fırlatırken etrafa bakındı Salih Bey: Gören yok. Karşı camlarda, tūllerin ardından birisi izlemiyorsa gören yok. Bir kez daha hapsirdi, ardından saate baktı. “Aliye yarım saat içinde damlar.” Bir sigara daha içmek istedi ama çok riskli. Ūstelik içerde hâlâ sigara dumanı var. Havalandırmak lazım. Pencereyi ardına kadar açtı, hatta öbūr pencereyi de. Daha da soğudu mutfak. Boğazında bir yanma hissetti. “Hasta olmamalıyım.” Korkmaktan, hastalanmaktan korkmaktan da yorulunur. Sandalyeye oturdu. Ūşümek, ısınıp ısınıp yeniden ūşümek. Yaşamak bundan ibaretmiş gibi geldi bir an. Kış yaşamı bundan ibaret. Kopkoyu bir sonbahar öğlesi. Kapının önünden bir mırıltı geliyor. “Kapıda gevezeliğe başladılar muhtemelen... Aliye gelip öğle yemeği için mutfağı karıştırmaya başlamadan önce tuvalete gidilmeli ve dinlenilmeli. Çok hareketli bir sabah oldu. Benim için iyi değil.” Masanın başından gökyüzü görünmüyor. Şehrin sorunlarından biri de bu; gökyüzü pencerenin önünde durduğunda bile zor görülüyor. “Gökyüzünü görmeye meraklı değilim. Yeterince gördüm. Hem gri bir gökyüzünü görmenin kime ne faydası var? Duman tamamen çıktı mı acaba?”

Karşı camlarda hiçbir hareket yok. Ne meraklı bir kocakarı, ne canı sıkılan bir çocuk. Ūçüncü kattaki cama son bir kez baktı: Yeni bir işaret yok. Tütünün tadı ağzını acılaştırdı. Bu acılığı da tamamıyla hatırladı. Ardı ardına iki kez aksırdı ve pencereleri kapatıp tuvalete doğru yürümeye başladı. Tuvalet yine uzak. Gerekli oldu-

ğunda hep uzak. “Rüstem de unutulacak elbet. Başka nasıl yaşlanır ki? Ama Magda döndü işte.”

• • •

Gürültüyle uyandı. Aliye içeride bir şeyleri çekiştirip duruyor, öğle yemeğinin ardından mutfakı yeniden toparlıyor. Ağzından hırkasına dökülen salya bile soğumuş. Yanındaki peçeteyle çenesini sildi. Kâğıt peçete uzayan sakalların üstünde gezinirken hafifçe paralandı. Rüstem’i en son ne zaman gördüğünü çıkartmaya çalışırken, hırkasının yakasını da beceriksiz hareketlerle silmeye çalıştı. “Islaklık, üstelik soğuk bir ıslaklık. İğrenç... İki yıl önceydi galiba. Rüstem’i görmeyeli epey olmuş demek.”

Rüstem iyice yorgun görünüyordu. Kuruçeşme’de, çay ocağının orada. Rüstem’i damadı getirmişti. İki saat sonra alacakmış. Rüstem’e içerlediğini gayet iyi hatırlıyor Salih Bey. Damadın burnunu sokmasına içerlemişti. Her zamanki gibi otobüse binmeyi tercih etti o. Her zaman için kamu taşıtları tercih edilmelidir. Oğluna da, geline de, kuşkucu bakışlarla hazırlanışını izleyen Aliye’ye de bir şey söylemedi elbette. “Lüzum yok.” İki aktarmaya rağmen önce vardı. “Otobüsle giden önce varır.” İlkbahar olmalıydı. Hava ılık ve tatlıydı. Hafta içi öğle sonrasında sahil tenhaydı ve huzurluydu. Ne gürültücü gençler, ne çığlık çığlığa hayatı tanımaya çabalayan çocuklar, ne de sinsi sevgililer. Asude bir öğle sonrası. Kendine bir orta kahve söyledi. Rüstem gecikse de olur. Hem alışkın onun gecikmesine. Yıllar ağırkanlılığı eskitemez, hatta üzerine ekler. Tahmin ettiği gibi gecikti. Yanında da lüzumsuz damadı. Sanki Rüstem tek başına yürüyemiyor... Fuzuli ihtimamın iyi olmadığını düşündü. İhtimam kişiyi zayıflatır. Hamurlaştırır. Damat, Salih Bey’i selamladı, o da mecburen karşılık verdi. “Lüzumsuz karşılaşmalar. Fazlasıyla lüzumsuz.” Rüstem’le kucaklaşmadılar, tokalaşmadılar ve öpüşmediler. Öyle âdetleri yok. Görüşmeyeli epey olmuştu. “Herhalde yine iki-üç yıl... Sık görüşmenin bir âlemi yok nasılsa.” Öyle karşılıklı oturdular. Birbirlerine bakmadan, denizi, denizden geçen tekneleri, Boğaz’ın karşı kıyısını seyrederек oturdular. Rüstem çay ısmarladı. Çaydan başka bir şey içmediği için beklenmedik bir şey değil. Tereyağlı çaydan sonra Rus çayına, sonra Avrupa’da kilere ve nihayet Türk usulüne de alıştı ama sadece çay... Dışarıdan

bakıldığında şirin bir manzaraydı. Boğaz'a karşı oturup susan iki ihtiyarcık. Kimin yeni bir haberi olabilirdi ki? "Hatırlıyor musun" demişti. "Hatırlıyor musun?"

"Neyi hatırlıyor muyum Rüstem?"

"Myjava'yı."

Salih Bey cevap vermedi. Rüstem yaşlandıkça gevezeleşti. Geçmiş eşleyip durmaktan başka yapacak işi yok zaten.

"Myjava'nın nesini hatırlayacağım Rüstem?"

Salih Bey'in içerlediğini anladı. Devam edip etmemekte kararsız.

"Geçen gün rüyamda gördüm."

"Neyi?"

"Oradaki ormanı... Kar yağıyordu. Çok sessizdi ve kar yağıyordu."

"Eee?"

"Bu kadar, sadece kar yağıyordu."

"Oranın Myjava olduğunu nereden biliyorsun?"

"Biliyorum işte. Rüya bu!"

Geçmişe dair tek konuştukları buydu galiba. Onca yıldan sonra, sadece bu.

Aliye bu kez koridorda bir şeyler yapıyor. Birazdan salonun kapısında bitip "İstedığınız bir şey var mıydı?" diye sorar, Salih Bey de "Yok" der. Her gün aynı şey... Öğle yemeğinden sonra bir şey istediği görülmemiştir. "Kaybolup evi huzura teslim etmeden başka bir isteğim olamaz." Televizyonu açtı. "Hiç değilse koridordaki gürültü işitilmez. Ne yapıyor ki bu kadın koridorda?" Aliye'nin hamaratlığının usandırıcı olduğunu düşündü. Birazdan gelinin evine dönecek ve temizliğe kaldığı yerden devam edecek. Buna rağmen bir türlü oturamıyor. Oturduğunda o yıllanmış bezginlik onu da sarıverecek çünkü. Televizyonda kadının biri yemek tarif ediyor. Uzun ve karmaşık bir tarif. Sıkıcı ama kanalı değiştirmiyor. "Rüstem geçmiş mi konuşmak istemişti? Anlatmak istediği bir şeyler mi vardı? Onca yıldan sonra Myjava! Ne konuşacaktık ki Myjava hakkında?" İki yıldır Rüstem'in ormanı aklına bile gelmemiştir. Evet, ormanı ve durmaksızın yağan karı Salih Bey de hatırlıyor. Gelecek yitince geçmiş mayalanmaya başlıyor. Kabarıp şişiyor. Rüstem geleceği noktaladı. "Myjava kimin umurunda! Yarım yüz-

yıldan fazla oldu. Tarih öncesindeydi Myjava. İsmi hatırlamak bile lüzumsuz. Tamamıyla lüzumsuz.” Başka ne konuşulmuştu? O gün ikisi de tutuktu. Salih Bey’in yeni bir gündemi yoktu, onun da yoktu belli ki. O yüzden kar manzaralı rüyasına takmıştı. Belki olanları konuşmak istemiştir. Hayatlarını yani. Geçmiş. Ne de olsa sadece ikisi konuşabilirdi. Sadece ikisi Kagan İstasyonu’ndan bu yana diğerini biliyordu. Rüstem öldü. Artık sadece Salih Bey, Kagan İstasyonu’ndan bu yana kendini biliyor. Tanıksızlığı belki de ilk kez müşahade ediyor. Tuhaf. *“Ich hatt’ einen Kameraden / einen bessern findst du nit. / Die Trommel schlug zum Streite, / er ging an meiner Seite / In gleichem Schritt und Tritt.”* Kitanın tamamı akıverdi! Öylece akıverdi. Yandaki sehpaye uzandı telaşla, sehpadaki tükenmez kaleme. Yanındaki gazetenin ilan sayfasındaki boşluğa büyük harflerle aceleyle karaladı. Okunaksız ve üstünkörü bir yazı. Ama kâğıda kalemi olanca gücüyle bastırıldığı da apaçık ortada. Kâğıt kimi yerlerde delinir gibi oldu. Bitirdiğinde derin bir soluk aldı ve gözlüğüne uzanıp taktı. “Evet, oldukça okunaksız, kötü ve titreşen bir yazı. Olsun, okunuyor.” Gazetede yazılı bölümü yırttı, yırtılırken yazdıkları biraz zarar gördü ama olsun. *“Ich hatt’*ın üstü gitti. “Sonra temize çekerim.” Elindeki kâğıda bakarak şarkıyı mırıldanmaya çalıştı. Müziği tutturamıyor bir türü. Bir sorun var. Bırakıyor, zamana bırakıyor. “Bir yerden hatırlarım nasılsa. Hem hatırlanmalı mı? Rüstem’le birlikte Myjava’yı hatırlamalı mıydım?”

“Niye bu kadar yaşadık acaba?” Rüstem’in son buluşmada ettiği ikinci uygunsuz cümle buydu. Denizden geçen neşeli bir tekneye bakarken söylemişti. Cevabı olmayan, karşılık talep etmeyen bir cümle. İki saat. Damadı gelip alana kadar iki saat böyle şeylerden mi söz edecekti? Belki de “Kader” demeliydi. Kader, ne kadar yaşandığının bir cevabı mıdır? Salih Bey cevap vermedi. Denize bakmaya devam etti. Konuşulacak bir şey yok. Rüstem’le Salih Bey konuşmadan yan yana saatlerce oturabilirler. Güzel bir öğle sonrası güzel bir akşamüzerine dönüyordu. Işıltılı deniz, umutlu ağaçlar, merhametli gölge ve terletmeyen tatlı bir hava. Geçen gemilere bakıyorlar. Deniz, kıyıdaki beton setin dibine küçük çalkantılarla dokunuyordu. Çalkantının sesini duyuyorlardı. Dinlendiriciydi. Karaya vuran pet şişeler, naylon poşetler, bir adet çürük havuç,

* “Bir yoldaşım vardı / Daha iyisini bulamazsın. / Davul kavgaya çağırdığında / Aynı hızda ve tempoda / Yanımda yürüdü.”

köpük, tahta parçaları, meyve kabukları ve yosunlar oturdukları yerden görünmüyordu.

• • •

Akşam yemeği. Sofrada hissedilir bir gerginlik var. Altan'ın evinde yemek yemekten hiç hoşlanmıyor Salih Bey. Geliniyle, Sema'yla aynı masada oturmaktan, bu evin havasını solumaktan hoşlanmıyor. Çok kişilik sessizlik ancak yakın olunduğunda kaldırılabilir. Rüstem'le kendisinin sessizliği gibi. Aliye bu akşam eve gelmeyecekti. “Ne var gelmeyecekse! İki lokmayı kendim ısıtamaz mıyım! Bu yüzden bu nemrut sofrayı çekmek zorunda mıyım?” Sema gergin, Altan ise neşeli gözükmeye çalışıyor. Salih Bey bir an önce yemeğini halledip evine geçmek istiyor. Altan'ın zoraki neşesi Sema'nın suratsızlığından daha sinir bozucu. Salih Bey bu evde fazla olduğunun tamamen farkında. Aslında masadaki her bir kişi de diğerlerine göre fazla. Neler olduğunu tahmin etmeye çalışıyor. İhtimalleri bir bir sıraya diziyo: Gamze'yle ya da diğer çocuklarla ilgili bir anlaşmazlık, kendisine dair bir anlaşmazlık, kardeşlerle ilgili bir anlaşmazlık, yaz tatili planlarına dair bir anlaşmazlık, evdeki herhangi bir soruna dair anlaşmazlık, para meseleleri ya da kıskançlık. İhtimaller uzun ve çetrefilli. Masada bir tabak daha var. Öksüz, boş, soğuk bir tabak ve yine onun gibi ürperen bir çatal ve bir bıçak. Salih Bey tabağın kirlenmemiş parlaklığında bir değişikliğin, bir canlılık umudunun da ölüp gittiğini, bu ikisinin gerginliğine, sofranın sessizliğine tutsak kaldığını düşündü. Arka planda televizyondaki spikerin aşına sesiyle okuduğu haberlerin sessizliği kıramadığını düşündü. Lokmaların tadının niye yavanlaştığını düşündü. Üstelik sevdiği yemekler var sofrada: Mercimek çorbası, etli dolma, pilav, zeytinyağlı fasulye ve baklava. Baklava yememesi gerekiyor. Yine de küçük de olsa bir parça almadan duramayacak. “Fakat o aşamaya ne zaman gelinecek? Çorba daha yeni bitiyor.” Daha doğrusu Salih Bey çorbasını henüz bitirmedi. Altan her zamanki gibi hızlı. Çorbasını içti, etli dolmayı bitirmek üzere. Salih Bey hızlı yiyemiyor, hızlı yemek istemiyor. Günün tek renkli ânında, yemek yeme ânında her şeyi hemen silip süpürmekten hoşlanmıyor. Kendi evinde olsa daha da yavaş olurdu. Yemek demek, aşağı yukarı bir buçuk iki saatlik bir oyalanma ve günün doruğu

demek. “Ama burada olmaz. Bu nahoş sessizlikte lokmaların hiçbir lezzeti yok.” Arada bir gözlerini sahibini boşuna bekleyen tabağa çeviriyor. Sorup sormamakta kararsız. Altan babasının tabağa soran gözlerle baktığını fark etti neyse ki.

“Gamze gelecekti sözde.”

Açıklama bu kadar. Yeterli bir açıklama. Gamze gelse iyi olurdu diye düşündü. En küçük torununun varlığı, kuşkusuz bu baygınlık verici sessizlikten daha iyi olacaktı. Hiç değilse sofrada, artık ebediyen kendisinin dışında akıp gidecek olan hayattan bir şeyler bulunacaktı. Gamze üniversiteyi bitirmek üzere ve doğrusunu söylemek gerekirse, evde kalıp kalmadığı da pek belli değil. Salih Bey bu uygunsuz durumu gözdardı etmeye çalışıyor. Dirimlilik verdiklerine karşılık bir parça aldırmaçlık talep eder. Mamafih Gamze şimdi sofrada olsa yine bir kavga çıkardı. Muhakkak çıkardı. Gamze’nin havailiği, kabul etmek gerekir ki, dayanılır gibi değil. Hiçbir şeye aldırmaça çağındaki kız, yelkenlerini şişirmiş ufukta seyrediyor... Yine de böyle bir kavga gerginlikten iyidir diye düşündü Salih Bey. “Şimdi eve giderken Altan bana eşlik etmeye kalkar!” Altanların evine de Aliye tarafından getirildiğine göre, bunda şaşılacak bir şey yok. Kukla gibi sürekli birilerinin nezaretinde oradan oraya gitmeye hâlâ alışmadı. “Sözde eşlik ediyorlar ama hep hızlı yürüyorlar. Bir de eşlikçiye yetişmek için çaba sarf etmek gerekiyor... Etli dolma gerçekten güzel olmuş.” Salih Bey lokmaları uygun bir yavaşlıkla boğazına atıyor. Altan yemeğini bitirdi, şimdi baklava yiyor. Sema zaten sadece çorba ve taze fasulye yediği için sofrada olup olmadığı belli değil. “Şu Aliye gerçekten güzel yemek yapıyor” diye düşünüyor. “Hakkını vermek lazım. Sema’nın elinden çıkanlarla ancak çöplük doyar.” Geçen ay nasıl olduysa Sema’nın yaptığı etli kuru fasulyenin nasıl da korkunç olduğunu hatırladı. Kuşbaşı etin de fasulyenin de ziyan edilişi. “Eti de fasulyeyi de çiğ bırakmayı nasıl başarabilir ki bunca yıllık ev kadını? Olmadı mı olmuyor işte.” Pilavı bile lapa gibiydi. “Sözde domatesli pilav yapmışmış... Bir de şu pilava bakın. Pirinç tanelerinin diriliğine.” Eve vardığında bir gözetmenin yokluğunda rahatça sigara içebileceğini düşündü. “İyi ki Aliye’nin paketinden üç tane aşırılmışım.” Bir an önce eve ulaşmak iyi fikirdi. Düşman ateşinden önce eve ulaşmak, iyi fikirdi.

İlk kez düşman topunun sesini duyduğunda da sigara içiyordu. O an tamamıyla açık seçik. Gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Vahşi ve ölümcül hakikat kafatasının içinde uğuldamış, ruhu bedeninden, tutsak kaldığı bedeninden uzağa bir yerlere savrulmak istemişti. Ama kaçmadı tabii, donakaldı. Demek böyle bir şeydi. Donakaldı. Bölükteki herkes donakalmıştı. Top mermilerinin yarattığı boğuk cayırtı perdeler halinde yaklaşıyordu. Hissediliyordu bu, apaçık hissediliyordu. Sipere, siperdeki toprağa yapışmış, bir eliyle tüfeğini, öbür eliyle toprağı avuçluyordu. İzmirit henüz ağzında, dudaklarının arasındaydı ama sıırıslıklam olmuştu. Buna rağmen izmariti tükürüp atamıyor, dudaklarının arasında sıkıca tutmaya devam ediyordu. Mermiler yakında değildi. Henüz üzerlerinde değildi ama uğultu uğursuzca yaklaşıyordu. Demek böyleydi; boğuk homurtu giderek yaklaşıyor ve ön siperleri basınçla ufalıyor, ileridekilerin bağırsaklarını, kollarını, kafalarını bir yana savuruyordu. Ve siperden kaçılamiyordu, korkudan kımıldanamıyordu... Toprağın üzerinde nefes alıp veriyor, soluğu sıcak toprağı daha da ısıtıyor ve bir kiremit fırınındaymış gibi kavuruyordu. Bir şey düşünemiyordu. Düşünölmüyor, konuşulmuyor ve hareket edilmiyordu. Sadece toprağın bir an önce kişiyi kendine çekmesi bekleniyordu. Sonra gümbürtü çoğalarak yaklaştı. Dişini sıkıyordu, belki de çeneleri birbirine vuruyordu. Sonra sessizlik, âni bir sessizlik. İçinde büyük bir uğultuyu taşıyan bir sessizlik... Etrafındakiler koşuyor olmalıydı, vücutların savrulan parçalarına bakıp haykırarak... Duman, her yanı sarmıştı, duman bulutu ardında gövdeler oraya buraya savruluyordu. Hareket etmek istiyor ama kıpırdamıyordu. Elini yüzüne götürdü: Sıcak bir şeyler akıyordu yüzünden. Sıcaklık ellerinden akıyordu. Önündekinin sırtından da akışkan, koyu ve yoğun bir lav boşanıyordu. Askerlerin siperden çıkmaya çabaladıklarını fark etti ama kıpırdamadı. Bazıları pençelerini toprağı geçirilmiş tırmanmaya çabalarken bazıları da onları eteklerinden tutup aşağı çekiyordu. Sessizliğin içinde her şey yavaşça vuku buluyor gibiydi. Sonra biri onu yukarı doğru çekistirmeye başladı. Salih bağırmıyordu galiba. Bağırıldığını sanıyordu ama sessizlik buyurgandı. Kemerini kurtarmaya çalışıyordu, öbürüyse olanca gücüyle Salih'in kemerine ve ceketine asılmış onu siperden dışarı çıkartmaya çabalıyordu. Yüzüne baktı. Tanıdık gelmedi. Cümlelerini iştmiyordu, cümleler bir türlü ulaşamıyordu. Toz bulutu... Önündeki toprak

set Salih'i çekiştiren askeri de içine alarak ansızın havalandı: nce yukarıya doğru koyu bir kütle gibi sıçradı, ardından havada bin parçaya bölünerek yere yağmaya başladı. Miğferine arpan parçacıkların sesini duymuyor, sadece çarpmayı hissediyordu. Düştüğü yerden doğruduğunda neredeyse dizlerine kadar toprağın içindeydi. Tüfeği ise hâlâ elindeydi. Avuçlarını kanatarak yukarı tırmanıp siperden çıktığında dünyanın sesleri geri döndü. Düşman tarafına baktı ister istemez. Karşıda, toz duman arasında bir şey görünmüyor, sadece homurtular işitiliyordu. elik bir silindirin yaklaştığı işitiliyordu. elik gıcirtı ufkı tutmuş ilerliyordu. "ekiliyoruz!", "Geriyeye!" diye bağrışlar duydu. "Geriyeye, gerideki siperlere ekilin!" Kimin bağırdığı belli değildi. Ansızın korktu. elik gıcirtının yüzü olmayan sahibiyle bir başına kalmaktan korktu. Ölüm korkusu gibi bir şey değildi sadece, o makinelerin kişiliksiz sertliğiyle karşı karşıya, bir başına kalma korkusuydu. İnsan olmayan bir varlık yaklaşıyordu. İnsani tüm vahşetten arınmış ama bu haliyle daha da ürkütücü bir g. Koşmaya başladı. Gerideki tepeye koşmaya başladı. Ateş yeniden başlamıştı. Her iki taraftan da. Boğuk mermi homurtuları başının üzerinden akıyordu. Yalnız değildi, onlarca asker geriye koşuyordu. Tankları gördü sonra, gerideki düşmanın önüne doğru ilerliyorlardı. Merminin tankın çeliğini yırtışının sesini orada duydu ilk kez. Dehşet verici, unutulmayacak bir ığlık. Bu dünyaya ait olmayan bir feryat... Sonunda tepeye tırmanıp kendini en yakın siperin ardına attığında manzarayı görebildi. Aşağıda tanklar, düşman tanklarını durdurmaya çabalıyorlardı. Biraz önce ürkütücü sesini duyduğu elik düşman artık görülebilir olmuştu. Tanklar birbirlerini avlamak üzere kendi beyinleri, kendi ruhları olan birer yaratık mış gibi meydandaydılar. Kimin tankı olduğu fark etmiyordu. Onlar bambaşka bir dünyaya aittiler. Bu arada komutlar birbirini izliyordu. Tepenin üzerinde düzenli bir savunma oluşturmak hedefleniyordu herhalde. İlk kez savaş görmüş korku içindeki askerler yüz yüze geldikleri felaketin boyutlarının farkındaydılar artık; ölüm, kimseyi ilgilendirmeyen gündelik bir ayrıntıydı...

Kapının şangirtıyla açılmasıyla sofradaki sıkıntılı suskunluk blnverdi. Fırlatılıp çıkartılan botların sesi duyuldu. Ardından salon kapısında Gamze belirdi.

“Merhaba.”

“Neredesin kızım! Yemeğe geleceğim demiştin.”

“Geldim işte!”

Ana kız arasındaki alışıldık atışmayı izleyen Altan dişlerini sık-tı. Kuşkusuz o da bu masanın başında değil, başka yerlerde olmak istiyor. Sema yemeği ısıtmak için oflayarak kalktı. Altan ve bunak babası yerine taze biriyle uğraşmak kuşkusuz çok daha manâlıydı.

“Yedim ben anne!”

“Ne demek yedim! Seni bekledik.”

“Belki gelirim, demiştim. Hem birazdan çıkacağım.”

“Ne demek birazdan çıkacağım?”

Altan nihayet bir yerde patlaması gerektiğini kavradı.

“Otel mi burası?”

“Of, hep aynı kavgâ... Ha, merhaba dede.”

Gamze’nin sesindeki bıkkın ifadeden alındı Salih Bey, torunu için de tamamen lüzumsuz bir kadvradan ibaret olduğunu dü-şündü. Kadvra olmak kimi olsa incitir. Üstelik de bağırsaklarında dışarı çıkmak için çabalayan gazı fark ettiğinde. “Dayanmalıyım.” Dayanmakla salıvermek arasında kaldı. “Ne yani? Oğlumun evinde osurmaktan utanacak mıyım?” Ama Gamze’nin önünde hoş olma-yacak. Kadvra osurukla birlikte daha da çekilmez olur.

“Hoşgeldin kızım. Okul nasıl gidiyor?”

“Aman dede, hep aynı soru!”

Haklıydı, gerçekten de hep aynı soru. Gereksizce konuşmamalı diye düşündü. “Hep aynı soruları sormamalı”. Mutfaktan bulaşık makinesine istiflenen tabakların şangırtısı geliyor. Sema asabi ha-reketlerle tabakları tıktırıyor, tıktırırken kim bilir neler düşü-nüyor.

“Odama gidiyorum ben.”

Bu kadar. Büyüklele iletişim bu kadar. Altan’ın yüzünde derin bir gücenmişlik ifadesi var. Sinirlendi ama sinirlenmek kendi ba-şına faydasız ve usandırıcı. Babasından da utandı üstelik. Evinde hiçbir otoriteye sahip olamayan bir babanın kabız utancı. Salih Bey oğlunun gözlerinde belirgin biçimde gezinen utancı yokladı. Üze-rinde çalışılabilecek, yeterince işlendiğinde faydalı olabilecek bir utanç. Altan’ın utancından bir şey olmaz diye fikrini değıştirdi an-sızın. “Hep böyle zayıf kalacak bu... Doğru dürüst bağıramayacak.” Karnındaki basınç giderek şiddetleniyor. Organlarının hareketleri

üzerinde artık hiçbir hükmü kalmadığını bir kez daha anlıyor. Ses de çıkıyor. Kendini tutamıyor, ses de bir türlü kesilmiyor. Oturduğu sandalyede birbiri ardınca osuruyor. Altan hayretle tikslenme arası bir bakışla seyrediyor... Mutfaktan ya da Gamze'nin odasından duyulmuş mudur? Duyulmamıştır. "Duyarlarsa duysunlar!" Koku var ama. Buruna işleyen bir koku... Utanıyor, Altan'ın yüzündeki ifadeden utanıyor. Biraz önceki işlenebilecek utanç yer değiştiriyor. Apaçık biçimde yer değiştiriyor. Altan hızla kalkıp salonun kapısını kapatıyor, ardından pencereleri açıyor. O bildik soğuk yine içeriye hücum ediyor. Salih Bey ürperiyor...

Oysa savaşı tanıdığı gün hiç de soğuk değildi. Sıcak, öldüresiye sıcak bir gündü. Rüstem'in Butimar'ı aşağıdaki siperden sırtlanıp tepeye kadar taşırken nasıl da ter içinde kaldığı geldi gözlerinin önüne: Üzerinden dayanılmaz bir koku yükseliyordu. Sirtında taşıdığı kendinden en aşağı yirmi santim uzun herifin ağırlığı altında oldukça komik görünüyordu. Kocaman bir zargana yakalamış bir balıkçıya benziyordu. Butimar'ın şakağından ve elinden kan sızıyordu. Rüstem son gücüyle siperin ardına geçip Butimar'ı sıhhiyenin ellerine bıraktığında bölüğün parti hücresinin üyeleri şaşkınlıkla bakakaldılar. Salih de şaşırdı, Süleymanov da. Bölük komutanı koşturarak geldi, sıhhiyecilere sorular sordu, ardından sırtını sipere dayayıp dinlenen Rüstem'in yanına gelip "Yaptığın çok cesurcaydı yoldaş" dedi. Rüstem hiçbir şey demedi, komutana anlamsızca baktı. "Madalya alacaksın bunun için." Komutan müjdeyi verdikten sonra seğirtip gitti. Diğer subay Rüstem'in kimlik bilgilerini defterine yazıp komutanına yetişmek için fırladı. "Sıkeyim madalyanızı!" Galiba böyle mırıldanmıştı. Allah'tan kimse duymamıştı. Butimar için bu tehlikeye neden girdiği hiç anlaşılmadı. Salih sonradan sorduğunda da ikna edici bir cevap alamadı. "Ne bileyim? Öylece yatıyordu ve bana bakıyordu." Muhtemelen Butimar'ın bakışlarında bir yardım talebi ya da çağrısından eser yoktu. Yardım isteyecek biri değildi Butimar, hele de gerici olduğu için hareketleri gözlenen birinden... Sadece bakmış, kristal tonundaki gözleriyle gericiliğin tavrını seyretmek istemiştir. Sıhhiyeciler yaralarını sararken bile başını çevirmiş, Rüstem'e bakıyordu uzak-

tan. Kaşları çatıktı. Bunun anlamını çözmeye çalışıyor, nedensizlik zihnini iyice yoruyordu. Yarası ciddi değildi, birkaç sıyrık ve şok. Yine tepelerine dikilecekti muhakkak... Aşağıda cayırtı sürüyordu ve düşman bir anlığına, geçici bir süreliğine durmuştu. Tanklar geri çekilmişti. Ama tanklardan daha korkuncunun gelmekte olduğu biraz sonra anlaşılacaktı. Düşmanın durması da uğursuzluk-tur... Uğultu bu kez gökyüzünden geliyordu. O an, uçaklar üzerlerine doğru gelirlerken ölmek, hemen ölmek istemişti Salih, ölüp kurtulmak. Düşman ısrarcıydı demek. Butimar'a döndü: Gözlerini kısmış, uğultunun sahibine bakıyordu, anlayamıyordu... Galiba o da korkmuştu. Herkesin korkmasını istiyordu Salih. Hep birlikte korkarsak kurtuluruz diye düşünüyordu. Ya da ölürüz. "Oysa kurtulduk. Çok tuhaf... Ölmedik. Yani Rüstem, ancak şimdi öldü."

"Salon kapısını niye kapattın Altan?"

"Biraz havalansın diye düşündüm."

Sema önce Altan'a sonra da Salih Bey'e baktı. Anladı. "Tamam, havalanmış artık. Ev soğuyor" deyip pencereleri kapattı. Rüstem geriye bir şey bırakmadan öldü, diye düşündü Salih Bey, "Ben de bırakmayacağım... Ama o belki de bırakmıştır!" Eve dönmek istedi. Evde rahatça düşünmek, televizyonun karşısında rahatça oturmak istedi.

"Burada kalsan daha iyi olmaz mı baba? Hem Aliye de yok. Evde kimse yokken yalnız kalman iyi değil."

"Niye değilmiş! Kişi bir başına olunca mı geberir sadece!"

"O da ne demek baba! Neler söylüyorsun? Düşersin, bir şeye ihtiyacın olur diye söylüyorum."

"Olmaz bir şey... Gideyim artık."

"O zaman bekle, seni eve kadar geçireceğim."

Altan'ı beklemek istemiyor ama çaresiz, kanatlanıp uçamayacağı gibi yemekten sonra gövdesi daha da ağır. Eve ulaşıp kanepeye uzanmak epey vakit alacak ama değer. Sessizliğe değer. "Rüstem geride bir şeyler bırakmış olabilir mi? Myjava'yı soranın geride bir şeyler bırakmış olması pekâlâ mümkün."

İkinci Bölüm

“Telefon edip Rüstem’in kızına sorsam mı?” Salih Bey, önünde sigara paketiyle mutfak sandalyelerinden birine oturmuş sallanıyor. Açılmamış, parlak ve şık paket davetkârca parıldıyor. Elleriyle masanın kenarlarını tutarak pakete bakıyor. Bu noktaya gelmemeliydim, diye düşünüyor. Henüz paketi açacak gücü yok. Sonrasının dönüşsüzlüğü ürkütücü. Liseli bir oğlan gibi, hem iştahla hem korkuyla bakıyor pakete. Ürkütücü olmasına karşın canlılığı da çok eskilerden, puslu taze zamanlardan taşıyıp getiren bir duygu... “Sakıncalının, düpedüz ölümcülün bu denli hayat dolu olmasının hikmeti nedir?” Geçmiş beraberindekileri sırtlanıp sinsice şimdiye ulaşıveriyor işte. Yemek masası her sabahki gibi çirkin. Yorgun ciğerler çaresizce uyardırmıyor. Öksürüyor. Bir daha ve bir daha. Paket masanın üzerinden haince gülümsüyor. Bir an önce paketi yırtıp bir sigarayı dudaklarının arasına yerleştirmemek için zor tutuyor kendini. Aliye öğle yemeğini hazırlayıp çıktı. Evine gitmesi lazımmış. “İyi de oldu.” Öğle yemeğinin kirlenmiş tabaklarına gri bir ışık vuruyor. “Ne dedi başka? ‘Sanem belki okuldan sonra uğrayacak. Sizi rahatlatmaz. Beni bekleyecek.’ Bir de kızınla mı uğraşacağım? Sözde bu evde yalnız yaşıyorum! Ya kendisi, ya kızı ya da gelin hanım!” Sürekli kendisini çekiştirip duruyorlar, bir türlü rahat vermiyorlar. Düşünmeye bile vakit yok, rahatça sigara içmeye bile...

Yorucu bir öğleden sonraydı. Aliye çıkar çıkmaz yatak odasına gidip sokak pantolonunu giymek, ardından paltoyu giymek, sonra ayakkabılarını giymek, cüzdanını ve anahtarları unutmamak için ikişer kez kontrol etmek, kapıyı kapatmak, basamakları bir bir inmek ve apartmanın kapısını açıp dışarı çıkmak yorucuydu. Sokağa çıktığında öylece durdu. Soğuktan, soğukun yüzünü yalayıp geçmesine, yüzünü, ellerini ele geçirmesine, ayakkabılarının içine girmesine müsaade etmek zorundaydı. Kaldırıma basmak denize adım atmak gibiydi. Fakat adım atmasına rağmen yüzeyde kaldı. Kaldırım sert ve güçlüydü. Köşe başındaki bakkal epey uzakta görünüyordu. Bastonunun ucuyla zemini yokladı. “Zemine

güvenmek gerekir.” Yukarıya, üçüncü kata baktı. Hareket yoktu. Kaldırım eğri büğrü, taşlar yerinden oynamış, bazı taşların altında boşluklar oluşmuş. “Kaldırımda yürümek olanaksız” diye söylendi, “Kaldırımda yürümek için cambaz olmalı insan, sürekli pür dikkat olmalı”. “Sağlam bir kaldırım bile yapamıyorlar” diye homurdandı. Baston artık güvensiz olduğu anlaşılan zeminde geçici dayanaklar bulmaya çalışarak takırdıyordu. Bombardıman sonrasındaki kaldırımların bile bunlardan daha sağlam kalması nasıl açıklanabilir, diye sordu kendi kendine. Cevapsız bir soruydu herhalde. Sonunda bakkal Salih Bey’i hemen tanıdı.

“Ne arzu ettin Salih Amca? Hem niye zahmet ettin? Biz gönderdik.”

Salih Bey bakkalın hemen arkasındaki raflarda sıralanan ısıltılı paketlere bakıyordu. Bir şey söyleyebilmek o kadar güç ki! Paketler parıltılar saçarak sırtıyorlardı. Bir tercih yapabilmek, herhangi bir markayı alışkanlıkla, umursamazca söylemek öyle güç ki! Adam dudaklarından çıkacak siparişi bekliyordu. Uzun bir süre geçti. Ya da bakkala göre uzun bir süre. Sonunda kurtulmak ister gibi, bir feryat gibi konuştu:

“Trommier! Trommier istiyorum!”

Bakkal boş boş baktı, karşılıklı hayret içinde bakıştılar. Salih Bey’in gözlerinin önünden çeşitli paketler geçiyordu. Donuk kutulardaki donuk renkler, eğitimde dağıtılanlar, Leginowo’dakiler ve sonrakiler. Kötü asker tütünleri, seçkin ve ucu yaldızlı sigaralar, ucuz paketler ve alımlı paketler. Ama hiçbirisi dükkândaki kutularla eşleşmiyordu.

“O yok Salih Amca!”

O yok!

“Elbette yok” diye söylendi. “Elbette yok!”

Şimdi mutfak masasında, bakkalın tavsiye ettiği sigara paketine bakarak oturuyor. Dinlenmek gerek... Merdivenleri bir piramide tırmanırcasına tek tek çıkarken dünya dumanlanıyordu. Önü alınamaz biçimde dumanlanıyordu. Hâlâ duman içinde ve nefessiz. Paket hâlâ işveli işveli parılıyor. “Daha zamanım var... Aliye’nin gelmesine de, baş belası kızının gelmesine de henüz var.” Bir kez daha öksürdü. “Havaya ihtiyacım var.” Terliyordu. Paltoyu da, ayakkabılarını da çıkartmadığını fark etti. Ayakkabılardan kalan çamur lekelerinin fayans üzerindeki dağılımına baktı. “Aliye temiz-

ler! Başımda dikilip beni gözleyeceğine, televizyon seyredeceğine uğraşacağı bir şey olur en azından.” Ama paltoyu çıkartmak gerek. Çok sıcak. Önce bir kolunu, sonra ötekini çıkartıp paltoyu arkaya, sandalyenin arkalığına bıraktı. Biraz ferahladı. Nefesi düzeliyor ve mutfağın ortasında ayakkabılarıyla durduğuna aldırıyor artık. “Rüstem’in ardından temiz fayanslar! Rüstem gibi gazete okumaya bile üşenen biri geride bir şeyler bırakabilir mi gerçekten?” Herhangi bir kâğıt parçasını, bir mektubu, yazılı bir hatırayı Rüstem’le bir arada düşünebilmek o kadar güç ki... “Yine de kızına bir sormalı. Gerçi o aptal karı ne bilecek? Tüm çerçöpü poşete koyup atmıştır çoktan. Kurtulmuştur. Kurtulduysa iyi de olmuştur.” Ani bir hareketle sigara paketini yakalayıp açmaya çalıştı ama paketin üzerindeki jelatin direniyordu. Tırnağıyla yırtmaya çalıştı, olmadı. Bu kez de diş takımıyla denedi, yine olmadı. Paketi çevreleyen siyah iplik benzeri şey jelatinle bir bütün olmuştu. Olmuyordu işte. “*Verdammt!*” *Allahın cezası!* Mutfak tezgâhına dayandı bir süre. Beklemek, sakinleşmek, birer hayalet gibi ortalığa sıçrayan sözcüklerden uzaklaşmak istedi. Hayaletlerin bulundukları yerde sakinleşmelelerini bekledi. Duruldular. Duruldu. Masadan ekmek bıçağını alıp jelatine batırdı ve boydan boya yardı. “Bu kez tamam!” Jelatini sıyrıp paketi açtı, sigarayı hızla çıkartıp dudaklarının arasına yerleştirdi ve çakmağı ateşledi. İlk nefes kaygan bir rüya gibi bulutluydu. Yine başı döndü. Mutfağın kapısını kapatıp pencereyi açtı ve sandalyeye oturdu yeniden. Bir nefes daha çekti. Güzeldi gerçekten, tüm yaşananlardan sonra güzeldi. “İnsan son nefesini verirken sakince sigara içebilse ve düşünse ne iyi olur.” Yine öksürdü. Olsun, öksürüğe aldırıyor, bir nefes daha çekiyor. “Sigaranın tadı iyi değil. Aliye’nin sigarası bile daha iyiydi.” Yüzünü buruşturdu. Dumanı içine çekip dışarı üflemeğe devam etti. “*Eine Kugel kam geflogen.*” Yine bölük pörçük bir cümle. *Bir mermi uçarak geliyor.* Kumandayı alıp duvara monte edilmiş küçük televizyonu açtı. Hava durumu. Sıcaklık yine 13 derece ve kapalı. Koştuğunu düşündü. Koştuklarını. Duman yayılıyordu...

Sıcaklık 13 derece değildi, kapalı bir gün değildi. Gökyüzü ta ufka kadar maviydi ve sıcaktı. Barış zamanı olsa, güzel bir söğüdün al-

tında ıslıkla bir şeyler mırıldanılabilirdi. Nefes nefese koşuyorlardı. Uçsuz bucaksız mavilik giderek kızarıyordu ve bozgun fikirsizdi. Bütün kararları bedenlerine, organizmanın anlaşılmaz yargılarına bırakmışlardı; organizma durmaksızın uzaklaşmaya çabalıyordu. Salih'in zihni komutayı kaybetmişti ve vücut koşuyordu. Saatlerdir koşuyordu. Ciğerlerindeki canhıraş feryat, tabanlarının altındaki ısı, yukarıdaki tertemiz mavilik. Soluğun her şeyi bastıran gürültüsünden başka bir şey duyulmuyor, gökyüzü aşağıda olup bitenlere bütünüyle ilgisizmiş gibi kendi halinde salınıyordu. Neredeyse bir ucu yere değecek gibiydi gökyüzünün. Hatta düşmanın ele geçirdiği taraflarda bir yerde değişiyordu da galiba. Diğerlerine bakıyordu, koşan diğer askerlere... Zihinsiz üniformalar kaçınılmaz bir dürtüyle en uzağa savrulma çabasındaydılar ve siyah çizgiler gibi uzuyorlardı. Sol botunun bağcıkları çözülmüştü ama aldırıyordu. İyice şişmiş ayağın bottan kurtulabilmesi olanaksızdı. Hem duramazdı. Kimseler duramazdı. Komut tanımaz bir hızla sürükleniyordu. Yalnızca daha fazla havayı işleyebilmek için amansızca çalışan kalbini işitebiliyordu. İleride koşan kara bir gölge ansızın sessizce devriliverdi. Neredeyse yumuşak bir sürüklenişle öne doğru kıvrıldı, sonra dizleri üzerine çökerken ellerini uzatarak toprağa kıvrıldı. Tüfeği yanına düştü. Silah sesi ya da feryat duyulmuyordu. Sadece kalbinin uğultusu, o kadar. Sonra bir gölge daha aşağıya doğru kayarak ufuktan yitti. Yanından bir feryat duyar gibi oldu. Sonra yüzünde bir sıcaklık, nemli, yoğun bir sıcaklık... Kan dünyayı azar azar ele geçiriyor, hayat aslına dönüyordu. Sol ayağının sancısı yine dayanılmaz bir hal almıştı. Sanki dursa içindeki binbir cerahatle patlayacak, derin damarlar, sinir parçaları kemikler ve elbette ki o kıymetli kan çimenlerin üzerine, çevredeki ağaçların yapraklarına saçılacak, dört bir yanı kirletecekti. Yine de duraksadı; sol eliyle yüzünü sıvazlayıp parmaklarına baktı. Solgun ama koyu kıvamlı kırmızıyla damgalanmış parmaklar... Az önce devrilen asker inliyordu. Ölmemişti, sadece yüzükoyun uzanmış inliyor ve ağlıyordu. Nihayet silah seslerini ve bağırışları işitebiliyordu Salih. İleride bir yerlerden tek tük ateş ediliyor, yanındaki yaralı askerin iniltisi bir çocuğun tükenmeyen içli mızıldanması gibi durmak bilmiyordu. Öndeki birkaç askerin kollarını havaya kaldırarak öylece durduklarını gördü. Kaçıp kaçmamaya karar vermeliyim, diye düşündü. Belki de artık çok geçti. Belki de artık kaçılacak bir yer

yoktu. Yaşama gayreti emirler yağdırmaya devam ediyordu. Kararları dolaysızca artık sadece o veriyordu. Ellerini havaya kaldırdı. Diz çökmek gerekiyordu anlaşılan; en azından önündekiler öyle yapıyordu... Dizlerini çimenlere dayayıp gözlerini öndekilerin sırtına dikti. Yaralı asker hâlâ inliyordu. İşitmemeye çabalıyordu Salih; korku ağır ağır yetişiyor, parmaklarında, yanında inleyenin kuru-yan, giderek donuklaşan kanına bakıyordu. Biraz önce onun damarlarında coşkunca akan kanın şimdi benim parmaklarımda ve yüzümde kuruyor oluşu tuhaf, diye düşünüyordu... Kesik, çatlak bir ses işitildi o ara. Bağırarak korkuyu yenmeye çalışan kararsız bir ses. Sesin kısa buyruğundan bir şey anlaşılmıyordu. Ardından başka bir ses duyuldu: Kararlı, kendinden emin ve boğuk... Onu da anlamamıştı Salih. Buyurgan ve yaban sesler, hepsi bu kadar... Gözlerini önündekinin sırtından ayırmıyordu. Kim olduğunu bilemiyor, aynı bölükten olup olmadığını ayırt edemiyordu on metre kadar ilerde diz çökmüş bu askerin. Umursamıyordu da. Önündeki asker ellerini ensesinde birleştirdiğinde onu taklit etti. Taklit, hayat da kurtarabilirdi... Yaralı askerin mızıldanması sürerken, giderek yükselen bir homurtunun çimenleri ezip toprağı titreterek yaklaştığı hissediliyordu. Bakışlarını öndekinin ensede birleştirilmiş parmaklarından ayırıp ileriye baktığında küçük manevralarla yaklaşan zırhlı aracı görüyordu Salih. Tank, kuşkuyla bir homurtuyla çevreyi süzüyor; kulenin üzerindeki adam, parmakları tetikte ufka bakıyordu. Demir canavar biraz sonra durdu. Kulesini çevirmeye başladı ve arkalarındaki bir yere bir el ateş etti. Tok bir patlama sesi ve tankın namlusundan çıkan duman. Artık önündekinin sırtına da bakmıyordu Salih; toprağa bakıyordu sadece, çimenlere, çimenlerin üzerinde gidip gelen karınca kolonisinin minicik adımlarına: Hiç anlayamadıkları bambaşka bir boyutta vücut bulan korkunun titreşimleriyle telaşlıydı adımlar... Bir tanesini gözüne kestirip izlemeye başladı. Karşidan gelenlere çarpa çarpa bir şey taşıyor, bir süre sonra diğerlerinden ayırt edilemez hale geliyordu. Bir dua mı rıldanmaya çalıştı Salih, yarım yamalak bir dua... Dedesinden öğrendiği duaları hatırlamaya çalıştı, olmadı.

Neyi değiştirdi ki bir duanın tamamını bilmek? Hatırlamak neyi değiştirdi? Yıllar geçtikçe hatırlayış, o eski sızının tadını bile vermez olur. Yine de hatırlayabiliyor işte. Beline yediği dipçiğin şiddetiyle yana devrildiğini, gövdesinin altında kalan onlarca karınca-

nın anlayamayacakları bir nedenle, rastlantıyla ölüverdiklerini hatırlayabiliyor. Ayağının infilak edencesine zonkladığını hatırlıyor. Sonra, tepesinde dikilen üniformasının tuhaf miğferini de. Gözleri görünüyor: Salih'inki gibi kahverengi gözler. Biri yukarıda öbürü yerde, karşılıklı bakıyorlar. Yukarıdaki, elleri tetikte bir şeyler buyuruyor. Anlaşılmaz sözcükler. Asker gergin... Salih askerin tetikteki parmaklarına bakıyor. “Ne yani, ölecek miyim? Bu kadar çabuk mu?”

Böyle düşünüyordu o sırada... Ama bazen o kadar çabuk olmuyordu işte. Yaşam uzadıkça başka suratlarda “Ne zaman öleceksin?” ifadesi belirliyordu. İfade günden güne sertleşip neredeyse somutlaşıyor; etibutu olan bir varlık gibi hacim kazanarak havada geziniyordu. “Ne zaman öleceksin?” Gelininin, gelininin ailesinin, torunlarının, hatta belki de oğlunun, kızlarının yüzündeki bekleyiş, yıllarla birlikte daha da somutlaşıırken, her sabah yataktan kalkmayı becerdiğinde bir kez daha hayal kırıklığıyla suskunluğa dönüşüyordu. Her sabah gözlerini yeniden açabilişi dünyayı asabileştiriyordu. “Hayır, henüz ölmeyeceğim! Rüstem ölmüş olabilir ama bu bir şey ifade etmez.”

İkinci sigarayı da yaktı. Dışarıda yağmur başlamıştı; açık pencereden içeriye damlalar düşüyordu ama aldırımıyordu. “Aliye siler.” Televizyona döndü yeniden. Kanalların birinde hava durumuna rastladı. Bu kez güzelce bir kız, yarın hava sıcaklığının yine 13-14 derece olacağını ve akşama kadar yağmur yağacağını beyan ediyordu. Güneş ancak üç gün sonra kendini gösterecekti... O dudaklara bu haberler hiç yakışmıyordu. Belli başlı kentlerin açık ya da kapalı oluşunu buyururken dünyanın gizli yasalarına hâkimmiş ve gezegenin kaderini belirliyormuş gibi bir hali vardı salağın. “Daha var, daha var...” Sigarayı söndürüp pencereden dışarı fırlattı. Mutlak iyice soğumuştı. Hapşırıldı. Sonra bir daha... Neyse ki üçüncü de bekletmedi, hemen geldi.

• • •

Hayal kırıklığı gibi bir şey. Saate baktı. Zamanı bilmek, ne olursa olsun akışın kontrolünde olduğu gibi bir duygu yaratıyor insanda.

Saati biliyorsanız, zamana hâkimsiniz. “Çok olmamış.” Ancak bir saattir uyukluyordu. Pencerenin ardında hâlâ ışık var ama solgun, cansız, şevk verici olmaktan kesinlikle uzak bir ışık. Zaman akşam üzerine dönüyordu. Karşıdaki kadını yeniden görememekle ilgili bir sızı hissediyordu. “Magda” diyecek gibi oldu. Ama o değil. Sızıya tam adını koyamıyordu, adı konulmayan duygular da tanımsız ve boşlukta kalıyordu. Kadını bu sabah da göremedi. Ne bir belirti, ne bir gölge. “Magda’ya ne kadar da benziyor... Ama o değil kuşkusuz. Belki de...” İhtimalin inanılmazlığı ürpertti. Dudaklarını ısırdı. “Saçma! Saçma sapan şeyler kuruyorsun! Sesini duyabilseydim...” En azından her zamanki saatlerde dışarı çıkmadı kadın. “Belki o da kaytarıcılardan, ikide bir işe geç kalan lapacılarından biridir. Geç uyanır bunlar. Uyanamazlar. Gece geç saatlere kadar boş boş oturdukları için uyanamazlar. Göreve hep geç kalırlar ve bunu umursamazlar. Uykulu gözlerle göreve geldiklerinde sanki rahatsız edilmişler, apar topar getirilmişler gibi bir halleri olur.” Hava gün boyunca epey karanlık olmasına rağmen ışık da yanmadı evlerinde. “Durduğum yerde öğrenemeyeceğim, bir şeyler yapmalı... Ama ne yapabilirim ki?” Uykulamanın iyi geldiğini düşündü. İzleyicisiz de olsa kendi kendine konuşup duran televizyona baktı. Birazdan yine haberler başlayacak. Haberler kaçırılmamaya çalışılır. Yaşamla son bağın kopmasına müsaade edilmez. Televizyondaki kadın bir şeyler söylüyordu muhakkak ama nedense onun zihnine ulaşmıyordu. Tuhaf. Görüntülerde bağırarak Araplar vardı. “Araplar bağırıp durur... Bitmeyen feryat.” Filistin olmalı diye düşündü... Bütün bunların başlangıcı olduğu belli değildi o zamanlar. Sıkıcı bir yerdi. En azından Yafa, sıkıcı bir yerdi. Güzelim maviye rağmen sıkıcı. O zaman da bağırıyorlardı. Belki öncesinde de... Yaklaşan gemilerle gelen sayısız perişan yaratık. Hastalıklı ve kokulu, aç gemilerle gelen endişeli kazazedeler ve perişan liman. Düzensiz büsbütün mahrum bırakılmış liman. Kaldırıma oturmuş güneşi seyreden Rüstem’in sınıksız kapanmış dudaklarındaki endişe. Gemilerden inenlere hoşnutsuzlukla bakan Arapların tespihlerinden yansıyan tehdit. İngiliz askerlerinin suratındaki kuşku. Buna rağmen sıcak, güzel bir sıcak. “Ne zamandı tüm bunlar?” Görüntüler bölük pörçük. Yeniden yorulur gibi oldu, içini çekti. “Belleği zorlamak da yoruyor insanı... Rüstem geride ne bırakmış olabilir ki? Bırakmamıştır... ağzını yummuş, parmaklarını kilitlemiştir.” Televizyonda-

ki görüntüler değişti. “Bu kez de Amerikan Başkanı konuşuyor. Ne çok gereksiz gürültü var.” Gerçeği işitmemek için ha bire konuşulduğunu düşünürken, kapıda bir tıkırtı işitti. Korkuyla irkilip baktı: Bir anahtar şangırtılar çıkararak kilidin içinde dönmeye çalışıyor. Parmaklarını kanepenin kolçağına bastırıp beklemeye başladı. Soluğunu tuttu. Oturduğu yerden kapı görünmüyordu. Nihayet açıldı, ardından kapandı.

“Kim o! Kim o!”

Sesindeki cılızlığı, ürkekliği fark edip utandı.

“Kim o!”

“Benim Salih Amca, Sanem.”

Kolçaktaki parmaklar gevşedi. “Sanem? Evet, Sanem gelecekti. Sözde bir genç daha!” Üniformasız, meşalesiz ve bayraksız bir genç diye düşündü. Hep gençlere yaranılmaya çalışılıyor; kâh meşaleli yürüyüş kollarıyla, kâh bu renkli spor ayakkabılarla.

“Merhaba Salih Amca! Annem belki uyur da zili duymazsınız falan diye anahtarı vermişti.”

Salih Bey başını sallamakla, soran gözlerle kıza bakmakla yetindi. Sanem’in yüzünde bir bıkkınlık var. Orası açık. Bu eve gelmekten de, bu mumyayla aynı havayı solumaktan da hoşnut olmadığı açık. Hâlâ niye yaşıyor bu, diye düşündüğü de açık.

“Ben içeri geçiyorum Salih Amca.”

Peki dercesine başını salladı. “Aliye buna da anahtar vermiş. Herkeste evin bir anahtarı var. Aklına esen kapıyı açıp giriyor. İnsan, kuşku duymaksızın bir an rahat ve güvende olamıyor. Gelinde, Aliye’de, oğlumda ve nihayetinde bu kııda... Herkes cebinde bir anahtarla çat kapı salonun önünde dikiliyor!” İçinden söylenmesi bir homurtu olarak salonda dalgalandı. “Ne sanıyorlar bu evi? Aklına esenin barınabileceği, savunmasız, sahipsiz bir mekân mı! Her anahtarla gelenin kurcalayabileceği bir virane mi!” Televizyonda durmaksızın akan haberlerle bağlantısı koptu. Spiker kadın yine bir başına, dinleyicisi, izleyeni olmaksızın konuşuyordu. “Anası gelene kadar, içerdeki odalarda gezinip duracak mı bu kız?” diye düşündü. “Yabani gözlerden uzak kalıp korunmak, mahremiyete sahip olabilmek de bir kuvvettir... Hatta güç mahremiyetten gelir. Kız, yani Sanem anasının odasında ne yapıyor peki? Öylece uzanıyor mu? Kitap mı okuyor? Okuyacağını falan sanmıyorum bunun. O da diğerleri gibi bir lapacı işte. Ders kitaplarını bile zor okuyor-

dur. Ödevlerini yapacak kadar ancak.” Kızın kaçınıcı sınıfa gittiğini hatırlamaya çalıştı. “İki ya da üçüncü sınıf olmalı. Herhalde lise. Evde, içeride birisi varken doğru dürüst düşünmek mümkün değil.” Televizyonun sesini kısıtı. İçerideki hareketleri dinlemeye çalıştı ama her şey pek bulanıktı. Sifon sesine benzer bir şey duydu. Arkasından, kapanan bir kapı. Sigara içmek istedi ama bir şahidin varlığında mümkün değildi bu. “Anasına söyler, anası geline, gelin oğlana... İş büyür. Mümkün değil... İnsan evinde rahat edemiyorsa bu ne demektir?” diye söylendi. “En iyisi ilgilenmemek.” Dikkatini televizyona vermeye çalıştı. Haberler bitmişti. Küskün spiker sıkı-larak gözden kaybolmuş, onun yerine dizi gibi bir şey gelmişti. Kan-nalı değiştirdi. Gereksiz bir tartışma programı. “Bulmacaya devam edersem belki dikkatim dağılır.” Dünden kalan kare bulmacayı sehpadan alıp dizlerinin üzerine koydu. Yakın gözlüğünü aramaya koyuldu. “Lanet olsun! Gözlük sehpanın üzerinde değil, görünen bir yerde değil. Mutfakta ya da daha kötüsü yatak odasıdır.” Karar vermeye çalışıyordu şimdi, ta içeriye gidip gözlüğü almaya değer mi, değmez mi? Kanepeden kalkmak için hamle etti. Bacak-larında belirgin bir ağrı vardı. “Uyuşmuş işte, uyuşmuş o kadar!” Yatak odasına doğru ayaklarını sürüklemeye başladı. “Sabah kalk-tığımda niye şu gözlüğü boynuma takmıyorum ki! Kaçınıcı kezdır oluyor bu!” Aliye’nin odasının önünden geçerken kapalı kapının ardından bir mırıltı duyar gibi oldu, durdu. Evet, kız içeride bir şeyler konuşuyor. “Cep telefonuyla konuşuyordur... Durmaksızın cep telefonuyla konuşuluyor, ishal olmuş bir dünya. Kimsenin söy-leyecek sözü bitmiyor, en tuhaf olanı da bu.” Kulağını kapıya yak-laştırdı. “Tam olarak bir şey anlaşılamıyor. Kesik kesik sözcükler. Birisiyle tartışıyor, muhtemelen bir erkekle.” Daha bu yaşta tartış-mayı, didiklemeı öğreniyorlar diye düşündü. “Hızlı olgunlaşma, hızlı bıkkınlık.” Kapıya daha da yaklaştı.

“Sevmiyorsun... onunla görmüşler yolda... yalan söyleme... ara-ma beni bundan sonra... geçen gün evde iyiydi tabii...”

Böyle şeyler. Konuşma bitecek gibi değil. “Sanem konuşmayı bi-tirmek istemiyor anlaşılan, karşı taraf da.”

“Şimdi gelemem... ne o, bugün o orospuyla buluşmuyorsun ga-liba...”

Utandı, yavaşça kapının önünden uzaklaştı. “Bu yaşta böyle cümleler kurabiliyorlar.” Gözlüğünü aldıktan sonra yeniden salona

dönüp kanepeye oturunca derin bir soluk aldı. Dönüşte kapıyı yeniden dinlemek içinden gelmedi. “Masumiyet daha bu yaşta ölüyor.” Kendini bir mumya gibi hissetti o an. Etrafa iğrenç kokular saçarak gömülmemekte ısrar eden arsız bir mumya. Dünyanın ortasında canhıraş çılgınlıkla yaşamaya çalışan bir ceset... Elinde gözlükleriyle öylece oturuyordu. “Kendime gelmeliyim! Mumya falan değilim. Yaşıyorum işte, en az şu içerideki küçük sırfıntı kadar yaşıyorum. Bir tek Rüstem ölü. Magda da muhtemelen ölü. Başka herkes yaşıyor.” Yaşayan biri sıfatıyla sigara içmek istiyordu ama ya yakalanırsa? Kıza ya da pat diye geliveren Aliye’ye yakalanırsa? Önündeki bulmacaya baktı. Soldan sağa “Ananas”ın ikinci N’si ile başlayan kelimeyi düşünmeye başladı: “Portakal, mandalina, greylift gibi meyvelerin ortak adı.” Dokuz harfli. Dilinin ucuna geliyor ama yok. Ardı ardına N ile başlayan kelimeler sıralamaya koyuldu. “Nazar, Nakıs, Nazenin, Nazilli, Nazarıdikkat, Nektarin, Nemrut, Nergis, Nagehan... Nazır...”

Nazır Bey’in cenazesini kapıdan çıkartıyorlardı. Aksi gibi pırıl pırıl güneşli bir ilkbahar sabahıydı. Havadaki koku, ağaçların tomurcukları, kuşların cıvıldaışı, her şey ama her şey yeniden canlanışı muştuluyordu. Salih Bey’e göre, Nazır Bey’in yeniden canlanacak bir tarafı kalmamıştı zaten. Aylardır hasta odasında kokuşmakla meşguldü. Yüksek sesle izlediği televizyondan yayılan bağırtılar, hele de tüm pencerelerin açık olduğu yaz mevsiminde bütün sokağı taciz eder, ilginç olmaktan uzak pek çok tartışma ve sohbete bu sayede zoraki kulak misafiri olunurdu. Hiçbir uyarıya kulak asmayan sağır herif mecburen kabullenilmişti. Yazın her ne yaparsan yap, fonda Nazır Bey’in televizyonundan yükselen ses dayanılmaz bir eşlikçi olarak seni takip ederdi. Artık ses kesilmişti. Salih Bey memnundu. Zihninde çakıveren hatıra kadar memnundu. Bir dalganın kabarışı, açlık duygusunun yükselişi kadar...

Midenin kendi başına bir varlık gibi çılgın atabileceğine kimse inanmaz. Kör, sağır ve akılsız mide sadece feryat etmeyi bilir. Hem de en şedit biçimde... Yürüyorlardı. Üç gündür midelerine bir lokma girmemişti ve durmaksızın yürüyorlardı. Güneş altında tutsak askerler konvoyu bitip tükenmek bilmiyordu. Ayaklarını sürüyerek tepelerin ardına ilerliyorlardı. Demek tutsak olmak böyle bir şeydi.

İradenin tamamıyla elinizden alınması ve bir koyun sürüsü gibi bilemediğiniz bir hedefe doğru çar naçar yürümeye çalışmak. Mide ağlamaklıydı, mide bir an önce hiçliğe karışmak istiyordu ama sonradan öğrenileceği gibi bu daha hiçbir şey değildi. Yanlarında yürüyen muhafızlar bile yorulmuşlardı. Usandırıcı düzlükte aynı perişan adamlara bakıp durmak da yorucuydu. Arada bir, kısa sert emirler... Yabancı dilini giderek zenginleştirmeye başlamıştı Salih. Zaman zaman silah sesi duyuluyordu ama dönüp bakmıyordu. Kimse ne olduğunu merak etmiyordu. Mecalsizlik ölüm tadındaydı. Her ne cehenneme götürüyorlarsa oraya iki ayağının üzerinde ulaşmaya o sırada karar verdi Salih. Yanında yürüyen Gürcü, “Artık dayanamıyorum” deyip ağlayarak kendini yere bıraktığında ve o an vurulduğunda karar verdi. Yerde iki büküm kıvrılan Gürcü’nün cesedi öylece kalmıştı. Arkadan gelen tutsaklar cesedin üzerinden atlayarak ya da yanından geçerek bezgin yürüyüşü sürdürüyorlardı. Aslında Gürcü’nün ölüsü bile arkadan gelenler için ölümcül bir engelle dönüşmüştü; etrafından dolaşmak bile fazladan bir gayret gerektiriyorken üzerinden atlamak başlı başına bir belaydı... Bazıları ayaklarını kaldırmaya çalışsalar da engeli aşamıyorlar, mutlaka bir yerine takılıyorlardı. Takılıp düştüklerinde de yerden kalkacak mecali bulamıyorlardı. Güç bela kalkabilenler, diğerlerinin yardımıyla kalkabilenler yürüyüşe devam ediyor, kimsenin el uzatmadıkları öylece kalakalıyor ve nihayetinde vuruluyordu. Gürcü’nün üzerinde şimdi dört ölü daha vardı. Salih, düşmemeye, hangi cehenneme gidiliyorsa oraya canlı varmaya kararlıydı. Canlı kalma kararlılığı yardım gibi hassasiyetleri kaldırmazdı. Düşenlere ve vurulanlara aldırmadan yürümeye devam ediyordu. Bilincini yitirmiş, midenin feryatlarına kulağını kapatmış, sadece adımlarını sürüklüyordu. Özbekler, Ruslar, Ukraynalılar, Belaruslar, Tatarlar, Tacikler, Türkmenler, Azeriler, Ermeniler, Gürcüler, Kazaklar... Hepsi sürüklenerek cehenneme doğru ilerliyordu. Sürünen bir Babıl kulesi. Artık herkes sadece kendi dilini fısıldıyordu. Rus olmayanlar bunu muhafızlara belli etmeye çalışıyorlardı. Ama muhafızlar için bir şey fark etmediği yakında anlaşılacaktı.

Geride kalanları, ne o Gürcü’yü ne de diğerlerini hiç düşünmedi Salih Bey. Şimdiye kadar elbette... Geçmişin ölümcül bir hastalık-

tan başka bir şey olmadığını, kişiyi felakete sürükleyeceğini biliyor. “Hassasiyet kişiyi çelimsiz kılar. Yaşam hep ilerisidir”. Ama artık ileriden söz edebilmek oldukça güç. “Gürcü’nün sıcak çamurun içindeki gözlerini hatırlıyor olamam. Bunu hatırlıyor olamam... Belleğin tutarsızlıklarından biri daha bu muhtemelen. Sigara içmeliyim!”

• • •

İçeriye kulak kabartarak mutfağa gitti. Ses gelmiyordu. “Kız hâlâ telefonda olabilir mi? Mümkün. İyi, orada kalsın.” Mutfağın kapısını kapattı. Sandalyeye oturup sigarasını yaktı. Ölümcül yürüyüşte bir mola vermiş gibi, molada bir sigara içer gibi gevşedi. “Gürcüye kimse yardım edemezdi, savaş budur, düşen düştüğü yerde terk edilir... Peki, düşen Rüstem olsaydı? Bunu bilmek zor... Şimdi bir şey söylemek iki yüzlülüktür başka bir şey değil. O gün, o anda orada olunmadıkça her türlü konuşma budalacadır.” Hatıra mide-sinde bir yanma, kaynama yaratarak ağzını acılastırdı. Sigaranın acılığı değil, başka bir acılık. Ekşime gibi bir şey. Yüzünü buruşturdu ama sigaradan bir nefes daha almayı ihmal etmedi. Zihninde uzak ve yabancı yerlerin kargacık burgacık isimleri birbirini izliyordu ama hiçbirini ağzından dökülecek gibi değildi. Bütün adlar belli belirsiz uçuşurken mutfağın kapısı aniden, hızla ve denilebilir ki hoyratça açılıverdi. Salih Bey, elinde sigarasıyla sıçradı. Komutan tarafından nöbette uyurken yakalanmış gibiydi; sigarasını avucunun içine saklamaya çabaladı. Gülünçtü. Sanem şaşkın ve korkmuş bir ifadeyle kapıda dikiliyor, kendisine bakıyordu. Evet, sigarasını avucunun içinde saklamaya çalışan ihtiyar nereden bakılırsa bakıl-sın gülünç görünüyordu ve kız da kendini tutamayıp gülümsedi.

“Aaa! Sigara mı içiyorsunuz!”

Ne cevap vermesi gerektiğini bilemedi. Hâlâ ansızın basılmış bir nöbetçi gibi suçluydu. Yine de sigarasını avucunun içinden çıkartıp elini masanın üzerine koydu. Duman masanın üzerindeki tedirgin parmaklarının arasından dalgalanarak yukarı doğru çıkıyor, yarı açık pencereye doğru süzülüyordu.

“Ne var? İçemez miyim?”

Bulabildiği en doğrudan cevap buydu. Yine de sesinde bir çatlaklık vardı. Kendisinin bile fark ettiği bir çatlaklık.

“Bilmem... Yaşlısınız ya, ondan... Şaşırdım birden.”

Ne zaman dönüp içeriye gidecek bu kız? “Sigara içtiğimi, yalnız kalmak istediğimi görmüyor mu? Keşke o telefon konuşması bitmeseymiş. İki dakika yalnız kalamıyorlar, iki dakika hareket-siz kalamıyorlar! Ağızlarını kapatamıyorlar.” Kıza bakmıyor artık. Dışarıya, hızla kararan dünyaya bakıyor. Karşı binanın pencereleri henüz karanlık ama birazdan başlar teker teker aydınlanmaya. Malûm kadının pencereleri içinse erken.

“Ben de bir tane yakabilir miyim?”

Kıza baktı, bir şey söylemeden baktı. “Münasebetsizlik bütün köşe bucağı ele geçiriyor!” Fakat beriki bu bakışı onaylama sanmış olacak ki, uzanıp paketten bir tane aldı, yine Salih Bey’in kullandığı çakmağı alıp sigarasını yakiverdi. Tüm bunlar göz açıp kapayıncaya kadar olup bitti... Şimdi Sanem, ağzında eğreti du-ran sigaranın dumanını havaya üfleyerek sırtını duvara yaslamış dikiliyordu. Salih Bey bütün bunlara şaşkınlıkla bakıyordu. Ger-çekte ne olup bittiğini anladığındaysa epey geç kalmıştı. “Bu nasıl bir densizlik, nasıl bir cüret! Dedesinden de büyük bir adamın karşısında utanmadan sigara tütürüyor. Üstelik dedesi de değı-lim!” Gözlerini koca koca açmış, kıza bakıyordu. Kız ise dışarıya... Sessizlik gergin ve rahatsızlık vericiydi. Ya da Salih Bey için ra-hatsızlık vericiydi. Bu fütursuzlukları bir yere koyabilmek için ne denli yaşlı olduğunu düşündü. Varlığına, nefes alıp verişine, kız-gınlığına aldırılmayacak kadar yaşlı... Mücadele edemeyeceğini düşündü, yorgun olduğunu, fazla ve gereksiz olduğunu. Rüstem kadar gereksiz. Fazladan yer kapladığı, kaynakları tükettiği gibi bir hisse kapıldı. Artık buralarda istenmeyen birinde uyanabilecek bir histi bu.

“Sizin zamanınızda da aşk var mıydı Salih Amca?”

“Gerçekten de bunu mu sordu? Yaşlılarla gevezelik etmeyi bir kamu görevi falan mı sanıyor bu salak?” diye düşündü. “Mumyaları aptal gevezeliklerle oyalayarak hayır işlediğini mi sanıyor? Arsız-lıkla sersemliğin asrımızdaki mucizevi bileşimi. Sizin zamanınızda da aşk var mıydı! Ne bileyim ben! Açlık vardı, korku vardı, ölüm vardı, ihanet vardı, hiçlik vardı, soğuk vardı. Aşk vardıysa bile fark edememişimdir!”

“Bilmiyorum” demekle yetindi.

“Ama işte evlenmişsiniz Vahide Teyze’yle... Nasıl tanıştınız?”

Magda'nın her zaman çalışmaya hazır, mürekkep dolu dolma kalemleri vardı. Galiba hepsi de koyu, acı bir yeşildi. Bir şey yazarken masaya abanır, kğıtla arasında en fazla yedi-sekiz santim olurdu. Masada bir şeyler yazarken onu seyretmek güzeldi herhalde. Saından bir tutam kâğıda sarkar, arada bir tutamı toparlayıp kulağının arkasına atardı ama inatçı sa çok geçmeden yeniden kendini salıverirdi. Nadiren güneş ışıdığında –oralarda nadiren ışırdı gibi geliyor hep– güneş çubukları kendini salmış buklenin boşalttığı yeri aydınlatır, şakağına bir aydınlık otururdu. Gözlerinin önüne nedense böyle bir sahne geliyor. Dolma kalemler, yerçekimine itaat etmekte ısrarlı bir tutam sa ve şakağ a vuran güneş... İçinde bir yanma hissetti Salih Bey, ağız daha da acılaştı. Telifisi olanaksız bir kaybın ağırlığıyla sersemledi. Gözlerini kapattı. “Kayıp artık kayıptır... Lüzumsuz bunlar, tamamıyla lüzumsuz”. Zaman her şeyi olanaksız ve anlamsız hale getirirdi. O hayali güneş ışığından gözleri kamaşır gibi oldu yine de. Geçmiş daima hayalidir oysa. Magda'nın şakağına gerçekten de güneş ışığı vurmuş olup olmamasının bir anlamı yok. Gözlerini hâlâ açmadı ama sigarayı tutan eliyle kl tablasını aradı. Parmaklarına dokunan soğuk seramik tablaya ulaştığında başparmağıyla kenarlarını yokladı: “Burada işte.”

“Amca, iyi misiniz? Sema Abla'yı arayayım mı?”

“Evet, buradayım” diye düşündü, “Maalesef hâlâ buradayım ve bu kız da hâlâ burada.” Sanem yanına kadar gelip tepesine dikilmiş, endişeli kocaman gözlerle bakıyordu. Gözlerini atığında manzara yaklaşık olarak buydu. “Bir şeyler söylemeli, soru sormalı, soruların hamamböcekleri gibi üzerimde gezinmesine engel olmalıyım... En iyisi durmadan soru sormak. Sıkılıp gidecektir.”

“Tamam. İyiyim kızım. Merak edilecek bir şey yok.”

Paketten bir sigara daha çekip çıkarttı. Bu biraz fazlaydı ama aldırmadı.

“Arkadaşınla aranız bozuk galiba?”

Soruyu sorar sormaz pişman oldu. “Konuşmalarını dinlediğimi anlayacak, rezalet!” Ama yüzü kızarmadı. “Ne düşünürse dşnsn. Hatta kapıyı dinlediğimi düşünmesi daha iyi, ayağını denk alır.” Sanem şaşırdı, durakladı, ne diyeceğini bilemedi. Kekeler gibi oldu ama hemen toparlandı.

“Yoo... Her zamanki şeyler işte. Siz hiç yurtdışına çıktınız mı Salih Amca? Avrupa’ya, Lonra’ya falan gittiniz mi?”

Salih Bey çaresizce başını önüne eğdi. “Kızdan kurtuluş yok. Soruları geçiştirip, hemen ardından alakasız bir soru soruyor. Daha bu yaşta kendiliğinden öğrenmiş bunları.”

“Yok kızım, hiç yurtdışına çıkmadım ben, Avrupa’yı falan da görmedim.”

İmdatına yetişen cep telefonuna bu kez şükran duydu. Kız telefonuna baktı, arayanı gördü, ardından özür falan dilemeden, bir şey söylemeden içeriye gitti.

“Avrupa! Avrupa da neresi?” diye düşündü Salih Bey. Hatırlanacak bir yer değil Avrupa, demek isterdi oysa. “Çenstochav, Avrupa’da mıdır mesela? Muhtemelen evet.” Üşüdü. Üşüdüğünü hissetti yeniden, Çenstochav’da yaklaşan kışı... Derme çatma, dikenli tellerle, nöbetçi kuleleriyle çevrili kocaman düzlükte giderek yaklaşan kışa dokunur gibi oldu.

Göz alabildiğine boz toprak ve göz alabildiğine boz gökyüzü. Günde bir kez dağıtılan patatesli su kuyruğunda Salih. Patatesli suya ve çeyrek somun ekmeğe ne pahasına olursa olsun ulaşmak zorunda. Olabildiğince ayakta kalmak zorunda. Arkadan, yandan, her taraftan ittiriyorlar. Herkes birbirini itiyor. Sıradaki yerini koruyabilmek de yaşamanın bir parçası. Binlerce tutsak bomboş ve buza kesmiş yirmi kazanın önünde bekliyor. Herkes saatlerdir ayakta ve sessizce birbirini itiyor. Bir dirsek darbesiyle, bir omuz hamlesiyle yerini kaybeden önce bir geriye, sonra daha da geriye ve giderek açlığa yuvarlanıyor. Kenarda sıralanmış nöbetçiler insan olmaktan çoktan çıkmış yaratıkların kargaşa yaratmasını engelleme çabasında. Dipçikler durmadan inip kalkıyor. Burada herkes, sabırsızlığın ve itişmenin faydası olmadığını anlamalı. Salih avucunda tuttuğu, içine yaşam suyu dolması umuduyla bekleyen teneke kapla birlikte titreşiyor. Tam arkasındaki herif, büyük bir kararlılıkla dirseğini Salih’in böğrüne dayamış ittiriyor. Herifle göz göze geliyorlar bir daha. Açlıkla sarhoş olmuş bir yaratık, adamın gözlerinden Salih’e bakıyor. Bir ışıltı, bir pırıltı, hatta öfke bile yok, sadece bakıyor... Bu gözler her şeyi yapabilir. İçeriden bakan

yaratık, her şeyi yapabilir; hem de öfkelenmeden, kızmadan, bağırmadan. Salih ürküyor ama gerilemiyor, o da dirseğini herifin karnına gömüyor. Kendi gözlerindeki ifadenin de adaminkinden farksız olduğunu düşünüyor. Ama aslında benzemiyor. Açlığın bakışı her çeşrede farklıdır. Mesela Rüstem'ininki... Salih'in hemen yanında başka birini itekleyen, hatta bir diğerinin de ayağına basan Rüstem'in yüzünden bakan açlık değil de uyku gibi. Bir tür mahmurluk var bakışlarında. İçinde kıpırdanan yaratığın umursamaz bir hali var demek. Buna karşın Rüstem'in hemen önündeki Süleymanov'un açlığı yırtıcı, ölümcül ve ısrarcı. Hem yerini korumaya, hem de öne geçip diğerlerini ezmeye çalışıyor. Üçü bir aradalar. Kuyrukta ekipçe davranmak önemli, bir başına davranarak açlığı yenibilmek, kazanın başına ulaşabilmek imkânsız. Çukurda kimse yalnız olmamalı... Salih Süleymanov'dan pek hazzetmiyor. Çevrelerinde dolaşıp durmasından, kendilerine yamanmasından. Fakat cehennemde seçici davranılamaz. Zaten herkes küçük çeteler halinde itişiyor. Nöbetçi arkadaşilerden birine bir dipçik daha vurdu. Adam inleyerek dizleri üzerine yığılıverdi; çamurun içinde öylece kalakaldı. Ne tamamen yere uzandı ne de ayağa kalkacak gücü var. Kolundan tutup kaldırmaya çalışan biri arkasındakiler tarafından geriye itilerek kuyruğun girdabında yok oluverdi. Yerdeki tutsak ağlıyor galiba, kendi kendine bir şeyler mırıldanıyor. Ne dediğini kimse anlamıyor, aldırıyor da zaten. Ansızın kuyruğun yeni bir hamlesiyle yana devriliveriyor; artık Salih de onu göremiyor: Kuyruk tarafından emildi, yutuldu ve sindirildi. Aynı anda Salih, biraz daha geride başka birini görüyor: Üzerinde kendisine kısa gelen onbaşı üniformasıyla Butimar'ı... Sıradan bir askerden daha da silik, kimseye diklenmiyor, başını yukarılarda döndürmüyor. Hatta uzun boynunu kısaltmaya çalışır gibi kamburlaşmış; herkesten aşağıda olma çabasında. Elinde teneke kutusu, başı önünde, bekliyor. Her yerde komiserleri arıyorlar. Her tutsak barakasında, her esir topluluğunda, her tutsağın yüzünde gizlenmiş bir komiser arıyorlar... Sonunda, tapılası kazanın önünde boş çanağını sunağa uzatıyor Salih. İğrenç, ılık sıvının ağır ağır boğazından içeriye süzülüşü. Dudakların, dilin, boğazın tattığı anlatılmaz haz, sıvının midesine akışı...

Gözlerini kapattı Salih Bey. Bir süre dünyanın dışında, renklerin dışında kalmak istedi. Sonra boş mutfakta kendi kendine mırıldandı. “Avrupa mı? Avrupa’ya hiç gitmedim!”

• • •

Nihayet akşam. Aliye ve kızı mutfakta hararetli bir konuşma içinde. Salonun kapısı kapalı, mutfağınki de. Salih Bey titreyen parmaklarıyla numaraları çevirdikten sonra bekledi. Arada da epeyce aşınmış telefon defterindeki harap numaralara baktı. Pek çoğunun geçerliliği yok artık. Pek çoğu geçersiz ve solgun. Defter de öyle.

“Buyurun?”

Defterden sıyrılıp ahizenin öbür tarafındaki kadına odaklanmalı.

“Hayırlı akşamlar kızım... Rahatsız ediyorum... Ben, Salih Demirci. Rahmetli babanızın arkadaşayım.”

“Ah! Buyurun Salih Amca! Estağfurullah. Nasılsınız?”

“İyiym kızım. Rahatsız ettim ama bir şey soracaktım.”

“Buyurun Salih Amca.”

“Rahmetlinin odasını, eşyalarını falan boşalttınız mı?”

Karşıdaki kadın durakladı. Telefonun bu tarafından bile durakladığı hissedilebiliyordu.

“Henüz değil Salih Amca. Daha çok taze biliyorsunuz her şey. Bir iki hafta geçtikten sonra belki... Kapıyı kapattık, öylece duruyor. Odaya girince üzülüyorum zaten.”

Salih Bey sırtı: “Amma da hassas kızmış. Pek de düşkünmüş babasına.”

“Neydi soracağınız?”

“Biliyorsun kızım, rahmetliyle bizim çok eskilerden beri bir ahbablığımız vardı.”

“Evet?”

“Bende bir hatırası kalsın istiyorum.”

“Anlıyorum.”

“Yani müsait olduğunuz bir ara sizi rahatsız edip odasına bakmak, şahsi bir şeyini hatıra olarak saklamak istiyorum.”

“Çok düşüncelisiniz Salih Amca. Tabii, ne demek... Babam da çok memnun olurdu.”

Kadının sesi kırılır gibi oldu. “Hay aksi! Hay aksi, hakikaten ağlayacak!”

“Sağ olun kızım... Yarın öğleden sonra müsait olur musunuz?”

“Yarın mı? Olur tabii. Evi hatırlıyor musunuz?”

“Çok zaman oldu ama bulurum herhalde.”

“Olmasza öbür gün Metin gelip sizi arabayla alsın. Yorulmayın.”

“Lüzum yok. Ben yavaş yavaş gelirim kızım. Hayırlı akşamlar.”

“İyi akşamlar Salih Amca. Yarına bekliyorum o zaman.”

Telefonu kapatıp derin bir soluk verdi. Telefonla konuşmak bile yorucu oluyordu artık. “*Eine Kugel kam geflogen, Gilt’s mir oder gilt es dir?*” Mırıldanmanın istemsizliği tuhaf. *Bir mermi uçarak geliyor, bana mı geldi, yoksa sana mı?* “Rüstem nasıl oluyor da ailesinde böyle bir üzüntü yaratabiliyor? Nasıl oluyor da bu kadın dört gün sonra bile hâlâ ağlamaklı olabiliyor? Hem de Rüstem için!” İçeriye kulak kabarttı. Ana kız bayağı bağırıyorlardı. “Burası eviniz mi ki rahat rahat bağırşıyorsunuz? Kendi evinizde yırtının kaltaklar! Beni rahatsız etmeye ne hakkınız var? Sabah akşam sizin sesinizi duymak zorunda mıyım?” Ağzından bir şey çıkmadı. Suskunluğunu sürdürdü. “Müşamaha hep aynı sonucu verir, müşamaha çıkışsız biçimde köşeye sıkışmanıza yol açar ve sonuçta başkasının evinde, ev sahibini yok saymaya kadar varır. Aliye ve salak kızı!” Televizyonun sesini biraz daha açtı. Evet, şimdi içerideki bağrıışmalar duyulmuyor, salonu kurallarını anlamamanın mümkün olmadığı bir yarışma programındaki arsız spikerin sesi dolduruyordu. Mutlak sessizliğin mümkün olmadığı zamanlardayız, diye yazıklandı. “Kimse susmaya değer vermiyor. Herkes her yerde bağırıyor. Neyin kavgası bu acaba?” Bir an sessizce kalkıp mutfağın kapısından içeriye dinlemeyi düşündü. “Yakalanmak rezalet olur, yüz göz olmak olur. Mesafeyi korumak gerek. Muhtemelen söz konusu olan Sanem’in bir edepsizliğidir.” Akşamüzeri kızın mutfakta paketinden bir sigara alıp alışkın hareketlerle yakmasını düşündü. “Edepsizlik! Daha lise sonda... Yoksa ikide miydi? Neyse, önemli değil bu.” Sanem’in yüzündeki ifadeyi düşündü. “Edepsizlikle iffetsizlik arasında bir şey.” Alaycı ve aldırılmaz bir yüz ifadesi. Sigarasının dumanını pervasızca havaya üfleliğini düşündü. “Acemilikten ve toyluktan söz edilemez. Kızın sorduğu sorular da masum değil, masumiyet perdesi altında haince sorgulamalar... Sizin zamanı-

nızda da aşk var mıydı Salih Amca? Siz hiç yurtdışına çıktınız mı Salih Amca? Avrupa'ya, Londra'ya falan gittiniz mi Salih Amca?"

Magda hiçbir şey sormazdı. Geçmiş hiç sormazdı. Ânın gerisini eşlemezdi. Geçmişin önemli olmadığı zamanlardı ve her şey âna sıkışmıştı. Geçmiş hiç hükmündeydi... Esir kampında yaşayanlar da öyle.

Kampta durmaksızın yeni belgeler ürüyordu. Düşman titizdi. Sayım ve kimlik kontrolü yapılacaktı yeniden... Koskoca toplanma alanında yan yana beş portatif masaya kurulmuş, önlerinde daktilolarıyla bekliyorlardı. Durmadan sayıyorlar, kâğıtları karşılaştırıyorlar, yazıyorlar ve bu karşılaştırmalardan durmaksızın yeni belgeler üretiyorlardı. Salih de kuyruklardan birinde sırasını bekliyordu. Esirler sessizdi, başları önlerinde, daktiloların haşın ve buyurgan çatırtısını dinliyorlardı. Salih'in sırasının başındaki daktilocu askerin ne kadar yorgun olduğu onun durduğu yerden bile görülebiliyordu: Masanın önünde sorgulanan esirin yüzüne bile bakmıyor, yanında oturan daha üst rütbeli birinin dikte ettiklerini yazıyordu. Arada bir parmaklarını oynatıyor, ellerini ovuşturuyor ya da kollarını aşağı sarkıtarak dinlenmeye çalışıyordu. Esirlerin kim olduğuyla, söylenenlerle hiçbir ilgisi yoktu, sadece hızlı ve doğru yazma çabasıydı. Üstelik arada bir yanındaki üst rütbeli tarafından azarlanıyordu. Salih, düşmanın karmaşık rütbe işaretlerini çözebilmekten henüz uzaktı. Sadece yakalardaki, omuzlardaki boşluğa ve doluluğa göre bir ayırım yapabiliyordu, o kadar... Sıranın başında sorgulanan esir birden bağırmaya başladı. Ne dediği anlaşılmıyordu ama itiraz ettiği açıktı, önce sayıklayarak sonra bağırarak. Fazla bir şey olmadı: İki asker esiri dipçikleyip sürüklemeye başladı. Ağlayıp bağırان esirin sesi yavaşça kısıldı ve uzaklaşıp gerideki barakaların ardında bir yerde gözden yitti. Herkes susuyor, kişinin yazgısının sadece kendisine ait olduğunu düşünüyordu. Salih'in gözleri karardı; düşmemek için kendini zorluyordu. Önündekine tutunamazdı. Herkes bir başına ayakta kalabilmeliydi... Sonunda o da kendini masanın önünde buluverdi. Masadakilerin yanında, koluna beyaz bant bağlanmış bir Rus esiri vardı, bir mecburi çevirmen. "Adın, soyadın, birliğin, rütben?" Sa-

lih, Rus'a bakarak tek tek yanıtladı. Rus masadaki rütbelinin diline çevirerek tekrarladı, rütbeli yine kendi dilinde daktilocuya dikte etti ve daktilo yine çalışmaya başladı.

"Doğum yerin?"

"Vabkent."

"Nerede burası?"

"Buhara'da, Özbek Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde."

"Milliyetin?"

"Özbek."

"Dinin?"

"İslam."

Masanın başındaki rütbeli Salih'in yüzüne uzun uzun baktı, yüzünü buruşturup bir şeyler mırıldandı.

"Yahudi misin?"

"Müslümanım dedim ya..."

"Parti üyesi misin?"

"Ne partisi?"

"Komünist Parti."

"Ha, yok... Hayır."

"Neden?"

"Müslümanız biz."

"Ailende Yahudi var mı?"

Bu da ne demek, diye düşündü Salih. Yeniden gözleri kararır gibi oldu ama cevapta tereddüt, bilinmedik felaketlere yol açabilirdi.

"Yok."

"İyi düşün, annenin ya da babanın babalarından falan?"

"Yok! Müslümanız diyorum ya... Bunları niye soruyorlar?"

"Sadece sorulara cevap ver sen!"

O sırada yandaki masadan bir ses yükseldi. Esirin biri, "Ben Yahudi değilim, Karay'ım!" diye bağırıyordu: "Biz, Karayız! Anlamıyor musunuz!" Askerler esiri itmeye başladı. Bir dipçik ve yere düşen esirin boğründe patlayan bir tekme. Adamı yerden kaldırıp sürüklemeye başladılar ama esir ağlamaklı bir sesle bu kez Salih'e pek de uzak gelmeyen bir dilde bağırmaya devam etti. "Kardeşlar, anlatın! Biz Yahudi değiliz. Karay'ız, Tatarız. Niye anlamıyorlar?" Bir dipçik daha... Rusça olmadığını fark ettikleri dili İbranice sa- nan askerler, bu kez daha şiddetli vurmaya başladılar. Salih başını

önüne eğip susmaya devam etti. Adamın sesi giderek uzaklaşıyor, gücünü yitiriyordu. Arınma saplantısı ölçsüzleştikçe kötülükten ayırt edilemiyordu... Masanın başındakinin yine bir şeyler söylediğini fark etti.

“Kampta tanıdığın bir komiser ya da parti üyesi var mı?”

“Ne?”

“Kampta tanıdığın, bildiğin komünist var mı?”

“Yok.”

“Sizin birliğin parti hücrelerinden kimse yok mu burada?”

“Yok... Ya da ben görmedim.”

“Bir komiseri ya da hücreden birini teşhis ettiğinde kamp komutanlığına haber verirsen askerlerin karavanasından ek tayin alacaksın. Unutma! Bitti, git şimdi.”

“Peki efendim.”

Salih masanın önünden uzaklaşırken, o kuyrukta beklemeden sıcak ve gerçek bir yemeği mideye indirmenin nasıl bir şey olacağını hayal etmeye çalıştı, olduğu yerde sendeledi... Dünya yeniden kararır gibi oldu; çömeldi. Bir süre orada beklemek, kıpırdamadan kalmak istedi. Sanki kıpırdamazsa midenin feryadı kendisini bulamadan uzaklaşacaktı. Gerçek bir yemek! Gerçek bir sebze ve gerçek bir et! Ağzında çevirdiği et parçasının liflerini dilinde hissederek gibi oldu. Lokma ağzının içinde giderek büyüyordu. Midesi bu kez böğürmeye başladı, gerçek bir böğürme... Mide acı çeken bir inek gibi böğürüyordu. Sırtına çarpan şeyle ilgilenmedi önce, duymadı bile. Ardından bir daha ve bu kez daha şiddetli bir darbe yiyerek yere yuvarlandığında gözlerini açtı. Tepesindeki asker tehditkâr namluyu doğrultarak bir şeyler söylüyor, namlunun ucuyla geriye gitmesini, uzaklaşmasını buyuruyordu. Salih meydanın ortasında, sıraların yanında olduğunu fark etti...

Sokak kapısı gürültüyle kapandı.

Kapının böyle şiddetle çarpılmasının hangi densizin marifeti olduğunu merak etti Salih Bey, ardından da bağırdı: “Nedir bu, ne oluyor orada!”

“Ne olacak, kız dışarı çıkmıştır! Evi ahıra çevirdi bunlar, evimi işgal edip ahıra çevirdiler, gecenin bu saatinde bu gürültü!” Çok

geçmeden salonun kapısı aralandı ve Aliye'nin mahcup surati belirdi. Kapının aralığından uzanan bu surat bir... Bir... Bir neye benziyordu? "Ölü bir kurbağaya! Kara bir kurbağaya!" Bu kurbağadan Sanem gibi bir şeyin çıkabilmiş olması hayret vericiydi. Tabii Sanem de dünya güzeli değildi ama anasından daha yüzüne bakılırdı. "Gerçi o da yaşlandığında anasına benzeyecek."

"Kusura bakmayın Salih Bey Amca. Benim kız işte! Bir türlü zaptedemiyorum. Deli bir şey oldu."

"Neymiş derdi?"

"Gençlik işte... Yerinde duramıyor. Sahip çıkamıyorum, lafımı dinletemiyorum artık. Arkadaşıyla buluşacakmış. Oradan da eve gidecek. Halbuki burada kalsın, dersine çalışsın diyordum. Çok üzüyor beni bu kız."

Salih Bey yorum yapmadı. Sustu. "Yüz göz olunmamalı bunlarla, aile dertleriyle yüz göz olunmamalı. Bana ne! Sanem'in derdinden de, senin üzüntünden de bana ne! Rahat bırakın artık beni! Rahat bırakın, televizyon seyredeceğim, biraz huzur verin... Ne zaman odasına çekilip zıbaracak bu karı, ne zaman boşalacak mutfak, ne zaman rahat rahat bir sigara içebileceğim? Hatta ne zaman rahat rahat tuvalete gidebileceğim?"

Evet, tuvalete gitmesi gerek; mesanesinde bir hareketlilik başladı.

Birden Butimar'ı hatırladı. Adamın, parti çizgisinin anlatıldığı toplantılarda, her şeyin iç yüzünü görebildiği kuşkusu uyandıran bakışları geldi gözünün önüne: Dosdoğru Salih'e bakıyordu. Dalmıştı; bir yandan komünist bir orduda temizliğin de komünist bir görev olduğunu anlatıyor bir yandan da dosdoğru kendisine bakıyordu. Ürkmüştü Salih; adam sanki bir şeyleri sezinliyor gibi bakmış, olacakları Salih'in yüzünden hayretle seyre dalmıştı. Gözlerinin önüne gelen bakışlar tam da o âna aitti. Bir suçlama, bir belirsizlik ya da bir tehdit yoktu bakışlarında, sadece hayret vardı. "Niye hayret ediyorsun ki? Hayret edilecek ne var?"

• • •

"Bu kadın zeytinyağlı dolmayı hakikaten iyi yapıyor!" Salih Bey, mutfağın nihayet boşalmasıyla rahatlamış bir halde buzdolabından dolma atıştırıyordu. Gerçi dolabın kapısını açık tutup dolmanın

içinde bulunduğu kabı dışarı bile çıkartmadan elini sokup yediği için biraz üşüdü. Burnu nemlenir gibi oldu, iki kez aksırdı. Ama soğuk, dolmanın çekiciliğini engelleyemedi. Bir tane daha alıp ağzına attığında biraz sakinleşti. “Bu kadarı yeter... Yoksa uyuyamam, midem yanmaya başlar.” Dolabın kapısını kapatıp evi dinledi: “Ses yok... İki saat boyunca mutfakta, koridorda bir şeyler yapıp durdu, odasına gidip zıbarmak bilmedi bir türlü.” İki kez el ayak çekildi diye umutlanmasına karşın kadın bu defa da banyoya girip çıktı, ardından ardiye olarak kullanılan odaya gitti, yine çıkıp banyoya girdi. “Neyse ki bu kez ses yok... Uyudu galiba.”

Saate baktı: “Epeyce geç olmuş.” Musluğu açıp parmak uçlarını sudan geçirdi, ardından bir peçeteyle elini kuruladı ve cebinden saklı hazinesini, sigara paketini çıkarttı. Pencereye doğru yürüyüp camı araladı. Karşıda, malûm kadının evinde hâlâ ışık vardı. “İki kişinin, karşılıklı evlerde, gecenin aynı geç saatlerinde ayakta olması, bir tür yakınlık mıdır?” İki tarafın da farkında olmadığı bir yakınlık belki... Ya da en azından Salih Bey’in benimsediği bir yakınlık... Perdeler tam olarak çekilmemiş. Salih Bey bu özensizlikten memnun. “Gerçi, bir şeyler görülebildiği pek nadir... Şimdi de öyle, ışık var ama evin içinde hareket yok.” Televizyonu açtı. Kısık sesle. Devlet televizyonunda Türk müziği var. Memnun oldu. Yeni nesillerin bu şarkıları söylemeye istekli oluşuna sevindi. “Bayağı genç, güzelce bir kadın, fena da söylemiyor ama yıllanmışlığın bugusu eksik.” Bu müziğin ancak yaşanmışlıkla demleneceğini düşündü. “Kadın güzel, ses güzel, şarkı güzel ama bir eksiklik var.” Sigarasını yaktı, dumanı mutfağın tavanına üfledi. Kederlenmek istedi. Kederin de arzulanabilir, istenildiğinde uyandırılabilir oluşu garipti. Çatlak bir sesle şarkıya yarıya kadar eşlik etti fakat layığıyla kederlenemeyip bıraktı. Karşı pencereden yayılan ışıktaki kederi engelleyici bir şeyler vardı. Kadını gözlerinde canlandırmaya çalıştı: Başını yana eğişi, boynunu dimdik tutuşu, yürüyüşündeki berraklık. “Bir insanın yürüyüşünü berrak diye tanımlamak ne anlama geliyor?” Bilemedi. “Berrak işte.” Yürüyüşünde bulanıklıktan, kararsızlık belirtisinden eser yoktu. Dümdüz bir denizin saten yüzeyini kararlılıkla yaran bir geminin burnu...

Magda ilerlerken etraftaki her şey, insanlar, hayvanlar, eşyalar, mobilyalar hatta duvarlar bile yana çekilirdi. İtiraza ve engellemeye mahal vermeyen bir ilerleyiş. “Sizin zamanınızda aşk var mıydı?”

İçini çekti, ardından öksürdü. Sanem'in fütursuz sorusunu düşündü. "İnsan ömrünü bitirirken bile, bir zamanlar aşk var mıydı, emin olamaz." Adolat, Magda ve Vahide Hanım. Ya da şimdi aklına gelmeyen diğerleri. "İnsan hakikaten emin olamaz... Aptalca sorular belirsizliğe sürükler insanı." Yeniden pencereye yaklaşıp karşı apartmandaki ışıklı pencereye baktı. "Bu kadının bir ismi olmalı. Bir ismi ve bir soyadı... Magda değil tabii, başka bir isim. Belki Magda'nın koymuş olduğu bir isim... Bir ara apartmanın kapıcılarıyla konuşmalı, herifin yanına sokulup ağzını yoklamalı." Canı sıkıldı. Bu biraz tatsız bir araştırma olacak. "Öküzün teki olan o herifle gevezelik etmek zorunda kalmak tatsız." Bazılarıyla gevezelik edersiniz, sözcükler üzerinize yapışır; öyle bir herifti kapıcı. "İstihbarat hiçbir zaman eğlenceli değildir. Bir sürü lüzumsuz insanla konuşmak zorunda kalınır. Mesela Süleymanov tam da bu iş için yaratılmıştı."

Kampta oradan oraya seyirtir, hiçbir konuşmayı lüzumsuz diye yaf-talamazdı Süleymanov; her sohbetin geride daima bir bilgi kırıntısı bıraktığını bilirdi. Haftalar geçtikçe Salih ve Rüstem'den ayrılmaz olmuştu Hokand'lı. Başta rahatsızlık verici olsa da zamanla ikisi de herifin yararlı biri olduğunu kabullenmek zorunda kalmışlardı. Adam neredeyse bütün barakaları, çadırları geziyor, hatta artık muhafızlarla çat pat konuşuyor, her delikten çıkıyordu. Ruslarla Ukraynalılar arasındaki gerilime, Kazakların Taciklerle husumetine, Azeri ve Ermeni esirlerin kavgalarına dair en son haberler on-daydı. Muhafızların hangi barakalardan kimleri alıp götürdüğünü, kimleri Yahudi ya da Kızıl diye toparladıklarını bilirdi. Patates suyuna ek olarak arada bir verilen domuz ve sebze artıklarından yapılma tuhaf bulamacın hangi günler verileceği de ondan sorulurdu. Tabii bu, ek bir sorundu: Kamp komutanlığını domuz yemeye yanaşmamanın sadece Yahudilere özgü olmadığına ikna etmek gibi bir sorun... Süleymanov'un dediklerine bakılırsa, herifler Müslüman esirlerin varlığını daha yeni idrak ediyorlardı. Esirler arasında Rus dilinden başka dillerde konuşulduğunu da... Kamp komutanlığının, Karayların Yahudi olmadığına ikna edilmesi zaman almış, bu arada on yedi Karay bilinmezliğe karışmıştı. Kurtulan Karay-

lar artık gerekirse bir domuzun kafasını kemirmeye bile hazırdılar. Gerçi Karayların akıbeti Salih'i ilgilendirmiyordu; adını henüz duyduğu bir sürü garip topluluğun akıbeti de öyle. Hem domuz eti yemeğe de karşı değildi. Her saat başı üç-dört kişinin kampın bir yerinde ölüp kaldığı, hemen herkesin kemiklerine kadar şeffaflaştığı böyle bir ortamda, iğrenç bir bulamaç da olsa protein proteindi. Süleymanov Salih'e kızmış, "Ne olursa olsun, geberip gitmek bile o bulamacı yemekten evladır!" demişti: "Çürümüş domuz artıklarını, at ve katır leşlerinin parçalarını kazanda kaynatıyorlar. Açlıktan ölmezsek zaten hastalıktan gebeririz." Gerçekten de bu özel gıdanın servis edildiği günler meydana katlanılması imkânsız bir koku sarıyordu. Önce içtima alanını zapt eden koku, kısa bir süre sonra kampın tamamına siniyor, zaten aylardır su yüzü görmemiş palto-ların, ceketlerin, battaniyelerin, katılmış iç çamaşırlarının dokusuyla kaynaşıyor, bitleri daha da azdırıyordu. Buna rağmen bu özel tayının dağıtılacağı haber alındığında meydanda her zamankinden daha da canhıraş bir itişme yaşıyordu. Ne olursa olsun doymaya muhtaç mideler sahiplerini her defasında kazanın önüne sürük-lüyorlardı. Salih, bir kez yiyebildiği bu hamurumsu şeyi daha on dakika geçmeden kusmak zorunda kalmıştı. Yemeğin kokusu iki hafta boyunca ağzından gitmemiş, aç midenin çıkarttığı kokuyla birleşip çevresindekileri taciz edip durmuştu... Ama yine de istih-barat önemliydi. Süleymanov'un bazen bir yerlerden peynir bulup getirdiği bile oluyordu. Hatta bir keresinde bir yumurta bulmuştu. Yumurta! Bu yuvarlak şeyin ne kadar aziz olduğunu o ana kadar hiç düşünmemişti Salih. Süleymanov'un kimseye belli etmemeye çalışarak sinsi sinsi cebinden çıkarıp Rüstem'in cebine sokuverdiği hazinenin mat yüzeyine dokunmuştu; pütürlü yüzeyin yuvarlaklığı yaşam tohumu gibi bir şeydi. Tepesini delip içini karıştırdıktan sonra Rüstem'le bölüşüp içtikleri sarımsı sıvının tadı inanılmazdı...

"Bizi ayırmıyorlar, çifitlarla aynı kazandayız." Bunu da Süleymanov söylemişti galiba, "Müslüman, Yahudi, Rus... Onlar için hepsi bir" demişti içini çekerek.

Karşıdaki barakanın yanında, duvara yapışmış gibi boylu boyunca uzanmış biri vardı; kar taneleri, kıpırtısız kaputunun üzerinde akbaba gibi birikiyordu. Hokand'lı kıs kıs gülmüştü: "Belki bunu da akşama yerler..."

Salih de, Rüstem de bu manasız cümleyi anlamamışlardı. Ama

Rüstem'in böyle durumlarda susmak yerine anlamadığını belli etmek gibi bir huyu vardı.

“Neyi yerler?”

Süleymanov'un yüzü ciddileşmiş, münasebetsizlik ettiğini anlamıştı.

“Geçen gece üç tane gâvuru taze bir ölüyü parçalayıp yerken yakalamışlar!”

“Neyi parçalayıp yerken?”

“Ölüyü... Ruslar bir ölüyü yiyorlarmış! Tabii her yerini değil... Kolay ve yumuşak taraflarını.”

Rüstem ansızın öğürmeye başlamış, değerli patates suyu, iki parça henüz sindirilmemiş patates ve bir parça ekmek, yere saçılmıştı. Salih, Süleymanov'a sövmeye başlayınca o da savunmaya geçmişti.

“Bana ne kızılıyorsunuz ki? Olmuşu anlattım sadece!”

“Nereden duydun bunu?”

“Pavel'den... Yüksek ateşten ölen birini alıp kendi barakalarına götürmüşler. Heriflerden biri sıhhiyeciymiş galiba... Ama birileri görüp nöbetçilere haber edince, üçünü de ziyafet sofrasının başında yakalayıp öldürmüşler!”

Aklı, yumurtanın yaşamı müjdeleyen yuvarlaklığı ve bir ölünün yenilebilecek yumuşak tarafları arasında gidip gelirken, fren yapan bir arabanın sesiyle irkildi Salih Bey. Uzanıp baktı: Karşı apartmanın önünde bir taksi durmuştu. “Gecenin bu saatinde kim geldi ki? Bu saatlere kadar nerelerde gezerler ki?” Bir süre sonra taksinin kapısı açıldı, bir kadın iki-üç poşetle inip kapıyı kapattı. “O! Muhtemelen o!” Kadın hızlı adımlarla apartman kapısına yanaşıp zili çaldı ve beklemeye başladı. Salih Bey, elinde sigarasıyla kadının endamını ölçüp biçmeye çalıştı ama karanlıkta pek bir şey görünmüyordu. “Boyü Magda'dan uzun galiba... Ama kolları kısa gibi.” Magda'nın kolları uzundu; giydiğı bütün ceketler, paltolar ancak bileğinin biraz üstüne kadar erişebildiğinden, özellikle soğuk havalarda açıkta kalan bileğini kapatmak için hep uzun deri eldivenler giyerdi. Kabare şarkıcısı gibi kibirli bir havaya bürünür; bazen soğukta, büroda ve evde de çıkarmadığı bu eldivenlerle diğer personelde de, Salih'te de bir ürperti yaratırdı. Böyle bir eldiven gizemli, hatta tekinsiz bir

şeydi ne de olsa... Evde oturup bir şeyler okurken bir elinde kitap, öbüründe bu tuhaf eldivenin tuttuğu bir sigarayla buza kesmiş geceyi evcilleştirmeye çalışan kadın, daha da tekinsiz görünürdü gözlerine. Bilinmez bir dünyaya ait garip bir yaratık gibi... Magda'dan çekinir, hatta bazen korkardı Salih. Arada hep anlaşılmaz, tanımlanamaz bir şeylerin duracağını bilmekten gelen bir korku...

Apartmanın kapısında bekleyen kadın birden arkasını dönüp yukarıya, Salih Bey'in penceresine doğru baktı. "Allah kahretsın!" Aşağıdan görülebilmemiş gibi arkasını döndü. Kalbi hızla çarpmaya başladı, nefes almakta zorlanır gibi oldu. "Yakalandım... Yakalandım!" Artık pencerenin önü Avrupa kadar uzaktı. "Hâla yukarı bakıyor mudur? Hâlâ kapının önünde midir? İçeri girmiş midir? Ne kadarını görmüştür?" Sandalyeye çöktü. Oturduğu yerden karışı apartmanın merdiven ışıklarının yandığını görebiliyordu. "İçeri girmiş... Yukarı çıkıyor olmalı... Gecenin bu saatinde kendisini gözleyen bunağın verdiği tatsız duyguyla yukarı çıkıyor olmalı. Şimdi dairenin kapısına varmıştır." Dairede bir değişiklik yoktu, yarı açık perdelerden bir gölge falan da geçmemişti. "Kapı açılmıştır, adam onu kapıda karşılamış, bir iki cümle söylemiştir. Ardından o ayakkabılarını çıkartmış, paltosunu portmantoya astıktan sonra tuvalete gitmiştir. Bu saatte nereden geliyor olabilir? İşten ya da bir arkadaşından geliyor olabilir. Annesine ya da babasına uğramış olabilir. Onlar da illa yemeğe kal diye ısrar etmişlerdir. En saygını, fazla mesaiden dönüyor olması tabii..." Uzun görev saatlerinde yorgunluğun hep bir onuru vardı. "Diğerleri hep müptezel yorgunluklar... Mesela başında annesi olmayan Sanem de bu saatte eve giriyor olabilir. Ama bu, müptezel bir gecenin nihayetlenmesi olur ancak. Liseli bir kızın bu saatte boş bir eve dönmesi hakikaten anlaşılır değil. Belki arkadaşı olacak oğlan onu kapıya kadar bırakmıştır, hatta belki o da arkasından içeriye girmiştir." Yüzü kızardı. "Lüzumsuz tüm bunlar! Yatmalı artık... Acaba o da karşıdan burayı gözlüyor mudur? Hafif aralık perdenin ardından sinsice bakıyor mudur? Karşıdaki moruğun neye benzediğini ölçüp biçiyor mudur?" Televizyonu kapattı. Ardı ardına iki kez hapsirdi. Kül tablası yerine kullandığı çay tabağındaki izmaritleri aşağı savurup, pencereyi kapattı, ardından altlığı sudan geçirdi. Herkesin, hatta kadınların bile gecenin bir saatinde bir yerlere gidip geldiği bir dünyada, yatak odasına doğru adımlarını sürümeye başladı.

Üçüncü Bölüm

İki kişilik bir yatak, alacalı perdeler, yeni sayılabilecek bir televizyon, bir koltuk, bir gardırop, büyücek bir sehpa, yatağın yanında yarım boy bir dolap, küçük bir masa, bir sandalye... “Epey sade bir oda... Rüstem’in odasını görmek bugüne kısmetmiş.”

Salih Bey bu eve daha önce de gelmişti ama hiç Rüstem’in odasına buyur edilmemişti. Ya da Rüstem buyur etmemiştir. Ya salonda, ya oturma odasında ya da mutfakta oturulmuştu. Şimdi sahibinin yokluğunda odada rahatça göz gezdirilebilirdi ama pek bir şey de yoktu odada: Sade ve sıkıcı. “Rüstem’den sonra odayı temizlemişler belli ki. Her yanı çoktan karıştırmışlardır. Banka cüzdanı, para falan aramışlardır.” Rüstem’in kızı mutfaktaydı. “Sıkılmayın, rahat rahat oturun... İstediginizi de alın hatıra olarak” deyip gözden kaybolmuştu kadın. “İyi de oldu.” Gözü yaşlı bir kadının sızlanmalarına katlanabilecek gibi hissetmiyordu kendini Salih Bey. Yorulmuştu zaten. İki otobüs değiştirip ardından da on dakika yürümek kolay değildi. Hem de zayıf da olsa kar serpiştiren bir havada...

Altan’a Rüstem’in evine gideceğini söylediğinde elbette itiraz gelmişti. “Bu havada ta oraya gidilir mi baba? Cumartesiye bekle, ben arabayla götürüyüm seni.” Onu mu bekleyecekti yani? “Her yere gidebilecek durumdayım, henüz yatalak falan da değilim! İşte buradayım! Senin arabana ihtiyacım yok. Herkesin gelişimi gidişimi gözlemesine de ihtiyacım yok. Hem, herkes otobüslerde yer vermek için çırpınıyor!” Sırıttı. Sonra Rüstem’in odasında bunun uygun kaçmadığını düşünüp somurtmaya başladı. Bütün bunlara rağmen çok yorulduğunu kabul etmek zorundaydı. Rüstem’in koltuğuna oturup Rüstem’in sehpasının üzerindeki çaya, kesme cam çay bardağına bakmak da tuhaf biçimde yorucuydu.

Cebinden Türkçe harflerle basılmış *Yasin*’i çıkarttı. Rüstem’in ruhuna *Yasin* okuyacağını da söylemiş, kadının yine gözleri dolmuştu. “En azından rahat rahat bir saatim var... Sadece arada bir yüksek sesle okumalı. Nereden başlamalı?” Gardırop, küçük dolap, bir iki çekmece, belki yatağın altı... “Gerçi yatağın altına çoktan

bakılmıştır, önce oraya bakılır.” Paltosunu çıkartıp sandalyenin üzerine koydu. Çayla sigara iyi giderdi şimdi ama uygun olmazdı. Çaydan bir yudum aldı. “Burda Rüstem’in ruhundan bir şeyler bulabilmek mümkün mü?” Hayır, bu sadelikte, böylesine bir kurulumda kimsenin ruhundan bir iz kalamazdı. “*Kann dir die Hand nicht geben, Bleib du im ew’gen Leben.*”^{*} İşte böyle oluyordu... Böyle azar azar öldüğünde silah arkadaşlığı bile yıpranıyor, ruhsuzluğa sürükleniliyordu. “Rüstem elinde tüfekte de ölse arkasında yine böyle bir sadelik bırakırdı... Muhakkak ki gevezelik bırakmazdı, muhakkak ki yapışkan hatıralar bırakmazdı.” Rüstem’den kalan boşluk sadelikle örtülürdü. *Evet, kişi sadık olmalı. Önüne de ardına da bakmamalı.* Bu dizeyi böylesine bir açıklıkla ansızın hatırlayiverişine şaşırdı. Magda’dan işitmişti galiba. Eski dizeler, çok eski dizeler... Magda kışın uzun eldivenleriyle durmadan Hölderlin okur, arada bir de büyük bir gürültüyle gırtlığını temizlerdi. Dışarıda kar yağar ya da insanları sığınağa çağıran sirenlerin feryadı başlar ama o, uçucu bir fısıltıyla okumaya devam ederdi. Anlaşılmaz olan o fısıltıydı. Ölmüş bir dünyanın fısıltısı... Dünyalar birbiri ardına ölüyordu. Dur durak yoktu.

Rüstem’in odasının duvarları da sadeydi: Torunlara ait bir iki fotoğraf, torunlarla birlikte çekilmiş bir aile fotoğrafı, ölmüş karısıyla birlikte çekilmiş bir fotoğraf. Bembeyaz çıplak duvarlar fotoğraflar dışında suskundu. Rüstem’in karısının yüzündeki tebessüm baktı. “Cehalet işte böyle gülümsetir insanı.” Kadın ölmeden bir iki sene önce çekilmişti muhtemelen. Uyumlu bir çift gibi görünüyordlardı. “Biz de uyumlu bir çift sayılırdık.” Uyumu sağlayan, görünür yüzeyin altını kurcalamaktan kaçınmaktı. Vahide Hanım hiçbir şeyi kurcalamazdı. Eski zaman kadınıydı ne olsa. “Bizim de böyle fotoğraflarımız var. Neredeyse aynı... Sabitlenip sonsuzlaştırılmaya çalışılan hatıra parçaları.” Vahide Hanım’la birlikte çekilmiş fotoğraflarının nerede olduğunu hatırlamaya çalıştı, bulamadı, düşünmekten vazgeçti. “Magda ile hiç fotoğrafımız yok... Hem olsa ne olacak! Fotoğraflara uygun hayatlar vardır, olmayanlar vardır.” Yine de şimdi Magda’nın yüzünü tam olarak hatırlayabildiğinden emin olmak için fotoğraflara bakabilmek iyi olurdu. Karşı apartmandaki genç kadınla karşılaştırabilmek, iyi olurdu.

Fotoğrafları bir tarafa bırakıp yatağa sokuldu. Döşegi kaldırıp

^{*} “Sana elimi uzatamıyorum, / Huzur içinde yat.”

ellerini döşemenin arasında gezdirdi. Yatağın çarşafı, nevresim ve yastıkları kaldırılmıştı. “Yatakta bir umut yok.” Sonra gardıroba yöneldi ve kapılarını açtı. Sıra sıra dizili ceketlere, gömleklere pantolonlara baktı. “Hepsinin cepleri çoktan kolağan edilmiştir.” Gardırobun çekmecelerini açtı. İç çamaşırlar, kaşkollar ve bir sürü ıvır zıvır... Rüstem’in donlarından birine dokunmak ürperticiydi. Bir an olduğu yerde kaldı ama sonra devam etti. Diğer rafta çoraplar, kemerler, küçük bir kutuda eski bir köstekli saat, bir gözlük. Başka bir kutuda değersiz ve çirkin birkaç kadın takısı. “Karısının hatıraları olmalı. Bunları niye saklamış ki? Basbayağı çirkin bunlar.” Çekmecelerde anlamlı hiçbir şey bulamadı. Gardırobun üst bölümünde birkaç şapka, bir iki kasket. Hepsi bu... “Tabii gizli bir bölme falan yoksa!” Dolabın içine, zeminine parmağının ucuyla vurdu: “Bir şey yok... Fakat kişi asla emin olamaz.” Yorulmuştu terlemişti de. Yeniden koltuğa çöktü, gözlerini dolap - etajer arası küçük mobilyaya dikti. “Bir insandan geriye kalanlar bu kadar mı kişiliksiz olur! Hiçbir özel, manâlı eşyası yok mu bunun?” Oda da Rüstem’in herhangi bir konuya ilgisinin işareti olabilecek bir kitap bile yoktu. “Zaten hiçbir şeyle ilgilenmezdi... Sevinmezdi bile. Neydi son görüşmelerinde sorduğu soru? Myjava’yı hatırlıyor musun? Hatırlamıyorum!” Ama Süleymanov’un tuhaf müjdesini avucunda sakladığı küçük bir kuş gibi kendilerine gösterdiği o anı hatırlıyordu.

Soğuk çirkindi, çirkin bir ayaz vardı. Barakaların, içtima alanının, uzaktaki alçak tepelerin üzerindeki ince kar örtüsü, ayazın etkisiyle buza dönüşüyordu. Tel örgüler boyunca gezinen, kulelerde pinekleyen nöbetçiler bile üşüyorlardı: Kaputlarının yakalarını kaldırmışlar, miğferlerinin altına kaşkol bağlamışlar, eldivenlerinin, botlarının içini kuru otlarla doldurmuşlardı ama tir tir titreyen tutsaklar bile üşüdüklerini fark ediyorlardı. Kamp titreşiyordu; sağda solda yıkılıp kalmış gövdelerin sayısı hızla artıyor, katılaşmış donanlara kimse acımıyordu. En nihayetinde uyuyarak katılaşmak bir kurtuluştur. Havanın kendisi bile buz tanecikleriyle yoğunlaşmış gibiydi. O gün çorba benzeri şey dağıtılmamıştı; Rüstem’le Salih kuyrukta üç saat boşuna bekledikten sonra barakalarına

dönmüş, ısınmaya çalışıyorlardı. Süleymanov çorba kuyruğunda değildi. Her şeyi bildiği gibi muhtemelen çorba dağıtılmayacağını da biliyordu. “Bari haber verseydi” demişti Salih, Rüstem cevap vermemişti; bir an önce donup kalmak, geberip katılaşmak ister gibiydi. Barakaya bile Salih’in zorlamasıyla dönmüştü. Ona kalsa içtima alanının ortasında dizleri üstüne çöküp ağır ağır rüyalara dalacak ve katılaşacaktı.

Çok geçmeden ayaklarını sürüyerek gelen Süleymanov göründü; yüzünde bir pırıltı, umuda benzer bir şey vardı. Salih bağırdı:

“Neredesin sen? Çorba dağıtılmayacağını biliyordun! Niye haber vermedin itin oğlu?”

Süleymanov, Salih’in çıkışmasına aldırmadı. Sırtıp duruyordu. Telaşla fısıldadı:

“Şşşşt! Çorba mühim değil şimdi! Dinleyin. Gelecekler! Bizi görmeye gelecekler!”

Salih anlamadı. Rüstem, konuşmayla ilgilenmiyordu, gözlerini kapatmış ölmeye çalışıyor, belki de sağlam bünyesine lanet okuyordu.

“Ne diyorsun be! Kim gelecek?”

“Bizimkiler! Bizimkiler, bizi görmeye gelecek! Şşşşt, yavaş! Ruslar duymasın.”

Buraya kim neden gelsin ki, diye düşündü Salih. Bu düzlüğün ortasında teker teker öleceklerdi, hepsi buydu. “Bizimkiler!” Kimdi bu “Bizimkiler?” Aklına kimse gelmiyordu ama Süleymanov’un yüzündeki sevinç ifadesinde tekinsiz bir şeyler vardı. Salih’le Rüstem’in ilgisizliğine aldırılmış görünmüyordu. Zaten bütün bunlara aldırmadan işlerini yoluna koymayı hep başarıyordu. İnsanlardan beklediği ilgi değil, eninde sonunda dediğini yapmalarıydı. Otuz-kırk kişilik küçük cemaatinin lideri olarak, Rus subaylarla ve Kamp Komutanlığı ile giriştiği usandırıcı mücadele sonucunda, barakalardan birinin yarısının mescit olarak kullanılmasını kabul ettirmişti. Parti yoklara karışmıştı nasıl olsa; üyeler kendilerini unutturabilmekten başka bir şey düşünmüyor, muhafızlarca alınıp götürülmeleri önündeki tek engelin diğer esirlerin suskunluğu olduğunu gayet iyi biliyorlardı. Ama binlerce kişilik bir kamptaki suskunluğa nasıl güvenilebilirdi ki? Nitekim, er giysisiyle dolaşan bir tabur komiseri, kendisini tanıyan iki esiri boğarak öldürmüş-

tü; ölü bedenlerin gündelik hayatın bir parçası olarak görüldüğü kampta, boğulmuş cesetler muhafızların dikkatini bile çekmemişti. Salih, Butimar'ı kuyruktaki o günden sonra hiç görmemişti. Ya bulunduğu kovuktan nadiren çıkıyordu adam ya da çoktan yakalanmıştı... Süleymanov konuşmaya devam ediyordu: "Önümüzdeki hafta gelecekler. Bizi kurtarmaya gelecekler!" Kalkarken, etrafı kolaçan edip cebinden çıkardığı üç dilim asker ekmeğini Salih'in paltosunun cebine sokuvermiş, "Ben mescide gidiyorum" demişti, "Unutmayın, sadece kurtulmak isteyenleri alacaklar!".

Salih Bey koltuktan kalktı, küçük dolaba yaklaşıp kapaklarını açtı. İvrir zıvırla dolu üç raf. "Buradan bir şeyler çıkabilir." Sandalyeyi dolabın önüne çekip oturdu. Kablolar, eski toprak priz parçaları, vidalar, birkaç eski gazete, eski bir portatif kasetçalar, Türkçe sözlük, bir şarkı kitapçığı... Dağılan cildi bantlarla bir araya getirilmiş kitabı alıp karıştırdı. Sayfaların arasındaki kâğıtlarda yine şarkı sözleri var. Son sayfada da doğum, ölüm gibi bazı önemli tarihler, birkaç not... Rüstem'in belleği. *Myjava. Kasetlere konuşmak nafîle...* "Ne Myjava'sı, ne kaseti, ne konuşması?" Kasetçaların kapağını açtı Salih Bey: Boş. Rafın gerisindeki poşeti yoklayıp çıkarttı. Çoğu sanat müziği, on beş yirmi kadar tozlu kaset. Hepsini alacaktı. "Şimdi hepsini tek tek dinleyemem ya..." En alt rafta lastik bantla birbirine raptedilmiş altı kaset daha vardı: Zeki Müren, Behiye Aksoy, Aleaddin Yavaşca, Nigar Uluer, Baki Duyarlar. Birini çıkarıp açtı, kasetin üzerindeki el yazısı numarayı gördü: "3". Bir başkasındaki "5"i de... "Bunlar olmalı." Desteyi öbür kasetlerin bulunduğu poşete attı. "Myjava... Bazıları neden sonra eşelenmeye başlarlar. Olanları eşelememeli, yaşadıkları andaki haliyle geride bırakmalıyız. Rüstem'den hiç ummazdım ama... Son buluşmamızda bir şeyler vardı." Dolabı karıştırmaya devam etti ama daha ilginç bir şey bulamadı. Rüstem'in eski dükkânına ait yıllanmış hesap defterleri, eski kira kontratları, anlamsız fatura ve makbuzlar. "Hepsi çöp bunların!" Ağırlaşmaya başlayan kaset torbasını paltosunun cebine tıktırdı, kasetlerin bir kısmını da paltonun iç ceplerine dağıttı. Şimdi elinde sadece yıpranmış şarkı sözü kitabı vardı. Yasin kitabını da

eline alıp odaya son bir kez baktı. “Hiç de son bir kez bakılacak bir oda değil... *Mein guter Kamerad*.”*

• • •

Poşet, masanın üzerinde. Kahvehanenin masası en az yıllanmış poşet kadar çirkin. Hemen eve dönmek istememişti Salih Bey. Otobüsten bir durak önce inip biraz yürümek gelmişti içinden. Yürümek ve hava almak. “Yürüyebilmek ne de olsa yaşadığının bir ispatıdır. Ama tuvalete gitmeli... Lanet olası sidik torbası rahat bırakmıyor!” Rahat rahat yürümeyi ne kadar özlediğini fark etmişti, yorulmaksızın ve mesaneden gelen tehditleri işitmeksizin yürümeyi. Öte yandan üşümeye de başlamıştı. Kemiklerinin sızladığını hissediyordu.

“Böyle üşümek hiç iyi değil. Böyle olmayacak!” Ara sıra önünden geçtiği kahvehaneyi gözüne kestirerek içeri dalmıştı. Camın önündeki masalardan birini beğenmiş, paltosunu çıkarıp sandalyeye koymuş, ardından kahvecinin “Hoş geldin Bey Amca” lakırdılarına aldırmadan tuvaleti sormuştu. Alaturka tuvalette rahat edemiyordu artık. Çöelmek de, yeniden doğrulmak da bir dertti. Diz kapaklarının çatırtısına rağmen çömelebildiğinde rahatlamıştı yine de. Pantolonunun bir paçasının yere düğüğünü fark ettiğinde kapıldığı tikslenme ve kirlenmişlik duygusuna rağmen rahatlamıştı. Kim bilir kimlerin sidiğiyle temas etmiş paçası hafifçe ıslanmıştı ama olsun. Sol eliyle duvara tutunarak güçlkle kalkabilmişti; her yanından ter boşanıyordu sanki. Oflayarak tuvaletten çıktığında kahvecinin sırtısına içerlediyse de dinlenmeye ihtiyacı vardı.

Nihayet şimdi masaya oturmuş, bir önündeki poşete, bir dışarıya, dışarıda koşuşturanlara bakıyordu. Önündeki çaydan bir yudum aldı: “Hayret, çok kötü değil...” Arkadaki iki masa hariç, kahvehane boş gibiydi. Masalardan birinde okey oynuyorlardı; arada bir tartışma sesleri yükseliyorsa da hemen yatışıyordu. Kimse morukla ilgilenmiyordu. Salih Bey de onlarla ilgilenmiyor, dışarı bakıyordu: Kar serpiştiriyordu. Sabahtan beri üçüncü kez. Toz gibi, kısır ve amaçsız bir yağış. Tutmuyordu kar, şehri masalsı ve yalan bir aydınlığa gömmemiyordu. Sadece üşüme hissini arttırıyordu, o

*“Benim iyi yoldaşım”

kadar. Yine de soğuşu sevimli buluyordu Salih Bey. En azından sıcak kahvehane masasının ardından sevimli görünüyordu...

Avrupa'nın soğuşu tiksindiriciydi. Neredeyse bir buçuk saattir içti-
ma alanında bekliyorlardı. Hafif bir yağmur yağıyordu; yapış yapış,
damlaları tene yakıcı kıvılcımlar gibi işleyen bir yağmur. Ziyaret-
çiler bekleniyordu, Süleymanov'un "Bizimkiler"i. Askerlikten de,
insanlıktan da çoktandır çıkmış hayalet topluluk bekledişiyordu.
Ayaklara sarılı çaputlar, üzerlerinde ölenlerin elbiselerinin kalıntı-
ları. Ölü sıkıntısı yoktu, her gün on onbeş kişi ayağındaki botları,
üzerindeki çaputları hâlâ nefes alıp veren zavallılara bırakıp kur-
tuluyordu. Önemli olan, ölünün kıyafetlerinin en iyi parçalarını
diğerlerinden önce kapabilmektir... Salih ölüme ilgisini çoktandır
yitirmişti; sol ayağı, vicdansız ayağı yine zonklamaya başlamıştı.
İki yüze yakın tutsakla birlikte, dalından düşüverecek solgun bir
yaprak gibi yağmur altında sallanıp duruyordu. Özbekler, Tatarlar,
Kırgızlar, Kazaklar, Kırım Tatarları, Azeriler, Türkmenler, Karakal-
paklar, Kalmuklar, Başkırlar... Ve elbette rüzgâr. Sonunda, bir bu-
çuk saatin sonunda "Dikkaat!" komutu işitildi. Titreşen esirler ha-
reketlendi. Salih ayakta uyukluyordu; ne komutla ne de gelenlerle
ilgiliydi, bambaşka bir yerde, sıcak güneşin altında olmayı düşlü-
yordu: Kızıl Kum'da burnuna doluşan kum taneciklerini, güneşin
derisini kavurmasını, sıcak kumun çıplak ayaklarını pişirmesini...
Çocukken, bindikleri kamyon bozulduğunda başına gelen bir
kâbustu bu. Fakat kumun, insanı içine alıp dünyadan koparmaya
çalışan fırının yoğunluğunun ne denli dehşet verici olduğunu ha-
tırlamak nafileydi: O, sıcaklığın içinde eriyerek dünyadan kopabil-
meyi düşlerken, ziyaretçiler hızlı ve telaşlı adımlarla yaklaştılar. Üç
üniformalıdan ve iki sivilden oluşan heyet esirlerin önünde durdu-
ğunda bir sessizlik oldu. Salih hâlâ kumda damla damla erimek-
le meşguldü. Üniformalılardan ikisi biraz geride durup topluluğu
süzmeye başladı. Kuşku ve tiksinti birleşmiş, bambaşka, çok daha
uzak bir ifade oluşturmuştu adamların yüzünde: Karşılarındaki bu
insanimsıların uçucu varoluşları insanların yazgısına dahil değildi;
muhtemelen, bir yazgıları da olamazdı bunların. Ne bulabildiler-
se giymiş, ayaklarına sarıp sarmalamış bu insanların bir zamanlar

düzenli bir orduda askerlik yaptığına, her birinin ayrı bir hikâyesi ve onlarla ilişkili başka insanların da birer hikâyesi olduğuna inanabilmek imkânsızdı. Sivillerden biri, daha yaşlı, kısa boylu ve tıknaz olanı, tutsakların önüne kadar geldi. İnce bir bıyığı, yusuvarlak bir yüzü ve kapkara gözleri vardı. Çekikçe gözlerindeki kuşku üniformalıların aksine acımayla kardeşti ve galiba korkuyordu. Solgun yüzünden hastalıklı bir ter boşanırken, kamp komutanının ve rütbelilerin kullandığı ahşap yükseltiye çıktı. Onlar gibi çevik ve kararlı değildi hareketleri; adım atarken bile acı çekiyor gibiydi... Süleymanov hayal kırıklığına uğramış olmalıydı; “Bizimkiler” bu kadar zavallı mıydı? Adamın sesi ince, tiz ve ikircikliydi; ağzından çıkan ilk kelime “Kardeşler!” oldu. Rusça konuşuyordu, iki yüz esirin ortak dilini. Salih adamın Rusçasının tınısından Özbek olduğunu fark ettiğinde söylenenlerle ilgilenmeye başladı. Süleymanov haklı olabilirdi, bunlar “Bizimkiler”di. Onca yoldan gelip onları bulmuşlardı ya, Salih’in içinde dünyaya, insanlara dair bir umut filizlenir gibi olmuştu. Kendisi kumullara gidemiyordu ama işte kumullar buraya gelmişti! Develer, minareler, kubbeler ve elbette kavunlar da... O an bir kavunun gerçekte ne anlama gelebildiğini sezer gibi oldu. Kavun kokusundan nefret edilemezdi, kavun mübarek bir şeydi! Platformun üzerinden konuşan adamdan tatlı bir kavun kokusu yükseliyor, Salih’i sarhoş ediyordu. Adamın neler söylediği önemsizdi, önemli olan Rusça cümlelerin tınısıyla kavundan yayılan umudun kokusuydu. “... o nedenle aranızdan sağlıklı ve savaşılabilecek olanlar... Yurtlarımızı Ruslardan, Kızılardan, dinimizin düşmanlarından kurtarmak için savaşılmaya gönüllü olanlar başka bir kampa taşınacak ve Wehrmacht bünyesinde yeniden eğitim görecektir...” Galiba böyle bitiyordu konuşma. Esirler şaşkıncı; birbirlerine bakıyorlardı. Kuşkucu, kaypak ve anlamsız bakışlar. “Sağlıklı”nın ne anlama geldiği bile meçhuldü; savaşmanın, savaşacak gücü olmanın da... Salih’in suratı ifadesizdi. O sırada Süleymanov’un bakışlarıyla karşılaştı: Parıldayan geveze gözler... *İşte gördünüz mü, haklıymışım değil mi? Kurtulduk! Senin kararın nedir? Şimdi herkesin içinde söylemesen de olur ama... senin kararın nedir? Kurtulmak isteyenlerden misin, değil misin?* Konuşmacı ve arkasındaki uzun boylu üniformalı ön sıradaki esirlerle konuşurken yağmur sulu kara dönüştü. Süleymanov’la da konuşuyorlardı ama ne dedikleri duyulmuyordu. Gitmesine izin vermek istemez gibi,

adamin elini iki eliyle birden kavramiŖtı Süleymanov, hararetle bir Ŗeyler anlatiyordu. Yanlarındaki üniformalı subay da konuŖmaya katiliyor, galiba konuŖmacıyı Süleymanov'un ısrarcı parmaklarından kurtarmaya çalıŖıyordu. Salih kararını daha o anda vermiŖti. Aslında... Çok daha önceden vermiŖti. Kararlarımızın bilincimizden ayrı bir varoluŖu, serpilip geliŖtiđi ayrı bir evren vardı. O kurtulmak isteyenlerdendi. Sıcak bir kap yemek isteyenlerden, ısınmak isteyenlerden, yıkanmak isteyenlerden... "Vatana ihanet", fazlasıyla naif bir kavramdı o sırada.

"Vatana ihanet... Hâlâ budalaca!" İki çay yetiŖirdi Salih Bey'e; üçüncü bardak demek, daha eve ulaŖmadan tekrar tuvalete gitmeye mecbur kalmak ve kahvehanenin alaturka tuvaletindeki eziyete katlanmak demekti.

"Hayır! Bir bardak daha içmeyeceğim."

Kahveci cevabın sertliğine ŖaŖırır gibi olduysa da bu moruğun aksiliklerinden alınacak değildi.

Salih Bey, Rüstem'in harap kitabını evirip çevirdi, sonra da içine baktı: *Türk Musikisi Dergisi NeŖriyatı. Seçilmiş Ŗarkı Güfteleri*. Giderek sararan kâğıt kahverengine dönmüş, ölü bir zamanda sıkıŖıp kalmıŖtı. Ama belli ki Rüstem için öyle değildi. İçindekiler sayfasında listelenen Ŗarkı isimlerinin arasına, tükenmez kalemle ve kötü bir el yazısıyla başka isimler eklenmiŖti. Mesela "Bir Göz Yaşının" ile "Bir Günah Ettimse" Ŗarkılarının arasına, "Bir gün göreceksin" ifadesi eklenmiŖti. Ne zaman ne de Rüstem 1950 basımı bu kitaba iyi davranmıŖtı: Yırtık sayfalar, lekeler, okunaksız, solmuş notlar... Bir parça ŖaŖırmıŖtı Salih Bey; Rüstem'in müziği sevdiğini biliyordu, hatta arada bir mırıldandığının da, ama bu ilginin böylesi bir temele sahip olduğundan habersizdi. "Önemli değil bunlar... İç sıkıcı bunlar..." Onun aradığı daha özel notlar ya da kayıtlardı. Gerçi Rüstem okuryazar biri olmadığından bu kadarı bile hayret vericiydi... Bütün sayfaları tek tek gözden geçirdi. Doğum-ölüm tarihlerinden, dükkânın satılma tarihinden ve Ŗu "Myjava. Kasetlere konuŖmak nafile..." cümlesinden başka bir Ŗey yoktu. "Günlük falan değil bu! Olsa olsa üzerinde çalıŖılmış işe yaramaz bir Ŗarkı kitabı... Demek gevezeliği bu kadarmış." Ama kasetleri bulmadan hemen bir karara

varmak da yersizdi. Sırttı: “Bu moruklar gevezeliğe bir başladılar mı nerede duracakları belli olmaz!”

Ne olursa olsun bir çay daha içecekti. Dışarıda kar başlamıştı; cılız, güçsüz, ümitsiz bir kar. Kimseyi korkutamayan, kimseyi neşelendirmeyen bir kar. Kitabı poşetin içine fırlattı. “Benim teyp çalışıyor mudur acaba?”

Kar yağıyordu. O bitmek tükenmek bilmez kar... Kurtulmak isteyenlerin kamyonlara tıkıştırılıp kamptan çıkarıldıkları o gün... Her kamyonu yaklaşık otuz kişi sığdırılmıştı. Önde iki jip, en arkada makinelili tüfeğini kamyonlara doğrultmuş zırhlı bir otomobil, yanda sepetli bir motosiklet ve ortada beş kamyon. Muhafızlar ve subaylar yine listeleri karşılaştırmakla meşguldüler. Kamyonun içinde nefes almak neredeyse imkânsızdı; herkes üst üsteydi, herkes birbirine bakıyordu ve kimse konuşmuyordu. Kurtulmak isteyenler başları önlerinde bekliyor, geride kalanları, kurtulmaktan kaçınanları görmeden bir an önce uzaklaşmak istiyorlardı oradan. Açlıkla, soğukla, hastalıkla ve umutsuzlukla ilişkilerini bir an önce kesmek istiyorlardı. Kalan ölecekti. Ruslar, Ukraynalılar, Belaruslar ölecekti. Kurtulmak istemeyenler de ölecekti: Barakanın köşesinden onları gözleyerek fısıltıyla küfreden şu Kazak; elleri ceplerinde, verdikleri kararın doğruluğundan emin olmaksızın kendilerini süzen şu Tatarlar; gidenlerle ilgilenmeyen, biraz önce ölünün birinden sıyrıp aldığı ceketini ayaklarına dolamak için yırtmaya çalışan şu Semerkandlı... Öleceklerdi. Butimar da, hâlâ yakalanmamışsa ya da yaşıyorsa bile, ne kadar saklanırsa saklansın, sonunda ölecekti... Süleymanov’un gözlerinde sevinç vardı; zorlukla nefes almasına ve sağ bacağıının üzerinde bir adam, sırtının üzerinde de bir başka adam olmasına rağmen. Kamyonu önceden ilaçlamışlardı. Düşman –hâlâ düşman mıydı?– çok planlıydı. Esirler bindirildikten sonra da üzerilerine kürekle ilaç serpilmişti. Üst üste yığılmış otuz kadar esirin dayanılmaz kokusu sıkışıklıkta yükselen terle birlikte yoğunlaşıyor, ağız kokusu bok kokusuna, sidik kokusu çürümüşlük kokusuna, tenlerin kokusu ilacın kokusuna karışıyordu. Konvoy harekete geçtiğinde, bunlara kusmuk kokusu da eklenecekti... Kamyon kapıdan çıkarken kampa son bir kez baktı Salih:

Barakalar, kuleler, içtima alanı, komutanlık binası... Tel örgülerin dışından, kar altındaki her şey asude ve sakin görünüyordu. Hatta, sallana sallana ilerleyen sıcak kamyonun içinden bakıldığında, kar güzel bile sayılırdı. İşte, kurtulmuştu...

“Her şeyi anlayamayız... Her şeyi yargılayamayız. Orada değildiniz. Sadece o Semerkandlı yargılayabilir. Yaşıyorsa eğer, sadece o... Ama ölmüştür.” Bir kez daha tuvalete gitmek üzere sandalyeden kalktı Salih Bey. Kar, burada da güzeldi.

• • •

“Yine ailecek buradalar! Aliye mutfakta, kızı banyoda... Banyo neredeyse bir saattir meşgul. Bu Aliye, Sema’dan yüz buldukça yayıldı. Sanki burda yaşıyor, hiçbir şey için izin almaya gönül indirmiyor. Böyle giderse mutfaka, tuvalete falan giderken ben izin almak zorunda kalacağım!” Neyse ki tuvalet ihtiyacı acil değildi, idare edebilirdi...

Kucağına oturttuğu kasetçaların tozunu eliyle sıyırdı. Kaç yıldır dolabın içinde öylece duruyordu. “İyi ki atmamışım, işte, atmayınca bir gün lazım oluyor.” Aliye bunu da atmak istemişti tabii: “Salih Amca bu eski püskü şeyi niye tutuyorsunuz? Artık bu kasetleri satmıyorlar bile...” Her şeyi atmak istiyordu müsrif karı. Kutuları, kolileri, kabloları, eski prizleri, eski pantolonları, eski ayakkabıları... “Fırsat bulsa koltukları, kanepeleri bile atacak. Yeni mobilyalar lazım... Sanki karım! Tövbe, tövbe!” Vahide Hanım’ın son mobilya değiştirme harekâtını hatırladı ister istemez. “Bu karılar birkaç yılda bir mobilyaları değiştirmeden duramazlar.” Tabii ki izin vermemişti. “Sapasıgılam mobilyaları niye atalım ki? Bak, Vahide Hanım göçeli kaç yıl oldu, hâlâ sapasıgılamlar. Rengi atacak, cilası bozulacak tabii. Allah yapısı değil ya!.. Bu Aliye haberim olmadan neleri attı Allah bilir!” Daha geçen gün kapının önünde içerideki eski sehpayı gördüğünde çıkarttığı kavgayı hatırladı. “Onu da atacakmış, hem bir bacağı da kırıkmış! Kırıksa kırık, ne oynatıyorsun olduğu yerden, yanındaki komodine tutturmuştum ben onu!”

Poşeti açtı, lastikle sarılmış kaset destesini çözdü. *Behiye Aksoy.*

Üzerine “1” yazmış. “Rüstem’in bu kadar düzenli olduğuna kim inanır?” İlk yüzünü başa sarıp oynata bastı. Hıştırtı, hıştırtı ve Behiye Aksoy: “Hâlâ kanayan kalbimi aşk ateşi dağlar / Ümidi kırılmış beni atıye ne bağlar.” “Bu ne be! Uyuz şarkı, bir türlü bitmek bilmiyor...” İçi sıkıldı. “Bunları mı dinliyormuş?” Cihazdan gelen uğultuya rağmen kaseti ileriye sardı: “Ehl-i diller bende olmuş rişte-i fermanına / Efendim ben sarılsam çok mudur damanına.” Bir daha, bir daha ileri sardı. “Eee? Bunda bir şey yok...” Kaseti ters çevirip bu kez öbür yüzünü çalmaya başladı: “Müptelay-ı derd olan diller devadan geçtiler / Neşveden ateşlenen neyler nevadan geçtiler.” Bir kez daha ileri sardığında bant uğuldayıp yavaşlamaya başladı.: “Hamma... Bu heç bir vakt bolâdirğan gâp emäs.... Ya ustala... Orada olanlar olurdu gene muhakkak ama kişi... küçsüzlük va naçarlık... Mı apazdali...”* Bir yere bağlanmayan eski hayat cümleleri. Salih Bey’in uzunca bir zamandır ağzına almadığı dillerin uğursuz kelimeleri... Ürperdi. Kavun tarlalarının kokusunu duydu. Kuyruk sokumuna kadar inen acıyla titredti. “Rüstem!.. Ne anlatıyor bu!” Bantı geriye sardı, nihayet başlangıcı buldu. “Niye ikinci yarının ortasında başlamış bu?” Rüstem’in tedbiri elden bırakmayışına memnun oldu. İçeriye dinledi. Ses yok. Kulağını cihaza dayadı: “Söylememek güç. Anlatmamak yorucu. Kişi bazen diğerleri gibi ölmemiş olmaktan hayıflanıyor ama ne faydası olacaktı? Kendime konuşmanın faydası ne? Myjava’da ötekilere katılsam daha mı iyi olurdu? Yok, olmazdı.” Zırvalıyordu. “Apaçık zırvalıyor. Ne dediği belli değil...” Kasetteki konuşma kesilmişti. Suskunluk. Rüstem bir süre ne diyeceğini bilemiyor, ne demesi gerektiğini düşünüyor, sonra da devam ediyordu: “Yani, yaşamalıydık. Yaşadım işte. Bundan öte ne denebilir? Ama yurtsuz, hep gurbette, başkası suretinde yaşamak yorucu. Memlekete, köye asla gitmemek yorucu.” Söylendi Salih Bey: “Sanki sıla bir şeye benziyordu!” Tozdan ibaret bir unutulmuşluktan sıla; toz, unutulmuşluğu durmaksızın derinleştiriyordu. Hayatın dışındaki köyler, hayatın dışındaki tarlalar. “Elle tutulur hiçbir şey yok bu gevezelikte... Memleketini özlemiş, Myjava’da ötekilere mi katılmalıymış!” Bir adım attığında sızlanmamak, susmak gerekiyordu, eskiyi olmamış farz etmek. “Sonra orası, oradakiler çok garipti. Her şey çok garipti. Ne acıklı yaşadım.” Teybi kapattı. “Bunları mı dinleyeceğim? Bu lüzumsuz

* “Hep... Bu hiçbir zaman söylenecek söz değil... Yorgunum... Güçsüzlük ve çaresizlik... Geç kaldık.”

gevezelikleri mi?” Kasetleri ve portatif teybi poşetin içine sokuşturdu. “Kim olsa sonuna kadar katlanamaz... Boş cümleler. Ne acıklı yaşamış! Nankörlüğü inanılır gibi değil. Onca badireden kurtulup bu yaşa geliyorsun, sonra da ne acıklı yaşadım diyorsun! Düpedüz saygısızlık. Çenstochav’da kalıp öleydin o zaman! Seni ta buralara kadar niye taşıdım!”

Sigara içmek istedi ama mutfak doluydu, ana kız sohbet ediyordu. “Allah muhabbetinizi arttırsın! Ne zaman dağılacak bunlar? Kene gibi yapıştılar... Rüstem’in onca deneyimden hiçbir şey anlamamış olması düpedüz kırıcı. Budalalığın bu raddesi üzücü.” Yerinden kalktı. Kapalı mutfak kapısının önüne ulaştığında televizyonun sesini işitti, başkaca bir konuşma yoktu. Eli mutfağın kapı tokmağına kadar gitti ama vazgeçip ışısız banyoya yöneldi. “Artık banyonun boş olmasına bile minnet duyacağız demek...” Banyoya girip kapıyı kapattığında etrafına bakındı. Çamaşır makinesinin üzerine atılmış ıslak havlu, bir havlu daha, ıslak taşlar, kullanıldıktan sonra olduğu gibi bırakılmış saç kurutma makinesi, küvetin içinde birkaç tel saç ve kenarda, üst üste konulmuş sutyenle külot... Kızardı, çişini unutup kalakaldı. Islak iç çamaşırlarına bakmamaya çalışarak oyalanmaya çalıştı. Yine de gözardı edilmeleri olanaksızdı. “Kadın iç çamaşırı denilen şeylerin bu denli ürkütücü olmaları tuhaf şey... Bunlar oldukları yerden kişiyi taciz ederler, hayasızca serpilirler ve insanı utandırırılar.” En nihayetinde iki parça kumaşın bu denli büyük bir etkiye sahip oluşu inanılmazdı. “Mesela bir köşeye atılmış erkek donu olsa olsa tikslenme yaratır ama bunlar düpedüz yüz kızartıcı. Gerçi... Belki kimin çamaşırları olduğuna göre de değişiyordur her şey. Mesela bunlar Aliye’nin çamaşırları olsaydı bu kadar ürkünç olmazlardı, daha çok iğrenç olurlardı... Ev ne hale geldi! Utanmadan donlarını sutyenlerini bırakıp çıkıyorlar banyodan!” Birinin iç çamaşırlarını görmek tek taraflı bir yakınlık duygusu bile sağlayabilirdi. “Hemen çıkmalı burdan!” Bu da âni bir karardı kuşkusuz, zira henüz çişini bile yapmamıştı. Buna rağmen banyodan çıkıp ışığı kapattı ve koridorda ayaklarını sürüyerek salona doğru yürümeye başladı. Tam o anda mutfaktan çıkan Sanem’le yüz yüze geliverdi. Kızın yüzüne kalıcı olarak çöreklenmiş can sıkıntısı ifadesi Salih Bey’le karşılaştığında daha da derinleşti. İşte bu moruk bu evin sahibiydi; tazeliğe yol vermemekte ısrar edip ayaklarını sürüyerek evin içinde geziniyordu. Hâlâ nefes alıp

vermeye utanmıyordu, hâlâ bir gelecek varmış gibi yaşamakta inat ediyordu. Çürüyen bağırsakları ve pörsümüş cildiyle düpedüz hayatı kirletiyordu... Kızın yüzünden bütün bunları bir çırpıda okumak mümkündü ama Salih Bey bir şey görecektir durumda değildi. Yeniden kızardı; boynu, yüzü, dudakları alevler içerisinde kavru-luyordu. Hararetin böyle ansızın yükselişle gözleri karardı, bir eliyle duvara tutunarak olduğu yerde kalakaldı. Sanem de durdu, kenara çekilerek beklemeye başladı: Salih Bey'in duvara tutunup kalışı yolu tıkiyordu.

"Salih Amca iyi misiniz?"

Cevap veremedi. Yalımların arasından zar zor görebildiği, üzerine eşofmanlarını çekmiş Sanem'in yüzündeki bıkkın ifadeydi. Bu kez de Aliye peydahlanıverdi:

"Hay Allah! Hay Allah!"

"Bir şeyim yok! Rahat bırakın!"

Salih Bey'in ikazı fayda etmedi. Aliye Hanım'ın kolunda, kayı-ğa çekilen bir kazazede gibi salona sürüklendi. Hararet ağır ağır yatıştı, alevler çekildi ve salon görünür oldu. Kanepede oturuyor, uzatılan bardaktan yudum yudum su içiyordu. Birkaç yudumdan sonra çenesiyle bardağı itti.

"Yeter. İstemiyorum daha... İyiyim ben. Çekilin!"

Aliye bardağı çekti ve endişeli endişeli bakmaya devam etti.

"Daha iyice misiniz Salih Amca? Altan Bey'e telefon ederim şim-di."

"İyiyim ben! Kimseye telefon etmeye falan lüzum yok! Biraz gö-züm karardı hepsi bu. Rahat bırakın beni!"

• • •

Mutfak alabildiğine ferahtı. "Odalarına çekildiler nihayet." Telaş dinmiş, ana kız mutfaktan elini ayağını çekmişti. Sadece o koku... İki kadının saatlerce mutfakta oturmalarından kaynaklanmış ola-bilecek o koku vardı; ferahlık zedeleniyor, daralıyordu. Kokuyu tanımlayamamak rahatsız etti Salih Bey'i. Neye benziyordu, neyle eşleştirilebilirdi? Kavun kokusu gibi bir şeydi belki. Yüzünü bu-ruşturdu. Evet, olgun ve insanın içini bayıltacak kadar tatlı bir ka-vunun kokusu. Yine de bu benzetme bir şeyi açıklamıyordu. Ko-nudan da kokudan da sıkıldı. Pencereyi açtı, içeriye keskin, yırtıcı

bir soğuk akmaya başladı. “Şu koku çıksın da!” Ama soğuk kokuyu berhava etmekle kalmıyor, onu hızla üşütüyordu. Aksırdı, ardından bir daha ve bir daha. Cebinden paketi çıkartıp bir sigara yaktı. Bir daha aksırdı. Ardından mutfağın ışığını kapatıp dışarıyı seyre koyuldu.

Karşı apartmandaki daire her zamankinden daha da aydınlıktı. “Misafirleri var.” Perdeler ardına kadar açıktı. Tül perde mahremi örtmüyor, hatta daha da arsızlaştırıyordu. Mahremiyetin aynı günde pervasızca ikinci kez hiçe sayılışı afflatıyordu onu. “Çirkinlik, arsızca bir teşhir... Tikindirici. İnsanlar giderek daha da pervasız oluyorlar, hiçbir şeye aldırıyorlar.” Açık perdeler ve aydınlığa rağmen pek fazla bir şey seçemiyordu. Yorgun gözler için fazla uzak bir mesafe... Görebildiği kadarıyla yemek yiyorlardı. Üç konuk vardı, iki kadın ve bir erkek. “Bir dürbünüm olsaydı!” Fakat yoktu. “Haftaya Sirkeci’ye giderim, işportadan bir dürbün alırım.” Yüzlerindeki ifadeler seçilemediğinde gözlem faaliyeti biraz havada kalıyordu ister istemez. Kadın yerinden kalktı, gülümseyip bir şeyler söyleyerek içeriye doğru yürüdü. “Bir ismi olmalı muhakkak... Ama ne?” Gülümsemişti, evet, ama gülüş, bir yüz ifadesinin yerini tutamazdı. Hiçbir anlama gelmezdi... Dar bir etek ve yine dar bir kazak giymişti. “Renkler seçilmiyor ama yine de yakışmış.” Pek tanıdık bir silüet. Neredeyse aynı dar etek, aynı yürüyüş ve aynı kibir. “Şimdi yaşıyorsa bile bundan çok farklıdır Magda. Şişmanlamış, cildi lekelerle kaplanmış. Hastadır ve durmaksızın mızıldanıyor. Ayağı aksıyordur, kolay yürüyemiyordur, sarkmış yüzünü derin çizgiler kuşatmıştır. Bir sürü gözlüğü vardır! Yüzüne bakılacak gibi değildir!” Kadın, elinde bir şişeyle salonda belirdi. “Şaraptır herhalde...” Yine gülümseyerek konuşuyor, diğerleri de gülüşüyor. Misafirlerin yüzü de seçilmiyor. İkisinin sırtı cama dönük. Biri kadın olmalı. Tam karşıdaki de kadın. Kocasına ya da işte her kimse o, masanın başına kurulmuştu. Daha çok profilden görünüyordu: Yüksek bir alın, arkaya taranmış gür saçlar... “Galiba kemikli bir suratı var. Muhakkak ki, güvenilmez biri. Muhakkak ki, abartılı ve lüzumsuzca coşkulu biri.” Coşkulu insanlara güvenmezdi Salih Bey. Coşku kesinliğin zıddıydı, üstelik lüzumsuzdu da. Hep bir yanılsama yaratırdı... “Buna rağmen etkileyicidir de coşku, masadaki kadınları güldürüyor en azından. Onu da güldürüyor...” İçinde bir yerlerde demlenen kırgınlık gibi bir duyguyla sigarasının dumanı-

nı üflüyordu. Karşı daire sıcak, ısıltılı ve hayat dolu görünüyordu. Mutfaksa تنها ve soğuktu. Kan damarlardan çekilirken geriye bir tenhalık bırakıyordu. Bir de mesanedeki mızıldanmanın yeniden yükselişini... Oturduğu yerde sallanmaya başladı: Geçici bir çözüm. Nihayetinde kalkıp tuvalete gitmek lazımdı.

Gece haberlerini merak etti ama mutfağın karanlığında televizyonu açmayı göze alamadı. Sabah haberleri daha taze oluyordu nasıl olsa. Karşıda bir durgunluk vardı şimdi. Sakin sakin konuşuyorlardı. Belki de hayatın zorluklarına, sorunlara dair bir şeyler söylüyorlardı. “Rüstem nasıl bu kadar nankör olabildi?” Kasetleri hatırladığında karşıya ilgisi azaldı. “Evet, Rüstem bütün o saçmalıkları nasıl söyleyebiliyor? Myjava’da ötekilere katılmak! Kimse ömrünü sorgulamamalı. Çekiştirirsen mutlaka bir yerinden sökülür.” Arkadaşının çabası tiksindiriciydi; geçmişi durmaksızın kurcalamak tiksindiriciydi ve bütün eski kelimeler iğrençti. “Geçmiş kurcalamak bugüne ihanettir!” Rüstem’in apaçık ihaneti, kararsız, nereye ulaşacağını bilemeyen bir ihanetti bu ama ihanetti yine de. “Üstelik daha öbür kasetler var!” Bir sigara daha yaktı. “Legionowo’da, üzerinde rüya gibi bir duman salınan, içinde hakiki havuç ve patates parçaları yüzen çorbayı kaşıklarken, esmer ekmeği kemirirken böyle düşünmüyordun tabii Rüstem Efendi!” Legionowo! Ücra kasabanın ismini bir çırpıda hatırlayıverişine şaşırdı. Kolay hatırlanır bir isim değildi.

Kamyonlarla başlayan, trenle devam eden yolculuk yine kamyonlarla bitmiş, tel örgülerle çevrili çiftlik gibi bir yere gelmişlerdi. Polonya göklerini kuşatmış kar yağışı burada da hükmünü sürdürüyordu: Etraf gözleri yakacak kadar beyazdı. Kamyondan indiğinde kemikleri çatırdadı Salih’in, hastalıklı kemiklere her nasılsa tutunabilmiş birkaç tel kas esnedi. Etraf son derece sessiz ve barışçıl görünüyordu. Renksiz, kokusuz ve asude. Belki de çiftliğin ana binasının duvarlarının, görünüşünün yaydığı bir sakinlikti bu. Bir zamanlar burada haki ya da gri olmayan bir hayat hüküm sürüyormuş gibiydi her şey. Askerler bile daha gevşekti, kamyonlardan inen hırpanilerin sıraya girip hiza almaya çalışmasını izleyerek eğleniyorlardı. Biraz sonra koşarak biri geldi,

üzerindeki işaretlerden en azından er olmadığı anlaşılabilirdi. Üzerine tam oturmayan, eğreti üniformasıyla müsamere çocuğunu andırıyordu. Onun ardından iki üniformalı daha geldi; onlarda da aynı oturmamışlık ve tedirginlik vardı. Üniformalarının beceriksizce kısaltılmış kolları ve öylesine dikilmiş rütbeleriyle gerçek birer subay gibi durmaktan, etraflarında saygı ve korku uyandırabilmekten uzaktı üçü de. Memnun suratlarında belli belirsiz bir utangaçlık da var. Nihayet biri, iyice çekik gözlü olanı –Salih onun Kırgız olduğunu düşünmüştü– bir sandığın üzerine tırmanıp konuşmaya başladı: “Hoşgelmişseniz gardaşlar!” Sonra Rusça devam etti: “Wehrmacht’a hoş geldiniz! Önce şu arkadaki baraka binasından yeni giysilerinizi, üniformalarınızı alacaksınız. Sonra sizi banyoya götürecekler. Duştan sonra yeni üniformalarınızı giyeceksiniz ve eski üniformalarınızı katlanmış olarak buraya sıralayacaksınız. Sonra sizi yemekhaneye götürecekler. Yemekten sonra yine burada içtima yapılacak. Yere sıraladığınız eski üniformalarınızın arkasında yerinizi alacaksınız.” Sıcak su mucize gibi bir şeydi. Salih’in derisinin üzerinde katılaşıp kayganlaşan tabaka buharla birlikte önce ağır ağır sonra hızla çözölmeye başladı. Sıcak su ve ardından deriyle temas eden garip kokulu kaba saba sabun cildini yakıyordu ama tatlı bir yanmaydı bu, sıhhatli denilebilecek bir yanma. Durmaksızın çözölen kir, ter, sidik, irin, yağ ve kan, kimi yerlerde inatçı bir kabuk gibi yerinden oynamamakta direniyor, vücuda dahilmişçesine büyülüyor, oradan koparılmaya çabasına homurdanıyordu. Sonunda bulaşık teli gibi bir fırçayla direniş kırıldı, sabun derideki hemen her gözeneğe temas etmeyi başardı. Sonra ilaçlama safhası geldi. Minik bir hortumla herkesin kupkuru çıplak iskeletleri ilaçlandı. Gerçek yemeklerle karnı doymuş bir şekilde meydana yürürken sarhoş gibi sallanıyordu Salih; midesi çoktandır unuttuğu neşeli seslerle çalkalanıyordu. Sonunda yeni üniformalarıyla alanda sıralandıklarında kar kesildi. Mutluluktan kar bile kesildi ve gökteki mavimsi aralıktan güneş parıldamaya başladı. Yüzüne vuran sıcaklıkla yeniden yaşadığını hissetti Salih. Diğerleri de öyle hissetmiş olacaktı ki, hafifçe kanlanıp renklenmiş yüzlerde iyimser bir tebessüm vardı. Tek sorun üniformalarıydı. Hele Rüstem’inki... Boyu ve kolları bir hayli kısa olan Rüstem, üniformasının paçalarını da, kollarını da dört kat katlamıştı. Buna rağ-

men, üniformanın içinde küçücük kalmıştı. Salih'in durumu da çok farkı değildi: Kemerini ayarlayamadığı için düşecek gibi olan pantolonun paçası yere sürtünüyordu. Ceket kollarından aşağı sarkıyor, kafası kepin içinde serbestçe geziniyor, botları ayaklarından çıkacak gibi duruyordu. Bu şapşallıkla, kişinin kendini bir savaşçı gibi hissedebilmesi olanaksızdı ama bu pek önemli değildi onun için. Vücudundan kükürtlü sabunun rayihası yükselirken, ısıldayan güneşin altında temiz iç çamaşırlarıyla mutluydu... "Eski üniformaları önünüze koyun ve hazırola geçin!" Avuçlarının arasındaki leş kokulu paçavra yığını önüne koyup beklemeye başladı. "Dikkaaaat!" Bir grup subay yaklaşıyordu. En öndeki uzun boylu herifi esir kampı ziyaretinden hatırladı Salih. Çokayev'in ardındaki herifti bu. Üniforması pejmürde değildi tabii: Üzerine tam oturuyor, onu gerçek bir subay, gerçek bir komutan ve saygın biri yapıyordu. Çizmeleri ayağında sallanmıyor, şapkası başından düşmeye davranmıyordu... Önce durup herkesi süzdü, tek tek yüzlerine baktı. Ardından mermi gibi bir sesle Rusça konuşmaya başladı: "Üçüncü Reich Ordusu'na, Wehrmacht'a hoş geldiniz askerler! Artık Türkistan Tümeni'ndesiniz. Esir yurtlarımızı, tutsak topraklarımızı kızılardan kurtarmak için... Analarımızı, bacılarımızı, eşlerimizi, çocuklarımızı kurtarıp hürriyete ulaştırmak için burada, Üçüncü Reich Ordusu'ndayız. Yaşlı ve acılı Türkistanımız hürriyete kavuşabilmek için bizleri bekliyor. Sizler 3. Bölük'ün çekirdeği olacaksınız. Karargâh Komutanınız Hauptmann Otto Lieg'dir. Komutları ise Oberleutnant Raşid Alimov'dan alacaksınız, komutanınız ve sizden sorumlu olan odur. Çavuş ve onbaşılarınız haftaya belirlenecek. Wehrmacht'ta yeniden eğitime tabi tutulacaksınız. Şimdilik çadırdaki yatacaksınız ancak yarından itibaren kendi barakalarınızı inşa etmeye başlayacaksınız." Raşid Alimov'un üniforması da gayet düzgündü; kemeri beline tam oturuyor, eldivenleri bile ısıldıyordu. Gözleri parlıyordu; gururlu olduğu besbelliydi; üzerindeki üniformayla, o üniformanın dünyasıyla gurur duyuyor olmalıydı. Bu arada askerler önlerinde büyük bir ateş yaktılar. Beyaz örtünün üzerinde ürkekçe çırpınan alevlerin boyu bir süre sonra neredeyse iki metreye ulaştı. Odunlar öfkeyle çatırdarken, "Şimdi eskiden ve kızıl esaretten kurtuluşun bir işareti olarak Kızılordu üniformalarınızı sırayla ateşe atacaksınız!" dendi. Sırası geldiğinde Salih de paçavra topu-

nu ateşe fırlatıverdi. Toprak rengi çaputlar ateşte alev alırken cep-lerini boşaltmadığı geldi aklına... Kagan İstasyonu'ndan bu yana bir kez olsun açıp bakmış değildi ama geçmişle arasındaki tek somut ilişkiydi şimdi bir türlü gözünde canlanmayan o fotoğraf. Buhara'nın tek fotoğrafçısında çektirilen ezeli ebedi aile fotoğrafı: Anne baba, kardeşler, akrabalar ve hatta Adolat'ın yabancı bir aile fotoğrafındaki mahcup gülümseyişi... Herkes öyle eğreti-ydi ki. Sonsuza karışacak anlamsız bir ânı mühürleyen fotoğrafı kurtarmak üzere ateşe uzanıp uzanmamaya karar veremedi bir an, eli havada kaldı. Sonra vazgeçti. Bıraktı. Gerçekten de bir devir küle dönüşüyordu. Geçmişle vedalaşmak daha hayırlıydı. Hem kişiyi özgürleştirirdi bu. Duman diğerlerinininkiyle birlikte onun geçmişini de gökyüzüne savururken sıradaki yerine döndü Salih.

“Aman! Salih Amca! Yüreğim ağzıma geldi vallahi!”

Ansızın yanan mutfak lambasının ışığı gözlerinde patladı. Mutfak amansızca aydınlanıverdi. Aliye Hanım, bir eli yüreğinin üzerinde, mutfak kapısında kalakalmış, hayretle bakıyordu Salih Bey'e. “Karşıdan gördüler mi?” Bir Aliye'ye, bir karşı daireye, bir elindeki sigaraya bakıyor. “Yok. Fark etmediler... Hâlâ yemek yiyor-lar, kimse perdeleri kapatmaya yeltenmiyor.”

“Sigara mı içiyorsunuz siz! Yasak! Sigara yasak... Bu yaşta olacak şey mi?”

“Karışma Aliye! Ne istersem içerim! Sana mı soracağım?”

“Olur mu! Ben mesulüm... Oğlunuz, gelininiz, hepsi sigara ko-nusunda dikkatli ol, dediler. Zaten siz de biliyorsunuz, içmemeniz lazım! Hem burası çok soğumuş.”

“Karışma dedim! Şu ışığı kapat, gözlerimi alıyor. Git yat sen! Beni rahat bırakın!”

Aliye söylenerek koridorda kayboldu. Mutfakta daha fazla kala-mazdı artık; keşfedildi ve yakalandı: “Yarın sabah yetiştir!” Yarım izmariti pencereden dışarı fırlattı. Artık tadı yoktu... Karşı dairede fosur fosur sigara içiyorlardı. O da içiyordu. Sigarayı parmaklarının ucunda tutuşunu beğendi. “Neredeyse Magda gibi içiyor...” Aynı ince uzun parmaklar, aynı aldırışsızlık. “Gidip işlemeli artık. Yarın

bir sürü tantana olacak şimdi. Ne yani, kendi oğlumdan mı çekineceğim! Size ne be! Ne istersem içerim!”

• • •

“Yani sana ne diyeyim bilemiyorum baba!”

Evet, korkulan oldu. “Aliye kaltağı hemen sabahında gammazladı.” Şimdi Altan salonda, elleri cebinde volta atıyordu. Salih Bey suskundu, dinliyordu.

“Aklım almıyor baba... Bu yaşta olacak şey değil. Gerçekten, olacak şey değil!”

“Uzattın Altan. Abartıyorsun. Hem ne yapıp yapamayacağımı size mi soracağım! Canım istedi, içtim, hepsi bu! Tiryaki falan olmadım yani. Kanser olup başınıza kalacak, paraları çar çur edecek değilim, merak etmeyin!”

“Ne ilgisi var baba? Hastalandığını biliyorsun. Tedavi oldun o kadar. Şimdi hiçbir şey olmamış gibi yeniden başlıyorsun. Onca uğraştığımıza yazık değil mi? Sana yazık değil mi?”

Salih Bey cevap vermedi. “Gitsin artık... Beni rahat bıraksın. Sigara bulabilmenin ne demek olduğunu bilmiyorlar... Neyin ne demek olduğunu biliyorlar ki? Çocuk gibi azarlamaya kalkıyor beni! Sikimin tohumu! Ne cüret!”

“Baba! Beni işitiyor musun? Ne yapacağız şimdi? İçmeyeceğine söz ver!”

“Sana ne be! İster içerim, ister içmem! Yeter! Uzattın!”

Altan çaresizce baktı babasına. Yapılabilecek pek bir şey yoktu, kontrolleri sıkılaştırmak dışında... Dışarı çıkışını denetlemek, belki arada bir üstünü başını aramak gerekecekti. Aliye’yle konuşmalı yarın, diye düşündü. Kapıya yönelip ayakkabılarını giydi, sonra da paltosunu.

“Çıkıyorum baba... Ha, kayınbabamlar bu hafta bize gelecekler, akşam yemeğine. Seni de alacağım, haberin olsun.”

Salih Bey cevap vermedi. Kapı kapandı. “Huzur... Aliye mutfakta yemek yapıyor olsa da huzur. Gammaz kaltak! Sinsi sinsi dolaşıp her şeyi gözlüyor; her adımımı, aldığım her nefesi. Evden çıktığımda da dolaplarımı, çekmecelerimi, kanepedeki minderlerin altını karıştırıyordur Allah bilir! Şu kasetleri düzgün bir yere saklamalı.” İçeriye dinledi: “Birazdan görünüp yemeğin hazır Salih Bey, diye-

cek. Hiçbir şey olmamış gibi, yemeğin hazır, diyecek. Sigara içebilmenin ne demek olduğunu bilmiyorlar. Haftada beş paket sigara istihkakının ne demek olduğunu bilmiyorlar... O kuşun sesini yeniden işitebilmenin mümkün olmadığını da.”

Yeni üniformalara da, yeni rütbe sitemine de, üniformalardaki işaretlerin anlamlarına da alışıyordu Salih. Eğreti kıyafetlere rağmen, hepsi yavaş yavaş bir şeye benziyorlardı. Hatta asker harçlığı bile alıyorlardı. Avuçlarına sayılan Reichmark’lar, belli belirsiz bir görünüme... Gerçi 1 Reichmark, Milli Komite’ye gidiyordu ama olsun, harçlık harçlıktı. Umutlu günlerdi, ne olursa olsun yeni bir başlangıçtı. Raşid Alimov da umut doluydu; yeni orduyu yeni ordu yapan ruhu anlatabilmek için kendini paralıyordu. Ve ruhun dilini... Oberleutnant Raşid, daima elinde bir bloknotla dolaşıyordu. Öğrenmeye ve öğretmeye çalıştığı yeni kelimelerle dolu bir bloknot: “Medeniyet ruha dilden girer!” Bu, herhalde Alimov’a aitti. Ya da Rosenweig’den başka bir özdeyiş: “Dil, kandan daha fazla bir şeydir.” Artık kısa cümleler kurabilen ve komutları anlayabilen Salih’in de herkes gibi bir bloknotu vardı; o da defterine durmaksızın yeni kelimeler ekliyordu. Ama Rüstem... Rüstem, hiçbir şey öğrenemiyor ya da öğrenmek istemiyordu; ezberleyebildiği, işini görecektir birkaç komuttu, o kadar. Süleymanov da gayretliydi; bir yandan cemaatine dini konuşmalar yapıp namaz kıldırıyor öbür yandan harıl harıl dil öğrenmeye çalışıyordu. Salih, neden gayretli olduğunu bilemiyordu, yeni bir hayata başladığı için olsa gerekti. Raşid Alimov, Süleymanov’u da, Salih’i de pek takdir ediyor; sınıftaki eğitimle yetinmeyip ikisine fazladan dersler veriyordu. Onun dili de aksansız olmaktan epey uzaktı ama grameri sökmüştü en azından. Bir keresinde ellerinde bloknotlarıyla ordu organizasyonunu üzerine çalışırken ikisinin de rütbe almalarının uzak ihtimal olmadığını çıtlatıvermişti. Yeni birliklerde organizasyon derinleştirilmesi yapılacaktı önünde sonunda. Bunlar aşırıydılar, her şeyde olduğu gibi organizasyonda da mükemmelliğe ulaşma gayreti, bitip tükenmez bir çaba gerektiriyor ve bir türlü tatmin olunamıyordu... Üçü çimenlerin üzerine oturup sırtlarını ağaçlara dayamışlardı. Henüz güneş batmamış, akşam olmamıştı; tatlı bir kızılık vardı

havada, ılık havanın tatlılığı. Salih sigarasını tütürüyordu, Raşid Alimov da. Süleymanov içmiyordu. Kahve bile içmezdi, sadece çay ve su... Oberleutnant ile iki erin ağaçlar altında oturup sigara tütürmeleri Wehrmacht için epeyce sıradışı görülebilirdi. Ama ara bir dünyadalardı o sırada, üstelik hemşehri de sayılırlardı. Alimov'da daha çok heveskâr bir öğretmen edası vardı. "Yani; *ich berichte, du berichtest, er berichtet.*" Bu orduyu oluşturan ruhun kelimeleri bunlardı işte. Salih de, Süleymanov da fısıltıyla tekrarlıyorlardı. Fısıltı, akşam alacasında ağaçların yapraklarına, uzak tarlalara, barakaların ardındaki ana çiftlik binasına ve eski ahırlara kadar ulaşıyordu. Bir tırtıl Salih'in botlarına tırmanmaya çalışıyordu. "Dilin ruhunu anlayabilmek için biraz daha ilerlemeniz gerek. Ancak o zaman dilin ustalarının büyük eserlerini okuyup anlayabilirsiniz. Dilin müziğini ancak öyle duyarsınız." Dilin müziği! Böyle bir şey vardı demek... En azından Raşid Alimov için vardı. "Führer'in konuşmalarını ve dilini anlayabildiğiniz zaman neden onun yeni çağın müjdecisi olduğunu, neden halkın onun peşinden gözü kapalı gittiğini kavrayacak, onu ta içinde duyacaksınız!" Alimov duyabiliyordu herhalde ama iki arkadaş bir yorum yapmıyordu. Yorum, akşam alacasının güzelliğini zedelerdi. "Önemli olan Türkistan'ın bu dille silahlanmış bir ordu tarafından kurtarılması değil, aynı zamanda da Türkistanlıların bu dili sindirebilmesi, anlayabilmesi." Yakındaki ağaçlardan birinde bir puhu kuşu ötmeye başlamıştı. Üçü de kulak kesilmişti. Yaklaşan akşamı selamlayan kuşun sesi güzeldi; içli değildi, güzel ve derindi. Bütün olan bitenin, yürüyen orduların, kamp hoparlörlerinden bağırان Führer'in, patlayan bombaların, vınlayan mermilerin, gacırdayan paletlerin, kısa komutların, acı-lı feryatların ve ısırapla uğuldayan dünyanın ortasında, işitilmeyi hak eden bir ses... Üçü de, konuşmak saygısızlık olacakmış gibi susuyordu.

Salih Bey içini çekti. Puhunun sesini yeniden işitmek istermiş gibi dinledi: Nafile... Televizyondan yükselen reklam cıngıllarından ve mutfaktaki tıkırtılardan başka ses yoktu. "Kayınbabası gelecekmış!

* "Bildiriyorum, bildiriyorsun, bildiriyor."

Bana ne be! O aptal konuşmaları dinlemek zorunda mıyım?” Yeniden kulak kesildi. Daha dikkatli dinlerse kuşun sesini duyabilir gibi gelmişti bir an ama olmuyordu. Puhuyu işitebilmenin artık imkânsız olduğunu hissediyordu. Derin bir üzüntü... Bütün kapıların geri döndürülmez biçimde kapanıverişine dair mutlak bir kayıp hissi. İçinde bir yerde çökelip kalıyordu bu his, ağırlık yaratıyordu. Marşı mırıldanmaya başladı. “*Kann dir die Hand nicht geben, Bleib du im ew’gen Leben, Mein guter Kamerad!*”^{*} Çatlak ve güvensiz sesi, aldırışsız bir çağrıyla kesiliverdi.

“Yemeğin hazır Salih Bey.”

Onu gammazlayan kendisi değilmiş gibi, salonun kapısından bakıyordu Aliye Hanım. Bunlara, bu sese, sesin kayıtsızlığına öfkelenemeyecek kadar onulmaz bir kayıp duygusuyla marşı kesti Salih Bey. Kanepenin kenarına tutunarak zorlukla ayağa kalktı ve açlığın uyandırdığı teslimiyetle mırıldandı: “Geliyorum”.

* “Sana elimi uzatamıyorum, / Huzur içinde yat, / Benim iyi yoldaşım!”

Dördüncü Bölüm

Bu sokakları oldum olası severdi Salih Bey; kargaşaya, kalabalığa, yolun ortasında pinekleyenlere, kulağının dibinde bağırarlara, bön suratlı hamallara, oraya buraya çekeştirenlere, kaldırımları istila etmiş tezgâhlara, duvar diplerindeki çöplere, durmak bilmeyen gürültüye ancak bu sokaklarda tahammül edebiliyordu. Derme çatma tezgâhlarda gelip geçenlerin beğenisine sunulan akla hayale gelmedik bir sürü ıvır zıvır eğlendirirdi onu. “Hiç değişmeyecek burası. Değişmesin.” Değişmiyordu. Buraya son gelişinin üzerinden neredeyse dört yıl geçmişti ama işte hemen her şey aynıydı. Tahtakale’nin, çevresindeki hanların ve sokakların havasını seviyordu. Mesela Tomur Sokak, yorgunluğa değişiyordu... Vapurla karşıya geçmeye, Eminönü’nü aşıp Mısır Çarşısı’nın etrafından dolanmaya ve yokuşu tırmanmaya değişiyordu.

Elindeki poşeti sıkıca tutmuş, gerisin geriye, aşağıya iniyordu şimdi; sokaklardaki kargaşanın muhafazasından memnun, yorgun ayaklarını sürükleyip duruyordu. “Çakal herif! İyi fiyata aldım. İyi fiyata!” Sırıttı, poşeti biraz daha sıkı ama hemen ardından kaşlarını çatı. “Nereye saklamalı bunu? Aliye’den nasıl saklanmalı? Neyse, düşünürüz.” Epey yorulmuştu; zorlukla nefes alıyordu, bacaklarındaki dermansızlık da açığa çıkmaya başlamıştı. Üstelik yine çişi geliyordu ki, en beteri de buydu... İşportacıardan birinin taburesinde beş dakika soluklandı ama yeterli değildi. “Dinlenmek gerek... Tuvalet bulmak gerek. Şu hanların tuvaletleri vardır ama muhakkak çok pistir. Hem hep bodrum katta olur onlar... Düz ayak bir yer bulmalı.” Poşet giderek ağırlaşıyor, ciddi bir yüke dönüşüyordu. Kolu da ağrımaya başlamıştı. “Düzgün tuvalet nerede bulunur? Bulunmaz, buralarda bulunmaz! Alırken bu kadar ağır değildi bu şey...”

Çaresizce ilerlerken birden kendini ana caddede buluverdi. “Tuvaletler geride kaldı! Halbuki Büyük Postahane’nin orada muhakkak bir tuvalet vardı! Geri dönemem...” Çevresindeki dükkânlara baktı. Kırtasiyeci, bir kırtasiyeci daha, fotoğraf makinesi satan bir

iki dükkân, bir kırtasiyecisi daha. Kaldırımından indi. Yokuş yukarı çıkan birkaç araç durdu, bir iki sürücü söylendi. Nihayet karşı kaldırıma geçtiğinde yine soluklandı. “Niye bu tarafa geçtim ki! Aptalca bu tarafa geçmek! Ama... Tren garı!” Yokuş aşağı inerse istasyona ulaşabileceğini düşünüp sırtı. “Demek vücut benden daha çok şey biliyor!” Poşeti ayaklarının dibine bırakıp sırtını duvara yaslayarak biraz dinlendikten sonra yeniden yola koyuldu. “Nereye saklamalı bunu? Odam bile emniyette değil ki... Kendi evimin dolapları bile emniyette değil! Nasıl bir iş bu? Nasıl bir rezillik?” Evini gözlerinin önüne getirdi. Odaları, koridoru, dolapları... Rüstem’in kasetlerini ve teybi koyduğu yeri düşündü. “Orası da emniyette değil!” Evden uzaklaşılan her an, uyuklanan her an emniyetsizdi zaten. “O kadın her yeri karıştırıp dururken, kızı evde dolanıyorken emniyetten söz edilemez... Sanem!” Kızın arsızlığı geldi yine aklına, sonra da banyodaki iç çamaşırları. “Utanmazlık! Dünya düpedüz utanmazlığa gömülmüş!” Utanç gereksiz bir yük gibi ağır geliyordu dünyaya, elindeki poşet gibi. Kolların zamanla zayıflaması, cildin sarkması, parmakların kuvvetten kesilmesi ya da sırttaki dayanılmaz ağrının yarattığı güçsüzlük... “Poşet ağır değil, hafif... Onu ağırlaştıran zaman.” Zaman bir yüktü.

• • •

“Sirkeci Garı’na girmeyeli ne kadar zaman oldu? Belki on yıl.” Tuvalette rahatlayıp bekleme alanındaki banklardan birine oturmuştu. Büfeden aldığı çayı yudumlarken koşuşturanlara ve döküntü banliyö trenlerine bakıyordu. Mütevazı ve güzel bir binaydı bu; tabii tozlu, eski, soğuk ve süprüntüydü de. İnsanda ihtişam duygusu uyandırmıyordu en azından. Haydarpaşa gibi değildi. Spandau Garı gibi hiç değil.

“İşte buradayım!” Perona indiğinde Salih’in içinden geçen buydu. Göge doğru gerilmiş devasa tavanın altında istasyon çöl gibi uçsuz bucaksızdı. Salih de beraberindekiler de ürkmüşlerdi. “Demek burası Berlin!” Evet, burasıydı ve sıcaktı, bayağı sıcak. Sonraki zamanlarda dondurucu soğuk, durmaksızın yağan kar ve karanlık

vesilesiyle şehrin gerçek yüzünü görmesine rağmen, Berlin'i hep ağustos sıcaklığında kavruan bir şehir olarak hatırlayacaktı Salih... Volga Savaşı'nın başladığı günlerdi ve sıcaktı. Yüksek tavandaki camlardan içeri akan güneş ışığının altında, uğultulu bir kalabalık telaşa koşuşturuyordu. Cümleler duyulmuyordu; işitilen, uyarılığın yatışmayan uğultusuydu. Salih'in üniformasının yakası ter içinde kalmış, sırtı sırlıklam olmuştu. Muhtemelen ter kokuyordlardı. Peronlar arasında koşturan, kapılardan çıkan, birilerini bekleyen, yolcu eden, amaçsızca dolaşan ya da banklarda pinekleyen kalabalık da muhakkak ter kokuyordu. Garın içinde oradan oraya seğirten farklı renkte, farklı tipte üniformalara hayretle bakıyordu Salih ve arkadaşları –şehir üniformalarını kuşanmıştı; küçücük oğlanlar, gencecik kızlar bile üniformalıydılar. Bu renkli kalabalığın dinmeyen kıpırtısını izlerken, biraz ürkek, biraz şaşkın, biraz da sevinçliyidiler: Salih, Süleymanov, iki Kazak ve bir de Türkmen. Reich'in merkezine kabul edilen beş kişi.

“Burada bekleyemezsiniz!”

Duydukları ilk cümle pek dostane sayılmazdı ama uyarılar imparatorluğunda doğal bir ifadeydi bu. İki inzibat, karşısındaki beş askerin sakil üniformalarını, üniformalarındaki garip işaretleri, çekik gözlerini ve esmer suratlarını kuşkuyla süzüyordu. “Ama bizi buradan alacaklar!” Süleymanov'du. İnziatlara özgüvenle cevap verebilmek için Süleymanov gibi olmak gerekiyordu. “Belgeleriniz!” İnziatlar kimlik kartlarına ve görev kâğıtlarına tek tek baktılar. Aralarında fısıldaştılar. “Hurçlarınızı kaldırın buradan, şu tarafta bekleyin!” Karargâhta pek hissedilmeyen tatsızlık burada apaçık ortadaydı; yabandılar, mahluktular... Üniformalarını da, rütbe çizgilerini de ciddiye almamıştı inzibatlar. Her şey bir oyundu belki de. Karargâhtaki manevralar, eğitim, dil çalışmaları, üniformalar, rütbeler, flamalar, işaretler, dergiler, gazeteler... Gerçek, şu inzibatın yüzündeydi. Burukluk gibi bir şey hissetmişti Salih.

Hurçlarını yüklenip inzibatların işaret ettiği yere süklüm püklüm yürürlerken çölde yol alan bir kervan gibi görünüyordlardı. Diğer üniformalılar, sivil giyimliler, başlarında öğretmenleriyle bekleşen üniformalı çocuk grupları ve kadınlar onları süzüyordu. Siyah şapkalı, boylu poslu bir kadın yanındakini dürterek tısladı: “Moğollar!” “Hayır bayan! Biz Özbeğiz, şu ikisi Kazak, bu da Türkmen!” Süleymanov'un bu cüreti nereden bulabildiğini anlamak

mümkün değildi. Üstelik kurduğu cümle son derece düzgündü. Kadın kızarak önüne baktı, yanındakiyse kıkırdadı. Salih de kızarmıştı; arkadaşının bir kadınla, yabancı bir kadınla bu denli teklifsizce konuşabilmesi yüz kızartıcıydı. Süleymanov'daysa sofuluğuna rağmen bir pembelik bile görülmüyordu. Kendisine “Moğol” denilmesine dayanamıyordu herhalde.

Salih, artık güvenli bir köşede olduklarını düşünüp bir sigara yakınca diğerleri de onu izledi. Gardaki koşuşturmayı gözlemek eğlenceliydi. Yıllardır sivil kıyafetli kimseyi görmemişti Salih, sivillerin dünyası bambaşkaydı. Yitik bir dünya... Doğu'ya uzanan trenler, banliyölere, yakın şehir ve kasabalara da gidip geliyorlardı. İnsanlar telaşa sivil trenlere koşuyorlar ya da trenlerden inip gar çıkışına yöneliyorlardı. Üniformalılar, yaşlılar, çocuklar ve özellikle kadınlar... Bu tuhaf dünyanın kadınlarına bakmak yaşadığını hatırlamak gibi bir şeydi. Tavandan inen ışığın altında, güneşin mübarek parıltısında neredeyse şeffaflaşarak oradan oraya seğirtiyorlardı. Bacaklar, kalçalar ve göğüsler dirimliliği muştuluyordu. Hayat trenlerden iniyor, trenlere biniyor, çıkışa koşturuyor, peronlarda bekliyordu.

“Hah! Fazla geç kalmadık inşallah!”

Raşid Alimov sırtıyordu. Rahatladılar. Üç aydır yeniden başkentteydi Alimov. Hareketlerindeki alışkanlık, yürüyüşündeki rahatlık, yüzündeki kibirlice tebessüm Salih'in içini ısıtıyordu. Tanıdık ses ve tanıdık dil güzel şeydi.

“Bu da onbaşı Nazirev... Kırım'dan.”

Nazirev, Alimov'dan daha ciddiydi; askeri selamla karşılık verince Salih ve arkadaşları kendilerine geldiler. Rütbeler, üniformalar ve mensup olunan Reich ordusu hatırlandı. Anlık bir ciddiyet.

“Tamam, toparlanın... Kamyoneti orada fazla durdurmazlar. Bir an önce misafirhaneye gidelim.”

Misafirhane, ne güzel bir kelimeydi! Kamp, kışla, karargâh, ordugâh gibi kelimelerin arasında ne kadar sıcak duruyordu. Ve ışık vardı dışarda, hayatın devamını muştulayan kadınlar vardı. Erkeklerin ve üniformaların dünyasının dışında bir sıcaklık vardı. Güzel bir şehirdi, çok güzel bir şehir... Bir süre sonra dış mahallelere yöneldiler. Askeri kamyonetin kasasında, sonu gelmeyen caddelerin, sokakların, parkların, hava savunma bataryalarının ve kontrol noktalarının arasından geçip nihayetinde küçük bir avluda

durdular. “Üç saat sonra karşı binada, kapısında 8B yazan odada olun.” Belirsizliğe yer bırakmayan net bir cümle. Bu dünyada belirsizlik, erdem yoksunluğu ile eşitti ne de olsa... Girişteki kulübede bekleyen nöbetçiler kamyonundan inenleri ilgiyle izlemişlerdi. Avlunun iki yanını çevreleyen iki katlı bina bir zamanlar motel olarak kullanılmış gibiydi. Süleymanov’la birlikte kalacakları odanın duvarları çıplaktı. İki dolap, iki küçük yatak, iki küçük masa ve birer sandalye. Masaların üzerinde birer çalışma lambası. Bir masa, ancak üzerinde çalışılacaksa anlamlıydı... Kendini yataklardan birine attı Salih. Botların içindeki ayakları yatağın kenarından sallanıyordu. Süleymanov ise daha düzenliydi. Üniformasını çıkarıp dolaptaki askıya asmış, çantasındaki eşyalarını da dolabına yerleştirmişti. Bankoda verilen çarşafı yaydıktan sonra yastık kılıfını geçirmiş, yorganını nevresimine yerleştirmeden yatağına uzanmamıştı. Kişi zor ele geçen bu mutlulukların kıymetini bilmeliydi. Salih ise uymak istiyordu sadece.

• • •

“Gamze torunumuzu göremedik bir türlü. Ne zaman gelecek?”

“Yemeğe yetiş, anneannenler gelecek, dedim ama işte... Tutamıyoruz kızı.”

Mefharet Hanım, yan gözle Salih Bey’i süzüyordu arada bir, bakışları sıkıntılıydı. Salih Bey’in evdeki varlığından, ısrarlı varoluşundan hiç hoşlanmıyordu. Kızının başına bela olmuş, bir türlü ölmek bilmeyen bu can sıkıcı somurtkandan hiç hazzetmiyordu. Salih Bey de kadının gözlerini devirip kendisini süzdüğünü hissediyordu. “Bu gevezeliklerden hiç sıkılmıyorlar... Bu kadın da susmak nedir bilmiyor! Evvel eski bilmiyor... Gamze torunun seni ne yapsın moruk!” İnsan içinden geçenleri söyleyemiyordu. Yaşlılığın insana patavatsızlık hakkı vereceği koca bir yalandı.

Yorucu bir günün sonunda, ta Sirkeci’ye gidilip dönülen bir günün sonunda, sakince bir başına kalmak istiyordu ama nafile. “Evde Aliye, burada bunlar... Bu manasız gevezelik.” Parmaklarını çenesinde gezdirdi. “Yine uzamaya başlamış. Sabah tıraş olunmasına rağmen hem de... Hiç değilse şu sakal uzamayı bıraksa artık.” Gevezelikten kurtulunamadığı gibi sakal tıraşından da kurtulunamıyordu. “Bayağı da titizlenmiştim... Şuradaki bir iki tutamı almayı unut-

muşum herhalde. Fark etmişlerdir... Aman, ederlerse etsinler!” Onca yorgunluğa katlanıp taşıdığı poşet sakladığı yerde bekliyordu. “Aca-ba bekliyor mu? Aliye etrafı kurcalıyor olabilir mi şu sıra mesela?” Oturduğu yerde kıpırdandı. Her yere çekilebilecek bir kıpırdanma. “Alelacele tıktırdım... Eve dönünce daha iyi bir yer bulayım bari. Aliye, sigara gammazlığından sonra bir süre tekin durur herhalde ama güvenilmez ki! Hem Sanem eve geldiyse... Ona da güvenilmez. İnsanın kendi evinden, evindeki eşyalardan müsterih olamaması ne saçmal” Mefharet Hanım yine bir şeyler söylüyordu. “İlgilenmiyorum! Karşıda, onun dairesinde ışık yanıyor mudur acaba?”

“Eee, siz neler yapıyorsunuz Salih Bey? Sağlığınız nasıl?”

Cevap veremedi. “Bu karıdan sakınmak imkânsız! Bir şeyler soracağı belliydi. Kendini tutmaya çalışıyordu ama daha fazla dayanamadı tabii... Yakın zamanda geberip gebermeyeceğimi merak ediyordur.” İnsan her gereksiz soruya cevap vermek zorunda değildi ki. Hem bazen gerçekten cevap verilemezdi; içinden gelmezdi insanın, bir şey bütün cevapları engeller, yolu tıkdı. Aklı karşı daireye takılıp kalmış, ağzı açık, öylece duruyordu Salih Bey. Du-dağının kenarından koyu kıvamlı bir salya hareketlenir gibi oldu, küçük bir pırıltı. “Işık yanıyordur, sıcaktır orası. Muhtemelen televizyon izliyordur. Hayır, o dizi falan seyretmiyordur. Sigara içip müzik dinleyerek parkelere bakıyordur. Radyodan, anlaşılmayan, bir şeye benzemeyen o müzikleri dinliyordur. Bir konser mesela... Yaylıların serenadına dalıp gitmiştir. Onlar ve müzikleri! Anlaşılmaz müzik sapıklıkları... Belki de kitap okuyordur. Şiir kitabı gibi bir şey. Neydi adı? Her neyse, onu okuyordur. Sigarasından bir nefes çekip dumanı odanın tavanına üflüyordur.”

“Baba! Mefharet Hanım sağlığınızı soruyor!”

İrkildi Salih Bey, boş gözlerle etrafındakilere baktı. “Burdayım! Neden burdayım ki? Ne istiyorlar? Neden durmaksızın çekiştiriyorlar beni? Sağlığımı soruyormuş! Daha gebermiyorum, sevinmeyin Mefharet Hanım! Hem, siz niye gebermiyorsunuz da hâlâ vır vır konuşuyorsunuz?”

“Çok şükür, iyiyim. Tansiyon meselem var... Yavaş yavaş bir şeyler çıkıyor işte.”

Kadın bu sefer bir şeyler’in fazlasıyla yavaş çıktığını düşünüyor olmalıydı. Çoktan çıkıp sonuca ulaşmış olmalıydı bütün bunlar! Çoktan toprağın altında çürüyor olmalıydı bu adam!

“Babam pek iyi maşallah... Bir de sigara içmese!”

Gelinin ispiyonu bunalmış ihtiyarları canlandırırvermişti. Endişeli suratlar daha da buruşmuş, gözler parlamıştı.

“Aman Salih Bey! Sigara mı içiyorsunuz! Bu yaşta!”

“Yok canım... Gelin abartıyor biraz. Arada bir tane yakıyorum, o kadar.”

“Aman başlamayın! Bu yaşta çok tehlikeli... Şükrü Bey’in arkadaşı Ali Bey, koah olmuş. Bir hafta evde, bir hafta hastahanede. Gelini, kızı falan, hepsi perişanlar.”

Akrabalık müsameresi fazlasıyla uzamıştı. “Şimdi bir sigara ne iyi olurdu... Bana ne Ali Bey’den! Ne zaman kalkacak bunlar? Ya ben eve ne zaman gidebileceğim? Yoruldum, sigara içmek istiyorum, karşı cama bakıp ısınmak istiyorum... Magda şiir okuyordur. Hölderlin! Hah, evet, Hölderlin! Anlaşılmaz müzikler dinleyip daha da anlaşılmaz şiirler okur bunlar. İnsanı yavaş yavaş boğazlar gibi uzayıp gider müzik... Kalkmayacak bunlar! Budalaca soruları uzattıkça uzatacaklar! Ümit yok... Bu geceden ümit yok.” Yine de laf havada bırakılmazdı. Herkes ona bakıyordu. Şükrü Bey bile uyuklamayı kesip ona dönmüştü. “Çaylar gelecek daha! Gece bitmeyecek...”

“Abartmayın canım! Bu mevzu da uzadı!”

Mefharet Hanım alınmış gibi baktı, Şükrü Bey ilgisini yitirdi, Sema annesine kabalık edildiği için kocasını azarlararcasına süzdü, Altan mahcup... Herkesin tek dileği bu gecenin bir an önce bitmesiydi ama bitmeyecekti: Çay hazır, Aliye’nin gündüz yaptığı kek yenilecek, televizyon izlenecekti. “Şu kız gelse bari...” Salih Bey’i kurtarabilecek tek kişi Gamze’ydi, hatta şu an kızın eve sarhoş gelmesini diliyordu. “Rezalet zamanı hızlandırır.”

“Haklısınız uzadı. Sağlık dışında nasılsınız peki?”

“Şükrü Bey o kadar da ilgisiz değilmiş demek... Hatta ortalığı yatıştırmaya bile gayret edebiliyor. Sağlık dışında nasılım? Beni buldular ve gece gündüz rahat bırakmıyorlar, denilebilir mi? Rüstem öldü. Rüstem öldü ve beni buldular... Hatta karşı apartmandaki dairede beklemeye başladılar. Her şeyi, bütün lüzumsuzlukları hatırlatmaya çalışıyorlar bana. O da döndü. Magda. Döndü. Orada, o sıkıcı müziği dinleyerek Hölderlin okuyor. Sessiz saatlerde hep yaptığı gibi... Rüstem niye öldü ki! Rüstem Myjava’yı niye soruyor ki! O beyhude kasetleri neden doldurdu ki! *Einen bessern findst du*

nit.”* Şarkıyı söyleyemedi, sadece içinden geçirdi. Uğursuz bir geçit gibi geçmişe akan nehre fısıldadı.

“Sağolun... Vallahi bir şikâyetim yok. Hem insan bu yaşa gelince hiçbir şeye aldırılmaz oluyor.”

“Evet, genişsinizdir biraz!”

Mefharet Hanım bir şeyler demek istiyordu ama aldırmadı Salih Bey. “Geniş olmayıp zırlayayım mı kaltak!” Televizyonda akan görüntülerle dinlenmek istedi. Kafasını boşaltması, bu budalaca sorulardan kurtulması ve mümkünse biraz uyuklaması gerekiyordu. Birazdan dizi başlayacaktı, hepsinin izlediği bir dizi. “Rahat bırakılmak ne güzel. Mefharet’in konuşmaması ne güzel. Gelinin viyaklamaması ne güzel.” Birbirini izleyen görüntülerdeki nahış kadının sesi ise büsbütün uzaktı. “Beni ilgilendirmez. Dertleri de, acıları da, arzuları da beni ilgilendirmez... Benden bir şey talep edemez. Kendisini dinlememi, cevap vermemi, korkularıyla kendisinin arasına girmemi bekleyemez. Bir seçimin kardeşi değiliz... Ama o zaman... O toplantı odasında bir seçimin kardeşleriydik. Onbir kişiydik. Başkente yeni gelenler. Bir liseden getirildiği kolayca tahmin edilen sıralarda onbir kişi...”

Sıraların üzerlerine kazınmış yazılar, yeni boyaya rağmen hâlâ okunabiliyordu. Salih yazılardan pek bir şey anlamıyordu henüz. “HJ” ve “K, F’yi beceriyor.” Anlayabildikleri bunlardı. Kısa tanışma cümleleri, “Neredensin?” soruları. Salih’le birlikte iki Namanganlı, bir Harezmi-Nüküs’lü, Bir Bahçesaraylı, Tarazlı bir Kırgız, iki Kazak. Diğerleri konuşmuyordu. Kazaklar daha çok kendi aralarında fısıldaşıyorlardı, Tarazlı da kulak kesilmiş belli etmemeye çalışarak onları dinliyordu. Tarazlıdan da, Nüküslüden de hoşlanmamıştı Salih. Süleymanov ise kimseyle ilgilenmemiş, pencereden uzak-taki binaları seyredip durmuştu. Kırgızları pek sevmezdi zaten; laf dinlemeyen, kitaptan peygamberden anlamayan bu insanlar, dağlarından fazlası değildiler... Nihayet kapı açıldı. Yine Alimov, yanında sapsarı suratlı bir Oberleutnant ve başka bir çavuş. Onbir kişi yerlerinden fırlayıp hazırola geçti. Yine nutuk dinleyeceğiz

*“Daha iyisini bulamazsın.”

diye düşünmüştü Salih. Haksız da sayılmazdı: Alimov'a tek başına katlanılabiliirdi ama ama yanında ordunun esas sahipleri olduğunda, her şey daha çekilmezdi...

“Bir çay daha alır mısın baba?”

“Ha! Evet, isterim.”

Kızının bu dokuz canlı moruğa çay servisi yapmasına da içerliyordu Mefharet Hanım, moruğun hâlâ nefes almasına da, konuşmaya tenezzül etmeyeşine de... “Anlaşılan diziye ara verilmiş. Reklamlardaki boşluğu doldurmaya çalışıyorlar.” Toplantıda neler konuşulduğunu bir türlü hatırlayamamıştı Salih Bey. “Demek önemli bir şey değilmiş.” Bütün toplantıların ve eğitim çalışmalarının birbirinin üzerine abanıp kimliksizleşmesi ve tek tek anlamını yitirmesi acıklıydı. Magda'yla ilgili anılar bile tek bir görüntünün altında kimliksizleşmişti. Ama hangi görüntüydü o?

• • •

“Denemeliyim!” Gözlerini açtı Salih Bey. “Yarını bekleyemez, hemen denemeli... Aliye uyuyor, horultusu buradan bile işitiliyor. Domuz gibi horlar bu karı, domuz gibi!” Yatakta doğrulup kendine gelmeye çalıştı. “Çişim var. Önce tuvalet.” Terliklerini ayağına geçirip hırkasını giydi. “Bir kere yattıktan sonra kalkmak pek güç oluyor. Yatağın sıcaklığına alıştıktan sonra dünyaya dönmek pek zahmetli. Bu saatte ne görülebilir ki? Çoktan uyumuşlardır... Olsun olsun, denemeli yine de.” Evi dinledi, derinden gelen horultunun dışında bir şey yoktu. “Önce şu poşeti çıkarmalı.” Yatağı kaldırdı, poşeti alıp tuvalete yürüdü. Gürültü etmemek için sifonu bile çekmeden çıktı banyodan. Nihayet mutfığa ulaştığında ışığı yakmadı. “Böylesi daha iyi.” Kapıyı kapattı. Yarı karanlıkta cebinden sigara paketini çıkartıp bir tane yaktı. Aksırdı. Bir daha aksırdı. “Mutfak soğuk oluyor... Saat kaç acaba? Aman, yarın işe mi gideceğim!” Donunun içindeki bir türlü geçmeyen yanma hissiyle yüzünü buruşturdu. “Her defasında böyle, her işeyişte aynı acı! Ciddiye alırsam daha da şiddetlenecek... Acıyı ciddiye almak lazım. Acı şımarıktır, ilgilenildikçe semirip boy atar.” Dumanı kollayıcı ve merhametli karanlığa üfledi, karanlık tembelce titreşti.

Karşı apartman karanlıktı. “Epey geç oldu zaten... Ama şurada hafif bir ışık var. Evet, yatmamışlar henüz! Yatmamış.” Poşeti açtı, kâğıdı yırtıp dürbünün soğuk yüzeyine dokundu. “İyi fiyata aldım hakikaten! Bakalım, işe yarıyor mu?” Sigarayı söndürüp pencerenin önüne kadar geldi.” Gözlerini vizöre yerleştirip dürbünü karşıya doğrulttu. Bulanıktı... Sadece pırıltı vardı. “Ayarları bozuk bunun!” Ayarları buldu, kurcalamaya başladı. Sonunda netlik.... Tam olmasa da netlik: Karşı dairenin perdesi hafifçe aralıktı, içeriden gelen ışıkla salon belli belirsiz aydınlanıyordu. “Herhalde antrenin ışığı açık kalmış.” Daha ziyade perdenin dokusu görülebiliyordu; arkadan gelen ışıkla belirginleşen doku... Yine de perdenin kenarındaki bu küçük aralık ümitsiz sayılmazdı. “Karşı duvar ve kanepenin ucu görünüyor en azından. Yatmışlardır... Ama iyi dürbünmüş; kanepenin kolundaki lekeler bile görülebiliyor. Kıpırtı! Evde bir kıpırtı var! Ya da bir gölge...” Soluğunu tutup dikkat kesildi. Güçlü bir soluk verirse bütün dünya uyanacakmış gibi nefesine hâkim olmaya çalıştı ama karşıda hiçbir şey değişmedi: Kanepenin kolundaki leke, perdenin solgun dokusu, çok azı görülebilen bir duvar parçasında yarım bir resim. “Aptalca bu! Gecenin bu saatinde burda dikilmek aptalca! Ne var bu kadında?” Kadının ne ifade ettiğini düşünmek için kendini zorladı ama bir şey bulamadı. Belki bir tanışıklık duygusu. Ya da tuhaf bir benzerlik. “Başka bir şey... Sadece benzerlikle izah edilemeyecek bir şey.” Bir sigara daha yaktı. İki kez öksürdü, sonra evi dinledi: Ses yok. “Magda’nın yaşıyor olması mümkün mü! Bir kızı olması mümkün mü? Hayır, bu ancak masallarda olur! Masal falan yaşamadık biz. Kim yaşadı ki? Magda savaşı da, Reich’i da unutmuştur. Hatta belki de çoktan ölmüştür. Yaşıyorsa bile, başka yaşamların ağırlığı altında tanınmaz hale gelmiştir. Ben unutmadım mı sanki?” Dudaklarını ısırıldı. Çok yorgundu. Ölesiye yorgun. Yaşam bir bıkkınlık deryasıydı. “Ama hayır! Gebermeyeceğim. Henüz değil... Boşuna beklemeyin! Magda ölmediyse de umutsuz derecede çirkinleşmiştir. Şişkin ve budala bir suratla donanmıştır. Belki huzurevinin birinde ölmeyi beklemektedir. Hayır, masal falan yaşamadık! Aptallar masal yaşar, akıllılar hayatta kalmaya çalışır! Peki ya, Adolat? O da ölmüştür çoktan. Vabkent’in çamurlu mezarlığına gömülmüştür. Hepsi gömülmüştür.” Gözleri doldu. Dürbünü masaya bırakıp sandalyeye çöktü. “Tuvalete gitmeliyim. Hemen gitmeliyim!” İzmariti sokağa

fırlattı, pencereyi kapattı. Dürbünü boynuna asıp karanlık koridor-
da yürümeye başladı.

“Kendi evimde ışığı açamıyorum! Aliye’nin korkusundan nere-
deyse nefes alamayacağız!” Tuvaletle giden koridor sonsuzluğa uza-
nıyormuş gibi geldi bir an. Nefesi hızlandı. “Bir an önce ulaşılmalı,
yoksa çok geç olacak!” Boynundan, sırtından ter akmaya başladı.
Terlik kilime takıldığındaysa düşecek gibi oldu. “Allah kahretsin!
Her yerde bu kilimler! Vahide öldü gitti, yine kurtulamadık bunlar-
dan! Rahat rahat yürünmesin, her yer tıktış tıktış olsun, dertleri bu!”
Donunun içinde bir ıslaklık peydahlandı. Sinsi, tatsız bir ıslaklık.
“Siktir!” Anlık bir gevşeme geri döndürülmez sonuçlara yol açabi-
lirdi. Kendini kasarak adımlarını hızlandırmaya çalıştı. Sonunda
tuvaletin kapısına ulaştı ve son bir gayretle klozetin üzerine çöküp
donunu indirdi. Yüce bir ferahlama umuduyla kendini bıraktı ama
hepi topu birkaç damla ve o bildik yanma hissiydi. “Bu kadarmış!
Onca sızı bunun içinmiş! Birazdan yine üşümeye başlayacağım.”
Klozetin üzerinde kalakalmıştı. Çok bitkindi, uykusu da gelmişti.
“Buradan kalkmalıyım ama önce güç toplamam gerek. Hem bel-
ki mesane de yeniden çalışır...” Bedeninde bir tamamlanmamışlık,
tatsız bir yarım kalmışlık vardı. Duvardaki fayansların parlaklığı-
na, fayanslardan yansıyan gölgelere bakıp uykuyla uyanıklık ara-
sında öylece bekledi. “Ya burada uyuyup kalırsam? Rezalet!” Sabah
Aliye’nin kendisini bulacağı o ânı hayal etti; boynunda dürbün,
donu aşağıya sıyrılmış, klozetin üzerinde uyurken yakalanmanın
çaresizliğini hissetti. Yüzü kızardı. Utanç, hayal edildiğinde bile
utançtı. Hatta hayal gerçekten daha büyük utanca yol açabilirdi.
“Düşmana yakalanmaktan daha korkunç bu! En nihayetinde düş-
man sırtıp tetiği çeker. Aliye ise herkese anlatır!” Bir an kendinden
geçer gibi oldu ama hemen silkindi. “Uyumamalıyım!” Dizlerinde-
ki çatırtıya aldırmadan pijamasını yukarıya çekti. Kuyruk soku-
muna doğru bir ıslaklık hissetti, yüzünü buruşturdu. “Kahretsin.
Pijamaya gelmiş!” Islaklığın ürpertisi kirlenmişlik hissiyle birlikte
yayıliyordu. Gerçi o lanet ıslaklık olmasa kirlenmişlik önemli de-
ğildi. Islaklık her şeyi açığa çıkartıp hakikat kılıyordu. “Hayır, biz
masal falan yaşamadık!”

• • •

“Bu aptal kasetlerde bir bok yok!” İki ve üç numaralı kasetleri de başından sonuna kadar dinlemiş ama Rüstem’in sesiyle karşılaşmamıştı Salih Bey. Tozlu kasetleri bıkkınlıkla poşetin içine fırlattı sonunda. “Zaman kaybı... Tamamıyla zaman kaybı.” Öğle sonrasında, salonun loşluğundan iyice usanmıştı artık. Canlılık uğramıyordu buraya, hayat bu evi ilgilenmeye değer bulmuyordu sanki. Eski eşyaların doldurduğu salon, kasetteki cızırtılı şarkılarla iyiden iyiye tozlanıyordu. “Tembel herif! Bir şey diyememiş... Sıkılmış! Sıkılmış, evet.”

Sabırsızlığa katlanılamazdı. Tembelliğe de. “Bir sürü iç sıkıcı, budalaca şarkı... Demek bunları dinlemeyi seviyormuş. Hepsi bu!” Kalan iki kasete eli gitmedi. Daha fazla saçmalığa tahammülü yoktu. Portatif teybi de poşete koyup sarmaladı. “Hiç değilse ev boş... Bu da bir avunttu. Rüstem’in bir şeyler bıraktığını düşünmekle hata ettim. Aslında istemiş ama... Ağırkanlıdır Rüstem. Sıkılıp vazgeçmiştir. Hem ne diyecekti ki? Pişmanım mı diyecekti? Myjava’da olanlar keşke olmasaydı mı diyecekti? Keşke kadar komik bir sözcük var mıdır! Keşke!” Mutfaktan karşı apartmandaki daireye bakmak istedi ama hemen vazgeçti. Karşının ışığını bile görmek istemiyordu bir iki gündür. İsteksizlik, tatsızlık... Günlerdir böyle. Güzel bir şey düşünmek istedi. Hoş bir şey. Cazip bir anı. Aklına gelmiyor. Magda’yı da istemiyor şu an. “Başka bir anı bulmalı, onunla bu salondan uzaklaşıp hayata karışılmalı.”

Berlin’i düşündü yine de. Magda’sız bir Berlin düşünülebilir miydi! Evet, Magda’sız bir Berlin düşünmek istedi; içinde sadece Salih’in olduğu, taptaze bir kent. Bardaktaki şarps’ın ışıqla renk ve hacim kazanışını seyredebilmek güzeldi. Alkol güzeldi, çakırkeyflik güzeldi. O kafede Alimov’u dinlemek bile güzeldi. Sokaktan gelip geçenleri seyrediyordu Salih; Alimov ise durmaksızın konuşuyordu. Üzerindeki üniformaya rağmen, onca zaman sonra kendini ilk kez gerçek bir insan gibi hissediyordu. Akşamüzeri tasasızca bir kadeh bir şey içip yoldan geçen kadınlara bakan bir erkek gibi... Hive’li olmasına karşın Alimov nasıl bu derece neşeli olabiliyordu, akıl alır gibi değildi. Demek bütün Hiveliler aynı değildi. Oralılar bu kadar konuşkan da olmazlardı; gerçek bir çölün ortasında, kadim duvarlarına yaslanıp artık hiç gelmeyecek köle kabilelerini düşlerler, gözlerini kısıp susarlardı. Vabkent’ten de dünyasızdı Hive... Alimov’un ise her bir ayrıntıyı sıkılmada anlatırken gözleri parlıyordu. Türkmence, Özbekçe ve Rusça kelimelerin birbirine

karışmasıyla kurulan barbar cümleler kafedekileri yadırgatsa da üniformalarına hürmet ediliyordu. Alimov'un ne anlattığı önemli değildi Salih için. Burada oturup özgür insanlar gibi etrafı seyredebilmek yeterliydi. Hem, Alimov tam anlamıyla bir savaş esiri de sayılmazdı, savaş patladığında tarım okulunun burslu bir öğrencisi olarak buradaydı... Kafenin aynasındaki yansımalarına daldı gözleri Salih'in. Hâlâ gerçek bir Wehrmacht mensubu gibi görünmüyorlardı. Yabancı üniformalar içinde iki yabancı. Ama Alimov'un cümleleri gayet düzgün ve kendine güvenliydi. Garson kadın bile siparişleri alırken bu güvene boyun eğiyordu ister istemez. Alimov kendini gerçekten de buralı hissediyor, Hive'yi hatırlamak bile istemiyordu belli ki. Hive unutulmalıydı. Vabkent de... Cebinden o güne kadar hiç görmediği bir paket çıkartıp sigara ikram etti Alimov. Tütün güzeldi, ordu sigaraları gibi değildi. Dumanı savurarak karşılıklı oturuyorlardı, neredeyse sivil hayattaki iki insan gibi... Radyodan yabansı bir müzik yükseldi o sıra. Bir kadın bağıırıyordu. Salih'in yüzünü gören Alimov eğlendi onunla, "Buruşturma yüzünü. Bu müziğe de alışacaksın. Müziği anlamayan, ülkenin ruhunu anlayamaz" dedi. Önce dil, şimdi de müzik... Dil tamamdı da, bu müzik pek anlaşılabilir gibi değildi. "Der Hölle Rache" diye açıkladı Alimov, "Die Zauberflöte'den." Salih müziğin ya da kadının isterik çılgınlıklarının bitmesini diliyordu sadece. Sakin sakin sokağı izlemek, içinde kollar ve bacaklar olan sivil giysileri yürürken görmek istiyordu. İlgiilenmedi. Alimov açıklamak, anlatmak istiyordu ama o ilgilenmedi. Her şeyin öğrenilmesi olanaksız, hatta gereksizdi... Üstelik başka şeyler de vardı: Bu şehirde kaybolmamayı öğrenmek; hangi tramvayların, hangi trenlerin işe yarayacağını öğrenmek; insanlarla güvenli biçimde konuşabilmeyi öğrenmek; bu surlardaki ifadelerin ve homurdanmaların anlamlarını öğrenmek; rüzgârın ne zaman cildi ısıracağını, hangi güneşin ısıtacağını, hangi kahvenin ucuza geleceğini öğrenmek ve tabii nerede eğlenebileceğini öğrenmek... Bütün bunlar Alimov'dan öğrenilemezdi. Ona güvenip güvenmediğini düşündü bir an. Bu hiç önemli değildi. Buraya dek gelebildilerse, önemli değildi. Fakat yine de... Alimov'a güvenilemezdi, Rüstem'e ve Süleymanov'a da. Bu gün olduğu gibi o gün de en yüksek erdemini çeneyi kapalı tutmak olduğunu biliyordu. Dostluğun samimiyetine güvenip boşboğazlık etmek, hele o, insanın insana sözde yakınlaştığı ılımlılık anlarında içindeki-

leri dökmek ve gizlerini paylaşmak ölümcül olabilirdi... Ne olursa olsun şehir güzeldi işte ve çene kapalı tutulduğunda, dünya bir cennete dönüşebilirdi. Kadınlara bakıyordu Salih. Güneş altında ve gölgelerde, ellerinde torbalar, fileler, çantalarla dolanan kadınların aceleci kızıllığına. Solgunluk yoktu; yoksunluk, endişe, özlem ve korku da. Sadece umut ve acelecilik. Dirimliliğin acelesi varmış gibiydi. Güçlü kuvvetli görünen bu kadınlar, önlerine geleni, yollarına çıkanı, kuyrukta sıra kapmaya çalışanı paylamaya hazırdılar. Erkeklerin hemen hepsinin üniforma altında olduğu bu dünyanın zorunlu sürdürücüsü onlardı. İnsan onların önünde üniformayla dolaşmaya utanıyordu neredeyse; babaları, kocaları, kardeşleri, sevgilileri türlü cephelerdeki bu kadınların önünden geçmeye utanıyordu. Kişi o azarlayan bakışların altında kendini asker kaçacağı bir korkak gibi hissedebilir, o gözlere baktığında ürperebilirdi. Yine de güzeldiler... Alimov'un gevezelikleri bile bunu bozamazdı, radyodan yükselen ucube çılgılık da öyle. Taptaze bir kentte, yepyeni bir zamanın içindeydi. Vabkent'in tozundan toprağından, iğrenç kavunlarından uzakta, yepyeni bir dünya. Onca kere ölümden dönembildiyse, içtiği şu içki, üzerindeki şu temiz üniforma ve rahatça seyrettiği şu ışıklı sokak, bunun ödülü olmalıydı. Ödüle sıkı sarılınmalıydı, kader şımarıklıktan hoşlanmazdı.

Duvarın köşesindeki kadifemsi bir noktaya bakarak gülümsüyordu Salih Bey. Güzel bir hatıranın eşliğinde uyku ne güzeldi. Dalıverdiği âlem, pırıl pırıl ve taze olmalıydı. Yeni bitmiş çimen gibi, taze ve buğulu. Yazgının rüzgârını umursamayan pırıltının şımarıkça sevinci de güzeldi. Şehirdeki sokakların böylesine güneşli hatırlanabilmesi rüyanın tazeliğini gösteriyordu. Alimov bile gencecikti, yakışıklıydı; şehirle bütünleşmiş bir subay gibi görünüyordu. Rüyadaki tek pürüz, Gece Kraliçesi'nin arkada cazırdayan intikam dolu çılgılığıydı: *"Der Hölle Rache kocht in meinem Herzen. / Tot und Verzweiflung. / Tot und Verzweiflung flammet um mich her!"**

• • •

* "Kalbimde intikam cehennemi fokurduyor; / Ölüm ve çaresizlik. / Ölüm ve çaresizlik alevleri beni kuşatıyor!"

Ansızın karşılaştılar. İki gün sonra, bankaya giderken.

Kar yağıyordu. Bu kez ciddi bir kar yağıyordu. Hatta Aliye, “Bugün çıkmazsanız olmaz mı?” diye tutturdu kapıda. “Sonra gider-siniz... Bu kadar acil ne işiniz var bankada? Mazallah, kayıp bir yerinizi kıracaksınız” diye de üsteledi.

“Bu da kar mı?” diye bağırdı Salih Bey. “Bu da kar mı? Myj...” Sustu. Yüzünün kıpkırmızı kesildiğine emindi. Çenesini kastığı için takma damak yerinden oynadı. Parmaklarını ağzına sokup dişlerini düzeltirken akşam temizlenmediklerini fark etti. “Ne olursa olsun insanın ancak kendisinin temizleyeceği bir şeyler kalıyor.” Aliye’nin mızıldanmalarına karşı çıktı.

“Hava almalıyım biraz. Kar havası iyi gelir.”

Biraz önce neredeyse ağzından kaçırdığı kelimeyi düşününce yine kızardı. “Allah cezanı versin Rüstem! Sen soktun bunu aklıma! Rahmetliye ceza bela okumak da hoş değil ama evet, Rüstem’in marifeti bu. Onun boşboğazlığı...” Üstelik kasetlerinde bile bir şey yoktu. Yarım kalmış bir boşboğazlık. “O iki kasete de bir ara bakılmalı. Daha fazla üşenmemeli... Zaman yok! Bir şeyle eni konu uğraşacak zaman yok. Hemen akşam oluveriyor ve sonra gece geliyor. Bu, kar mı şimdi? Hiçbir şeye benzemiyor. Yağıyor, kendini kar zannediyor. Yine de dikkatli yürümek, duvar dibinden ayrılmamak lazım.”

Dışarı çıktığında derin bir nefes aldı. Üşüyüp üşümediğine karar vermeye çalıştı. Hayır, bir karar verilemiyordu ama rüzgârın tıraşlı yüzünü arsızca yaladığı ortadaydı. Kaşkolunu boğazına iyice sıkıştırıp yoluna devam etti. Ve sokağın köşesini döndüğünde kadinla karşı karşıya kalıverdi. Onunla!

Elinde poşetleriyle Salih Bey’e doğru dimdik yürüyordu kadın. Aralarındaki birkaç adımlık mesafe buharlaşmak üzereyken olduğu yerde kalakaldı Salih Bey. Nefes nefese. Kısa görünüyordu kadın, ürkütecek kadar da güçlü... Daracık kaldırımda, düşünebilme melekelerini yitirmiş gibi dikiliyordu Salih Bey. Kadınsa eli kolu böylesine doluyken, hımbıl bir bunak tarafından yolunun kesilmesine içlermiş gibiydi. Yüzünde, Salih Bey’in yakından tanıdığı bir buyurganlık vardı. Bir ihtiyarı dahi göremeyen o kesin buyurganlık... Sonunda duvara tutunup kenara çekildi, kadın yanından geçerken zoraki bir tebessümle “Teşekkür ederim” dedi. Olduğu yerde kalakaldı Salih Bey. “Sesi böyleymiş demek! Bu sese bir anlığına da olsa

sahip olabilmek inanılmaz!" *Teşekkür ederim* cümlesi, bir fısıltı gibi beyninin köşelerini dolaşıyordu. "Ama hayır, bu ses Magda'ninkine benzemiyor... Olsun... Tanıştık nihayet, bu da bir ilerleme sayılır. İyi ki Aliye budalasını dinleyip evde oturmamışım!" Tesadüflerin varlığı hayret vericiydi... Birden kendini fazlasıyla yorulmuş, fazlasıyla yaşamış gibi hissetti. "Bir an önce şu bankaya ulaşmalı... Allah vere de fazla kalabalık olmaya." Öte yandan kalabalık bir ortam iyi de olabilirdi: Bu karşılaşmayı, kadının sesini ve o küçük tebessümünü sakın sakın değerlendirmeye, kafasının içinde evirip çevirmeye ihtiyacı vardı. Tanışıklığın sindirilmeye ihtiyacı vardı.

• • •

Bankada elinde sıra numarasıyla oturmuş beklerken, az önceki karşılaşmanın yarattığı duygu üzerinden kalkmış değildi. Sesi düşünüyordu Salih Bey ve Magda'yla tanıştığı günü. "Hayır, sesi benzemiyor... Ama onca zaman sonra kim bir sesin tınısını tam olarak aklında tutabilir ki? Bir sesin anısı nedir?"

Bir zil sesi daha. Henüz 098'de. "Bu soğukta bu kalabalık şaşırtıcı hakikaten. Ne işiniz var! Yarın, öbür gün geleydiniz! Gişedekiler de hiç çalışmıyor. Bu kadar yavaş olunur mu? Neden işe birkaç kişi daha alıp bu kuyruğu bitirmiyorlar ki? Kimse görevini yapmıyor."

Yanındaki genç dönüp şöyle bir baktı Salih Bey'e. Moruk kendi kendine konuşuyor, diye düşünmüş olmalıydı. Morukların konuşacak kimseleri olmazdı pek, kendilerini dinlemeye razı olacak kimseleri de. Bazısı da daha çok kendi kendine konuşmayı severdi zaten. "Her neyse... Tanıştık nihayet!"

Işığı giderek zayıflayan gri bir güneş. Buna rağmen koca pencerelelerden içeriye dolup odaları ve koridorları aydınlatabilen bir güneş... Pek de gri değildi demek, basbayağı ılık ılık bir gündü. Ama sonbahardı, orası kesin... Alimov, Salih'i geniş pencerelerden birinin önündeki hantal masaya doğru itekledi. "Fräulein Lehner... Çevirmenimiz. Bu da yeni yoldaşımız Salih Raşidov!" Başını aralarında yitip gittiği kağıt yığınının kaldırıp gözlüğünü çıkarttık-

tan sonra Salih'i süzdü kadın. Ne bir hoşnutluk, ne ilgi, ne yakınlık. Biri daha, steplilerden biri daha, diye düşünmüştü herhalde. Yine de elini uzattı. Salih kadının incecik parmaklarına dokunup elini gevşekçe sıktı. "Memnun oldum." Kuru ve soğuk bir el, kadın eli gibi değil... Solgun ve çökük bir yüz. İlk izlenimi buydu Salih'in. "Hoşgeldiniz. Memnun oldum." Magda'nın Rusça cümlesi bu kadar kısaydı. Alimov araya girip şen sesiyle Salih'in anlayamadığı bir şeyler söyledi. Kadında yine bir gülümseme yoktu, zorunlu yanıtları veriyordu; kibar davranıp davranmamaya karar verememiş gibiydi. Salih onlar konuşurken masanın üzerine yayılmış *Yeni Türkistan* dergisinin provalarına, sözlüklere, daktiloya çekilmiş kâğıt destelerine bakıyor; dosya dağlarını, koyu yeşil dolma kalemleri ve daktilonun tuşlarını inceliyordu. Her yerde aynı boş ve saplantılı titizlik... Kadını süzmek daha ilginçti. Çekici değildi, hatta kavruk bile denilebilirdi. Sokakta gördüğü kanlı canlı, güçlü kadınlara benzemiyordu. Sarışın da değildi; cansız, hatta hastalıklı denebilecek bir koyuluk var teninde. Alimov, Salih'in de anlayabilmesi için Rusça konuşmaya başlamıştı. Kadına komik bir şeyler anlatmaya çalışıyordu ama onu gülümsetemiyordu. Sonunda, şakaları karşısındaki ifadesiz surata çarpıp kırıldığında umudunu yitirerek müsaade istedi ama Salih'i bilgilendirmeye devam etti. "Adı Magdalena, yani Magda. Senin ecdadını, ecdadının kendisinden daha iyi bilir... Ama donuk, kuru karının tekidir. Macaristan'ın güneyinde doğmuş. Fünfkirchen'de, yani Peç'te. Tuna Swabyalılarından. Eh, haliyle sofı biraz... Türkiyat okumuş. Savaş çıkınca, bu işler başladığında Von Mende, Magda'yı buraya Yabancı Milletler Dairesi'ne aldırılmış. Bekâr... Zaten başka ne olacak... Kız kurusu işte! Ama dikkat et, Meyer-Mader'e yakın olduğunu söylüyorlar. Rusça, Kıpçakça ve Özbekçeyi iyi bilir; anlamaz sanma sakın!" Meyer-Mader'in kim olduğunu falan bilmiyor, öğrenmek de istemiyordu Salih. Bu kadar isim, bu kadar yeni bilgi çok fazlaydı. Alimov bu kez başka bir odaya itekledi onu: Üç kişi daktilolarına gömülmüş, harıl harıl çalışıyordu. "Kardeşlar Vabkent'li yoldaşımızla tanışın, Obersoldat Salih Raşidov! Bundan sonra o da burada bizimle çalışacak." Kuşkuyla ve açık bir tedirginlikle bakıyorlardı Salih'e, uygun olmayan bir yerde karşılaşmışlar gibi... Başka bir odaya yönelirken, "Şimdi de İlyas Ağa'yla

tanışacaksın” dedi Alimov. Caddeye değil arka tarafa bakan loş odada, sivil giyimli yaşlıca bir adam vardı, çayını içerek bir dosyayı karıştırıyordu. Gözlüğünün üzerinden bakıp Alimov’un Salih’i takdimini dinledi, sonra da “Hoş gelmişsin evladım” dedi. Ayakta, hazırolda bekleyen Salih’e, “Ne dersin evlat, Türkistan hür olabilecek mi sonunda?” diye sordu. Paldır küldür gelen bu soruya nasıl cevap vereceğini bilemedi Salih: Resmi bir cevap mı bekleniyordu? Yoksa samimi olması mı? Samimiyet? Gülünçtü bu. Üstelik yurdun neresi olabileceği de epeyce belirsizdi; Hokandlılarla Hivelilerin niye bu yurda ortak olmaları gerektiği de. Bir de domuz Karakalpaklar vardı tabii! “Şüphesiz savaşın sonunda Üçüncü Reich’in desteğiyle hür olacağız.” Masanın başındaki adam somurtmaya devam ediyordu; resmi cevaplar da, samimi cevaplar kadar kuşku yaratırdı. Üçüncü Reich’in samimiyetini sorgulamak Salih’e düşmezdi ama Türkistanlıları, Kırımhlıları, Volga Tatarlarını, Azerileri, Gürcüleri, Ermenileri, Bosnalıları, Ukraynalıları, Polonyalıları, Volga Kossaklarını, Rusları ve herkesi kurtarmaya çalışıyorlardı. Bu o kadar kolay mıydı? “Ne yapıyordun Vabkent’te? Evli misin? Çocuklar?” “İlkokul öğretmeniydim. Nişanlıyım.” Geçmiş zaman kullanılıyordu ister istemez; artık var olmayan kişiler, kentler, geçmişler... Vabkent de, Adolat da artık tamamen lüzumsuzdu; onları hatırlamaya çalışmak da öyle. İlyas Ağa bütün bunları biliyor olmalıydı; neredeyse yirmi yıldır gurbette olan biri için bütün bunlar çoktan geride kalmış duyarlılıklar sayılırdı. Nitekim Rusçası da, Özbekçesi de epey bozulmuştu adamın. Basmacı ayaklanmalarından sonra Avrupa’ya kapağı atabilmiş biri için Hive, Semerkand ve Buhara, bulanık imge parçalarından ibaret olmalıydı. Vatanın gerçeklikle alakası bile hayli tartışmalıydı... Adam “Peki” diye fısıldayıp Alimov’a döndü: “Bugünkü toplantının gündeminde neler varmış, biliyor musun?” “Evet efendim” diye cevapladı Alimov onu, “Rus Lejyonuulla ilgili meseleler hakkında bilgi verilecek, ardından *Yeni Türkistan*’ın dağıtımına dair iki mesele var, Milli Komite ile Ordu arasındaki tartışmaya dair konuşulacak, eğitim kamplarının iaşesine dair konuşulacak, üniforma sıkıntısı devam ediyor, üç esir kampının ziyareti için heyet oluşturulacak. Toplantıya bakanlıkla birlikte girilecek biliyorsunuz. Onlar için bir faaliyet raporu çıkartacağız... Başlıca meseleler bunlar efendim.”

Salih Bey başını kaldırıp yanıp sönen numaralara baktı: “İki kişi kalmış...” Ağır hareketlerle gişeye yaklaşp yine aynı ağır hareketlerle çantasından cüzdanını çıkartmaya tenezzül eden kadını süzüyordu. “Orospuya bak! O kadar oturdu, şimdi ancak sırası gelince cüzdanını çıkartıyor! Kimse hazırlık yapmayı düşünmüyor. Sanki boktan çantandan boktan cüzdanını çıkartmanı beklemeye mecburuz... Otururken çıkartıp hazır etseydin ya!”

Magda’yla o gün tanışmış sayılırlar mıydı? “Hoşgeldiniz. Memnun oldum.” Bu bir tanışma konuşması sayılır mıydı? “Peki ya ‘Teşekkür ederim’? O da sayılır!” Tanışmanın nelere yol açacağı bilinmezdi ve sadece bazı tanışmalar hayatta kalırdı. Vabkent bitimsiz ovaların ve kum dağlarının ardında olabilirdi ama Unter der Linden Bulvarı hayat doluydu işte! Yeni dünya, yepyeni bir solukla tazeleniyordu o sırada. “Tazelik hassasiyet kaldırmaz. Hele Rüstem’in yaşlılık sızlanmalarını hiç kaldırmaz!”

Beşinci Bölüm

Bitmek bilmeyen mırıltılar ve sinsi cümleler... Ayaklarını sürümeye çalışarak kapının önüne geldi, gözetleme deliğinden dışarı baktı Salih Bey. “Hah, yanılmamışım. Yine bunlar!” Karşıda dairedeki Fehime Hanım ve iki üstteki Naşide Hanım. Bir türlü sonlanmayan sohbetlerinin daimi gündem maddesi alt kattaki kiracıydı. Ardından apartman aidatları ve kapıcının temizliği iyi yapmadığı, arandığında bulunamadığı gibi konulara geçeceklerdi. Kapıyı açıp “Siktirin gidin!” diye bağırmamak için kendini tuttu. “Ses çıkartmamalı hatta öksürmemeli... Bu kadınların dikkatine mazhar olmak korkunç! Kişiyi didik didik edip dillerin pütürlü ıslaklığına bırakır bunlar.” Ama işte bir aksırma geliyordu. “Hep böyle lüzumsuz zamanlarda gelir! Nerede gizlenmek gerekirse o zaman gelir. Myjava’da bile...” Geçmişte kalmış o ağır ve hacimli beyazlığa gözlerini yumarken ağzını da kapattı. Ama aksırığı engellemek olanaksızdı. Kadınlar bir anda susup Salih Bey’in kapalı kapısına baktılar. Hızla gözetleme deliğinden çekilip kapıya yaslandı Salih Bey. Sessizlik. Delici gözleriyle kapıyı inceliyor olmalıydılar. Terlemeye başladı. Yeni bir aksırığın yolda olup olmadığına dikkat kesildi. “Yok, hareket yok... Fakat çok sıcak oldu birden.” Biraz önce bir anlığına gözünün önüne gelen sisli kar, belirdiği hızla eriyiverdi. Kapının ardındakini tırmalayan, ona nüfuz etmeye çalışan sessizlikle baş başaydı. “Oradalar, burada olduğumu biliyorlar! Hele bu Fehime karısı... Nefesimi bile duyuyordur o. Nasıl duyabildiğini Allah bilir ama duyar... Belki karşı apartmandakini bile biliyordur!” Ürperdi, korku gibi bir şey. “İlgilendiğimi seziyor mudur? Yok, hayır... Saçma bunlar! O kadar değil... Bu vehimler tamamıyla lüzumsuz!” Kapıdan uzaklaşmalı, girip oturmalıydı artık. Hem, kıpırtısızca beklemek çok yorucuydu. Sessizlik bozuldu o sıra, mırıltı yeniden başladı: “Neyse, çiçekler sulandığında su buraya iniyor, camlarım berbat oluyor dedim...” Rahatladı sonunda, özenle yürümeye çalışarak salona yollandı, kanepeye çöktü.

Büyük bir tehdit atlatılmış gibi ferahladı. Bu ferahlıkla tele-

vizyonun sesini biraz daha açtı. Kadın spikerin neşeli sesi salonu doldurdu. Kuvvetle öksürdü. Rahatlıkla öksürebilmek ne güzeldi... Televizyondaki kadın da, kapının önündekiler de kendi dünyalarındaydılar. “Kimse kendi dünyasından dışarı taşmasın. Taşıp gü-rültü yaratmasın.” Fehime Hanım’ın mutfağını görmesinin mümkün olmadığını düşündü. “Fakat... Ya karşı camlardaki yansıma?” İşin içine fizik girdiğinde kimse güvende olamazdı. “Karşı camlar karanlıksa ve bende ışık varsa görebilir...” Sırıttı. “Bir ara bakma-lı... Ben onun camını görebiliyor muyum, bakmalı...” Birden yine o kar manzarasını hatırladı; ağaçların, civar tepelerin ve ormanın üzerine abanmış ak yığını. “Beyazın bu derece saldırgan olduğu nerede görülmüş?” Üşüdü. Bacakları titredi, kazağının altından bir yerlerden üfleyen rüzgâr, her gün biraz daha yer çekimine teslim olan cildine ulaştı. Ayakları donuyor muydu ne? Kar suyunun bot-larının içine işlediğini, botlarının vıcık vıcık olduğunu hissediyor-du... “Kalorifer cayır cayır yanıyor. O kadar yakıt parası veriyoruz... Boşuna! Yine soğuk, yine soğuk... Ne zaman gelecek bu lanet olası bahar?” Biraz daha dayansa bu kışı da atlatacaktı. “Gelecek kışa Allah kerim!” Kış güçten düşürüyordu kişiyi, cılızlaştırıyordu. “Aliye kaçta gelecekti? Acıktım! Akşam yemeğinden önce bir şeyler yesem? Neyse, dayanırım. Ölecek değilim ya! Şu kış bitmedi bir türlü... Kış acıktırıyor, yaz susatıyor.” Sıcağı özledi. Özel bir yazı özledi, herhangi bir yazı değil, o yazı... Tentenin altında limonata içmeyi özledi. Hür insanlar gibi.

Gökyüzü alabildiğine parlaktı. Polonya’ya, karargâha dönmesine birkaç hafta kalmıştı ama bu şehirden ayrılmak istemiyordu Salih. Obersoldat işaretleri dikilmiş üniformasıyla Polonya’ya dönmek... Kim gerçek insanların ve gerçek bir hayatın akıp gittiği bu şehirden ayrılıp üniformalardan başka bir şey görülmeyen o düzlüğe gitmek isterdi ki? Rahata çabuk alışılıyordu işte... Misafirhaneden bakanlık binasına gidip gelmek bile başlı başına bir rüyaydı! Upuzun cad-denin kaldırımlarında yürüyebilmek, nehrin üzerindeki köprüler-den kâh aşağıdaki bulanık suya, kâh binaların kubbelerine bak-mak, dünyanın merkezini adımlamak gibi bir şeydi. Caddelerdeki telaşlı kalabalığı ve resmi dairelerin gergin suratlı çalışanlarının

koşuşturmasını izlemek bile güzeldi. Getir götür işleri bile kendine özgü bir hoşluğa sahipti. Ne de olsa, ayak işleri de Üçüncü Reich'a ve tutsak ülkelerin kurtuluşuna dahildi... Magda'nın dosyalarını, kataloglarını taşımak neresinden bakılırsa bakılsın bir şanstı. Evrakların koca Doğu İşleri Bakanlığı binasının çeşitli katlarında, upuzun koridorlar boyunca oradan oraya taşınıp durması ve dosya kopyalarının, dergi - gazete örneklerinin başka bakanlıklara ulaştırılması neredeyse rutin bir işti. Bütün bu ağır kâğıt yığını, Unter der Linden civarındaki binalara Magna gibi ufak tefek bir kadının taşıyabilmesi beklenemezdi. Hem, kâğıdı bol bir şehirdi burası. Esir kamplarından başkente, değişen bir şey yoktu: Şehir daktilo çatırtılarıyla inerken, her şeyi kayıt altına alıp saklamak, kopyalarını çıkartmak, sonra da kopyaların listesini hazırlamak ve onu da kopyalayıp ilgili yerlere dağıtmak gibi hummalı bir faaliyet vardı.

Fräulein Lehner, Salih'e iş buyururken ya da birlikte şuraya buraya gidileceğini söylerken uzaklığı koruyor, sık sık da Salih'in cümlelerini ya da kelimelerini düzeltiyordu. Bu dilin yanlış kullanılmasına tahammülü yoktu kadının. En sıkışık ve en telaşlı anlarda bile hatalı bir cümleye ya da telaffuza takılıyor, doğrusunu iki kez tekrarlatıyordu. Kadınla birlikte bir yerlere gitmek güzeldi ama sürekli bir sözlü sınav sıkıntısı içinde yaşıyordu Salih...

"Şurada oturup serin bir şeyler içelim. Çok susadım."

Böyle demişti Magda... Hava bir sonbahar günü için bayağı sıcaktı; üniformasının manşetlerindeki ter, tuzlu bir çizgiye dönüşmüştü. İki klasör destesini bakanlığa taşıyordu. Bu fazlasıyla insani ve doğal öneri karşısında duraksamıştı Salih. Doğallık tedirgin ediciydi, kuşku uyandırıcıydı. En büyük belalar sıradan gayretlerden doğardı...

Kafeye yönelip öndeki masalardan birine kurulan kadının Salih'ten onay beklediği de yoktu zaten. Klasörleri bir sandalyenin üzerine yığıldıktan sonra, müşkül durumdaki bir yanaşma gibi öylece beklemeye başladı.

"Ne yapıyorsun sen?"

Geveledi: "Otursam?"

Geveleyince cümle de, telaffuz da iyice çarpıldı.

"Hayır. Oturabilir miyim, olacak! Otur! Öyle dikilme... Gülünç oluyor."

Sıcak bir cümleydi bu, en azından Salih'e öyle gelmişti. Mag-

da iki tane *brauselimonade* ısmarlarken, karşısındaki sandalyenin ucuna ilişti. İçecekler geldiğinde kadın bir yudum alıp “oh” çekti, sonra bir yudum daha aldı.

“Bu da gerçeği değil. Savaş koşullarında her şeyin benzeri oluyor, kendisi değil... Yine de ferahlatıcı.”

Sigara yakmıştı Magda. Önüne konan bardağa bakarak bir süre oturan Salih için, bir kadınla kafede oturup gazoz içmek tuhaftı. O an kendisini gerçekten Berlinli gibi hissetti. Aidiyet duygusunun hangi koşullarda beslenip büyüdüğü hiç belli olmazdı... Alimov’unki gibi ateşli değildi elbette ama onunki de bir aidiyetti. O da sigara yakmak istedi ama uygun olur muydu? Tedirginlikle sordu. Magda bu kez gramer sorunlarıyla ilgilenmedi, sadece başını salladı. İki kişinin, özellikle de bir kadınla bir erkeğin aynı masada oturup sessiz sessiz sigara içmeleri dayanılır bir şey değildi. Böyle hissediyordu Salih... Ama durmaksızın hatalarını düzeltten biriyle rahatça konuşmak mümkün müydü? Rusça mı konuşsam, diye düşündü bir an. Fakat Volgograd Savaşı sürerken, Unter der Linden Bulvarı’nın bir alt paralelinde Rusça konuşmak uygun kaçmayabilirdi. Hem konuşsa bile, ne söyleyebilirdi ki?

“Ailen nerede şimdi?”

Soruyu anlamadı Salih, boş boş baktı. Kadın bu kez tane tane tekrarladı.

“*Familien*. Aileni soruyorum. Neredeler?”

Yine bu aile! Aileden kurtulunamıyordu. Vabkent’ten de. Bu güzelim sokakta bile tozdan kurtulunamıyordu işte. Hem niye soruyordu ki? Personel dosyaları elinden geçmiyor muydu?

“Babam, anam, hepsi Vabkent’te Fräulein Lehner.”

“Özlüyor musun?”

“Hayır... Hayır, özlemiyorum Fräulein Lehner.”

Lüzumsuz bir soruya bıkkın bir tonda cevap vermişti ama cevabın dürüstlüğü tartışılmazdı. Özlemiyordu işte, ötesi yoktu. Sessizliği yine Magda bozdu:

“Vabkent nasıl bir yer?”

Gerçekten de Vabkent nasıl bir yerdi? Yeşil, sıcak ve hemen ötesindeki çölün ihtişamıyla gergin.

“Sıcak, sıkıcı, sinekli bir vaha... Kışları gerçekten soğuk olur. Dünyanın dışına itilmiş köy irisi bir yer işte. Vabkent budur.”

Magda gülümser gibi oldu ama kendini tuttu.

“Bütün kasabalar gibi yani... Demek aileni de Vabkent’i de özlemiyorsun?”

“Kötü bir şey mi bu Fräulein Lehner?”

“Bilmem... Tuhaf... Savaş zamanı, en yaban kişiler bile ailelerini, yaşadıkları yeri, memleketlerini özlerler. Hatta ailenin şefkatini de, memleketlerinin ağaçlarını da abartırlar. Sense hiçbir şeyi özlemiyorsun... Burada olmaktan memnunsun yani?”

“Evet Fräulein Lehner... Esir kampı kelimelerle anlatılamaz. Oradan canlı çıkabileceğimi ummazdım. Ama şimdi burada olmaktan memnunum.”

“Anlıyorum... Neyse, yeter bu kadar. Artık kalkalım.”

Komutla birlikte ayağa kalkıldı. Magda hesabı istedi, Salih dosyaları yüklendi. Tutuk sohbetin yarattığı tanışıklık bir anda dağılıverdi; herkes görevine dönüp rütbesini kuşandı.

• • •

Koliyi beğenmişti Salih Bey. Kişi, sağlam görünümlü bir koli gördüğünde dayanamazdı. Ya da en azından Salih Bey dayanamıyordu... Oldukça sağlam ve temiz görünüyordu, hem, çok büyük de değildi. Mukavvası kalındı, üstelik bandajın yanı sıra zımbayla da kuvvetlendirilmişti. Böyle bir şeyin sokağa atılması ne yazıktı. “Her şeyi atıyorlar... Hem ağır da değil, ne su, ne de yağmur çekmiş.” Koliyi yan yatırıp altındaki bandajı söktü, sonra itinayla katladı. “Böyle daha rahat... Hem evde bir yere sıkıştırılması daha kolay.” Soğuga rağmen terlemişti biraz; katlanmış koliyi koltuğunun altına alıp eve yürürken, eğilmek, kalkmak, çömelmek, bunlar artık epey güç işler, diye düşünüyordu.

Apartmanın önüne geldiğinde dış kapı birden açılıverdi: Naşide Hanım. “Allah kahretsin!” Koltuğunun altındaki koliyi kuşkulu bakışlarla süzen kadın, açık saçık iç çamaşırları giydirilmiş bir vitrin mankeni taşıyormuş gibi bakıyordu ona. Utandı Salih Bey. “Allah kahretsin! Lanet karı!”

“Hayrola Salih Bey? Taşınıyor musunuz?”

“Hayır, koleksiyonuma ekleyeceğim.”

“Ne koleksiyonu?”

“Koli koleksiyonu.”

Kadın boş boş bakıyor, kendisiyle dalga geçilip geçilmediğini tartıyordu.

“Benimle şakalaşıyorsunuz herhalde?”

“Hayır! Seninle niye şakalaşayım? Sana ne benim koliyi ne ya-pacağımдан!”

Kadın donakalmıştı.

“Başkalarını gözetleyip üzerine vazife olmayan sorular sormak-tan başka işin yok mu senin?”

Bu hiç iyi olmamıştı işte... Kapı komşunun düşman olması hiç iyi değildi. On beş dakika geçmeden bütün sokak Salih Bey’in ne denli kaba ve manyak bir moruk olduğunu öğrenecekti.

“Saygısız adam! Nasıl böyle konuşursun benimle!”

Dinlemedi. Bir an önce merdivenleri tırmanıp eve girmekte der-di. İşin fena yanı, gelininin bu koli taşıma faaliyetinin devam ettiği-ni öğrenecek olmasıydı. Salih Bey’in eve ıvrı zıvrı taşınmasına illet oluyor, bulduğunda da hiçbir şey demeden çöpe atıyordu Sema. Aslında Aliye’nin bir görevi de buydu. Bir dereceye kadar müsa-maha gösteriyordu kadın ama bir noktadan sonra tasfiye başlıyor-du: Evin köşe bucağında toplanan kutuların, kolilerin, kapakla-rın, akla gelmeyecek ıvrı zıvrının yarısı atılıyor, öbür yarısı ise Salih Bey iyice çileden çıkmasın diye olduğu yerde bırakılıyordu... Şimdi koli taşıırken yakalanması, yeni bir tasfiye dalgasını tetikleyebilirdi. Merdivenleri güçlkle çıkarken böylesi bir ihtimali düşünüyordu. “Aliye evde olmasa gerek... Tasfiye ihtimaline dair düşünmek için epeyce zaman var. Serinkanlı olmalı. Her zaman için serinkanlı olmalı.”

Kapıyı açıp nefes nefese içeriye girdi. Koliyi duvara dayadı, ayakkabılarını çıkartmadan mutfığa yöneldi. “Su!” Sandalyeye çöküp soluklanmaya çalıştı. “Orospu karı şimdi dır dır konuşur, bütün sokağa yayar!” Bardaktaki suyu ağır ağır yudumlarken fe-rahladı. Apartmanı dinledi: Ses yok. “Kadın dönmez daha... Başına gelenleri anlatmak için konu komşuyu dolaşır. Benim ne lanet ve terbiyesiz bir bunak olduğumu anlatmak için... Hatta... Hızını ala-mayıp akşam gelinime şikâyet de gider! Birkaç ay bununla uğraşır artık... Allah kahretsin!” Kişi çenesini tutamıyordu bazen işte, su-samıyordu. “Aman, ne konuşursa konuşsun! Şu koliye düzgün bir yer bulmalı... Muhakkak bir operasyon yapacaklardır.” Kasetlerin, teybin ve dürbünün güvende olup olmadığını düşündü. “Yerleri iyi... Ama belli olmaz, Aliye köşe bucağı karıştırır. İşte, kişinin bir aileye sahip olmasının sonuçları.” İnsan evinde istediğini yapamı-

yorsa bir ailesi var demekti. Magda, ailesini özlememesini tuhaf bulmuştu. “Neden? O da ailesinden uzaklarda değil miydi?” Bitip tükenmeyen bir sorunlar dizisiydi aile. Öyle ki, sonunda evinize rahatça bir eşya bile taşıyamaz olurdunuz... Mesela Abay’ın da bir ailesi vardı; bir eş, dört çocuk. Muhtemelen anası babası, kardeşleri, karısının kardeşleri de vardı.

Oda temizdi ve bomboştu; bir masa, iki sandalye, o kadar. Duvardaki afiş, üzerindeki bayrakların kırmızılığına rağmen boşluğu ısıtıyordu: “*Der sieg wird unser sein!*” *Zafer bizim olacak!* Bayrakların önünde duran asker kararlı bir şekilde ileriye bakıyordu.

Kanatbay’ın ahababı olmak da tehlikeliydi demek... Salih, bunu daha önce hiç düşünmemişti. Gerçi sorguda çevirmen olarak hazır bulunan birinin herhangi bir şey düşünmesi gerekmezdi.

Lapa lapa kar yağıyordu. Yürüyüş yapan lejyon askerlerinin söylediği marş belli belirsiz de olsa duyuluyor, askerlerin uzaklaşmasıyla, bir süre sonra karın yumuşak sessizliğine karışıp kayboluyordu.

Önündeki kâğıda sıkıntıyla bakan Hauptmann Lieg, anlaşılmaz isimler ve anlaşılmaz insanlar diye düşünüyordu: Bunların arasına da olmak, hem de işler boka sarmaya başlamışken... Yine sorun, hep sorun! Mesela bu herif! Sekiz aydır burdaydı, hâlâ doğru dürüst bir cümle kuramıyordu! Artık sorular sorulmalı, formlar doldurulup yukarıya gönderilmeliydi.

“Evet, Abay... Siz, Kazaklarla Kırgızlar, aranızda savaşı Sovyetler kazanacak diye konuşuyormuşsunuz. Bunun yıkıcı propaganda olduğunu bilmiyor musun?”

“Yalan komutanım! Biz böyle şeyler konuşmayız. Wehrmacht’a bağlıyız. Yemin ettik.”

Salih yalanı adamın gözlerinden okuyordu. Telaşlı, umarsız bir yalan.

“Peki sen Kayyum Han’ın Özbeklerle Türkmenleri kayırdığını söylemedin mi?”

“Bu da yalan komutanım! Ben böyle bir şeyi niye söyleyeyim ki?”

Komutan sıkıldı. Rusça bilmeye gerek yoktu; cümlelerin kaçamak tınısı, daha çevrilmeden hissediliyordu.

“Ailen var mı Abay? Karın, çocukların?”

“Var komutanım... Dört çocuğum var.”

“Aileni, çocuklarını bir daha görmek... Hem de hür bir Türkistan’da görmek istiyorsan her şeyi apaçık anlatacaksın.”

“Anlatıyorum komutanım. Biz böyle şeyler söylemedik. Aklımıza bile gelmez...”

“Kayyum Han’ın Türkistan gibi bir derdi olmadığını da söylüyormuşsunuz?”

Sağa sola bakınıyordu Abay, Salih’in ilgisizliğinden bile bir yardım umuyordu. İnkârın bir faydası olmayacağını farkındaydı. Kayyum Han’la ilgili bir cümle kurmak istiyor, ama ne söyleceğini bilemiyordu. Salih, Abay’a neden hiç ısınmadığını hatırladı o an: Şaşıydı bu herif! Bunlara asla güvenilmezdi... Şaşılığın doğal bir kusurdan çok, kişiliğin etkileriyle sonradan türediğini düşünüyordu. Tıp her zaman ikna edici olamıyordu.

“Nasıl olur! Bizi esir kamplarından kurtaranın Veli Kayyum Han olduğunu bile bile nasıl böyle bir nankörlük yaparız? Bizi ölümden kurtardı o!”

“Hepsi bu mu?”

“Anlayamadım?”

“Şu an burada olmanızın tek nedeni... Hayatta kalmak mı yani?”
Sessizlik.

Yanlışının farkına vardı Abay. Gözlerindeki şaşılık daha da artmış gibi geldi Salih’e.

“Yani... Hayır! Türkistan’ı Kızılardan kurtarmak için buradayız. Canımız ve kanımızla!”

“Peki, Halis Katanbay’la en son ne zaman görüştün? Katanbay, Kazaklarla Kırgızların lideri mi?”

Dışarıda lejyon yine yaklaşmış olmalıydı; Türkistan düzlüklerini kurtarıp dağları kutsamayı vaat eden marş, şimdi daha da yakından, Polonya düzlüklerini inletmeye devam ediyordu.

“Kazaklarla Kırgızlar bir olup Kayyum Han’ı devirmeye mi çalışıyorsunuz? Otuz beş kişiyi sorguluyorum, çok işim var... Sırayla cevap ver! Önce Katanbay’ı en son ne zaman gördün, onu söyle!”

Ağzını açamadı Abay. Hiçbir cevap ikna edici olmayacaktı. Yüzü kızardı, elleri terlemeye başladı. Salih’e baktı. “Bana yardım et gardeş” diye mırıldandı, “Ailem var benim, çocuklarım var.” Benim yok, diye düşündü Salih, dört çocuk peydahladıysan sorumluluğu

benim üzerime mi! Kayyum Han'ın arkasından konuşmadan önce düşünecektin bunları... Abay'la göz göze gelmemeye, o pis şaşş gözlerine bakmamaya çalışıyordu.

“Ne olacak bana?”

Abay'ın çaresiz sorusu feryat gibi patlamıştı. Soruyu kime soruğu da belli değildi, komutana mı, Salih'e mi? Rusça konuştuğuna bakılırsa, Salih'e yönelik olduğu düşünülebilirdi. Fakat komutan sinirlenmişti.

“Aranızda konuşmayın! Neyse, anlaşıldı... Çıkartın bunu!”

“Abay'ın ailesi vardı” diye mırıldandı Salih Bey mutfakta. “Herkesin ailesi vardı. Benim de var şimdi... Ve evime istediğimi taşıyamıyorum! Hanım öldüğu halde getiremiyorum... Bu sefer de çocuklar ya da onların eşleri, olmadı torunlar dikiliyor insanın karşısına! Kişi rahata kavuşamaz. Rahatlık imkânsız.”

• • •

Temizlik günü geldi çattı. Aliye Hanım'la Sema telefonla konuştular. Fısıltılar. Aliye Hanım'ın bakışlarından anlaşılıyordu bir şeyler döndüğu. “Fısıltının bu çeşidi ihanetle ilişkilidir.” İhanetin kokusunu hemen alırdı Salih Bey; tehditkâr koku hemen genzini yakardı. “Tam da temizlik gününde bu bakışlar, bu fısıldaşmalar iyiye işaret değil. Karşıdaki kaltak muhakkak geline yetiştirdi, o da Aliye'ye lüzumsuz her şeyi atmasını söyledi... Her şey apaçık. Koğuş araması gibi bir talan olacak şimdi!”

Aliye kahvaltısını bitirmiş, tabaklarını kaldırıyordu. Salih Bey'i bekliyordu, kahvaltısını yapsın da çıksın... İş elbisesini giymişti, birazdan temizliğe başlayacaktı. Kovalar, bezler, kafa karıştırıcı isimleriyle çeşitli temizleyiciler, hepsi ortadaydı. “Bu hengâmede ne huzurla kahvaltı edebilmek ne de evde oturabilmek mümkün... Ama bir şeyler olacağı muhakkak. Hayır, bugün çıkmayacağım! Hiçbir şeyimi atamazlar! İhanete fırsat vermeyeceğim!”

“Kahveye çıkacaksınız değil mi bugün?”

“Soruya bak! Sinsilik yüklü cümleler... İhanet yüklü cümleler... Dolapları, çekmeceleri, yatak altlarını, nevresim içlerini, rafları,

sehpaların altlarını, ardiye odasını, kutuları kurcalayacak! Her yana ellerini, gözlerini sokuşturacak! Her bir poşeti açıp içine bakacak. Her bir şeye yeniden değer biçecek... Bu lüzumlu, şunlar lüzumsuz, bunlar çöp, diye kararlar verecek. Elektrik süpürgesinin toz torbasını değiştiriyor... Bu huzursuzlukta kahvaltı edilebilir mi?” Edilmeliydi. Çayını yudumlarken içeriden gelen tıktırtıları dinliyordu. Her biri işin uzun süreceğine işaret ediyordu. “Bu kez yasak savmak için değil, bayağı temizlik yapılacak anlaşılan. Soğuk parmakları her şeye dokunacak.” Aliye’nin, iç çamaşırlarının bulunduğu çekmeceyi kurcaladığını hayal etti. Ürkütücüydü... Donlarını, fanıllarını, çoraplarını hoyratça kaldırdığını, altlarını yokladığını düşünmek korkunçtu. Mahalle kahvesi geldi gözlerinin önüne o an. Bir sonraki sokaktaki kahve bu saatlerde neredeyse boş oluyordu ve kahveci Salih Bey’in temizlik günlerinde kapağı erkenden atıvermesine alışkındı. “Sinan Bey de birazdan orada olur. Onların temizliği de bugün.” Sinan Bey’le haftada bir gün mecburen buluşup iki temizlik kazazedesi olarak bir iki lakırdı ediyorlardı. Adam, tanıdıkları geldiğinde hemen kâğıt oynamaya geçtiğinden, akşama kadar kafasını dinleyebiliyordu.

“Hayır! Bugün çıkmayacağım!”

İsyan çılgınlığını kimse işitmedi ama kararlıydı. “Sinsi parmaklarının dolaplarıma, yatağımın altına girmesine izin vermeyeceğim!” Azimkârlıkla önündeki beyaz peynir tabağına baktı. Çenesini yukarıya kaldırdı. Karşı pencerede bir hayat belirtisi yoktu ama şu an için önemli değildi bu. Şimdi mesele evde kalmak ve eşyaları korumaktı.

“Çıkmayacağım. Evdeyim bugün.”

“Efendim Salih Amca?”

“Çıkmayacağım diyorum. Canım dışarı çıkmak istemiyor. Evdeyim.”

“Hay Allah! Ama çok gürültü olacak. Bayağı temizlik yapacağım bugün. Siz evde dolanırken zor oluyor...”

“Yatak odasında oturacağım.”

Canı sıkıldı kadının, hatta gerildi ama Salih Bey aldırıışsız bir yüzle kahvaltı sofrasından kalkıp ağır ağır salona yöneldi. “Evimde oturmak için senden izin mi alacağım? Eşyalarımı koruyabilmek için çektiklerime bak... Hem de tapusu kendi üzerime olan kendi evimde.” Salonun kapısında durup kanepe yastığının altında, ka-

nepenin altında, dolabın kapaklı bölmesinde ve sehpanın altında neler olabileceğini tek tek hatırlamaya çalıştı. “Neleri kurtarmak gerek?” Önce teybin ve kasetlerin bulunduğu poşeti aldı, sonra yastığının altındaki eski hesap cüzdanlarını... Çekmecedeki gözlükleri, kâğıtları, kalemleri ve sehpanın üzerindeki kâğıtları aldı. Aliye kendisini izliyordu. “Allah kahretsin! Neleri önemseydiğimi, neleri önemsemediğimi bir bir aklına yazıyor. Gözlerinden hiçbir şey kaçmıyor!”

“Hay Allah! Yeni âdetler mi çıkardın Salih Bey?”

Aliye’nin serzenişini duymazdan geldi. En iyisi duymazdan, bilmezden, anlamazdan gelmekti. Poşet ağzına kadar dolduğunda ve hissedilir biçimde ağırlaştığında uyurgezer gibi odasına yöneldi. “Ama önce tuvalete gitmeli.”

• • •

Elektrikli süpürge canavarca vınılıyordu. “Burada güvendeyim.” Makineye inat, yatak odasındaki küçük televizyonun sesini sonuna kadar açtı. Karşılıklı bir uğultu evi, hatta belki alt ve üst katları işgal ediverdi. “Olsun... Her zaman sakinlik olmaz. Sağlık programı... Bu saatte bütün kanallarda sağlık programı var. Rahim ağzı iltihabı, geç... Kas erimesi, geç... Katarakt tedavisi, geç.” Bu kadar çok hastalık olması tuhaftı. “Kemik erimesi, geç... Sırt ağrısını da geç... İdrarını tutamama.” Burada durdu. “Kadınlara dair bir şeyler konuşuluyor ama faydası olabilir. Gerçi bunlar da lafı geveleyip duruyorlar... Sırtırtkan doktorlar ve bir uzman. Sikimin uzmanı! Hiçbiri işe yaramaz. Bana ne kadınların rahim kaslarından!” Yine çiş gelirdi gibi oldu ama umursamamaya çalıştı. “Beden de Aliye gibi görmezden gelinse sesini keser mi acaba? Meçhul. Başka şeyler düşünmeli... *Kararlılık düşünmana değil kendine sabitlenmektir.* Kim söylemişti bunu? Hauptmann Lieg mi?” Kamplardan birini ziyarete giderken, yolda söylenmiş bir cümle; Volga Savaşı bir felaketle sonuçlanmak üzereyken...

Esir kampında, Volgograd’da donan ordunun akıbetine dair bir endişe yoktu. Bilmezden gelmek en iyisiydi...

Kar yağıyordu. Salih de bir zamanlar, durmak bilmeyen karın altında sıralanmış titreşerek bekleyen şu açlar sürüsünün bir par-

çasıydı. Ama tanışıklık illa ki bir sıcaklık yaratacak değildi. Manzara yabancı gelmişti ona, hatta alabildiğine çirkin ve gereksiz. Ne işi vardı burada? Bu yaban beyazlığın ortasında işi neydi? Ordunun gündemi kimsenin mızıldanmalarını dikkate almazdı tabii, hele bu ordu, hiç almazdı. Eğitim sürecekt, yeni birlikler oluşturulup görev yerlerine sevk edilecek, esir kamplarında yeni gönüllüler bulunacaktı. Epeyce düzgün üniforması bir yana, Gefreiter rütbesi apoletindeki çift şerit ve kolundaki tek çizgili “v” ile heyete dahil edilmesi, Salih’in hızla yükselmekte olduğunun bir işaretiydi. Ama o, eski rütbesiyle Unter den Linden’in arka sokaklarında klasör taşımayı buna tercih ederdi.

Sıralanmış esirler geçmişin tortusundan başka bir şey değildi. Burada olmak tatsızdı; elinde, Türkistan doğumlu tutsakların çizelgesiyle arkada dikiliyordu Salih. Tutsaklar üzerilerindeki çaputların içinde titreşip duruyorlardı. Hatta birinin dişleri ayan beyan takırdıyor, sessizliği bozan “tak tak”, bekleyişi daha da dayanılmaz kılıyordu. Adamın yüzünü seçmeye çalıştı Salih: Kırımlılara benziyordu. Evet, muhtemelen Kırım Tatariydi ve ağzında kalan birkaç dişi de yitirmek üzereydi. İnsan kalıntıları, diye düşündü Salih, insan olmaktan geriye ne kalabilmişse o. Gözlerdeki yaşayabilme arzusu, sadece bu... Üstelik bazılarında bu bile yoktu; bir an önce ölebilmek yakarısından başka bir şey yoktu. Ama hayvan ölmeyi ummazdı. Demek bu da insan tabiatına dahildi.

Alimov’un tereddütsüz bir berraklıkla ve hatta özgüvenle yükselen sesiyle kedine geldi: “Gardaşlar! Buraya sizi esaretten kurtarmaya geldik. Türkistan’ın hürriyeti için, Wehrmacht saflarında Kızıl Rusya’ya karşı savaşmaya çağırmak için geldik.” Hep aynı şekilde başlıyorlardı konuşmaya. Ama önemli olan başlangıçlar değil, açlığın dindirilişiydi. Önemli olan müjdeydi. Bazı esirler dinlemiyorlardı bile; yere bakıp karın üzerindeki ölüm işaretlerini inceliyorlardı. Bazılarıysa uyukluyordu. Vücut zamanla ayakta uyumaya bile alışmıştı... Uzun konuşmak faydasızdı, müjde bir an önce açıklanmalıydı ama Alimov, milli ihtiyaçlara hitap ettiğini umarak uzatıyordu: “Çağrımız Wehrmacht’ın tinsel doğasıyla tamamen uyumludur. Tutsak yurtlarımızın kurtuluşu, Wehrmacht’ın ruhuyla Türkistan’ın kutsal geçmişinin, atalarının ruhlarının kaynaşmasıyla mümkün olabilecektir.” Kızılların uzak bir şehirdeki zaferinin de, koca bir ordunun şehrin varoşlarında bembeyaz çölle hemhal oluşunun da

onlara bir faydası yoktu. Tel örgülerin bir metre ötesi bile bilin-medik, esrarengiz bir yaşantıydı. Dolayısıyla Volgograd'dan gelen uğursuz fısıltıları kimse umursamıyordu. Salih de umursamıyordu; yenilgi olanaksızdı, bu ihtimalden söz edenler, Vabkent'in uğursuz çöl cinleriydi, hepsi bu... Cinlere aldırmaksızın elindeki listeden Vabkent ve Buhara civarından gelmiş olanları ayırt etmeye çalışırken, yapışkan kar taneleri kâğıdın üzerinde donup kalıyordu.

“Eeee? Burası ne olacak Salih Amca?”

Aralanan kapıdan içeriye bir timsah başı gibi sokulan Aliye'nin sesi telaşa buyurganlık arasında gidip geliyordu.

“Yatak odasını da temizlemem lazım. İstersen sen salona geç, salon bitti... Televizyonu büyük ekrandan seyredersin hem.”

“Benim odayı temizleme bugün. Buradayım ben. Sen işine bak.”

“Ama burası da pistir... Bir hafta oldu temizlenmeyeli.”

“İsterse iki hafta olsun! Bu hafta da temizlenmeyiversin! Sen öbür odalarla uğraş.”

Aliye bir şeyler geveleyerek çekildi, kapı kapandı. “Çocuk eğ-liyor kaltak! Büyük ekranmış!” Sırttı Salih Bey, elma diliminden bir parça daha kemirdi. Kararlılık dünyaya diz çöktürürdü. “Dün-yaya sırtını dönmek onu tek başına bırakır ve ona diz çöktürür. Umursanmamayı dünya bile kaldıramaz, o bile sonunda pes eder. Kararlılık... Neydi?” Hatırlayamadı kelimeyi, aklından geçen bö-lük pörçük kelimelerin hiçbirisi değildi muhtemelen. “*Entschlacken? Entschärfen? Entschädigen? Entschlußkraft? Entschlossenheit?* Bir sürü artikelsiz kelime. Siktiğimin artikelleri! Bunlardan biri olmalı... Ya da başka bir şey... *Schneeweiß?* Bunun ne alakası var? *Bembeyaz.*”

O sabah şehre bembeyaz bir güneş doğuyordu. Gökyüzü alabil-diğine berraktı. Gece boyunca durmak bilmeyen sirenlere, pat-lama seslerine, uçak uğultularına, karanlığın içinde parıldayan yangınlara ve uçaksavar mermilerinin telaşlı koşuşturmasına rağmen, bembeyaz bir güneşin doğduğu o sabah, şehre görkemli bir sükûnet hâkimdi.

Buz gibi erken bahar havasını içine çekti Salih. Yeniden şehirde olmak harikaydı. Diğer taraftan, olayları anlamaya, olanlara inanmaya çalışıyordu. Büyülenmişçesine sabaha bakarken bir sigara yaktı.

Sirenler duyulmaya, projektörler havada avlarını taramaya başladığında Salih'i ve diğerlerini misafirhaneye, Magda'yı da evine götürecek araç, evin üç blok ötesindeydi henüz. Önlerindeki bina birden büyük bir gümbürtüyle sarsılıp alevlere teslim olunca, hepsi bir sığınak girişi bulmak umuduyla araçtan fırlayıp sağa sola dağılıvermişti. Gürültü cephedeki topçu ateşini kat kat aşılıyor, gökyüzünün karanlığındaki canavarların homurtusu patlama seslerine karışıyordu. Cehennemi bir andı... Karanlık sokakları aydınlatan tek şey, isabet almış binalarından yükselen uğursuz alevlerdi. Yer durmaksızın sarsılıyor, basınç kulakları uğuldatıyordu. Sanki kent sağırlaşıyordu. Ön koltukta, şoförün yanında oturan Magda kendini dışarı attı ama iki adımda tökezleyip düşüverdi. Çığlık atmadı, atsaydı da duyulmazdı herhalde, o gece kimse kimseyi duyamazdı. Magda'yı yerden kaldırdığında, kadının gözlerinde korkuyu gördü. Birden yanlarında biten Volksrtumm neferinin bakışları ise sakindi. Garipti. Miğferi başına tam oturmamış, orta yaşın hayli üzerindeki bu gözlüklü adam, bir savaşçıdan başka her şeye benziyordu ama buna karşın sakindi. "Sığınak şu tarafta" diye kibarca uyardıktan sonra kayboldu.

Magda hafifçe topallıyordu. Salih ise bir bombanın üzerlerine düşme ihtimalini düşünüyordu. Kestirilemezdi...

"Sizi sığınağa taşıyabilir miyim Fräulein Lehner?"

Magda cevap verecek durumda değildi, şaşkındı; kararsızlık ve tereddüt vardı yüzünde. Salih cevabı beklemeden kadını kucaklayıp kaldırdı. Önce direnç gösterdi bedeni, kasıldı. Ama sonra gevşeyip ılık bir teslimiyetle kolunu Salih'in omuzuna attı. Teslimiyetle birlikte kadının ufacık bedeni birden ağırlaştı. Öngörülemez bir ağırlık. Kolları kasılan ve molozların üzerinden aşarken sendeleyip duran Salih zorlukla nefes alıyordu. Ama mutluydu... Evet, ılık ve taze bir duyuydu bu.

Sığınağa ulaştıklarında, yeryüzündeki uğultu ve yeraltındaki ürkütücü titreşim devam ediyordu. Çığlıklar ve hıçkırıklar işitiyordu zaman zaman. Salih ve Magda duvar dibine oturmuş, susuyordu. Konuşacak bir şey yoktu. Bir ara Magda yavaşça Salih'in

omuzuna yaslandı ve uyuklamaya başladı. Nefesi, kokusu, saçları... Âsude bir anla ilgisi yoktu yaşananın ama... Âsude bir andı işte. Sığınak varoluş amacını yitirmiş, yumuşak ve ılık bir vahaya dönüşmüştü.

“Benim ev ne oldu acaba?”

Saldırının bittiğini ilan eden sirenlerin ardından sığınaktan çıktıklarında Magda’nın ilk cümlesi bu oldu. Salih’in yaşantısından uzak, bambaşka bir tasa. Hakiki bir tasa... Bombardımanın hiç bitmemesini istediğini düşündü Salih birden; yukarıdaki şehir baştan aşağı yansa, dünya bütünüyle moloza dönüşse de saldırı bitmemeli, karanlık gökyüzündeki homurtu kesilmemeliydi.

“Benimle gel!”

Magda’nın yüzünde her zamanki o ifade vardı şimdi. Sesindeki buyurgan tınıya yakışan o ifade. Tınıda esrarengiz bir güç belirivermişti. Salih ürperdi. Oradan buradan yükselen alevlere, telaşa, itfaiye araçlarına ve ambulanslara rağmen şehir normale dönmüş gibiydi. Şimdiye kadarki en şiddetli saldırıydı bu. Araçlar durmaksızın yaralı taşırken, herkes evinin ayakta olup olmadığını öğrenme telaşı içindeydi. Acı giderek başkentte de görünür oluyor, cenneti de kuşatıyordu.

Sokağın başına geldiklerinde Magda derin bir nefes aldı: Bombardıman sokağı esirgemişti, ne ambulans, ne itfaiye, ne de koşuşturma... Karartma perdelerinin ardına sığınıp zifiri karanlığa gömülen evler, kar aydınlığıyla belli belirsiz görünürleşiyordu. Şehrin dört bir tarafına asılan o afişler karşılık buluyordu demek: “*Der Feind sieht Dein Licht! Verdunkeln!*” *Düşman Işığınızı Gözlüyor.* Afişte, miğferiyle düşman uçağının üzerinde oturan bir iskelet aşağıya bombalar fırlatıyordu... Karartmaya uymamanın cezası da en az bombardıman kadar ölümcüldü. Pencerelerini karartarak evlerinde endişe içinde bekleyenler de rahatlamış olmalıydılar şimdi: Sabah işe ya da okula gidebilmek, alışverişe çıkabilmek; asker mektubu okuyup gazetelere verilecek şehit ilanına hangi şiirin yazılacağına dair tartışmaları sürdürebilmek... Gündelik yaşamın verdiği süreklilik duygusu ve güven.

“Yukarı gel!”

Salih hayretle dönüp baktı ama ne onun gözlerini görebildi ne de Magda onunkileri. Karanlık, korkuya rağmen esirgeyiciydi. Cevap vermedi Salih, karanlığa gizlendi.

“Yukarı gel. Şimdi misafirhaneye nasıl gideceksin ki? Oraya kadar yürüyecek değilsin herhalde?”

İtiraz etmedi. Etmek istemedi. Ağzını bile açmadı. Sadece ürperti. Saadetin mucizevi uzayışı ürperticiydi. Kadının adımlarını izleyerek binaya girdi, ikinci kata çıktı. Daireye girdiklerinde Magda önce karanlıkta ilerledi, bir iki şeye çarpıp söylendi. Salih kapıda, karanlık bir aralıkta bekliyordu. Çekilen karartma perdelerinin sesini duydu. Magda bir şeye daha çarpmış olmalıydı ki, küfretti. Pek bir şey anlamasa da küfrettiğine hükmetti Salih. Sonunda birden bir sehpa lambası yanıverdi; ev de Magda da zayıf ışıktaki görünür oldu.

“İçeri gir.”

Komut tınısı loş eve dağılırken, Magda, perdelerde bir açıklık olup olmadığını kontrol ediyordu. Fevkaladelik yoktu evde ama biraz dağınıktı. Koyu yeşil kadife kaplı bir kanep, bir çalışma masası. İki sehpa, radyo, kitaplıklar. Her taraf gazetelerle ve kitaplarla doluydu. Kâğıt ve sigara kokusu. Kül tablası boşaltılmamış, öylece bekliyordu. Şu kitaplar ve gazete yığınları olmasa, ferah bile sayılabılırdi salon. Ve işte buradaydı Salih. İnanılmaz! Demek Magda burada yaşıyor, burada nefes alıp veriyor, burada uyuyor, burada sigara içiyor, burada düşünüyordu. Kanepenin üzerindeki bir ucu yere değen ordu battaniyesinde yer yer sigara delikleri vardı. Demek ikide bir sigarayı düşürüyor ya da sigara içerken uyuyakalıyordu.

Magda bir şişe ve iki bardak getirdi.

“Otursana... İnsan savaşa olabildiğince sarhoş olmalı.”

Salih de sarhoş olmak istiyordu. Gevşemek istiyordu... Sonrası epey pusluydu: Boşalan bardaklar, ağızda gevşeyen kelimeler, kadının ince, etsiz dudakları ve bedeni... Berrak olan tek şey, Berlin'in çatılarının sabah aydınlığındaki beyazlığıydı.

Bu kez kelimeyi hatırlayamadı Salih Bey. Bembeyaz. “Ama neydi bembeyaz?”

• • •

“İlahi baba! Odanı temizletmemişsin, Aliye’yi odaya sokmamışsın... Dışarı da çıkmamışsınız, hasta falan değilsiniz inşallah?”

Salih Bey gözlerini açtı. Uyku güzel şeydi; nasıl olup da oraya, o beyazlık diyarına geçtiğini anlamıyordu insan. Aceleyle, bilinçsiz bir çekingenlikle ağzının kenarındaki salyayı mendiliyle silmeye çalıştı. “Kahretsin, yakam ıslanmış! Akşam oluvermiş... Sokak lambalarını bile yakmışlar. Basbayağı akşam olmuş.” Mahmurlukla kapıdaki gelinine baktı. Sema’nın gergin yüzünde hayal kırıklığı ve iç sıkıntısı kol geziyordu. Hoşnuttu Salih Bey, azimkârlığın tunçtan meyvesini avuçlarında tutarken, bu dünyadan süklüm püklüm uzaklaştırılamayacağını göstermenin gönenci içinde susuyordu. “Ölmedim daha! Henüz eşyalarımı yağmalayamazlar, üzerime basamazlar, duamı okuyup helvamı kavuramazlar!” Nabzının dirimlilikle ve zafer sevinciyle titreştiğini hissetti. Ama dirimlilik yorucuydu. Uykuya rağmen yorgundu.

“Çıkmadım, evet. Canım istemedi. Benim oda da bu hafta temizlenmeyiversin. Bir şikâyetim yok.”

“Ama toz, kir odadan bütün eve yayılır o zaman... Hay Allah!”

Sema başka bir şey söylemeden gidince sırtıttı: “Epeyce kızmış gelin hanım! Böyle olur işte! Naşide karısından galeyana gelip işlere girersen, böyle olur!” Biraz sonra evin kapısı kapandı. “Mutfaktan televizyon sesi geliyor. Sigara içmek lazım ama nerede? Aliye yine mutfağı mesken edinmiş... Burada içsem? Havalanır nasıl olsa.” Sigarasını çıkarıp yaktı. İyice kararan odada sigaranın ucu zaferle parıldadı. Bir nefes, sonra bir daha. Ardından bir öksürük. “Kahretsin!” Bir öksürük daha. Kalkıp pencereyi açtı. Odayı hızla dolduran soğuk bile canlandırıcıydı. Soğuk bile dirime hizmet edebilir, kararlılık hayatı tatlı kılardı. Azimkârlığın katı sevinci gibi... Oda giderek serinliyordu ama aldırmadı, battaniyeyi dizlerine çekti. “Ne soğuklar gördüm ben! Bu da soğuk mu!” Bedeninin, güçlü rüzgârlarla sınanmış teninin kavi olduğunu düşündü. “Ama ayaklar... Lanet olası ayaklar hep üşüyor! Lanet olsun, önce ayaklar üşüyor.” Burnunda bir ıslaklık hissetti, bir akışkanlık. Elindeki bezle burnunu sildi. “Evet, bembeyazdı o sabah!” Bembeyaz ve asudeydi. Magda henüz uyuyordu. Kendisini hiç o anki kadar gönencilik hissetmemişti; hayatının zirvesine kurulmuş, çatıları ve oralarda bir yerlerde olduğunu hissettiği güneşi düşünüyordu. O an, o beyaz-

lık anında Vabkent olabildiğince uzaktı; yok hükmündeydi, sanki hiç var olmamıştı ve hatta bir ihtimal bile değildi. O da artık bu dünyanın göbeğindeydi işte, şehrin diğer sakinleriyle aynı yazgıyı paylaşıyordu. Magda kadar onlardandı...

“Televizyonun sesini nasıl da açmış karı! Kişi gürültüden geçmişini bile düşünemiyor, dalıp gidemiyor!” Dikkat kesildi. İçeriden sadece gürültü geliyordu, kelimeler ya da cümleler değil, sadece başıbozuk bir gürültü. “Ne yapıyor bu!” Sigarayı söndürüp camı kapattı, sonra da tuvalete gitti. Çıktığında gürültü sürüyordu. “Allah kahretsin!” Mutfağa yöneldi. Hışımla kapıyı açiverişine kendisi bile şaşırdı. Kız kapının birden açılmasıyla irkildi ve küçük bir çığlık attı.

“Sanem! Ne işin var burda? Anan nerede? Ne bu gürültü?”

Korkuyla bir şeyler mırıldandı kız ama duyulmadı.

“Kapat şunları çabuk!”

Sanem telaşa televizyonu kapattı. Birden bir sessizlik oldu. Keskin ve duru bir sessizlik. Kız, karşısında titreyen öfkeli ihtiyara korkuyla bakıyordu.

“Anan nerede? Ne yapıyorsun burda?”

“Kusura bakmayın Salih Amca... Sesi bu kadar yüksek açtığı-
mın farkında değilim. Annem Sema Abla'lara gitti. Bir işleri var-
mış... Korkuttunuz beni. Öyle paldır küldür yani...”

Salih Bey kızın kıpkırmızı yüzüne baktı: “Heyecan kimi olsa güzelleştirir. Bu çopur kızı bile.”

“Uyuyordum. Sesten uyanmadım ama çok yüksek bu... Ben içe-
riden duyabiliyorsam çok yüksek.”

“Kusura bakmayın Salih Amca. Hakikaten farkında değildim.”

“Peki, peki... Temizlik bitmiş yani, öyle mi?”

“Bitmiş. Sema Abla geldi, birlikte çıktılar.”

“Sen ders falan çalışmaz mısın?”

“Ödevlerimi yaptım. Hem fazla bir şey yok... Kafam da bozuk biraz.”

“Kafan mı bozuk?”

Sanem dudağını büktü. “Bir genç kızın ağzından çıkan şu cüm-
leye bak! Kafam bozuk! Ne demek bu? Bir genç kız, lise öğrencisi
bir kız böyle mi konuşur?” Kızın yüzündeki korkulu ifade şimdi
yerini aldırıışsızlığa bırakmıştı.

“Sigaranız var mı?”

Yüzsüzlük şaşırtıcıydı. İnsan her defasında şaşırdı. Salih Bey de şaşırdı ama “Var” demekten kendini alamadı. Tuhaf bir andı. Koca koca lekelerle kaplanmış cildiyle yaşlı bir adam ve lise öğrencisi bir genç kız, mutfakta karşılıklı sigara tellendiriyordu. Sanem dumanı beceriksiz bir dudak hareketiyle havaya savurdu. Acemilikte hep bir tatlılık vardı. Salih Bey karşı apartmandaki daireye baktı: “Işık yanıyor. Evde.” Kadının sesini hatırlamaya çalıştı ama yapamadı. Karşı dairenin perdelerine dalıp gitmiş gözleri, Sanem’in sorusuyla mutfğa döndü.

“Kolileri neden biriktiriyorsunuz?”

“İşte yine koliler!” Herkes kolilerle, kutularla ilgileniyordu. Başka sorulacak, merak edilecek bir şey yoktu demek.

“Güzel ve sağlam kutuları seviyorum. Dayanıklı olanlara kıyamıyorum.”

“İyi ama bir yere taşınmayacaksınız ki!”

“Bunun taşınmakla ilgisi yok. Sağlam bir koliye her zaman ihtiyaç duyulabilir. Ne zaman olacağı bilinmez. O nedenle insan güzel kolileri sokakta kaderine terk etmemeli.”

Sanem tatmin olmuşa benzemiyordu. Moruğun çatlaklıkları işte, diye düşünüyordu herhalde, morukları çatlaklıklarıyla başa bırakmak gerekirdi.

Sessizlik. Kız bir yandan cep telefonuyla oynuyor öbür yandan da yan gözle Salih Bey’e bakıyordu. Sigaralar bittiğinde Salih Bey oturduğu yerden kalktı.

“Şu pencereleri açiver, havalansın... Hem anan da gelir birazdan.”

Yarım ağızla “Tamam” dedi kız. “Hakikaten, Aliye mutfakta kızıyla karşılıklı sigara içtiğimi görse ne der acaba?” Huzursuzlandı. “Rezalet! Rezalet olur... İnsanlara rezaleti yayabilecekleri malzemeler vermekten sakınmalı. Rezalet zaten olan değil, çevreye yayılan söylentidir. Söylenti olmasaydı rezalet diye de bir şey olmazdı.”

Salona girip her zamanki yere oturduğunda hâlâ huzursuzdu. “Bu budala kızla karşılıklı sigara içmek de ne oluyor! Tazelığın kıyısında durmak, kokusundan istifade etmek istiyorsun, değil mi Salih!” Kızardı. Tazelik geçmişe dair bir efsaneden ibaretti. “Zamanın gerçekten de dönüşsüz oluşu çok garip... Ne canlar dönebiliyor geri, ne de tazelik. O bembeyaz sabah bile dönüşsüz biçimde yok

oldu. Şehir gibi, Magda gibi, hatta Vabkent gibi... Rüstem gibi yok oldu. Yarın şu kasetlerin geri kalanına bakmalı. Birileri kasetlere dadanmadan hepsine bakılmalı.”

• • •

Rüstem cızırtılı sesiyle kekeliyordu: “*Varşova ilk ikazdı. Hep biliyoruz... İlk ikazdı. Olmuş olanlara, olacaklara dair ikazdı... Halbuki anlayabilirdim. Anlasam da faydasızdı halbuki. Ne fark ederdi. Ama...*” Salih Bey hışımla teybi kapattı. “Abuk subuk konuşmalar bunlar! Abuk subuk osurmalar! Ne diyeceğini, neden bahsettiğini bile bilmiyor bu Rüstem. Yani bilmiyordu...”

Kıpkırmızı kesildi. Ölgün deri onca ateşi kaldırabiliyordu demek. Kaseti teypten çıkartıp elindeki makasla kırdı. “Çat” diye bir ses çıktı. Aldırmadı. Kasetin içindeki bandı çıkarttı, sehpanın üzerini kaplayan metrelerce uzunluktaki şeridi orasından burasından kesip küçük parçalara ayırmaya başladı. Sonra parçaları daha küçük parçalara ayırdı, onları da daha küçüklerine... Bir süre sonra bant kırpıntılarını kanepeye ve yere yayıldı. “Kahverengi kırpıntılarının sefil gereksizliği.” Sıra, daha önce dinlediği ya da yokladığı kasetlere gelmişti. Soluk soluğa kalmıştı ama yılacak değildi. “Devam edilecek... Kararlılıkla devam edilecek. Varşova ilk ikazmış! Salaktın Rüstem! Ölene kadar salak bir rençperden ötesi olamadın!”

Varşova’ya dair ilk hatırlanan, on üç on dört yaşlarındaki o oğlanın yüzüydü. Türkistan’dan çok uzaktaki o boktan şehirle ilgili başka bir şey hatırlamak zordu. Zaten oğlan da bokun içinden çıkmıştı.

Şehrin dış mahallelerinden birinde, sakin bir bölgedeydiler. “Dışarı sızmalar engellenecek!” Birliğin görevi buydu. Lağım çıkışlarının, su kanallarının, nehir yataklarının, bataklıkların şehirle öpüştüğü yerlerin tamamı denetleniyordu. Gettoya düşen topların sesini soğukkanlılıkla dinliyorlardı. Yahudilerin silahlı direnişi... Olacak şey değildi! Patlamaların sesi buradan da duyuluyordu ama mahalle sakindi. Hava yumuşamıştı, bahar geliyordu. İnsanlar tedirgindi ama yaşam her zamanki sıkıntılarıyla sürüp gidiyordu. Birkaç hat hariç tramvaylar bile çalışıyordu.

Salih Varşova'ya daha önce de gelmişti ama bu kez hiç bilmediği bir yerde, neredeyse şehrin sonundaydı. Biraz pejmürde olmasına rağmen yine de temiz pak görünüyordu. Güneş insanı iyimserleştirirdi. Nihayetinde burada beklemek, arazi taraması yapmaktan, köylerde partizan aramaktan, ormanlarda kaçak peşinde koşmaktan daha iyiydi. Hem başörtülerini sıkıca sarmış kadınları seyretmek de eğlenceliydi. Güzeldiler, Magda'dan daha güzeldiler. Yine de Magda'da tanımlanmaz bir şey vardı. Güç, güzellikten daha mı çekiciydi ne? Magda'yı ve şehrini özlemişti. Artık orası onun da şehriydi, Magda'yla birlikte kendisine de aitti. O bembeyaz sabahı özlüyordu. Hiçbiri ilkinin parlaklığına ulaşamayan başka sabahları ve gizli saklı bir ilişkinin kendine özgü doğasıyla düşe kalka ilerleyen o muhabbeti özlüyordu. Bakanlıkta hiç renk verilmiyor, hatta konuşulmuyordu bile. Doğulularla ilişkinin yasak oluşu anlaşılır bir şey diye düşünüyordu Salih; bir ülke saflığını ve ıslıtısını böyle koruyabiliyorsa, buna saygı duyulmalıydı. Güzelliğin ve dirimliliğin de bir bedeli vardı.

Şimdi bu boktan şehrin sonunda dikilip köşeyi dönen papaza ve ardındaki iki çömeze bakarken Magda'yla son görüşmelerini düşünüyordu. Evdeydiler elbette. Birden çok büyük bir patlama sesi gelmişti kentten. Ardından kara bir duman bulutu göğe yükselmiş, şehrin güneyine doğru uçuşarak dağılmaya başlamıştı. Magda'nın söyledikleri tatsız bir duygu yaratmıştı Salih'te. Tatsızlık iğretilik korkusunu depreştirirdi ve kimse iğreti kalmak istemezdi... Bakanlık içi gerilimlerden söz etmişti Magda, bürokrasi çekişmesiz var olamıyordu. Birliğin SS'e, Waffen-SS'e bağlanması söz konusuydu. Kibrin kendi etrafında oluşturduğu ürküntü halesi. Cephe-SS'leri niye onlardan daha az kibirli olsunlardı ki? Kara üniformaları ve yakalardaki Schutzstaffel'in runik S'leri. Ve tabii ölüm sonrasında bile yoldaşlığı muştulayan *Totenkopf. Kurukafa...* Tatsızdı. Meyer-Mader ne kadar da ısrarcıydı. Ürküyordu ondan Salih. Özbekçe bildiği yetmiyormuş gibi, Vabkent'in kavunlarından hangisinin makbul olduğu hakkında bile konuşabiliyordu adam! Pervasız kişilerden uzak durmak lazımdı. Hayalperestlerden de... Her şeyi öğrenmek isterdi bunlar, üstelik öğrendikleriyle de illa bir şeyler yapmak isterlerdi. Neyse ki Kayyum Han razı değildi henüz, hem Meyer-Mader'le hem de Vlasov'un Ruslarıyla cebelleşiyordu demek. Bunlar hep yüksek politikaydı işte... Magda Cephe-SS'ine bağlan-

manın daha iyi olacağında ısrarlıydı. Hem zaten gerçek SS değildi o... Bir Özbeğin, Kazağın ya da Tatarın gerçek bir SS'e alınması düşünülemezdi ki zaten. Ari olmayan birinin SS'teki mevcudiyeti düşünülemezdi... Salih bunları konuşmak istemiyordu, sevişmek istiyordu. Kadına, kadının çelimsiz karnına dokunmak istiyordu. Ama Magda durmadan konuşuyordu. Organizasyon mükemmelliği saplantısı Magda için de geçerliydi demek. Mükemmele ulaşma gayreti tüketiciydi.

Keskin bir feryatla bölündü düşünceleri Salih'in. İki asker bir oğlan çocuğunu dipçik darbeleriyle arabanın yanına sürüklüyordu. Hırpani görünümlü oğlan, en fazla on dört on beş yaşında olabilirdi.

"Bu fareyi lağım çıkışında yakaladık."

Gerçekten de leş gibi lağım kokuyordu çocuk, üstü başı sırlı sıkılandı. Palto niyetine giydiği ıslak çaputun yakasına baktı Salih: Altıgen bir iz. Koparılıp atılmış sarı yıldızın altında görece koyu kalmış bir alan. Oğlanın korkuyla kendisine baktığını gören Salih, damarlarında gezinen gücü hissetti. Yeni vatanın gücünü. Korkulmamak, var olmamaktı ne de olsa... Bu sıçanların yüzlerini birbirinden ayırt etmek çok güçtü. Tek tek bir kimlikleri yoktu zaten, tür olarak can sıkıcıydılar. Lağımlardan, su kanallarından, bataklıklardan dışarıya sızmaya çalışan bu tür, gözlerindeki korku, üzerindeki ıslaklık ve tahammül edilmez kokusuyla can sıkıcıydı. Oğlanın gözlerinde aldırışsız bir ifade vardı şimdi; korkudan aldırışsızlığa geçiş böylesine kolay olabiliyordu işte. Salih çocuğun kahverengi gözlerine baktı: Tükenişin işaretleri bütün yüzlerde aynıydı; esir kamplarında da, Varşova'da da.

"İyi... Götürüp teslim edin bunu da."

Bununla beraber on üç fare yakalamışlardı. Fena rakam değildi.

"Dur!"

Ne oluyor diye başını kaldırdı Salih. Oğlan yanındaki askeri itip koşmaya başlamıştı.

"Dur!"

Askerler arkasından seğirttiler ama koşu, silah sesiyle kesiliverdi. Oğlan yavaşladı, durdu, diz çöktü ve tükenmişliğin işaretleriyle birlikte kurtuldu. İyi nişancıydı Rüstem, bu mesafeden ıskalması düşünülemezdi. On üç ya da on dört fark etmezdi. Nicelik önemsizdi.

"Üzerinde kimlik bilgilerine dair bir şey var mı, bakın" diye emir verdi Salih. Nicelik önemsizdi ama kayıtlar düzgün tutulmalıydı.

Altıncı Bölüm

“Yine içim geçmiş... Neden böyle oluyor ki! Neden her gece saat onda televizyon başında uyukluyorum ki? Kahretsin!”

Gözlerini iyice açtı. Sehpadaki bardağa uzanıp bir yudum su içti. Ekrandaki görüntülere baktı ama bir şey anlamadı. “Bir hafta dediğin nedir ki?” Gazeteyi kucağından yere fırlattı. “Yarın yine temizlik günü! Her hafta temizlenecek onca kiri nereden buluyor bu Aliye? Yarın çıkmalı... Ama bu defa hazırlıklıyım!” Sehpanın üzerindeki anahtara bakıp gülümsedi. “Artık odamın kapısı kilitlenebilecek! Artık güvenle sokağa çıkılabilecek!” Kilidi fark ettiğinde Aliye’nin yüzünün ne hale geleceğini hayal etmeye çalıştı. “Ablak ve şaşkın bir surat! Evet, muhakkak! Şaşkınlık bu suratı daha da budala ve çirkin gösterecek. Daha da aptal... Hepsi şaşıracak! Sema da şaşıracak, hatta belki çileden çıkacak! Şu an odasında mışıl mışıl uyuyan, boz bulanık rüyalar gören Aliye’nin şaşkınlığını seyretmek ne güzel olurdu! Ama maalesef evde olamayacağım!”

Yine de kahveyi özlediği söylenemezdi. Belki de başka bir yere gitmeliydi. “Öğretmenevi’ne mi gitsem? Sabah sabah pek eğlenceli olmaz ama otobüse binerim, zaman geçer... Hem epeydir de gitmedim. Madem öğretmen emeklisiyim, imkânlardan faydalanmalı. Kolay olmadı başka bir ülkede öğretmenlik yapabilmek. Ahbablar olmayaydı hiç olmazdı.” Ama ahbablardan da kurtulmuştu. “Kolay olmadı ahbablardan kurtulmak.” Televizyonun sesini kısıp evi dinledi. “Sanem yine burada! Üç günde bir burada! Evleri yok sanki... Arsız bunlar! Sema yüz veriyor, daha da arsızlaşıyorlar! Yatmıştır herhalde bu kız. Mutfakta ders çalışıyordu sözde ama yatmıştır. Yarın okulu var. Tabii okulla bir alakası varsa!” Sanem’in yüzünü, şaşırdığında yüzünü saran kırmızılığı düşündü; koyu kestane saçlarını kulağının arkasına atışını. Sonra bir şey düşünmek istemedi. “Tuvalete gitmeli.”

Koridora çıktı. Banyodan hafif bir ışık sızıyordu. “Işığı da açık bırakmışlar! Elektriği ben ödüyorum nasıl olsa!” Kapının koluna asılıp açtı ve donakaldı. Küçücük çılgılığı bile işitemeden, uzun, upu-

zun bir an boyunca donakaldı. Aynanın sırlı yüzeyinde Sanem’le göz göze gelmişlerdi. Kız, bedenini ancak koltuk altlarına kadar örten havlu sayılmazsa, çıplak sayılırdı. Tüylü sırtı açıktaydı en azından; cılız kürek kemikleri ve omurgası da. İkisi de kıpkırmızı olmuştu. Düşünülemeyen ve konuşulamayan bir andı ama ilk Salih Bey kendine geldi. Bakışlarını kızın aynadaki yüzünden kurtardı. Arkasını dönüp mırıldandı.

“Anahtarı çevirseydin bari kızım. Boş zannettim. Işığı açık bıraktınız zannettim... Hay Allah!”

Kız cevap veremeyince devam etti Salih Bey:

“Tuvalete girmem lazım... Beş dakika müsaade edersen tuvalete girmem lazım.”

• • •

Mutfağa girip bir sigara yaktı Salih Bey. Yüzü hâlâ yanıyordu; kırmızılık da geçmemişti. Sigarayı tutan parmakları bile kızarmış gibi geliyordu ona. “Kapının anahtarını bile çevirmiyorlar. Öylece banyoya giriyorlar... Sanki evde yalnızlar. Öyle cıvılcıplak dolaşıyorlar. Utanmıyorlar da! Evin içinde bir adam var ve utanmıyorlar!”

Evin içindeki adam. Adam sayılmak için artık epey yaşlı olduğunu düşündü. Tehlike oluşturmaktan, gergin titreşimler yaymaktan çok uzaktı. “Niye utansınlar ki!” Gözlerin tehditkârlığı bile bir yere kadardı, önemsenmeyebilirdi. “Rezillik! Sırtı olduğu gibi ortadaydı! Rezillik!” Hâlâ elleri titriyordu. “Bu kız buraya yatıya falan gelmemeli. Anası nasıl hallederse etsin! Kendi evleri yok mu bunların? Niye buraya gelip duruyor? İşemek istiyorum, rahatça işemek istiyorum ve bu hallere düşünüyorum... Kapıyı bile kilitlemiyor. Rahatlığa bak! Bacak kadar kız çocuğundaki rahatlığa bak!”

Karşı daireye bile bakamıyordu. Tuhaf bir utanç... Magda’nın sırtında tüy yoktu. Ya da o, olmadığını hayal ediyordu. “Magda’nın sırtını görmek de o kadar kolay değildi. Belki beş altı defa görmüşümdür... Kesinlikle tüy falan yoktu, bakır rengi bir parlaklıktı.” Kadife gibi görünen sert bir sırttı Magda’nınki. “Dayanıklı bir sırt. Evet, böyle denebilir. Belki daha önce bir köy hayatı olduğundan, dayanıklı... O zamanlar pek çok kişinin gerçek bir köy hayatı vardı, şimdi kimsenin yok. Ama onlarda belki hâlâ vardır. Köylerini,

ayırklarını, ormanlarını pek severler. Dağlarını ve oturaklı, suskun köylülerini de. Zaten dilleri bir, ormanları iki... Çok severler.”

Magda yıkanırken bir iki kez süngerle sırtını silmişti. Güzel bir andı. Saçlarını toplayıp teknenin içine oturan kadın, sırtını ona teslim etmişti. Bu teslimiyette bir yumuşaklık yoktu ama yine de teslimiyetti işte. Köpükler kürek kemiklerinden aşağı akıyordu. Bakır tende köpük köpük bir aklık. Salih’in elindeki sünger kadının sırtında geziniyor, koltuk altlarını kat ettikten sonra, kaçamak ve biraz da çekinik hamlelerle öne, göğüslerinin altına doğru kayıyordu. Magda’nın neye ne zaman kızacağı belli olmazdı. Göğüslerine uzanan hamlelere arada bir mırıldanarak yanıt verse de o sırada sevişmeyi düşünmediği besbelliydi.

Salih teknenin yanındaki taburenin üzerinde boşuna ümitlenedursun, yeni üniformasının işaretleri tereddütten hiç hazzetmiyordu. Azimkârlık berraklıktı. Üniformanın düğmeleri çözülmüş ve yer yer de köpüklü suyla ıslanmıştı. Hoş değildi. Rütbe işaretleri ve gümüş şeritler cılız ışıktaki tehditkârca parıltıyor, teknedeki buhar düğmeleri matlaştırıyordu. Evet, Waffen-SS’e alışmıştı artık Salih. Yeni işaretlere ve omuzundaki “Biz Allah menen” yazılı şeride de. Allah Bizimle! Allah herkesle ve kimseyle birlikte değildi. Yine de bu üniforma, şu güzel anda daha atak olunmasını gerektirirdi. Göğüslerinin ve karnının etrafında ürkekçe gezinen süngerden çok kurumsal değişikliklerle ilgilenen Magda, lejyonun Waffen-SS’e bağlanmasını değerlendiriyordu. Meyer-Mader, Kayyum Han ve bakanlık karşısında başarılı olmuştu. Bu başarının bazı getirileri ve götürüleri vardı. Artık aynı binada çalışmıyorlardı mesela... Anlaşılan, ona göre en önemli sorun buydu. Magda ciddi idi. Hep ciddi idi... “Bakanlıktan ayrılma sorununda taraf olmaman iyi oldu. Taraf olma. Kayyum Han işin peşini bırakıp Milli Komite ile Lejyon’un bağlantısının kesilmesini öyle kolayca kabullemeyecektir. Rütben yeniden yükselecek muhtemelen... Bence bir ara Kayyum Han’la görüşsen iyi olur.”

Salih konudan çok uzaktı. Yeni bir hava saldırısı başlamadan, sirenler çalmadan Magda’yla sevişmek istiyordu, o kadar. Allah’ın cezası Amerikalıların Allah’ın cezası uçaklarının bu gece gelmeye-

ceğini umuyordu. En azından her şey bitmeden gelmeyeceklerini... Kayyum Han'ın görüntüsü keyfini kaçırdı. Aklından neler geçtiği asla tahmin edilemeyen bu uzun herifle baş başa kalmak ürkütücüydü. “Tabii ki siz de Waffen’e geçeceksiniz. Bizimle rabitalı kişilerin orada devam etmesi gerekir. Lejyonu olduğu gibi Meyer-Mader’in kaprislerine terk edecek değiliz. Büyük laflar ediyor ama Türkistanlıları da, Türkistanı da hiç tanımıyor. Bizimle irtibatta kalacaksınız.” Böyle demişti Kayyum Han: “İrtibatta kalacaksınız”. Görüşmeler bitmiyordu. Kenarda köşede fısıldaşmalar, iki aydır bitmiyordu. İrtibatta kalmak! Niye irtibatta kalacaklardı ki! Magda’ya karşı çıkmadı. Magda’yı dinlemek şarttı. Kadın her şeyi biliyordu... Meyer-Mader’in yüzündeki ifadeyi ve söylediklerini düşündü: “Kardaşlar, Türkistan Alayı’nın askerleri, artık Waffen-SS’desiniz. Bu hem yeni sorumluluklara hem de yeni şereflere işaret ediyor. Türkistan’ın hürriyeti bizden pek çok fedakârlıklar bekliyor. Türkistan’ı kızıl tahakkümden kurtarmak, Wehrmacht’ın ve Waffen-SS’in Rusya içlerindeki kaçınılmaz zaferiyle özdeştir. Oradaki tutsak halkların kızıl terörüne başkaldırmasıyla özdeştir. Bu amaçla kısa zamanda kararlılıkla yepyeni görevlerimize doğru harekete geçeceğiz.”

“Biraz daha bastırsana! Kir çıkmıyor böyle!”

Salih kuvvetle bastırdı süngeri, bakır rengin üzerinde pembemsi çizgiler oluştu.

“Ah, evet! Orayı... Biraz daha. Sonra durulama suyunu getir.”

Magda havluya sarınmış sigara içiyordu; hâlâ pembe, hatta neredeyse kırmızı görünüyordu. Hafiflemiş gibiydi. Hoştu... Yine istedi onu Salih. Kayyum Han’ın uğursuz görüntüsü de, toplanma alanında çekilen nutukların uğultusu da dağıldı. Kadını kucaklamamak, üzerindeki havluyu çekip almamak için kendini zor tutuyordu. Sert ve kesin bir hareket hayal etti: Havlu, bir hamlede sardığı bedenden sökölüp koparılıyordu. Sürekli iş konuşan Magda, zorla konudan kopartılışına memnun oluyordu...

Olmadı tabii. Ne hamle, ne teslimiyet... Üniforma küskün küskün kuruyor, Magda bir sigara daha yakıyor, radyoda spiker Doğu Cephesi zaferlerini sıralıyordu. Yalan, geceye güzellik katıyordu. Geceyi de severdi bunlar -Gecenin “topladığını” söylemişti Magda bir keresinde, “Neyi?” diye sormamıştı Salih... Saçılmaya gelemezlerdi tabii.

Radyoda bir konser başlamıştı. Yaylıların inleyişi yalanı da, geceyi de güzelleştiriyordu. Magda kendi âleminin puslu köşelerinde bir yerlerde geziniyor, Salih ise gezintinin kadının yüzünde bıraktığı izleri seyrediyordu. Kitaplığa, kitaplara yaslanmış bir kartpostala bakıyordu Magda. Solgun bir dağ manzarası. Alpler’di belki de. Bu insanların dağlarda ne gibi tinsel işaretler bulduklarını bilemiyordu Salih; dağların gölgelerine yansıyan neydi, bilemiyordu... Yaylılar giderek yükseldi, sonra da yerini tek bir kemanın inleyişine bıraktı. İnleyiş sessizlikte güzel olabiliirdi. Sessizlik sürekliliğini koruyabilseydi. Tabii öyle olmadı. Önce biri duyuldu. Ardından ikincisi ve sonra hepsi... Sirenler çılınca ötüyordu.

• • •

Öğretmenevi sakindi. İki masada oyun oynamaya başlamışlardı bile. İki üç kişi de gazete okuyordu. Televizyon açıktı ama izleyen yoktu. “Aliye benim odaya girmeye teşebbüs etmiş midir acaba? Yok yok... Ancak öğleden sonra anlar kapının kilitli olduğunu.” Gülümseyerek boş koltuklardan birine yerleşti. Koltuk güzel şeydi, kişiyi evinde hissettirirdi.

Sabah uyandığında Sanem evde değildi, erkenden kalkıp okula gitmiş olmalıydı. “Aliye’yle bu akşam konuşmalı, bu saçmalığa dur demeli artık! Geciktirmemeli.” Banyodaki görüntüyü düşündü, kızın sırtını. Bu kez kızarmadı. Dudaklarını ısırđı; kızların bu rahatlığı hayret edilecek şeydi! “Kapıyı kilitlemeyi bile akıl edemiyor-sun!” Sonra yeniden Magda’nın sırtını düşünmeye çalıştı. Fakat çalışılınca hatıra canlı olmuyor, donuk kalıyordu. “Hatıraların kendi haline bırakılması lazım. Rüstem’in de, Magda’nın da kendi haline bırakılması lazım... Lüzumsuz olabiliyor hatıra. Sahi, o kartpostalın arkasında ne yazıyordu? Bir şiir. *Erika’dan ve Thomas’tan sevgilerle. Bırakmalıyız kendimizi sallanmaya / Denizde çalkalanan kayıktaymış gibi / Ne önünü ne de ardını düşünmeliyiz.* Böyle bir şeydi galiba. Hölderlin budalalıkları işte... Bırakabilirlermiş gibi kendilerini!”

“Ooo! Salih Bey! Unuttunuz bizi diyorduk geçende.”

Başını kaldırdı. Gevrek suratlı bir emekli daha. Ahbaplardan biri. Adam teklifsizce yanına çöktü.

“Offf! Bu dizler, bu dizler! Doktor da bir şey yapamıyor. Onca tedavi, onca ilaç, hepsi yalan! Tıp da yalan! Geçen gün yine MR

çektirdim, bir sürü de tahlil yapıldı. Doktor ne dedi dersin? Daha fazla yürüyüş ve egzersiz yapmalıymışım. Egzersiz!”

Adamın adını bir türlü hatırlayamıyordu Salih Bey. “Uzak biri de değil ama çıkartamıyorum işte... Nankörlük etmemek lazım; bunlar olmasa burda öğretmenlik yapamazdım, hiçbir şey olamazdım. Ama ahbaplardan da kurtulmak lazım. Zamanı geldiğinde nankör de olmak lazım. Merdiveni zamanında itmeyen ona mahkûm olur.”

Adam şikâyetlerini sıralamaya devam ederken, İstanbul’daki ilk zamanlarını düşünüyordu Salih Bey. Türkistanlılarla kurulan irtibatı, savaş artıklarının tertemiz kimlikler ve hatta diplomalarla yeni bir yaşam edinebilmelerini... Zordu tabii. Fakat ahbaplar sayesinde bir yolu bulunuyordu ve ne neyse ki onlar da artık teker teker ölüyordu. Şahitler ölüyor, zaman tanıklığı geçersiz kılıyordu. Rüştem de ölmüştü işte... Adını hatırlayamadığı bu herif ve Asım Bozdağ da öldüğünde, geçmiş bütününüyle silinecek, tanımsızlaşacaktı. Gerçi Asım Bozdağ şimdiden ölü sayılırdı. “Ta o zamanki Bakanlık Müsteşarı...” Kendisinden on beş yaş büyüktü adam; bunamış halde bir an önce ölebilmeyi diliyordu herhalde. “Ama işte bu herif yaşıyor ve durmadan mızıldanıyor. Aksi gibi, yaşlandıkça ikide bir eskileri açıp olmadık sorular soruyor. *Baymirza Bey’in teklifine niçin hayır demiştiniz Salih Bey? Orada Mustafa Çokay Bey’le tanışmış mıydınız Salih Bey?*” Bunadıkça teklifsizleşiyor, geçmişin tozunu silkeleyip havalandırmaya çabalıyordu adam. Üstelik kendi geçmişini bile doğru dürüst hatırlayamıyordu: Her defasında aksini kibarca hatırlatmasına rağmen, kendisini hâlâ Kırgız sanıyordu. Her lüzumsuz soruda Vabkent de, tozlu bostanlar da kemikli parmaklarıyla yakasına yapışıyordu Salih Bey’in. “Bu herif de öldüğünde her şey bitecek. Ama ölmüyor işte! Onca sızlanmaya rağmen hâlâ ayakları üzerinde durmakta, herkesin bildiği gazete haberlerini yorumlamakta ısrar ediyor!”

“Belgesel hazırlıyorlarmış.”

“Efendim?”

“Belgesel hazırlıyorlarmış efendim. İkinci Cihan Harbi’ndeki Türklerle ilgili... Yaşayanlarla temas edip röportaj yapıyorlarmış.”

“Anlayamadım?”

“Nesini anlamadın Salih Bey! İşte senin gibilerle röportaj yapıyorlarmış. Yaşadıklarınızla alakalı.”

“Ben bir şey yaşamadım!”

“Ama siz Cihan Harbi’nde...”

“Harple falan alakam yok benim. Yanlış hatırlıyorsunuz!”

“Fakat Rüstem Bey görüşme yapacaktı, ama malum...”

“Malum, malum... O, rahmetlinin kendi bileceği işmiş. Ben bir şey yaşamadım. Lüzumsuz bunlar. Fazlasıyla lüzumsuz!”

Adam içerlemiş gibiydi. Suratında dargın bir ifade vardı.

“Bugün keyfiniz pek yerinde değil galiba Salih Bey? Neyse, ben briç oynayacağım. Kare tamamlanmış gibi.”

Kırgın bir edayla uzaklaşan adama bakarken, hâlâ bu lüzumsuzlar ne zaman ölecek acaba, diye düşünüyordu Salih Bey. “Bunaklar!” Demek Rüstem de bunamıştı. “Röportaj verecekmiş! Neyin röportajını verecektin, ne anlatacaktın? Uydurma kimliklerin hikâyesini mi, yoksa çocuklara, torunlara ve hatta hanımlara anlattıklarımızın hayal mahsulü olduğunu mu! Öğretmenlik sertifikasının nasıl alındığını mı, gerçek soyadının falanca filanca olduğunu mu? Karının bile bihaber olduğu mevzuların röportajını mı verecektin? Tam zamanında ölmüşsün Rüstem Efendi! Myjava’yı sormandan belliydi... Lüzumsuzlar!”

• • •

Otobüs dolu. Birazdan Salih Bey’e yer vermek durumunda kalacak zoraki gönüllüler kötü kötü bakıyorlar. Tam da iş çıkışı saatinde eve dönmeye karar vermiş bir moruk! Birkaç saat önce ya da sonra dönürse ne olurdu ki? Ayakta duruşunda bir buyurganlık, bir dayatma var. Oturanlar, hatta ayaktakiler bile rahatsız.

Fazla beklemedi Salih Bey. Genç bir kadın kalktı ve yerini ona terk etti işte.

“Teşekkürler kızım.”

Yaşlılığın verdiği haketmişlik duygusuyla kadının ısıttığı koltuğa çöktü. “Geç kaldım... Temizlik çoktan bitmiştir. Aliye kapıyı kilitli bulunca endişelere gark olmuş, hayret denizine sürüklenmiştir! Sema’yı aramıştır tabii hemen. Sema da Altan’ı arayıp bu baban artık iyice bunadı, bir şeyler düşünmek lazım, filan demiştir. Altan mırın kırın etmiştir... Neydi şu herifin adı? O şiirin, karttaki şiirin sahibini bile hatırlayabiliyorsam bunu da hatırlamam lazım! Yok, olmuyor! Ahbaplar önce hafızada ölüyor herhalde... “Peki niye Vabkent’in adını unutmuyorum! Minareyi, Adolat’ı, Magda’yı?” Ha-

vasızdı otobüs. Ağzına kadar doluşuyorlardı, tabii havasız olacaktı. “Bekleyin, bir sonraki otobüse binin ya da bir sonrakine... Niye doluşuyorsunuz?” Havasızlıkta ter kokusu da, ıslanmış kumaş kokusu da daha dayanılmaz oluyordu. “Hiçbir yerden hava gelmiyor. Nereden gelecek ki? Kalabalığa bak, neredeyse üzerime çıkacaklar!” Rüstem nasıl olup da konuşabileceğini düşünmüştü acaba? Ya da belki şu herif, her şeyi birbirine karıştırdığı gibi Rüstem’i de başka biriyle karıştırıyordu. “Muhtemel ki öyledir.” Rüstem bazen budalaca davranabilirdi ama bu kadarı fazlaydı.

Otobüs duraklarda kapılarını açınca içerisi biraz da olsa ferahlıyor, bir parça hava alınabiliyordu. Hava almanın da bir gereksinim olabileceğini sonradan öğrenmişti Salih Bey. O dilin dünyası, bir hava alabilme dünyasıydı. Olmadık zamanlarda, mesela dışarıda kar yağarken evi havalandırma çabaları, hatta eksi on beş derecede pencereleri açıp uyumaları akıl alır gibi değildi. Bebekleri buz gibi havalarda gezdirmenin sıhhatli olduğunu düşünürlerdi. Sıhhatle hava arasındaki bu güçlü ve anlaşılmaz ilişki de onlara özgüydü; dilleri ve müzikleri gibi. Magda da ikide bir pencereyi açardı. Açık pencereden içeriye giren kar taneleri, yorganın üzerine ve saçlarına bir rüya pırıltısı gibi düşerdi. Salih kamplarda açık havanın sıhhatli serinliğini fazlasıyla yaşamıştı. Bir Buharalının hava almaya ihtiyacı yoktur, diye düşünüyordu o sıralarda. Sıcak, her zaman için soğuk havadan iyiydi. Hem, soğuğun sağaltıcı olduğu da yalandı.

Otobüsün iyice ferahlamasıyla serinlik artmış, üşür gibi olmuştu Salih Bey. Eldivenlerini giyse miydi? Yukarıdaki havalandırma camlarının tamamı açıldı. “Türkler de temiz hava meraklısı kesildi herhalde!” İneceği yere kaç durak kaldığını düşünürken otobüs durdu, kapı açıldı. Duraktan bir kişi bindi. “O!” Hayretle bakakaldı Salih Bey. “O! İşte o!” Elindeki market poşetleriyle, sallantıya rağmen güvenli adımlarla otobüsün içinde ilerledi kadın. Salih Bey’in yanı boş olsaydı ne iyi olurdu ama değildi; yanındaki uyuz herif, bön bön önüne bakıyordu. Gözlerini kadının yüzüne dikti Salih Bey. Görülmek var olmaktı. Kadının gözlerinde tanış bir pırıltı ya da ince bir tebessüm görmek istedi ama nafiye... Kadın hızla arkaya geçiverdi. Otobüs epey boşalmıştı artık, hareket etmek kolaylaşmıştı. Tıka basa dolu olsa, binenler kapıdan öteye geçemez, sıkışıp kaldığı yerde terlerken oturanlara kindar bakışlar fırlatırdı. İşte o

zaman göz göze gelirlerdi belki Salih Bey’le, tanış olmanın güveniy-
le selamlaşırlardı...

Kadının arkada bir yerlerde oluşunun bilgisi otobüsü ısıtmıştı. Tatlı, bildik bir sıcaklık sarmıştı Salih Bey’i. “Arkada ne yapıyor? Oturuyor mu, yoksa ayakta mı? Yakınımda mı oturuyor, yoksa arka kapının yanında mı? Aynı otobüsle eve dönmek yakınlık değilse, yakınlık nedir ki o zaman?” Dönüp bakmamak için kendini zor tutuyordu. “Ya göz göze gelirsek! Bön bön bakılırsa? Kendisini takip ettiğimi bile düşünebilir! Hayır, dönüp bakamam! Adı bile meçhul henüz... Ne olabilir?” Yine bir tahmini yoktu. “Bazı insanların adla-
rıyla ilgili fikir yürütülebilir ama bu kadında olmuyor. Magda olsa ne isim koyardı bu kadına?” Hayır, hiçbir isme yakıştıramıyordu kadın. “Ama kolay... Hemen yarın apartmanın ziline bakarım, ol-
madı kapıcının ağzını ararım! Zaten bu kadar zamandır kapıcıyı yoklamamak büyük ihmal... Adamsendecilik, tam da adamsende-
cilik! Bu yüzden böyleyiz işte biz, fikri takip durmaksızın kesin-
tiye uğradığı, dalgınlıklar içinde yitip gittiği için böyleyiz... Otto olsa, şimdi her şeyi öğrenmiş, kadının hayatını kuşatan gerçekliği haritanın üzerine işaretlemişti; kadın kendi dünyasında habersiz-
ce devinirken, hayatının kalıbı çoktan onun parmakları arasında olurdu... Hemen yarın kapıcıyla konuşmalı ama nasıl? Acaba arka-
ya geçerken beni gördü mü? Yoksa fark edip görmezden mi geldi? Görmezden gelinmek acı. Tanımamış olması daha acı... Hayır, bu kadarı olmaz! Tanımıştır, muhakkak tanımıştır... Yani görseydi, muhakkak tanırdı!”

Otobüs durağa yaklaşmıştı. “Geliyoruz. Geldik! Onunla bir-
likte, o ve ben, yani... Geldik.” Kızardı, arkaya baktı: Kadın orta kapıdan inmek için hazırlanıyordu. Önünde üç dört kişi daha var-
dı. Genelde, yaşına binaen ön kapıdan inerdi Salih Bey ama bu kez o da orta kapiya doğru hamle etti. Bu arada birinin ayağına bastı. Yaşlılık kütleyi yoğunlaştırıyordu nedense, ayağının altın-
da bir çıtırtı duyar gibi oldu ama söylenenlere aldırma dan ilerledi. Sonunda ter içinde kapiya ulaştı. Mühim bir başarı, göz alıcı bir çeviklik. Ve ansızın bakışları buluştu: Biri gayet istemliydi, öbürü kayıtsız. “Olsun, göz göze gelindi ya! Tanıdı! Yüzündeki bir parça rahatsız ifadeden belli, tanıdı!” Salih Bey’in içinde yine bir sıcaklık serpildi. Yumuşak, kadifemsi, ürkek bir sıcaklık. Koltuk altlarında yoğunlaşan tere rağmen sevincini saklamak istedi: Yüzüne kadını

güç bela hatırlayabilmiş gibi bir ifade yerleştirdi. şimdi artık kendini ele vermeyeceğinden emindi. Kadınsa sıkılmış gibiydi. “Ona aldırın kim! Karşımızdakini anlamaya çalışırsak ilerleyemeyiz!” Sonunda, yarım yamalak bir gülümsemeyle üstünkörü bir selam vermek zorunda kaldı kadın. “Ne de olsa kaba biri değıl.” Salih Bey de ilgisiz bir edayla selamına karşılık verdi. Otobüs durdu, kapılar açıldı. Doğal olarak önce Salih Bey indi. Ağır hareketlerle ayağını yere koydu. “Bir bahane bulunmalı. Sohbeti uzatacak bir bahane... Elinde poşetler olması iyi, hızlı hareket edemeyecektir.” Kadın Salih Bey’in ardından çevik bir sıçrayışla kaldırma indi. Bir anlığına yan yanalar. “Çok önemli bir an! Her şey bu âna bağılı. Böyle bir fırsat bir daha ele geçmeyebilir.”

“Bu saatlerde otobüse binmiyordum epeydir, bayağı kalabalık oluyormuş.”

Tam adım atacakken yavaşlamak zorunda kaldı kadın.

“Evet, iş çıkışı saatlerinde hep böyle oluyor.”

“Bizim sokakta oturuyorsunuz siz de galiba?”

Salih Bey kibardı. Olabildiğince... “Sesi Magda’nınkine benze-miyor ama poşetleri taşıırken hafifçe kamburlaşması bile aynı o!” Başı döndü birden; Berlin’deki o taze akşamüstlerinden birindeydi sanki.

“İyi misiniz?”

Başının dönmesi iyi olmuştu. “Tam zamanında!” Ama soruya, cevabını bildiğı o soruya henüz cevap alamamıştı. “Cevabını bildi-ğinin soruları sormak sorguya çekilenin dilini gevşetir. Önce apa-çık olanlardan başlamak gerek.” Bunu öğretmişlerdi onlara. “Cevap gelmediğine göre başka bir cepheden gitmeli.”

“Siz de işten mi geliyorsunuz?”

“Evet.”

Kısa bir cevap. “İşimiz var bununla.” Neredeyse sokağın başına gelmişlerdi. “Ne de çabuk geldik! Uçarcasına.”

“Nerede çalışıyorsunuz?”

“Kusura bakmayın, acelem var... Bakkala uğrayacağım, bir şey unutmuşum.”

“Tabii, siz bana aldırmayın. İyi akşamlar.”

“İyi akşamlar.”

Kadın hızla yürüyüp uzaklaşırken, kendini yabancı bir sokak-ta bırakılmışçasına küskün hissetti Salih Bey. “Kabalık! Soruyu

cevapsız bırakıp uzaklaşmak apaçık kabalık! İsmi! İsmi bile so-ramadım!” Çaresizdi. Sokağı her zamanki aşinalığını yitirmiş, boz bulanık bir kanal gibi önünde uzanıyordu. “Hepsini öğrenirim ben, merak etmeyin bayan” diye fısıldadı: “Hepsini, tek tek öğrenirim. Diliniz gevşer zamanla... Hakikat âşıkları gerçekleri bir bir öğrenir.”

Kara üniformalı hakikat âşıkları ile Waffen'dekiler aynı uğursuz işaretleri taşısalarda dünyaları bambaşkaydı. Kişiye gözlerin ardındaki sırları biliyormuş gibi bakardı bunlar. Sanki çocukken Vabkent'te çaldığı mısırların kaç tane olduğunu, kimin tarlasından aşırıldığını bile biliyorlardı. Doğuluları hiç sevmiyorlardı, hele esir kampı kalıntılarının doldurulduğu şu lejyon birliklerini, hiç... Bakışları, görev başındayken daha da uğursuzlaşır; bira içip şarkı söylerken ya da çocuklarla oynarken suratlarına yayılan cana yakınlıktan eser kalmazdı. Görev, başka türlü bir ruh hali gerektiriyordu. Hatta belki de bu uğursuz ifadeye özel olarak çalışılıyordu.

Magda yakasından çıkartmadığı parti rozetine karşın SS'lere karşı dikkatliydi. Ülkenin neredeyse yarısı parti üyesiydi, rozet kişiye fazladan bir koruma sağlamıyordu. Herkesin her an bir soruşturmayla kurban gidebildiği bu ortamda, Salih'in üzerindeki Waffen-SS üniforması bile onu bir yere kadar koruyabilirdi. Magda dikkatli gibi görünüyordu ama aslında hiçbir şeyi umursadığı yoktu. Ne bozbulanık akıp giden sokakları, ne bombardımanları, ne de partinin huysuz bir dille yazılmış tebliğlerini umursuyordu. Üzerinde ne üniforması olursa olsun, Doğulu biriyle ilişki, apaçık tehlikeliydi ama o aldırmiyordu işte. Bu, Salih'i daha da rahat kılıyordu. Herkes birileri tarafından korunuyordu, Magda'ya da göz kulak olanlar vardır muhakkak diye düşünüyordu. Alimov bir keresinde Salih'e, “Bu yaptığın tehlikeli, biliyor musun?” demişti. Bu kadardı, bir daha bunun üzerine konuşulmamıştı.

Başkente geldiğinde hâlâ “resmen” misafirhanede kalıyordu tabii. Ama bunun ötesinde artık Magda'yla konsere bile gidiyorlardı... Milli Türkistan Birlik Komitesi kurulduktan sonraki günlerdi, Kayyum Han'ın Komite Başkanı olduğu günler.

Magda'nın ısrarı şaşırtıcı değildi. “Konsere gitmek istiyorum. Gerçek bir müzik dinlemek istiyorum. Sen de gelirsin.”

Konser! Gittiği son konseri hatırlamıştı Salih: Semerkand'daydı, Öğretmen Okulu öğrencilerini topluca götürmüşlerdi. “Doğuların da uygar müzikle tanışması gerekir” demişlerdi, “Müzik bilinmedikçe bir kültüre dair bilgimiz hiçtir”. Sıkıcıydı tabii... Konser salonunun koltuklarına kurulmuş Özbekler ve Tacikler, yaban dünyadan gelen cayırtyyla kendilerini yitirmişlerdi. Uyku zalimce üzerilerine atılmış, tırnaklarını gırtlaklarına bastırmıştı...

“Radyodan konser dinliyorsun ya hep?”

Küçümsemeyle dudaklarını bükmüştü Magda. Bu ifadeyi gayet iyi tanıyordu Salih; eninde sonunda Doğulu bir köylüyle, Kara Kum çölleri ötesinden bir köylüyle birlikte olunduğu hissediliyordu. Bu hatırlayış Magda'nın da canını sıkıyordu belli ki: Yanlış bir kelimeyi düzelttiğinde, söz ettiği bir şairden bihaber olduğunu anladığında, felsefeyle filan hiç ilgilenmediğini fark ettiğinde ya da en basitinden yemek yeme alışkanlıklarında yüzeye çıkıveren, hep aynı çaresiz ifadeydi.

“Radyodan dinlemek gerçek müzik dinlemek anlamına gelmez. Müzik dinlemek, konserde canlı icrayı dinlemektir.”

Oysa radyodan dinlerken insan istediğinde rahatlıkla uyuyabilirdi. Bunu söylememişti tabii Salih. Artık neredeyse her gece bombardıman altındaydılar ama şehir alışkanlıklarından vazgeçmiyor, gündelik yaşam her zamanki gibi akıp gidiyordu. Tuhaftı. Bombalar şehrin üzerine düşmüyormuş, cephelerden durmaksızın tabutlar gelmiyormuş, gazetelerde sayfa sayfa şehit ilanları yayımlanmıyormuş, karneyle dağıtılan yiyecekler her gün biraz daha azalmıyormuş gibi sürüyordu hayat. Bir karar almayagörsündü bunlar, hiçbir gelişme, karar sürecinin gerçekleşmesini yeniden düşüncelerini sağlayamıyordu. Ne de olsa, “yarın kıyamet kopacağını bilsem yine de bir ağaç dikerim” zihniyetinin çocuklarıydılar... Oysa kıyamet giderek yaklaşıyordu ama kimsenin umursadığı yoktu. Salih ağaç falan dikmezdi, sonunda kıyamet kopacaksa bunun ne anlamı vardı ki?

Konser bir kilise binasındaydı. Hemen yanında da bir sığınak girişi vardı. Aslında sızlanmakla şımarıklık ediyordu Salih; birliği Polonya'da partizan peşindeyken, o başkentte yanında bir kadınla konsere gidebiliyordu. “Allah Milli Türkistan Birlik Komitesi'nden razı olsun!” Kilise doluydu. Dört boş sandalye, müzisyenleri bekliyordu: Yaylı dörtlüsü! İşte buna dayanılamazdı. Kilise neredeyse

karanlıktı; yüksek tavandaki geniş camlar karartmayı olanaksız kıldığından, sade ve hafif bir ışıklandırma tercih edilmişti. Müzisyenler geldiğinde salon saygılı bir sessizliğe büründü. Göklerde esrarengiz Tanrı, yeryüzünde parti, ikisini de kapsayan orman ve bütün bunları birbirine bağlayan yaylılar. Magda haklıydı belki de, sonuçta yaban topraklardan geliyordu Salih. Yüksek tinsellik saplantısı en nihayetinde hiçlik karşısında kararlılıkla durmaktı; bu da bir noktada, insanlara dair aldırıışsızlığa varabilirdi. Yaylıların adanmışlıkla gacırdayışı, tanrıların kapıdan içeriye üflemesinden farksızdı. Yanındaki kadına baktı: Evet, neredeyse çirkindi ama o an gözlerinde tanrısal bir ışık geziniyordu, dua saati gibi bir şey. Dalıp gitmiş, bütün bu çirkinlik âleminde sıyrılmıştı.

Daha ilk bölümde yeterince sıkılmıştı Salih. Bir an önce bombardımanın başlamasını diliyordu. Gökyüzü uğultuyla titreşip uçaksavarlar ateşe başladığında, sirenlerin feryadına dayanamayıp muhtemelen konseri bitirirdi yaylılar. Fakat neredeydi bu lanet Amerikalılar! Uyku ağır ağır doğrulmaya başlamıştı, hissediyordu. Vücudunu tatlı bir sıcaklık sarıyor, zihni buna teslim oluyordu. Dudaklarını ısırdı. Fakat sıcaklık öylesine görkemliydi ki, dudağını ısırın dişler bile daha fazla direnemedi. Şimşek çakması gibi, bir anlık bir uyku... Böğrüne yediği dirsekle gözlerini açmıştı: Magda'nın öfkeli bakışları. Utanmıştı. Bu şehirde durmaksızın utanılıyordu. Halbuki Semerkand'daki konserde horuldadıklarında kimse utanmamıştı. Utanacak birisi vardiysa o da orkestranın şefiydi! Fakat işte yine geliyordu uyku, dalgalar halinde saldırıyordu. Gözlerini dört açıp bu kez olmamalı, diye düşünürken, ansızın, geceyi uzun, upuzun şeritlere ayıran sirenler çalmaya başlamıştı. Yaylılar durmuştu. Sakin adımlarla sahneye yürüyen bir adam, açıklama yapıyordu: "Üzgünüz, lütfen sığınağa geçelim. Alarm yarım saate kadar kesilirse aynı bölümün başından devam edeceğiz."

Dinleyiciler sakın adımlarla dışarı çıkarken, kodamanlardan biri bir yandan paltosunu giyiyor, bir yandan söyleniyordu: "Bach dinlemek düşmanın insafına kaldı!" Adamla göz göze gelen Salih, bu sorgulayıcı bakışlardan ürkmüştü. Bunlar her şeyi insanın gözlerinde, gözlerdeki bir ürküntüde ya da yanlış bir kıvılcımda buluverirlerdi. Paltosunun yakasında ışıldayan altın rengi parti rozeti, ağırlığını gösteriyor zaten: Partiye kaydolan ilk yüz bin üyeden biriydi adam, eski muhafızlardandı. Çıkarken göz göze geldiği bu

Doğulunun yanındaki kadına dik dik bakmıştı. Sığınağa doğru ilerlerken, Salih belki de ilk kez müttefiklere müteşekkirdi.

• • •

Evde sinsi bir koku vardı. Temizlik kokusu. Sema da evdeydi ki, bu da ayrı bir sinsilikti. Gelin evdeyse, hayır uzaktaydı.

“Aaa, nerelerde kaldınız? Merak ettik.”

Sema'nın yüzünde ikircikli bir gülümseme. “Yalan söylüyor, utanmazca yalan söylüyor!” Temizliğe hürmeten ayakkabılarını dikkatle çıkarttı. “Merak etmiş! Halbuki şimdi herhangi bir hastahaneden vefat haberimi alsa nasıl da mutlu olur. Oğlan bile mutlu olur! Hatta bütün dünya rahatlar! Yok, o kadar değil... Var daha, var. O kadar kolay değil bayan!” Temizlik kokusuna ve gelininin varlığına rağmen kendini iyi hissetti. Hatta biraz da gururluydu. Otobüsten inişteki zamanlama hakikaten başarılıydı. Otobüsün yanında aynı anda yan yana durabilmek büyük bir başarıydı. Giriş cümlesi bulabilmek de öyle. “İsmi nasıl olsa öğrenirim.” Öğretmenevi'ndeki tatsız konuşmaya rağmen başarılı bir gün sayılırdı işte; içinde bir şeyler olan bir gün.

Terliklerini ayağına geçirdi ama salona geçip geçmemeye karar veremedi. En iyisi Sema gidene kadar içeriye çekilmekti. “Ortalık sakinleşsin hele.” Koridorda ilerlerken cebinden anahtarını çıkarttı ama odasının önüne geldiğinde, eli havada öylece kalakaldı: Kapı açıktı. “Kapı açık!” Elinde, çoktan yağmalanmış hazine odasının anahtarı, nefes almaya çalıştı. “Bu ne cüret! Benim evimde!” Kızardı. Kekeledi. Odaya girip ışığı yaktığında temizliğin ısıltısı burnunu yakıverdi. Oda pırıl pırıldı. Buraya, kendi evindeki kendi odasına kadar sirayet etmiş temizlik, acımasızca Salih Bey'i seyretdiyordu. Telaşa dolapları açtı; yatakla duvarın arasına, dolapla duvarın arasına, yatağın ve koltuğun altına baktı. Köşeyi bucağı denetledi. “Gitmiş! Hepsı gitmiş!” Kolilerin, kutuların, poşetlerin, çeşitli kumaş destelerinin, eski düğme kutularının, çalışmayan tükenmez kalemelerin ve diş macunu kutularının yerinde yeller esiyordu “İhanet bu! Orospular! Nasıl cüret edersiniz!” Kolilerin yokluğunda, bomboş bir mabet gibiydi oda.

Kendini bir anda, neredeyse istemsizce mutfakta buldu Salih Bey. Yağmacıların karşısında.

“Odam! Odamı boşaltmışsınız!”

Sema soruya da, öfkeye de hazırды. Sakindi.

“A, evet... Kapıyı kilitli unutmuşsunuz baba. Neyse ki salonun kilidi sizin odanın kilidine uydu da Aliye temizlik yapabildi.”

Kendisine gülümseyen kadına bakıyordu Salih Bey. Kişinin yeterli gücü olsa karşısındakinin boğazına sarılabileceği bir andı.

“Her şeyimi atmışsınız!”

“A, o eski püskü kutular lazım mıydı? Odanız ne güzel, pırıl pırıl oldu.”

Bir savaştı bu, yeni bir savaş. Ama ne yazık ki taraflar eşit değildi. “Böyle yorgun ve güçsüzken bütün dünyayla nasıl savaşırım? Gelinle, Aliye’yle, oğlanla, Sanem’le, hatta karşı apartmandaki o kadınla nasıl mücadele ederim?” Yorgunluk tüm kemiklerini yalayıp geçti. Bacakları titremeye başladı.

“Nasıl girersiniz odama? Ne cüret! Kolilerimi, kutularımı nasıl atarsınız! Burası benim evim! Gebermedim daha ben!”

“Aman baba! Allah geçinden versin! Nasıl sözler bunlar böyle... Bir sürü kutu. Toz topluyor, oda kokuyordu. Öyle pislik içinde oturulur mu? Yatağın altı nasıldı, bir görseniz. Vallahi böcek falan üreyecekmiş!”

Tartışmanın yararı yoktu. “Konuşmak faydasız. Kişi kendi evinin bile hâkimi değilse, faydasız.” Gün muzafferane bitmeyecekti. “İkisi bir olmuş hayatımı talan ediyor! Evimi talan ediyorlar ve bir şey yapılamıyor. Çocuk muyum ben be! Yalanlarla savuşturulacak bir çocuk muyum?”

Odasına dönüp koltuğa çökünce, kemiklere çullanmış bitkinlik daha da yoğunlaştı. Boş duvara baktı. Evet, bu bir savaştı, varlığına yönelik bir savaş hem de. “Dinlenmeliyim, hazırlanmalıyım... Bir asma kilit taktırmalı kapıya, şöyle en sağlamından. Kapıyı kırmayı da göze alamazlar herhalde! Görürsünüz siz! Ölmedim daha. Rüstem değilim ben! Ölmedim!” Tuvalete gitmesi gerekiyordu. Kalkacak gücü yoktu ama tam dört tane çay içmişti. Mesaneden yanık bir zorlanma geliyor, gün yüzüne çıkmaya çabalayan sıvı, içeride bir yerde zonkluyordu.

Klozete oturabildiğinde birkaç damla için çok geçti artık. “Lanet olsun bu ıslaklığa! Çamaşırı da değiştirmek gerek şimdi!” Yorgundu. Oturduğu yerde pantolonunu da sıyrıp fırlattı. Banyonun zeminine perişan bir şekilde saçılmış yığına baktı. “Aliye toplayıp

kirli sepetine atar artık... Öylece bırakmalı. Sanki kaçırdığımı bilmiyor? İyi de içeriye nasıl gideceğim böyle?” Havluyu beline sarıp banyodan çıktı, odasına girip kapıyı kapattı. Koltuğa çöktüğünde kemiklerindeki ağrı bir kez daha yüzeye tırmandı. “Yemeğe kadar dinlenmem gerek... Göreceksiniz orospular! Göreceksiniz!”

Temizlik kokusu ve ihanet kokusu. Çöküp kaldığı koltukta, dinginlik ağrısı yavaşça teslim aldı, başı öne düştü. Temizlik uysallaştı, ihanetle ve sidik kokusuyla sarmalandı. Çamaşır suyuna rağmen isyan eden o kesif sidik kokusu...

Tuvaletten yükselen kokunun ortasında Alimov’la fısıldaşıyorlardı. Kulakları kapıdaydı. Açık bırakılmış havalandırma penceresinden, başıboş ve uçarı salınımlarla gökten inen kar tanelerini görebiliyordu Salih. Fısıldanan bölük pörçük ama ürkütücü haberleri anlamaya çalışırken titriyordu. Soğuktan, artık binalar ısıtılmıyordu çünkü kömürü fabrikalar kullanıyordu. Başkent giderek kararırken herkes üşüyordu. Karanlık şehirdeki bu taş binanın kokulu tuvaletinde sıkışmış gibiydi. Gidilecek yer yoktu; soğuktan ve bu taş putlardan kaçmak mümkün değildi.

Alimov anlatıyordu: Belorussia’daki olay, Amerikalıların İtalya’ya çıkışı, Kızılların ilerleyişi ve Kırgızlardaki, henüz ne olduğu tam anlaşılamayan sinsi hareketlilik... Bir tanecik iyi haber yoktu. Hauptsturmführer Billig’in kurşuna dizdirdiklerini hatırlamaya çalışıyordu Salih. Komutanları tarafından vurdurulan yetmiş sekiz üniformalı asker. Yüzlerini hatırlamaya çalışıyordu. Henüz kimlerin öldüğü bilinmiyordu, ne resmi bir haber, ne de bir liste. Peki Alimov’a güvenilebilir miydi? Hatta Magda’ya? Soğukta çıtır çıtır hissetti kendini. Evet, bir şeyler oluyordu. Emre itaatsizlik, firar, partizanlarla işbirliği... Yetmiş sekiz kişi, gözlerini kısıp umarsızca yağın karı seyreden Kırgızlar! Kırgızlara güvenilmezdi! Magda’ya bile güvenilmezdi.

Sokağa çıkmıştı sonra, bembeyaz şehrin yanık odun kokulu caddelerine. Okul sıralarını, yıkık binaların kapılarını, yağmalanan mobilyaları, her şeyi yakıyorlardı. Sobalar açtı ve soğukla barışılmalıydı. Hava hızla kararırken, insanlar kardan da gelecekten de sakınmaya çalışarak bir yerlere seğirtiyorlardı. O güzelim şehir!

Burası o güzelim şehirdi işte, bu harabe... Kahve içmek istiyordu, kahve gibi kokan gerçek bir kahve. Ama şımarıklıktı bu. Yetmiş sekiz kişi vurulmuşken gerçek kahve aramak ya da soğuktan sızlanmak şımarıklıktı... Gerekçeler bulmaya çalışıyor, her infazın anlaşılır bir nedeni olmalı diye düşünüyordu. En mantıklısı, topluca firar ya da partizanlarla işbirliği idi. Ruslar giderek ilerlerken boğazına bir yumru oturuyor, nefes alamadığını hissediyordu. Vabkent, o uğursuz hayalet, Doğu'nun karlı düzlüklerinden dört nala yaklaşıyordu. Alimov'un kısılan sesini zihninde canlandırdı, o bile korkmuştu. O bile endişeleniyorsa, muhakkak tekinsiz bir şeyler oluyordu. Birazdan Magda'yla buluşacaktı. Hem de müzede! Deli bu kadın diye, söylendi. Bu tekinsiz hadiseleri bilmediği düşünülemezdi, buna rağmen müzeyi ziyaret etmek istiyordu. Tam da Altmuseum'un gezileceği günlerdeydiler gerçekten!

Paltoları içindeki öğrenci grupları, öğretmenler ve rehberlerle susus pus yürüyorlardı. Evet, hâlâ çocukları müzelerde gezdirebiliyorlardı; hâlâ müzelerden bir şeyler öğrenilebileceğini düşünüyor, çocukların bu bilgileri geliştirebilecekleri bir gelecekleri olacağına inanıyorlardı... Taş bina soğuğu kendisi üretir gibiydi, soğuk taşın içinden fışkırıyordu. Çocuklarda neşe yoktu. Yaramazlık bile yoktu. Ellerindeki yün eldivenler ve boyunlarındaki kaşkollar bir tarafa bırakılırsa, rehberler, normal bir gündeki rutin görevlerini yerine getirir gibi görünüyorlardı. Eserleri, olağan soğukkanlılıklarıyla, hiç acele etmeden, bir bir anlatıyorlardı. Sanki Vabkent uğuldayarak yaklaşmıyordu! Magda tek başına gezmeyi sevmiyor, Salih'i de beraberinde sürüklüyordu. Mermer heykellerde serpilip kalmış dünya, kendi efsanesiyle mutlu bir şekilde ziyaretçilere gülümsüyordu. Durmaksızın yayılan endişenin dışında kalmayı başarmak başka türlü mümkün müydü? Bunlar kendilerini Yunanlı sanıyorlardı, hatta belki aynı dili konuştuklarını düşünüyorlardı. Yunanlıları, Romalıları ve bu buz gibi heykelleri neden böylesine bir tutkuyla seviyorlardı? Magda, Knucklebones'in önünde duruyordu. "Ne kadar kusursuz, değil mi? Sanki tanrıların sadeliği." Bir Roma heykeliydi bu, yere oturmuş bir kız, ilgisiz gözlerle yere fırlattığı kemiklere bakıyordu. Yüzünde neredeyse bir acımasızlık, bir aldırışsızlık vardı. Aşık kemiklerinin gösterdiği gelecek için bir ilgisi yok gibiydi, oyun oynuyordu sadece, amaçsız bir oyun. Heykelin ince dudaklarına baktı Salih. Acımasızdı dudaklar; bir

kez olsun titrememiş, sevmemiş, yalvarmamış... Kader yani. Daha doğrusu, Magda söylüyordu bu kızın kader olduğunu. Heykelin karşısında durmuş, yerdeki aşık kemiklerine bakıyorlardı; Magda, Salih'in elini tutuyordu. Eldivenin içindeki elin buz kesmiş olduğunu hissedebiliyordu Salih, heykelin dudakları gibi.

Işıltı seyreliyor, görüntüler berraklaşıyordu. Salih Bey önce beyaz duvarı, ardından da kucağındaki havluyu ve tertemiz odanın tamamını gördü. Ağzının kenarındaki salyayı kâğıt mendille temizlerken, “Kader” diye mırıldandı, “Kader için fark etmez”.

• • •

Evde bir uyuşukluk vardı. Kıpırdayamıyordu Salih Bey. Henüz odasındaki temizliği, kilidin açılışını, kutuların atılışını sindirebilmiş değildi. Zamana ihtiyacı vardı. Gece çok rahatsız uyumuştur. Parçalı, tamamına erişmeyen bir uyku. Sonra gün boyu uzayan bir sersemlik, yarım yamalak bir kahvaltı, yarım yamalak bir öğle yemeği ve belirsiz bir akşamüzeri. Koca bir gün böylece kaybolup gitmişti. Planlar yapılacaktı oysa. Karşının kapıcısıyla konuşulacak, kadının ismi öğrenilecek, asma kilit işi ise iki sokak ötedeki kilitçiye sorulacaktı. Akıp giden gün kararlılığı da uyutuyordu. Belki de üşütmüştü. “O havluyla otururken üşüttüm.” Salonda televizyon bile açık değildi, kara cama öylesine bakıyordu. “Akşam yemeği falan da yemek istemiyorum. Bu gün hızlıca geçsin, yeter. Yarın çıkarım.” Kayıp günün ardından yazıklanmak faydasızdı.

Hızla kararan hava uyuşukluğu demlendiriyordu. Salon iyiden iyiye karanlığa gömülmüştü ki, bu da güzeldi. Gün bitmişti işte, gece de biterdi. Araçlar arka sokaktan hızla gelip geçmeye başladı, farları da daha mütecavizdi şimdi. “Eve dönüş başladı herhalde... Şurda, hemen arka sokakta hayatın akıp gidiyor oluşu tuhaf. Kimsenin karanlığa aldırığı yok artık. O ancak, çok uzakta, kimsenin gitmediği bir yerlerde mevcudiyetini sürdürüyor. Medeniyetin dışında bir yerlerde... Gece bile eskisi gibi yoğun ve kıvamlı değil. Televizyonu açsam mı?” Vazgeçti, eli kumanda cihazına gitmedi bir türlü. Karanlığı kendi haline bırakmalıydı. Korkulmamalı, hare-

ketsizlikten ürkülmemeliydi. Üst kattaki hareketliliğe kulak verdi. “Torunlar geldi herhalde. Şimdi koşturup dururlar.” Karanlık bile mümkün değildi artık. Durmaksızın tacize uğrayan suskunluk, küskün küskün çekiliyordu insanların dünyasından. “İşte, koşturmaya başladılar bile! Minik canlar büyüyor... Büyüyün bakalım. Siz de büyüyün.” Eli tekrar kumandaya gitti ama yine vazgeçti. “Demek sessiz durulamıyor. Öylece oturmak mümkün değil.” Acıkıp acıkmadığını düşündü. “Bu akşam yemesem ne olur? Ölür müyüm!” Gülümsedi. Bir gece aç kalıp ölmek, hem de bunca şeyden sonra, komik olurdu.

Bu Aliye nerde kalmıştı? “Gelip yemeği hazırlasa artık. İyi-ce sallamaya başladı... Vazifeye ev sahipliğini iyice birbirine karıştırmaya başladı. Altan’ın evinde, hem de her gün yapılacak ne var? Ama tabii Sema bir şeyler buluyordu.” Hep bir şeyler bulması gerekiyordu gelinin, yoksa ölürdü. Sakinlik bazılarını öldürürdü. “Onlar gibi işte... Onlar da bir şey yapmadan durmazlar.” Görüşmeler, toplantılar, girişimler... Sanki bir anlığına durup bekleseler Reich başlarına çökecekti. Faaliyet sarhoşluğu! “Molla okulu açmak şart mıydı yani? Dini de Reich öğretecek!” Hacı’yı hatırladı. Kurnaz suratını, beşuş gülümseyişini. “Bir Araplar eksikti! Bosnalılarla yetinmemiş anlaşılan Hacı, bu kez de Türkistanlılara İslam öğretecek!” Dresden güzeldi yine de, asude bir rüya gibiydi, berraktı. Medrese işleri için şehre gittiğinde donup kalmıştı: Berrak nehrin kıyısında berrak kuleler, berrak kubbeler ve berrak saraylar yükseliyor, berrak köprüler berrak nehrin üzerinden akıyordu. Şehir barok işlemeli binaları, heykelleri, çan kuleleri ve sivri kubbeleleriyle rahatlıkla yükselebirmiş gibi, kaygan, uçucu bir hava vardı her yerde. Hafifti, evet. Başkent ise Magda’ya rağmen ağırdı, çok ağır... Dresden’e bir köprü’nün üzerinden bakarken, kendisi de hafiflemişti sanki. Güzellik hafifti. Buz tutmuş güneşin altında şehir zarifçe göğe yükseliyordu. Medrese bile bu zarif binalardan birindeydi. Topu topu yirmi beş öğrenci için bu kadar çaba fazlaydı. Hem de felaket Doğu’dan hızla yaklaşırken... Her yere sızıyordu Vabkent, her yeri yurt edinebiliyordu. “Ama faaliyet durmuyordu işte, duramazdı bunlar... Sema da duramaz.”

Anahtar sesi. Kapı açıldı. “Aliye Hanım nihayet teşrif ediyorlar!” Apartman boşluğunun ışığı karanlık antreyi amansızca aydınlattı. Ardından antrenin ışığı yandı. Ayakkabılar çıkarılıyor, çanta yere

fırlatılıyor. Hışırtilardan anlaşıldığı kadarıyla palto çıkarılıyor. Ev şöyle bir dinleniyor ve ardından salonun ışığı yanıyor.

“Ay! Siz burada mıydınız Salih Amca!”

Işık gözlerinde çaktı Salih Bey’in, yanma gibi bir şey. “Kahretsin!” Karanlık muhafaza edilemiyordu bir türlü. Gözlerini açmaya çekindi bir an ama ışığa mecburdu.

“Niye karanlıkta oturuyorsunuz Salih Amca? Kimse yok zannettim... Televizyon da kapalı.”

Sanem! Bakışları karşılaştığında ikisi de duraksadı. Banyodaki rezaletten sonra ilk karşılaşma. Salih Bey başını öne eğdi, Sanem de. Birbirlerine bakmamaya çalışıyorlardı. Kızın utandığı belliydi. “İyi... Utanılıyorsa, edep hâlâ mevcut demektir.”

“Şey, annem Sema Abla’lardaymış. Siz de oradasınızdır diye düşünmüştüm.”

“Niye orada olacaktım? Ne işim var Altan’larda!”

“Bilmem. Ev karanlık olunca... Bir şey ister misiniz?”

“Acıkıyorum. Annen ne zaman gelecekmiş?”

“Misafir varmış orada... Üstümü degişeyim, yemeğinizi ben ısıtıyorum.”

Kız apar topar salondan çıkarken, kızarıp kızarmadığını merak ediyordu Salih Bey. Zonklama gibi bir görüntü zihninde yanıp söndü. Kızın sırtındaki tüyler, buharda şeffaflaşan omuzlar... Zayıf bir sırt ama sağlıklı omuzlar. “Yine mi misafir varmış Altanlarda? Para mı dayanır buna? Haber bile vermiyorlar... Lüzumsuz. Haberin lüzumu yok. Misafirin de, kargaşanın da lüzumu yok. Ama işte bitmiyor, nefes aldıkça bitmiyor.”

“Uyan! Hadi uyan! Çabuk!”

Rüstem, korkulu gözlerle yatağının başında dikiliyordu. Sabah olmamıştı henüz.

“Kalk çabuk! Giyin!”

“Niye, ne oldu ki? Niye uyandırdın beni?”

“Gestapo burada!”

Gestapo! Uğursuzlar buradaydı demek, karargâhın göbeğinde... Güç bela yüzünü yıkadı Salih. Soğuk suyla traş olurken çenesini kesti ama aldırmadı. Ayaz ustura kesiklerini yalayıp geçiyordu.

Karargâh olağan sessizliği içindeydi. Tel örgülerin çevresinde, birkaç barakanın önünde cılız mavi ışıklar, o kadar. Gecenin hükümlerliliği sürüyor, uzakta bir köpek kesik kesik havlıyordu. Doğu'nun diğler lanetlileri uyukluyordu; yanından geçtikleri yatakhanelen kesif bir horultu yükseliyordu. Salih sigara yakmak için davranınca, "Bırak şimdi, sonra içersin. Yakanı da kapat!" dedi Rüstem. Sesinde korku vardı. Salih'i de hızla teslim alan gerçek bir korku.

Komutanlık barakasının önündeki mavi karartma lambaları da yanıyordu. Koyu mavi geceyi lekelemiyordu. Kapının yanında iki otomobil, bir de kamyonet vardı. Üç nöbetçi, yanlarında dört beş SS.

"Neler oluyor?" diye fısıldadı Salih.

"Ben de tam bilmiyorum ama subayları çağırıyorlar."

SS'ler selam vermedi. Kuşkulu kuşkulu bakıyorlardı. Biri, "Girmeden tabancalarınızı bırakın!" diye hırladı. Reich'in gerçek sahiplerinin emriyle Salih'in üniformasındaki bütün işaretler silinip gidiyordu. Tabancasız ve rütbesiz daha bir üşüyordu. Koca gecenin içinde umarsızca bir sahipsizlik. Çıplaklık böyle bir sahipsizlikti işte.

"Tamam. Burada bekleyeceksiniz!"

SS'in gözlerinde de uyku vardı. Yorgun, şişmiş bir surat. Kapının önünde bekliyorlardı. Kıpırtısız gecede sadece ayaz berraklığı vardı. Korku, ayazı neredeyse görünür, dokunulur kılıyordu. Gökyüzüne baktı Salih, ısıltılı yıldızlar Vabkent'ten daha yakın gibi geldi ona bir an. Yurdumun yıldızları, diye düşündü.

"İçeri geçin!"

Sigara dumanından gözlerin yaşardığı odada, sandalyelere yayılmış üç kişi uykusuz gözlerle onlara bakıyordu. Üçünün de önlerinde dosyalar ve kahve fincanları vardı. Alimov ve iki sivil giyimli Gestapo memuru. Memurların konuşmak ister gibi bir halleri yoktu, patlak gözlerle gelenleri süzüyorlardı. Alimov, sigarasından bir nefes daha çektikten sonra, nihayet dudaklarını araladı.

"Uyuyorsunuz! İsyan gerçekleşmek üzere ve sizler uyuyorsunuz!"

Salih boş boş baktı. İsyan! Kargaşa kişinin peşini bırakmıyordu.

"Ne isyanı? Kim isyan edecekmiş?"

"Kazaklar! Kazaklar isyan çıkartmak üzere... Niye haberin olmadığını, kafanın nelerle meşgul olduğunu biliyorum Salih! Kay-

yum Han'ı öldüreceklermiş! Kayyum Han'ı! Kayyum Han Paris'te olduğu için kurtuldu. Uyuyorsunuz!"

Salih sustu. Kıpırmızı kesildi. Magda! Sadece bu bile şu he-riflerin kendisini götürmelerine yeterdi. Kazaklar isyan edecekti demek! Varov'un, Ktenbaya'nın bakışlarındaki kaçamak ifadenin nedeni buydu demek.

"Evet, uyuyorsunuz. Sadece burada on yedi kişi tutuklandı."

"Kimler? Kimlermiş? Varov da var mı içlerinde?"

"Biliyor muydun? Varov'u biliyor muydun?"

"Hayır, Herr Komutan! Sadece... Bir tuhafılık vardı. Bakışlarında kaçamak bir şeyler vardı."

"Evet, vardı! Varov kurşuna dizildi."

Ayaz odanın içinde gezinmeye başlamıştı. Ürperdi Salih Bey. Evet, kargaşa kişinin yakasını bırakmazdı, uykuda bile belirip gırtlığına sarılırdı. "Varov için üzülmüş müydüm? Ya da diğerleri için? Altı kişi... Altı kişiyi kurşuna dizdiler. Meyer-Mader'den de bir daha haber alınamadı; ardında olmadık söylentiler bırakıp aynı hızla yoklara karıştı adam. Ama üzülmedim! Hiçbirine üzülmedim! Meyer-Mader'e de üzülmedim. Paraşütle Türkistan'a inip ayaklanma çıkartacakmış! Dünyadan habersiz bir deliye kim üzülür? SS bile üzülmemiştir!" Kendisini Buhara göklerinde paraşütle süzülürken düşündü Salih Bey; aşağıdaki camileri, minareleri, kubbe-leri ve tozlu sokakları... Kavun tezgâhlarını, havuzları, su kanalla-rını, çömlekçileri düşündü. "Hayır! Ne Buhara'ya ne de Vabkent'e inmek istiyorum. İyi oldu, kuşuna dizdikleri iyi oldu... Kayyum Han'a suikast tertiplemek de ne demek?" Onun sayesinde yaşıyor-du, kişi minnettar olmalı, minnettarlığın gırtlığına tam zamanında sarılabilmeliydi. "Kargaşa bizi izliyor... Misafire de kargaşaya da lü-zum yok. Faaliyete, hareketliliğe lüzum yok."

Yukarıda çocuklar yine koşturmaya başladılar. "Allah kahret-sin! Kimse durdurmayacak mı bunları! Çocuklardan, torunlardan büyük kargaşa var mı? Geceye hürmet edilmiyor işte, her yerde elektrik, her yerde ışık olduğunda, geceye hürmet kalmaz ve herkes durmadan hareket etmek ister. Hareket etmezse ölür bunlar. Yemek daveti vermezlerse, davete gitmezlerse, durmadan kıpırdamazlarsa

ölürler! İsrâf, israf! Öylece bir kenara atılıveren kolilerle, poşetlerle, kutularla büyüyen bir israf dağı. Üstelik ılık içinde bir israf!” Geceyi böylesine aydınlatmak iyi değildi. İsrâf kargaşayı arttırır, herkes hareket eder, sonra israf daha da büyürdü. “Hayır! Niye Varov’a üzülecekmişim!”

“Salih Amca yemek hazır.”

“Peki... Pek iştahım yok ama yiyelim bakalım.”

Yedinci Bölüm

Kahvehane şimdilik sakindi. “Sinan Efendi de birazdan damlar. Öğretmenevi’ne gitmek, o herifle karşılaşmak istemiyorum. Belgesel yapacaklarmış... Götler! Belgesel nedir ki!” Camın önündeki masasından dışarıya baktı. “Göreve gidenler çoktan gittikleri yerlere ulaştılar. Tabii karşı apartmandaki Leman Hanım’ların tembel kızı hariç... O yine geç çıkmıştır muhakkak, ablak suratında yastık izleriyle güç bela binmiştir otobüse.”

Temizlik günüydü. Yine. “Temizlik günlerinin böyle hızla arkaya gelişi tatsız. Zamanın hızı tatsız.” Cebindeki anahtara dokundu, soğuk çeliği okşadı. “Bu kez kilit haklarından gelecektir. Taktırdığım yeni kilit herkesi şaşırtacak. Yine telaşlı telefon konuşmaları olacak muhakkak. Bunun böyle kalmayacağını söylemiştim!” Evden getirdiği sandviçten bir lokma daha ısırıldı. “Aliye iyi yapıyor bunları. Yumuşak... Kolayca ısırılıyor. Hem peynirler de dökülmüyor.” Peynir kırıntılarından nefret ediyordu. Ağzından çeneye, oradan da gömleğe damlayan domatesin suyundan da. Lokma çiğnemek ciddi bir işti. “İnsan huzurla lokmasını çiğneyebilmeli. Kahvecinin Allah bilir sabahın köründe açtığı şu televizyonun sesi de olmasa... Evde de, burada da bu sestən kurtulunamıyor, bu metalik ses insanı hep takip ediyor. Mezarlıklar hariç her yerde takip ediyor. Yakında oralara da birer tane koyarlar. Aman, sessizlik olmasın!” İşte, muhtemelen üniversite talebesi iki kız. “Nasıl da savruklar! Hiç aceleleri yok! Gözler uykulu ama saçlar ve makyaj tamam. Sanki diskoteğe gidiyorlar sabah sabah.” Sanem de üniversiteye giderse böyle olurdu herhalde. Gidebilirse. Fakat bu tembellikle, bu lakaytlılıkla mümkün değildi. Zengin bir koca bulması lazımdı ancak. “O bile olmaz. Kendisinden daha zavallı bir oğlan bulur nihayetinde. Şimdi mesajlaşıp durduğuna benzer bir sersem. Sonra bulaşıkları falan yıkar, çocukların peşinden koşturur. Tabii bu da iyi ihtimal. Hepsı bu.”

Kızlar gözden kayboldu. Hava hâlâ serindi. Ayakları şimdiden üşümeye başlamıştı. “Sobanın yanına mı geçsem?” Karşı apartma-

nın kapıcısının adını hatırlamaya çalıştı. “Buraya uğruyor mudur? Muhtemelen... Ama bu saatte değil. Doğrudan kapısının zilini çalsam olmaz. Dolaşıklı şekilde sormalı, ağzını aramalı. O zaman tesadüfle olmalı, tesadüfün önceden kestirilmesiyle olmalı. Sabah bir posta çöp alıyor, bir posta sipariş topluyor. Öğlen de sipariş topluyor. Akşam da. Akşam bir kez daha çöp atıyor. Bakkalın orada falan mı beklemeli?”

“O! Hayırlı sabahlar Salih Bey! Geçen hafta görünmediniz?”

İşte, damlamıştı Sinan Efendi. “Hiç sektirmez! Bunun temizlik gününü başka bir güne alamazlar mı acaba? Ya da bizimkini?” Bir dolu sızlanma, gelinin söylenmeleri. Zor iş.

“Merhaba Sinan Bey. Hayırlı sabahlar sana da... Evet, geçen hafta gelemedim. Öğretmenevi’ne gittim.”

Niye mazeret bildiriyordu ki? “Ona ne nereye gittiğimden!” Nereye isterse oraya giderdi.

“Eh, orası uzak. Ama daha sıcaktır tabii... İbrahim Efendi kahvehaneyi ısıtmamak için elinden geleni yapıyor. Pintilik işte. Buranın nefesle ısınacağını sanıyor! Geçen gün şu kömür sobasını biraz daha harlı yaksana, dedim. Ne dese beğenirsiniz? Zaten siz sabah geliyorsunuz diye çok yakıyorum, diğer günler bunun yarısı kadar kömür atıyorum, dedi. Doğalgaz bağlatmak falan, hak getire!”

“Evet, soğuk biraz.”

“Biraz değil, bayağı soğuk. Ayağımda çift kat çorap var. İnsan kahvenin sıcak olacağını umar ama nerede... Bahar da gelemedi. Bugün sıcaklık yedi derece olacakmış.”

“Ama cumaya on iki dereceye çıkacakmış inşallah.”

“İnşallah! Hava kırılmadı bir türlü.”

Sustular. Sinan Bey gazetesini karıştırıyordu. “Birazdan gündelik haberlere dair tenkitler başlar. Daha şimdiden hımmm, hım, hımmmm'lara başladı... Öğlen bakkalın oraya gitmeliyim belki de. Öğle saatinde yakalamak daha iyi, akşamları çok telaşlı oluyor. Şunun oyun arkadaşları bir an önce gelse de fazla tenkitte bulunmadan masanın başına çökse... Kâğıtlara dalıp çenesini kapatsa.”

“Sözde, doğalgaza zam gelmeyecekmiş! Hep aynı palavralar... Durmadan yalan. Çaktırmadan beceriyorlar. Sanki uyuyoruz! Geçen ay çuvalla para verdim doğalgaza. Aslında İbrahim Efendi haklı. Niye bağlatıp o kadar parayı ödesin ki? Size ne kadar geliyor ortalama?”

“Bilmem... Oğlan ödüyor. Bilmesem daha iyi zaten.”

Sinan Bey yine gazetesine döndü. “Sana ne benim doğalgazımdan, kaç para ödediğimden?” Aliye odasına bakmış mıydı acaba? “Yok, daha sıra gelmemiştir ama önceden bir yoklamıştır. Kapının kilitli olduğunu anlayınca, elindeki anahtarla da açılmayınca telaş yapmıştır... Ölmedim daha. Ölmedim daha! Akşam Sanem gelir mi? Üç gündür uğramadı.” Sinan Efendi haklıydı, hava bir türlü kırılmamıştı. “Ama eli kulağındadır. Bazı ağaçlar tomurcuklanmaya başladı bile.” Şöyle yumuşak bir bahar olsa, çiçekler falan açsa, güneş kemikleri ısıtsa...

Bütün baharlar sevinç dolu değildi elbette, umutlu da değildi. Sadece ağaçlar kendi başlarına mutluydular, o kadar. Gümrah ve upuzun gövdeli ağaçlarla donanmış serin ormanlardaki baharın insanoğluyla bir ilişkisi yoktu. Kuşların, tırtılların ve kelebeklerin de. Kolundaki rakamı düşündü Salih Bey: 748413. Oradaki ormanların hiç de neşeli olmadığını düşündü. Bilakis, efsanelerindeki cinler kadar ürkütücüydü. Yaprakların damarlarında akan özsuyu ve sessizlik ürkütücüydü. Myjava ürkütücüydü.

Baharda bile, onca yeşile rağmen yumuşaklık vaat etmiyordu Slovak ormanları. Bu derece yeşil, bu derece loşluk hoş değildi. Viyana’ya yakın bir yerde olmalıydılar. Burada ormanlar, çayırlar ve çayırda orman arasına sıkışmış köylerden başka bir şey yoktu. Köylerin çoğu boştu, yanık kokusuyla tütsülenmiş gibiydi. Yanmış odun, yanmış ot ve kömürleşmiş çamur kokusu. Askerler yakmıştı köyleri. Böyle söylemişlerdi. “*Cezalandırma bütününü ve kararlılıkla ifa edilmelidir.*” Dünyanın bu derece göbeğinde olup da bu derece uzağında ikâmet etmek tuhaf şey, diye düşünüyordu Salih. Partizanlar neredeyse sadece kokularıyla vardılar. Burunda bir tatsızlık bırakan gereksiz, keskin bir koku; güneşte kuruyan, aylarca yağmuru ve kar suyunu emmiş yanık odunların perdeleyemediği bir koku. “Ruslar ilerliyormuş! Vabkent aşağı iniyor.” Onlar ilerledikçe koku daha da arsızlaşıyordu. Görünmüyorlardı partizanlar, görünseler de bir şeye benzemiyorlardı. Salih’in gördüğü tek şey kuru suratlı, kavruk ölülerdi. Çektikleri yüzlerinden okunan ölümler.

Taze çimenlere, bembeyaz mantarlara basarak ilerliyordu Salih.

İçinde yabancı bir yeşillik ısınıyordu. Tam da o anda iyimser olduğu bile söylenebilirdi. Baharın böyle aldatıcı bir etkisi vardı işte. Sırtı ısınıyordu, terliyordu. Artık terlenebiliyordu! Sessizlikte postallar yumuşak çıtırtılarla ilerliyordu. Sıradan bir devriye harekâtı. Ama Myjava'da sıradan devriyelik gibi bir şey söz konusu değildi. Pusu-ya düşen askerlerden ikisinin öldüğü, üçünün de kaybolduğu dört gün önceki çatışmadan beri herkes daha da tedirgindi. Eller tetikte, kuşları dinleyerek ilerliyorlardı. Sonra birden kuşlar sustu. Yeşil bir ıssızlık. Devriye kolu olduğu yerde duruyordu. Kıpırdamaktan çekiniliyor, derin sessizlikte kulak kesilinmiş bekleniyordu. Kuşlar yeniden cıvıldaşmaya başladı. Cıvıltı iyi değildi. Kuşları taklit ederek haberleşiyor olabilirlerdi, hatta ağaçlarla, dağlarla, kayalarla, otlarla aynı dili konuşuyor olabilirlerdi. Salih bu dili bilmiyordu, diğerleri de. Öncülerden biri yere çömelip ilerideki bir noktayı işaret etti. Ardından, burnuna kadar çimene gömülüp tüfeğini uzattı. Devriye yere çöktü. Koca orman nefesini tutmuş, bekliyordu. Sürünerek öndeki askerin yanına ulaştı Salih, burnunun dibinde kıvrılan mutlu solucanın gövdesini çevreleyen halkalara baktı. Çimenler ıslaktı. Toprak, aylarca içine çektiği kar suyunun doygunluğuyla soğuktu. Üniforması boydan boya ıslandı; yeşilimsi ıslaklık pantolonuna, hatta donuna kadar yayıldı. Buranın dağları kurduğunda sonbahar yağmurları başlar, demişlerdi. Nem, her şeyi öldüren nem. Asker ileride, tepeye doğru gölgelik bir alanı işaret etti. Ağaçların arasından zorlukla görülen bir alanda, yerden biraz yukarıda insana benzeyen bir şey vardı gerçekten; sanki biri ağacın üzerinden bacaklarını sarkıtmış, kıpırtısızca duruyordu. Dürbün kullanmak zorundayım, diye düşündü Salih. Fakat güneşli havalarda dürbün kullanmak güvenli değildi. Askerin tâ oradaki adamı görebilmesine hayret etti, demek hakikaten avcı gözü diye bir şey vardı. Yanındaki şu Kırgızın yumuk gözlerinde böyle bir işaret bulabilmek mümkün müydü? Çekik gözleri görünmüyordu bile. Issı Göl civarlarında avcıydı herif, iyi bir avcıydı belli ki. Dürbünü gözlerine getirip baktı: Gölgede kalıyordu orası, tuzak da olabilirdi, başka herhangi bir şey de. Fakat üniformayı görebiliyordu, kolundaki şeritleri de: “*Biz Allah Menen.*” Geridekilere el işaretiyle sağdan ve soldan çevirerek yaklaşmaları komutunu verdi. Çömele sürüne yaklaştı. Nihayet üniformanın önündeydi, asılmış askerin önündeydi işte. Tatlı bahar rüzgârıyla hafifçe sallanan cesede bakakaldı.

Kuşların oyduğu gözlere, düşmüş çeneye, morarmış deriye bakarak öylece durdu. Herkes artık iyice kokan cesede bakakaldı. Yine de kayıtsızdılar. Nejimov'un, Nüküs'ün bilmem hangi köyünde başlamış hayatı böylece noktalandı, diye düşündü Salih. Kayıp olan iki asker burada sallanmadığına göre, muhtemelen partizanlara katılmıştı. Onlar da yakında başka bir ağaçta sallanırlardı. İyi ki yaz geliyordu. Yaz hayatı iyimser kılardı. "İndirin cenazeyi!" diye emir verdi. Nejimov'un bağlılığı duygulandırıcıydı. Sonuna kadar gidebilmek duygulandırıcıydı. "Kararlılık diğerlerinin adanmışlıklarıyla beslenen bir şeydir." Tek başına kararlılıksa sapkınlıktı. Her zamanki gibi, "Türkistan yiğit bir evladını daha toprağa veriyor" denilecekti toprağa gömülürken. Duası okunacaktı ve şarkı söylenecekti: "*Ich hatt' einen Kameraden, Einen bessern findst du nit.*"** Nejimov'un gözlerine, gözlerindeki kara oyuklara bakmamaya çalıştı. "Yüzüne bir şey örtün hemen!" Kuşların bu kadar vahşi oluşunu anlayamıyordu. Fakat yanındaki avcı Kırgız'a bakılırsa, bu tabiiydi; önce gözler yenirdi, en kolay ve en besleyicisi.

• • •

"Nasılsın Salih Amca?"

"Sağol Canip Efendi, sen nasılsın?"

Tam zamanında gelmiş, üstelik adamın adını da hatırlayıvermişti.

"Hayrola, alışverişe mi?"

"Eh, öğlen servisi işte."

"Her gün her gün sıkılmıyor musun Canip Efendi?"

Canayakınlık Canip Efendi'yi şaşırttı. Olmadık şey. Ama bu moruklardan her türlü tuhafılık beklenirdi. Hele Salih Bey'den... Karşılaştıklarında kös kös bakan, bazen lütfen bir selam veren Salih Bey, şimdi muhabbet etmek istiyordu.

"Sizin apartmanda bizden bir fazla servise çıkılıyor galiba, değil mi? Bizimki sabahları geliyor, bir de akşam çöp alıyor."

"Eh, tabii Süleyman bir sizin apartmana bakmıyor ki. Hem orada da kalmıyor. Normal."

"Bir de tabii habire taşınan falan olmadığı için rahat. Bizim

**"Bir yoldaşım vardı, daha iyisini bulamazsın."

oraya kaç yıldır kimse taşınmadı. Sizinkindeyse hep hareketlilik... Geçen yıl birileri taşınmıştı. Her taşınma apartmanı, duvarların boyasını falan batırıp çiziyordur. E, geçen gün de aynı daireye yeni biri taşındı, değil mi?"

"Ha, sekiz numara. Evet, dolapları taşırken duvarı falan çizdiler biraz. Asansörü de bozacaklardı neredeyse."

"Ne görev yapıyormuş yeni taşınan?"

"Görev? Ha, evet, Gülay Hoca... Dershane öğretmeni. Neyse Salih Amca, ben şu siparişleri alayım da..."

"Tabii, seni lafa tuttum."

Gülay! "İşte, artık isme sahibim! İsmi sahip olan zamanla her şeye muktedir olur. Önce ismi bileceksin! Yaa, yanımdan hızla kaçtın ama o kadarla kalmayacaktı. Görürsün sen demiştim! Aliye'ye de, geline de söylemiştim... Gülay!" İsmi pek yakıştıramadı Salih Bey, fazlasıyla yavan buldu. "Hiç yakışmamış... Ne öğretmeni peki? Onu niye sormadım? Canip Efendi'yi şüphelendirmemek lazım. Acele etmemeli... Hangi dershane acaba? Ne bileyim? Bir sürü var!"

Magda'nın ismi ona tam manasıyla yakışıyordu halbuki. Öyle bir kadının ismi, Magda'dan başka bir şey olamazdı. Gözlerindeki pırıltı, ruhundaki sofuluk ismine yansıyor. Gülay? Cılız ve güçsüz. "Belki kendisi öyle değildir?" Öyle olmadığı belliydi, bu benzerlikle zavallı birisi olması mümkün değildi. "Bir adım daha... İsim, bir adımdır. Tatmin edici bir adım." O kadın, karşıdaki kadının, sekiz numaradaki kadın gibi zamirlere duyulan ihtiyacı ortadan kaldıran bir adımdı bu. "Gülay, Gülay, Gülay!" Her tekrarda kadının yüzü daha tanıdık bir hal alıyordu.

• • •

"Hoş geldiniz Salih Amca... Akşam yemeği hazırlıyorum."

Ev sakın, Aliye mutfakta. Girişte sadece Aliye'nin ayakkabıları var. Kırmızı spor ayakkabılardan iz yok.

"Yine aynı çamaşır suyu kokusu, aynı arınmışlık taklidi." Temizlik bitmişti anlaşılan. Terliklerini giyip paltosunu askıya astı, odasına yöneldi. "İşte!" Kilit sapasağlam duruyordu. Parmaklarıyla kapıya dokundu, kolu çevirdi ama kapı açılmadı. "Aliye'nin yaygara çıkartmaması tuhaf. Çıkarttıysa da yatışmıştır belki." Cebinden anahtarını çıkarttı. Yeniden o tanrısal çeliğe dokundu, kilide

sokup çevirdi, bir kez daha, ve kapı açıldı. Oda bıraktığı gibiydi. Biraz havasızdı belki ama dokunulmamıştı. Koltuğuna oturdu. Başarıyla dolu bir gündü bugün. “Demek bahar hakikaten yaklaşıyor! Anahtar işe yaradı, ismi öğrendim. Aliye de sabah söz verdiği gibi etli dolma yapıyorsa, hemen hemen mükemmel bir gün!” Acıktığını hissetti. Üzerindekileri tek tek çıkarttı, ev kıyafetlerini giydi. “Tek eksik sigara şimdi. Akşam yemeğinden sonra mutfakta içilecek bir sigara.” Günün taçlanması. “Sanem bu gün de gelmeyecek herhalde.” Ne havanın kararması, ne Sanem’in görünmeysi keyfini kaçırabilirdi bugün.

Salona geçip televizyonu açtı. Mutfaktaki televizyonun sesiyle salondakinin sesi birbirine karıştı.

“Ne yemek yaptın? Acıktım!”

Bir kez daha bağırdı. İçeriden giderek yakınlaşan bir ses işitildi nihayet.

“Etlı dolma yapacağım demiştim ya... Yarım saat sonra hazır olur.”

Aliye ellerini önlüğüne sile sile salona kadar gelmişti.

“Nasıl gitti temizlik bugün?”

“Her zamanki gibi Salih Amca... Ne olacak işte.”

Sürprizlerin ciddiye alınmaması iyi değildi. “Tuhaf... Kilitten, kapıdan bahis yok. Yoksa geçen hafta her şeyi attıktan sonra bugün tenezzül etmedi mi?” Evet, ciddiye alınmamak iyi değildi. Üsteleyip üstelememekte kararsız kaldı.

“Ha, odanızı kilitlemiştir! Yani âlemsiniz Salih Amca! Neyse, çarşafaları falan yarın sabah değiştiririm.”

Zafer ve zaferin düşman tarafından kabullenilişi. Gülümsedi. Gülümseyişi, Aliye tarafından fark edilmedi.

“Ha, söylemeyi unuttum Salih Bey, ben yemeği hazırladıktan sonra çıkacağım. Sanem benim odada uyuyor, biraz yorgunmuş. Haberiniz olsun.”

“Kaç gündür gözüküyordu... Kapıda ayakkabılarını görmedim?”

“Hıı... Geldiğinde yeni silinmişti oralar, ayakkabılarla sokmadım içeri tabii. Dışarıda çıkarttırıp doğrudan küçük tuvalete koydum.”

Güzel bir gün ve neresinden bakılırsa bakılsın güzel bir akşam. “Yüzünü bahara dönmüş bir akşam! Viyana da yazın daha güzeldi.

Gece daha da güzeldi. Karartmaya rağmen, ikide bir öten sirenlere rağmen, bombardımana rağmen güzledi.”

Sirenlerin her şehirde kendisini izlediği gibi bir duyguya kapılmıştı Salih. Gardan çıktığında şehirde tek bir ışık damlası bile görünmüyordu ama hava tatlı ve yumuşaktı. Endişe, bu tatlı havayla seyreلمiş gibiydi. Karanlık pencerelerin ardında hayatın aynı coşkunlukla akıp gidiş i şaşırtıcıydı. Partizanlara karşı iki başarılı harekâta ve bu tuhaf şehirdeki kongre hazırlıklarına dair haberler arka arkaya geliyordu. Ve Salih, yeni rütbesiyle biraz daha kendine güvenli görünüyordu artık.

Magda’yla garda buluştular. Endişeli şehrin sokaklarından, parklarından ve kanallarından kolkola geçip Ringstrasse’yi aştılar. Magda dört gündür buradaydı ama belli ki şehri tanıyordu. Sokakları, caddeleri, neyin nerede olduğunu, karanlığa rağmen kolayca bulabiliyordu. Düşmüş bir asilzade evinden farksızdı bu şehir; bugünden hiç hazzetmeyen bir soylunun tozlu, eski eşyalarıyla dolu şatosundan farksızdı. Magda’nın götürdüğü kafe ağzına kadar doluydu ama çok sessizdi. Herkes fısıldaşıyordu. Göklerde süzölen düşman onları duyabilirmiş gibi... Burada da gerçek kahve yoktu tabii. Kavrulmuş arpadan yapılmış kahve güzel kokuyordu yine de. Myjava’dan uzakta, burada, Magda’yla ılık havayı solumak harikaydı. “Yarın gün ışığında gördüğünde şehrin neye benzediğini anlarsın” diyordu Magda, “Nehir kıyısında yüzeriz, Tuna’ya gireriz”. Salih bu öneriye pek sıcak bakmadı ama dolaşmak güzel olacaktı. Barış zamanlarındaki gibi kırlarda dolaşmak, özgür insanlar gibi yabancı bir şehirde gezinmek...

Yemek bitti. Lezzetliydi. “Etli dolmayı iyi yapıyor bu Aliye, iyi yemek yapıyor.” Sofrayı hazırlayıp çıkmıştı kadın. “Yine geline gitti... Nedir bu bitip tükenmez işler!” Sanem içerideydi. “Uyuyor muhtemelen... Huzur.” Mutfağın kapısını kapatıp cebinden sigara paketini çıkarttı. “Böyle bir günün ardından sigara tellendirmek ne güzel!” Pencerenin önüne kadar gidip karşıya baktı. “Gölay!”

Sigarasını yakıp dumanı cama doğru üfördü. Şeffaf duvarda dumanın dağılıp eriyişini seyretti. Bacaklarında apaçık bir dermansızlık vardı. “Kahvede üşüttüm herhalde.” Başarılı bir günün tadını acılaştıran dermansızlığa sövdü. Yeniden sandalyesine döndüğünde, tezgâhın köşesindeki sırt çantasını gördü. Üzerine bebekler ve ne olduğu anlaşılamayan çeşitli maskotlar iliştirilmiş yeşil sırt çantası, olduğu yere halsizce yığılmış gibiydi. İçeriye kulak kesildi: Çıt yok. Çantaya dokundu ama hemen çekti parmaklarını. Kalbi daha hızlı atmaya başladı sanki. Kızardı. “Mahrem, mutfak tezgâhının üzerinde öylece duruyor. Mahrem böyle ortalığa saçılmamalı!” Başka bir zaman olsa epey neşeli görünebilecek çanta, şimdi şeytansı, baştan çıkarıcı kokular yayıyordu. Tekrar dokundu Salih Bey, başını eğip kokladı sonra: Tanımlanmaz bir koku. Belki de sokak. Toz, toprak ya da ter. Parmağını ürkek bir solucan gibi çantanın açık fermuarından içeri soktu. Ürperdi. Parmağın tek başına içerideki çeşitli dokuları ayırt edebilmesi kolay değildi, gözlere de ihtiyacı vardı. Evi dinledi: Ses yok. Geri dönüp televizyonun sesini iyice kıstı, sigarasını söndürdü. Ancak yarısı tükenmiş sigara evyenin içinde öylece kaldı. Çantanın ağzını hafifçe açtı. “Işık girsin içeri, ılık.” Fakat ışığın gösterebildiği, bir karışıklıktan ibaretti; defterler, kitaplar ve ne olduğu anlaşılamayan bir sürü ıvır zıvır. Defterlerden birini çıkartıp sayfalarını karıştırdı. “Gözlüğüm içeride kaldı! Mutfığa da bir yakın gözlük bırakmalı. Zaten yazısı kötüymüş.” İç kıyıcı formüller, güvensiz hesaplamalar, kararsız karalamalar. “Okunmuyor!” Defterin son sayfalarına baktı, özel işaretler çoğu zaman buralarda gizlenirdi. “Bir şey yok.” Yine amaçsız karalamalar, okunaksız cümleler. “Böyle olmayacak!”

Defteri çantanın içine sokuşturup salona yöneldi. Gözlüklerini alıp geri döndüğünde bir kez daha geceyi dinledi. Gece sabırsızca hışırdaydı. Defteri çıkartıp bu kez gözlüklerle incelediğinde, her şey bulanıklıktan arındı ve tek tek aydınladı. Gülümsedi. Arka sayfalardaki yazılara baktı yeniden. Şarkı sözü gibi bir şey... Ve yanında üzerinden üç dört kez geçildiği anlaşılan kalınca bir *Burak*... “Burak! Demek oğlanın ismi Burak. İnsan elinde gerekli aletler varsa tüm gerçeklere kolayca ulaşabiliyor. Sanem’ciğimizin aşkı!” Biri İngilizce olmak üzere, birkaç şarkı sözü daha. Sonra boylu boyunca çevrelenmiş bir cümle: “Kapıdan çıkarken kapıyı hızlı çarpma, geri dönmek isteyebilirsin!” Genç kızlara özgü bir özdeyişti herhalde

bu. “Aptallıktan kaçılmaz!” Elindeki defteri çantaya koyup yeni bir tane çıkardı: Sosyal Bilgiler. “Çok sıkılmış...” Arkada yine anlamsız karalamalar, bir şiir ve yanında yine *Burak!* “Resmi yok mu bu oğlanın!” Defteri çantaya koyarken, küçük bir makyaj çantası gördü. Alıp açtı. “Ne zavallı bir makyaj seti!” Kötü bir ruj, kara bir sürme kalemi, allık, bir iki şey daha... “Zavallica. Ucuzluk zavallıdır.” Bir de saç teli vardı. Parmağıyla tutup üfledi. Tel onca çırpınışa karşın parmaklarından kurtulamadı. Bir paket kâğıt mendil, bir paket kolonyalı mendil, içinde eciş bücüş kalemlerle bir kalem kutusu. “Yine de kalemler için bir kutunun ayrılmış olması, düzenliliğe doğru bir çaba olarak değerlendirebilir.” Kutuda iki de rozet vardı: “Karışma!” ve “Love”. Canı sıkılmıştı. “Budalaca bunlar!” Yine elini daldırdı çantaya: Bir ped paketi. Tiksınme gibi bir şey. “İğrenç! Sanem’in gerçek bir kadın oluşu iğrenç!” Parmaklarına kan bulaşmış gibi hissetti, paketi hızla çantanın içine fırlattı. Elini musluğun altına tuttu, sabunu köpürtüp ellerini ovuşturdu, kâğıt havluyla kuruladı. “Ziyankârlık! Böyle tonlarca kâğıt ziyan oluyor. Şuraya bir havlu koysa olmaz sanki! Müsriflik her yanı ele geçiriyor.”

Yeniden çantanın başına geçti ama yorulmaya başlamıştı artık. Hevesi sönmüştü. “Cüzdanı falan yok mu bunun!” Ön taraftaki başka bir fermuarı açtı: “İşte!” Cılız bir cüzdan. İçindeki para kadar cılız. Cüzdanın bölmelerini karıştırınca nihayet birkaç vesikalık fotoğraf gün ışığına çıktı. Üçü Sanem’in. İlki epey eski gibi, belki ortaokul yıllarından. Diğer ikisi geçen sene çekilmiş olmalı. “Hiç de içeridekine benzemiyor! Kızlar ne çabuk değişiyor.” Somurtkan, anlamsız bir fotoğraftı bu, kişi böyle bir vesikalığa sahip olmak istemezdi. Sevgilisi bile olsa... “İşte! Burak! O olmalı.” Oğlan, cansız ve budala gözleriyle kameraya bakıyordu. “Gözlerinde zekâyâ işaret eden bir kıvılcıma rastlanmıyor. Milyonlarcasından biri... Gerçi Sanem de öyle değil mi?” Fotoğraflarına bakılırsa yakışmışlardı. “Yazık! Bu salak ve Sanem. Veya bu salak ve Burak!” Fotoğrafları cüzdana tıktırdı, cüzdanı ait olduğu yere fırlattı. “Yeter artık.” Hiçbir vaadi karşılayamayan sıkıcı bir çanta. “Belki daha dikkatli bakmak lazım ama yorulдум. Başka zaman daha etraflıca bakarım nasılsa... Onun çantasında neler vardı acaba? Gülay’ın çantası da böyle zavallica mıdır? Hayır! En nihayetinde yetişkin bir kadından söz ediyoruz. Magda gibi, ona böylesine benzeyen bir kadından.” Kadının çantasına hiç dikkat etmediğini fark etti. Ne rengi ne de

biçimi geliyordu gözünün önüne. “Acemilik! Veya yorgun yaşlı gözlerin zorunlu bir ihmali.” Dinlenmeliydi. Aliye döndüğünde salon-da olmalıydı.

Salona dönüp kanepeye çöktüğünde bacaklarının ağrısıyla yüzleşmek zorunda kaldı. Televizyonun sesini açtı. “Hava durumunu kaçırdım yine. Şimdi işin yoksa bir sonraki haberleri bekle. Yaz tam olarak ne zaman gelecek?” Bahar geliyordu işte, belki bir yaz daha gelirdi. Sonra yine kış... Bir kışı daha tamamlayabilmeyi düşününce yorgunluğu arttı. Televizyonun karşısında geçmiş yazların hatırasına sarınmayı istedi.

Viyana yaza rağmen ölgündü. Temizliğe ve düzene rağmen. Parklarda güneşlenerek çocuklarını gözleyen kadınlar savaşta ölen kocaları ya da cephedeki sevgilileri, kardeşleri hakkında konuşmuyorlardı hiç. Sanki sözünü etmeyince, savaş da, her gün biraz daha yaklaşan bozkır orduları da hiçliğe karışacaktı. Kent suskunlukla mühürlenmişti. Şehit ilanları hakkında bile konuşulmuyor, kimse ağlamıyordu.

Tuna kıyısında bir kır lokantasında oturuyorlardı. Güneş güzeldi, Tuna güzeldi, Magda'nın çıplak omuzları güzeldi. Uzakta kalan şehrin etrafını sarmış devasa hava savunma kuleleri bile buradan güzel görünüyordu. Salih, Magda'nın Tuna'da yüzüşünü seyretmişti. Güneş yakışmıştı kadına, tuhaf şey! Gözlerini kapatıp kuş cıvıltılarını, yanındaki kadının nefesini, kadının elindeki gazetenin hışırtısını dinledi. Biraz aşağıdan Tuna'nın sesi işitiliyordu. Karaormanlar'dan Karadeniz'e, bütün kıtayı yarıp geçen efsanevi nehir, şatoları, kaleleri, manastırları, minareleri, tekkeleri yalayaarak durmaksızın ilerliyor, kıyılarında başlayıp bitmiş onca savaştan ve üzerinden akan cesetlerden habersiz, dilleri ve efsaneleri birbirine ekleyerek akıp gidiyordu. Magda nehrin aşağılarındaki kıyıları düşünüyordu. Nehir, başka dillere karışmak için Macaristan'ı terk etmek üzere gayretle akıyordu o kıyılarda. Vefasızdı... Lanet Namangan'lılardan da, Kazaklardan da, partizanlardan da uzakta olmak güzel diye düşünüyordu Salih. Tuna, Amu Derya'ya bağlanmıyordu. Bağlanmasındı zaten! Bozkır, Tuna'ya bulaşmasındı.

Bu şehirde insan sesi duyulmuyordu. Diğer masalarda da bir

cansızlık, bir ölgünlük vardı. Herkesten bir tedirginlik sızıyordu. Geleceğin askıya alındığı zamanlara özgü bir boş vermişlikle, çenesini kapatmış bekliyordu şehir. Amerikalıların bu kez de Fransa'ya çıktığına dair söylentiler dolaşüyor, Ruslarsa durmadan ilerliyordu. Yoksa yeniliyorlar mıydı? Bir kez kaybetmeye başlandı mı devamı gelirdi zaten... Kıyafetlerde ve gözlerde bir solgunluk, kadınların ve yaşlı adamların bakışlarında bir suskunluk vardı. Yaşlılar, anlamadıkları bir çağa hapsolmuş gibiydiler. Kadınlar ise erkeklerinin nerelerde ölüp kaldığını bilememenin endişesi içindeydiler. Sabırsızca gazetenin sayfalarını karıştıran Magda, “İyiye gitmiyor!” dedi.

Kadının dairesine yürürlerken, kendi kendine sorup duruyordu Salih: “Ne demek iyiye gitmiyor?” Durdurulacaklardı. Eninde sonunda. Reich hâlâ ayaktaydı. En azından, Salih’in hatırı için ayakta kalmak zorundaydı. Magda, “Viyana Noel’de de güzel olur” dedi ama o aldırmadı. Noel öylesine uzaktı ve hava öyle sıcaktı ki! Cennet Noel’den hayırlıdır diye düşünüyordu. “Beni çok özledin mi?” diye sordu Magda. Özlemişti elbette, hem de çok. Ama söylemeye utandı. Böyle şeyler söylenmemeliydi. Magda da böyle sorular sormazdı zaten ama savaş tatsızlaştıkça o bile değişmişti.

Magda’nın kaldığı daireye girer girmez başlamıştı sirenler. Fakat hayat devam ediyordu ve Magda, yataktan çıkmamakta kararlıydı. Siren seslerine, gökyüzünü tutmuş uğultuya, uçaksavarların tarakkalarına ve düşen bombaların basıncına rağmen, kararlıydı. “Burada kalalım. Çıkmayalım. Kaderi sınavalım.” Gözlerine bakınca ciddi olduğunu anlamıştı Salih. Öylece sarılıp sesleri dinlediler. Bomba uğultuları uzakları dövüyor, zaman geçmek bilmiyordu. Magda bir sigara daha yaktı. Gece sıcak ve zifirdi. Yalnızca merimlerin aydınlığı ve bombardımanın ısıltısı. Sirenler hiç bu kadar asude olmamıştı diye düşündü Salih. Piyangoyu beklemekteki sebat, garip bir asudelik yaratmıştı. Bina zaman zaman zangırdıyordu ama aldırıyorlardı. Bir şnaps, ardından bir tane daha... Sadece terliyorlardı. Damlalar tenlerinden kayıp gidiyordu.

• • •

“Kaderi sınavalım!”

Ürküntüyle açtı gözlerini Salih Bey. Televizyon kendi halinde mırıldanmaya devam ediyordu. Saate baktı: Henüz gecenin orta-

sı. “Beni burada bırakmışlar. Aliye gelmiş, beni bırakıp zıbarmış.” Üşümüştü. “Tuvalete gitmeli, su içmeli.” Sehpanın üzerindeki bardağa baktı: Ancak bir yudumcuk. İçti, kanmadı. “Kâfi değil... Ama önce içmeli.”

Tuvalette işini bitirince mutfığa yöneldi. Ev soğumuştur. “Öyle bırakıp yatar mı insan? Bari geldim, diye haber vereydi.” Aliye’nin kapısına baktı: İçeriden ışık ve ses gelmiyordu. “Analı kızlı yatıp zıbarmışlar!” Yazın böylesine amansızca eriyişi ve soğuk gecenin belirişi zalimceydi. Aslında gece yarısını geçmiş olmasına rağmen çok da geç değildi. “Belki de Aliye gelmemiştir henüz... Kaderi niye sinayıp duruyoruz? Geceyi niye sınıyoruz? Yaşamalıyız çünkü.” Mutfağın ışığını yaktı ama bu kez Sanem korkuyla sıçramadı. Gü-lümsemekle ve elindeki dürbünü muzipçe sallamakla yetindi.

“Uyandınız mı Salih Amca? Benim de uykum kaçtı.”

“Nereden buldun onu?”

“Koridordaki rafta bırakmışsınız.”

“Bırak onu hemen! Her şeyi kurcalamanızdan bıktım usandım. Bırak! Ver bana!”

Sanem pek de ürkmüş görünmüyordu. Bu kez yüzünde kendinden emin, hatta fettanca denilebilecek kötücül bir gülüş vardı.

“Nereye bakıyorsunuz dürbünle Salih Amca?”

“Ver şunu dedim!”

“Karşıya, üçüncü kata mı bakıyorsunuz yoksa?”

Salih Bey kızardı. Üşümesi de, susuzluğu da, boğazının kuru-yuşu da önemsizleşti.

“Bu kötü bir şey değil mi Salih Amca? Karşırı dikizlemek!”

“Bırak şunu, terbiyesiz!”

“Biliyorum... Karşıdaki kadını izliyorsun Salih Amca, biliyorum! Dürbünle buradan çok net görünüyor içerisi.”

Başka bir şey diyemeden bir bardak su aldı Salih Bey, sandalyeye oturup yudumlamaya başladı. “Bu kızın böylesine arsızca hesap sorabiliyor oluşu inanılmaz şey! Nereden biliyor? Yoksa herkes biliyor mu?” Kız hâlâ gülümsüyordu. “Liseli kaltak! Rezalet. Aliye’ye söyler, Aliye hemen Sema’ya yetiştirir, Sema Altan’a söyler... Rezalet!”

“Ne edepsizce laflar bunlar! Ne demek istiyorsun?”

Salih Bey’in sesi cılız, kırık ve güvensizdi. Bir sesin kendini bu denli açık edışı ürkütücüydü. Kişi hakikati gizleyebildiğinden asla

emin olamazdı. ılıkığa sığınmak istedi, yaz ılıkığına gömölüp orada kalmak. Sahte bile olsa, kahvesini yudumlayarak ağır ağır akan koca nehri seyretmek, uyuklamak... Fakat Sanem aynı güvenle dürbünü masaya bıraktı, eşofmanının cebinden paketini çıkarıp bir sigara yaktı.

Duman edepsizce salınırken, “Aman... O kadar da güzel bir kadının değil Salih Amca!” dedi.

“Sana ne” diyebilirdi. “Sen ne anlarsın” da diyebilirdi. Ama olmadı, hiçbir şey diyemedi.

“Hem yaşlı da! Teyzem yaşında... Ama tabii ayıp şey birini röntgenlemek.”

“Bana bir sigara ver.”

Sanem gülümsedi. Gözlerinde karşısındakini teslim almış olmanın, zaferin pırıltısı oynasırken, paketinden bir sigara çıkarıp Salih Bey’in dudaklarına yerleştirdi, çakmağıyla yaktı. Masadaki suç aletine bakarak ilk nefesini çekti Salih Bey, ardından öksürdü. Dürbün, olanlarla hiç ilgisi yokmuş gibi soğukkanlılıkla uzanıyordu masanın ortasında. “Merceklerin kapaklarını taksaydı bari, çizilecek... Bu gençlerin eline hiçbir şey verilmiyor! Kıymet bilmiyorlar!”

“Bir şey görebildin mi bari Salih Amca?”

“Ne diyorsun sen be?”

“Hadi hadi... Anlamışsındır!”

“Bacak kadar kızla bunları konuşacak değilim. Eşyalarımı nasıl karıştırırsın? Ne cüret! Bir daha evime adım atmayacaksın!”

Etkilenmiş benzemiyordu Sanem. Uyuduğunda unutulacak bir dolu budalaca cümle işte. Oysa kalıcı bir cümle oluşturmak lazımdı, etkisini sürdürecektir bir yükümlülük.

“Bir çantaya ihtiyacım var! Yeni bir çantaya... Bu çok eskidi.”

Şaşkıncı Salih Bey. “Ne diyor bu? Ne alakası var şimdi?” Tezgâhtaki koyu yeşil sırt çantasına baktı, içindeki zavallıca şeyleri hatırladı. Ucuz ruju, ucuz göz kalemini, vesikalık fotoğrafları.

“Yeni bir çanta istiyorum. İyi bir marka olsun ama... Alırsın, değil mi Salih Amca?”

Gözlerini olabildiğince kocaman açıp kıza baktı. “Bak sen! Şantaj yapıyor bu! Akli sıra bana şantaj yapıyor. Şantaj kelimesini bile bilmiyordur muhtemelen ama nasıl yapılacağını biliyor. Ne cüret!”

Sanem’de korkunun zerresi yoktu: “Üç güne kadar... Yoksa dün-

ya âleme rezil olursun Salih Amca!” Sigarasını kül tablasına söndürmeden bıraktı, çantasını alıp mutfak kapısına yöneldi: “Ben yatıyorum artık... İyi geceler. Unutma, üç gün!”

Söylenecek bir şey yoktu. Olsa olsa kızı tokatlayabilirdi. “Ama bu şirretlik tokatlanamaz. Rezalet daha da büyür. Şantaj yapan birinin nereye kadar gideceği belli olmaz. Bütün bunları söyleyebilecek kadar pervasızlaşmışsa, her şeyi söyleyecek kadar pervasızlaşmıştır.” İçinde büyüyen hayretle mutfakta bir başına kalmıştı Salih Bey. “Bir şeyler görmüş müyüm? Çirkinmiş hem de! Senin ablak suratından güzel olduğu muhakkak, orospu!” Homurdanıyordu artık. “Ne anlarsın sen! Tuna kıyısında, güneşte parıltıdan çıplak omuzları anlayabilir misin? Kaltak!” Bu kez sesi biraz yüksek çıktı. Evi, sokağı dinledi. Kızın kül tablasına bıraktığı sigaranın dumanına baktı. “Sigara kendi başına tüttüğünde daha da iğrençleşiyor.” İzmariti parmağıyla ezerken, duman da salıp can verdi. Kuşatılmışlık korkusu kıpırdandı yeniden içinde; mutfağı, evi, sokağı boylu boyunca kapladı. Nefessiz kalır gibi oldu, göğsü sıkıştı, harareti arttı. “Çepeçevre kuşatıldım. Her yandan sarıldım. Her yanıma ateş altında. Fahişe! Küçük fahişe! Çantaya ihtiyacı varmış!” Dürbünü aldı, parmaklarıyla soğuk yüzeyine dokundu. “Nereden biliyor peki? Gülay’ı nereden biliyor?” Merceklerin kapaklarını taktı usulca, ardından dürbünü kabına koydu. “Üç gün! Kuşatmada üç gün. Sema, Altan, Aliye, Gülay ve şimdi de bu! Ama bu, muhakkak ki en acımasız, en şeytani... Uyumalıyım.” Yorgundu. Sıcağa ve zafere sığınıp kuvvet toplamalıydı. Yaz sıcağının ısıltısına uzanmalı, Magda’yla güzel bir film seyretmeliydi. Türkistan Kongresi günlerindeki gibi pervasızca sokaklarda dolaşmalıydı.

Alimov hâlâ ümitliydi, Milli Meclis’e seçilen yetmiş kişiden biri olmak, neresinden bakılırsa bakılsın sevinçliydi. Kongre de ümit doluydu zaten. Führer’in açılışa gönderdiği mesaj, gelecekteki zaferleri muştuluyordu. Kısa ve güvenli cümleler kuran Führer, bu sıkıntılı günlerde bile Türkistan’ın geleceğini önemsiyordu demek. Türkistan’ın kurtuluşu, Kızılların ilerleyişine rağmen hâlâ gündemdeydi demek. Salih’in ruhunda bir rahatlama, bir gevşeklik serpilivermişti. Reich, toza dumana rağmen çok uzaklardaki yurt-

ların yarınıyla ilgilenebiliyorsa, dimdik ayakta demekti. O zaman şehit ilanları da, siren sesleri de, karartma da, bombardımanlar da, kahve taklitleri de, Myjava'daki partizanlar da önemini yitirirdi. Müttefiklerin Fransa'da tutunabilmiş olması, hatta Vabkent'in Batı'ya akıyor olması bile önemini yitirirdi.

Çok uzaklara ait dillerin Habsburg başkentinde buluşması hayret vericiydi aslında. Herkes Alimov kadar kıvançlı görünmüyordu; açık bir tatsızlık vardı yemekhanede. Salih patatesini yerken etrafı süzdü. Katılımcılar neşesizce tıknamakla meşguldüler. Halkın arasına karışarak yemekhanede beraberinde iki subayla birlikte tıknayan Kayyum Han bile neşesizdi. Salih'in gözleri Magda'yı aradı: Olzscha ile aynı masadaydı. Adam kendinden emin bir tavırla bir şeyler anlatıyordu. Eh, ne de olsa kendi şehrindeydi, toprağında olmak kişiyi ferah kılırdı. Her şehir Vabkent gibi kaçılası değil... Magda ve diğerleri, dalgın bir ifadeyle adamın anlattıklarını dinliyorlardı. Salih'in içinde kıskançlığa benzer bir solucan kımıldanıyordu. Adam epeyce yaşlıydı ama efsanenin yaşı önemli değildi. Meyer-Mader gibi bir maceracıydı bu da. En ürkütücü olanlar bu maceracılar zaten. Başka türlü, bir Viyanalı nasıl Müslüman olup Harun El Reşid adını alırdı ki? Ama tabii bütün bunlar çok öncedendi, ta birinci savaşta, Çanakkale'de uzmanlık yaptığı zamanlarda... Maceracılar sevimsizdi, Otto Doll da. Ne yapacakları belli olmazdı bunların. Çocukken adını bile duymadıkları uzak ülkelerin dillerini öğrenirler, oralarda tebdili kıyafet gezinirler ve yabancı dinlerin dostu olurlardı ama yine de Viyanalı ya da Berlinli kalırlardı. Buna karşın Kayyum Han'ın duruma hâkim oluşu memnuniyet vericiydi. Bu tür maceracıardan hiç hoşlanmazdı o. Ayakları yere basar, paraşütle Hindikuş Dağları'na falan inmeye kalkmazdı.

Birbirlerinden hiç ayrılmayan molla okulu öğrencileri arka masada yine birlikteydi. Akşam olsa... Akşam olsaydı da Magda'yla başbaşa kalsaydı. Akşam, Magda'nın programı uyarınca sinemaya gidilecekti. İkinci kez *Die Grosse Lieb*. Olsun... Akşam olsa, birlikte sinemaya gitseler, Zarah'ın gülüşünü ve şarkısını dinleseler: *"Ich weiß, es wird einmal ein Wunder geschehn und dann werden tausend Märchen wahr."**

Ama vardı daha, konferans bitmemişti. Mollalar sessizce ye-

*"Biliyorum bir gün bir mucize olacak ve bin peri masalı gerçeğe dönüşecek."

meklerini yiyordu. Bunlara da güvenilmezdi elbette, kimseye güvenilmezdi. El Hüseyin'in Orta Avrupa'da Ehli Sünnet'le Şia'yı kaynaştırmaya çalışması komikti. Bin yıllık ihtilafın Reich'in kanatları altında, yabancı bir şehirde ortadan kalkacağını düşünmek komikti. Magda biraz dalgın görünüyordu, masada konuşulanlarla da Olzscha'nın söyledikleriyle de pek ilgisi yok gibiydi. Sıkkin bakışı Salih'i rahatlatıyor, kıskançlık yatışıyordu. Salih'in kendisini dinlemediğini fark eden Alimov, nereye baktığını görmüştü.

“Çok zorluyorsun şansını! Kendine gel. Zaten herkes biliyor.”

“Herkes mi? Kim biliyor?”

“Mesela Gulam Efendi. Mesela Otto.”

“İkisi de biliyor mu?”

“Evet. Göz yumuyorlar, o kadar. Bana sorarsan Otto'nun bilmesi o kadar önemli değil. O da üniversiteli ve şarkiyatçı. Doğulular Yasası'nı umursadığını da sanmıyorum. Ama Gulam Efendi'ye güvenilmez. Dikkatli olmalısın.”

Alimov haklıydı. Magda, kendisi hakkında konuşulduğunu anlamış gibi başını çevirince göz göze geldiler. İki yabancı gibi bakıştılar, ne bir tebessüm, ne bir mimik. Ardından tabaklarına döndüler. Akşam buluşacaklarını düşünerek teselli bulmaya çalıştı Salih. Sakin bir gece olmasını umdu, cennetten bir gece... Gulam'dan, Olzscha'dan, Veli Kayyum'dan uzak, mermer yapıların yosunlu duvarlarında, kemerli sokakların loş kuytularında, Tuna'nın mırıltısında uyuklayan bir gece. Düşmanın ve Vabkent'in ilerleyişinin durduğu, sevişmenin ardından gönençle uykuya dalınan bir gece. Ve kaderin sınanmadığı, onları sınamadığı bir gece... Magda iki gün sonra başkente dönecekti. Bundan önce cennetten indirilebilecek ne varsa biriktirilmeliydi. Gelecekteki yoksun günlere saklanan o gecelerden biri olmalıydı bu gece. Varsın cenneti biriktirdiğini, damlaları sinsice cebine sokuşturduğunu bilmesindi Magda. Varsın güneşli bir akşamüstü, nehir kıyısında Magda'nın ezberden okuduğu *Der Ister*'den ve şairin ululadığı nehrin efsanesinden bir şey anlamamış olsundu. Varsın Tuna'nın damlaları pantolonunda kuruyup buharlaşan bir hatıra olarak kalsındı.

• • •

Sokak her zamankinden farksız. Sakin bir cumartesi öğle sonrası. “Cumartesileri nedense daha umutlu oluyor. Farklı işte.” Kişi sadece cumartesi günlerini ayırt edebiliyordu. Sokakta koşturanların serbest, telaşlı ya da sevinçli adımlarından olsa gerekti. Havada bir yumuşaklık vardı bugün. Salih Bey’in mutfak penceresinden bile fark edilebilen bir yumuşaklık. Pencere açıldığında içeriye ılıklik akıyordu, keskin rüzgâr değil. “Yaklaşıyor, bu bahar da yaklaşıyor.” Karşıya, Gülay’ın penceresine baktı. Perdeler açılmamıştı. “Demek daha kalkmamışlar.” Cumartesileri böyle bir adamsendecilik olurdu işte. Kişi kalkıp perdeleri açmaya bile üşenirdi. Ama tembellik had safhaya varmamalıydı, o kadarı miskinliğe girerdi çünkü. Cumartesi diye kimsenin hayatı aksatmaya hakkı yoktu. En azından perdeler açılmalıydı ki eve ışık girsin.

Hâlâ tanışılmadı. Elde, isimden başka bir şey yok. Bu da bir şey sayılır tabii ama hiç ilerlenmedi. “Hoş değil.” Gökyüzüne baktı, bulutlar yukarıya çekilmiş gibiydi. Yeryüzüne ilgisiz gibi. Bugün dördüncü gündü. “Dört gündür görmedim onu.” Işıklar yanıp sönüyor, perdeler açılıp kapanıyordu ama kadın görünmüyordu. “Dershane... Ama hangisi?” Mutfağın küçük televizyonundakiler bile cumartesiye özgü bir neşe içindeydiler. Upuzun bir magazin programı. Kim, kiminle, nerede ne yapmış gibi bir şey. Buradan bakınca canlılık köşe bucağı sarmış gibi görünüyordu. “Barların falan her gece böyle dolup taşması hayret verici! İsraf. Dünya israf batağında boğuluyor. Aptallık! Hem, nasıl kazanılıyor bunca para? Bol bol harcanacak, orospulara yedirilecek böylesi paralara sahip olmak için ne işler yapılıyor?” Yemek masasına baktı. Boş tabaklar, kirli çatallar, ekmek kırıntıları, boşalmış sahan. “Ne zaman toparlanacak buralar? Böyle dağınık, pis bir mutfakta oturmak zorunda mıyım? Önemsemiyor... Bu kez de öbür oğlanın evinde temizlik var. Çocukların, gelinlerin peşinden koşturmak daha eğlenceli tabii. Akşama lütfen gelip toparlar artık. Akşamüstü acıkırsam ne yiyeceğim peki?” Belki yürüyüşe çıksa iyi olurdu. Yürüyüş daima iyi gelirdi. Her hastalığa iyi gelirdi.

“Hah! Aliye Hanım’ın kızları da teşrif edecekler demek!” Sanem karşı sokağın köşesini dönmüş eve geliyordu. Sırtında yeni çantası. “Anasına ne dedi acaba? Bu çantayı hangi parayla aldığını nasıl izah etti?” Midesinde bir ekşime, ağzında bir acılık hissetti. Belki de sadece bir tatsızlık. “Küçük şeytanımız teşrif ediyorlar!” Biraz son-

ra kapının kilidi döndü. Yere fırlatılan çantanın sesi duyuldu. “Bir çuval parayla alınmış çantayı nasıl da yerlere fırlatıyor! O paranın nasıl kazanıldığından haberin var mı senin! Savurganlık, dünyayı savurganlık bitirecek.” Ayakkabılar da yere fırlatıldıktan sonra, nihayet göründü Sanem.

“Merhaba! Mutfaktayız demek? Camın önündeyiz yine!”

Salih Bey cevap vermedi. “Sinirlenmeyeceğim... Sinirlenmek yoruyor.”

“Annem söyledi, mutfak toplanacakmış, çamaşır sepetindekiler makineye atılacakmış. Akşam yemeğini hazırlayıp çıkacağım. Ütüyü annem yapacak.”

Hoş değildi, çamaşırlarına dokunması, kirli fanilalarını, kirli donlarını görmesi hiç hoş değildi. Kızardı.

“Çamaşırlarıma dokunmanı istemiyorum. Onları hep annen yıkar.”

“Elde yıkamayacağım ya, olduğu gibi makineye atacağım.”

“Olmaz!”

“Ha! İç çamaşırlarından falan mı çekiniyorsun?”

Yine senli benli konuşmaya başlamıştı kız. “İyice azıttı bu. Önlenemez şekilde terbiyesizleşiyor. Kişinin kendisinden korkulmuyorsa, artık kimse o kişiden çekinmiyorsa, teklifsizlik her yanı sardıysa hemen tedbirler alınmalı, acil tedbirler alınmalı.” Korkutulmalıydı bu kız. Şantajla kurulan hâkimiyetin yönü değiştirilmeliydi.

“Buraya gel. Sana bir şey söyleyeceğim.”

Kız soran bakışlarla geri döndü.

“Ne? Ne söyleyeceksin?”

“Bir teklifim var.”

Kız ilgilendi. Teklifler ne olsa bir yanıyla sürprizlere benzerlerdi.

“Önce otur...”

Sanem’in bakışları gölgelendi. “Önce otur” cümlesinden hoşlanmadı ama oturdu. “Bu güzel... İlk adım güzel.”

“Oturdum işte. Ne söyleyeceksin?”

“Benim için, şu karşı dairedeki kadının, Gülay’ın hangi dershanede çalıştığını öğreneceksin!”

“Ne! Nereden bulacağım ki Salih Amca? Hem niye?”

“Niyesi seni alakadar etmez Sanem.”

“Röntgenlediğin yetmedi mi? Ne yapacaksın ki? Saçmalık bu!”

“Bunlar seni ilgilendirmmez. Sana düşen, dershaneyi, hangi günler, hangi saatlerde dersi olduğunu öğrenmek.”

“Amma çok şey! Nereden öğreneceğim bunları ben?”

“Bulursun bir şeyler... Bana çantayı aldırmaıyı akıl ettiğine göre bulursun. Tabii karşılıksız değil, para vereceğim. Üzerine doğru düzgün bir şeyler alırsın.”

“Ne kadar vereceksin?”

“Sen bir başla hele, konuşuruz.”

“Anneme söylemeyeceğimi nereden biliyorsun?”

“Yeni bir kot pantolona, yeni bir ayakkabıya, baharlık yeni giysilere ihtiyacın yok mu?”

Kız sustu. “Hoşuna gitmedi ama yapacak. Bulacak. Hatta şimdiden baharda giyeceği yepyeni pahalı ayakkabıyı, kot pantolonu, gömlekleri falan düşünüyordur. Yapacak!”

“Bir hafta... Bir haftaya kadar istiyorum bu bilgileri. Şimdi... Önce burayı topla. Sonra içeriye git, benim yatağın altında mavi bir poşet var, onu alıp buraya getir. Açıp saçmadan getir, içinde teyp var. Çıkarken de mutfakın kapısını kapat. Beni bir süre meşgul etme. Müzik dinleyeceğim!”

• • •

Teybi mutfak masasının üzerine yerleştirdi Salih Bey. “Bir kaset kaldı. Bitireyim şu işi artık. Rüstem... Ah, Rüstem!” Yine bitip tükenmez şarkılar. “*Kapıldım gidiyorum bahtımın rüzgârına / Ey ufuklar diyorum yolculuk var yarına.*” İleri sardı. “*Sırma saçlı yarimin can bahşederken işvesi / Badeye revnak verir canlar yakan busesi.*” Sona doğru, nihayet Rüstem’in yorgun sesi hoparlörden sızarak güvensiz bir cızırtıyla mutfakı kapladı. Sesi kıstı biraz Salih Bey: “*Ateş etmeyebilir miydim? Korktum... Myjava’da herkes korktu. Ateş etmesem, sessizce uzaklaştık ne olurdu? Aşağıdakilere katılıp gitseler ne olurdu? Belki bu sefer onlar bizi vururdu. Kişi bilemiyor... Rüyamda gördüm geçende... Asım’ın karlar üzerinde yuvarlanışını rüyamda gördüm. Asım, Ferit ve Muhammedov. Üçü tepeden aşağıya yavaşça yuvarlanıyordu. Karın üzerinde... Arkalarından kan izi takip ediyordu üçünü de. Ateş etmeseydik... Öylece gitseler, ne olurdu!*” Ne olacaktı ki! “Aşağıdakilerle birlikte geri dönüp bizi vuracaklardı!” Karar verilmeliydi. Karar, anın meselesiydi ve bir saat sonra bile olsa, sonradan hakkında ko-

nuşmak lüzumsuzdu. Bizi ele vermeyebilirlerdi tabii... Ama karar verilmişti bir kere.”

Kar, gökyüzüne gerilmiş koca bir yaygıdan aşağı boca edilir gibi yağıyordu. Ağaçların dalları karın ağırlığıyla eğilmişti. Dağları ve aşağıdaki küçük vadiyi tutmuş beyazlık insafsızca büyüyordu. Neredeyse bele kadar gelen kar içinde bacaları sırlıslamdı Salih'in. Botların da bir anlamı yoktu artık. Noel! Hakiki bir Noel, diye düşünüyordu Salih. Süslerden, neşeden, ısıtıdan ve odun ateşinin sıcaklığından mahrum bir Noel. Reich'in son Noel'i.

Beş kişiydiler. Bir çam ağacının altına sinmiş, aşağıda, küçük vadide olup biteni seyrediyorlar. İsyan diye mırıldandı Salih ve aşağıdan iki el silah sesi duyuldu. Kar sesi neredeyse sindirip yuttu, geriye ürkütücü bir boğukluk kaldı. Üzerlerindeki ağaçtan birkaç kuş havalandı. Gulam köpeği bütün bunları hesaplamış olmalıydı! Viyana'daki kongrede Reich'in şerefine kadeh kaldırıırken bile bunları hesaplıyordu Allah bilir. Konferanstaki yüz ifadesini hatırlamaya çalıştı. Gözlerini kaçırıyor muydu? Hayır, kararlıydı, haklılığından emindi. Yaptığı cansız konuşmaların tonu bile kendinden emindi. Koca birlik nasıl böylesine ayaklanabilirdi? Subayları nasıl böyle tek tek vurabilirlerdi? Leutnant'ın iteklenerek bir ağacın önüne götürüldüğü rahatlıkla görülebiliyordu bulundukları yerden. Hermann! Dillerini bile güçlkle anladığı bu tuhaf insanların yanına az buçuk Rusça bildiği için verilmişti herhalde. Kendisini itekleyenlere direnmeye çalışıyor, bir şeyler söyleyip bağıırıyordu ama işitilmiyordu. Üç dört tane de Slovak partizan vardı aşağıda. O hiç görünmeyen partizanlar şimdi elleri tetikte olanları izlemekle yetiniyorlardı. İnfazları gerçekleştirenlerle infaz edilenlerin aynı üniformayı giymeleri belli ki daha anlamlıydı. Hermann, namluların önünde bile hâkimane tavrını korur gibiydi. Kendi birliği, kendi askerleri! Silahı burnuna doğrultanlardan Nurov, bu dönüşsüz adımı atıp atmamaya karar veremiyordu bir türlü. Tereddüt ediyor, parmağı tetiğe sürünüp duruyordu. Ama işte karar âniydi bu ve ardından hayat bambaşka olacaktı. Hermann'ın gözlerine bakmamaya gayret ediyordu Nurov, önemli olan infazı kişiliksizleştir-

mekti. Daha fazla beklemedi Türkmen, tetiği çekti. Hermann sessiz bir kütük gibi devrildi.

Salih miğferinin altında titremeye başladı. Karargâhta neler olmuştu acaba? Karargâh isyan ettiyse oraya da gidilemezdi. Kaçmalıydılar belki de. En yakın birliğin nerede olduğunu hatırlamaya çalıştı. Sonra Magda'yı düşündü. Kendini yalnız hissetti. Düşman dağların, yaban ormanın ve isyanın ortasında yapayalnızdı. Rüstem'e baktı. Onun gözleri de faltaşı gibi açılmıştı. Bu soğukta terliyor, dudaklarını ısırıp duruyordu. O da bir karar vermeye çalışıyordu belli ki, böyle zamanlarda hep terlerdi. Diğerlerine baktı: Asım'la Ferit fısıldaşıyordu. İhanetin mırıltısı hangi mesafeden olursa olsun anlaşılırdı; Muhammedov korkulu gözlerle izliyordu onları. Belliydi, onları takip edecekti. Asım'la göz göze geldi Salih. Her şeyi açığa çıkaran bir bakışma. İhanet edeceklerdi, açıktı. Asım ayağa kalktı, tüfeğini omzuna asıp yürümeye başladı.

"Ne yapıyorsun! İsyân bu! Dur!"

Durmadı. Ferit ve Muhammedov da ayağa kalkıp Asım'ın peşine takıldı. Rüstem? Hayır, o ihanet etmezdi. Üç hafta önce yedi köylüyü gözünü kırpmadan vurmuştu, eşğin bu yanındaıdı Rüstem.

"Durun!" diye seslendi yeniden. "Durun! İhanet ediyorsunuz! Çok büyük bir suç bu. Cezalandırılırsınız! Aşağıdakilerle birlikte cezalandırılırsınız!"

Durmadılar, karın içinde zorlukla da olsa yürüyerek yamaca doğru ilerlediler. İçlerinden sadece Asım başını çevirip Salih'e baktı. Yorgun bir bakış. Sonra yoluna devam etti.

"Saçmalamayın! Geri dönün. Hem Reich'a, hem Türkistan'a ihanet bu!"

"Sikeyim Türkistan'ı!"

Hangisi söylemişti bunu? Salih aşağıya baktı. Bu kez bir çavuşu itip kakıyorlardı. Asım, Ferit ve Muhammedov yamaca yaklaşmıştı.

"Geri dönün dedim! Bu bir emirdir! Asım! Geri dön!"

Cevap yoktu. Rüstem'le göz göze geldi: Hâlâ titriyordu. Sonunda çatlak bir sesle haykırdı: "Geri dönün! Yoksa ateş edeceğim!" Ferit bir an durdu, dönüp baktı. Omzunu silkti ve yamaçtan aşağı inmeye başladı. O an tok patlama duyuldu. Ferit önce iki büküm oldu, sonra yığılıp kaldı. Diğer ikisi şaşkıındı. Ama bu hal uzun sürmedi. Asım karın üzerinde çılgınca koşmaya başladı. Zordu

karda koşmak. Rüstem bir el daha ateş etti. Asım yana devrildi. Bir şeyler haykırdı ama duyulmadı. Sonra Muhammedov... Karın içine oturuverdi.

“Demek ki yuvarlanmamışlar Rüstem Efendi! Oldukları yerde kalalmışlar.” Bu kaset de artık lüzumsuzdu. “Hem yanlış hatırlıyor hem de karar ânının mahremiyetine saygısızlık ediyor.” Son kaseti de kırdı Salih Bey. İçinden çıkan bantları makasla ufacık parçalara ayırdı. Masanın üzerinde kahverengi bir konfeti yığının gibi biriken kırıntılar, karar ânına gösterdikleri saygıyla susuyorlardı artık.

Sekizinci Bölüm

“İşte yine misafir! Herkes amma meraklı misafir ağırlamaya, lüzumsuz bir sürü iş yaratmaya. Gülay da... Salonun tamamı görünmüyor ama kalabalıklar galiba. Şu adam daha önce de gelmişti. Yan yana oturan şu iki kadın da.” Kadınların yanındaki herifi ilk kez görüyordu Salih Bey. “Horozun teki işte! Masada parlamaya çalıştığı buradan bile anlaşılıyor. Fıkra falan anlatıyor herhalde ki, kadınlar gülüşüp duruyor. Masayı, hatta odayı kaplamaya, her yana saçılmaya meraklı heriflerden biri daha.” Dürbünün camındaki lekeler yüzünden adamın mimikleri tam olarak anlaşılıyordu. “Silmeli şunu... Ama şimdi olmaz, sonra unutmamalı, temizlemeli.” Rakı balık vardı masada. Ne balığı olduğu anlaşılıyordu. “Belki çupradır... Herif yine bir şaka yaptı herhalde. Gülay da gülüyor bu kez. Edepsizce gülüyor! Magda neredeyse hiç gülmezdi. Katolik köylüler gülmez. Vabkentliler bile gülerlerdi oysa. O çöle, o dünyasızlığa rağmen gülerlerdi... Bu ise edepsizce kıkırdıyor.” Yine de somurttuğunda Magda’ya çok benziyordu. “Biraz oturmalı.” Oturamadı, kadının iffetine dair bir kuşkuyla ayakta durmaya devam etti. “Bak, hâlâ gülüyor. Pek eğlendi! Kocasının yanında bu nasıl serbestlik. Yakışksız. Otobüsten indiğimizde bir selamı zor verdi ama şimdi kahkahalar atıyor kaltak!”

Kapı açıldı. “Aliye mi geldi? Rahat vermez şu kadın! Eve girer, evden çıkar, bir türlü durmaz! Dursa ölüverir, dünyası sallanır!”

“Benim!”

Sanem’in sesi aydınlık salonda, karanlık mutfakta ve evin diğer odalarında bir uyarı gibi cınladı. Gergin bir “Benim!” çığılığı. “Korkuyor... Benimle evde yalnız olmaktan korkuyor. Bu iyi. Ne dersem yapacak artık. Kimin patron olduğunu anladı. Şantajın para etmediğini, moruk deyip geçmenin kolay olmadığını anladı. Gözleri ürkek ürkek sağı solu yokluyordur şimdi. Nerede olduğumu kestirmeye çalışıyordur. Daha fazla korkutmamalı.”

“Mutfaktayım kızım. Ama ışığı yakma!”

Arkadan gelen ışıkla kapıda Sanem’in silueti belirginleşti. “Giderek kilo alıyor bu! Yedi sekiz yıl sonra anası gibi olur.”

“Buradasın demek Salih Amca! Karanlıkta mı oturuyorsunuz! Röntgencilik mi yine?”

Salih Bey yüzünü buruşturdu, elindeki dürbünü boğazlar gibi sıktı. “Küstahlaşıyor! Korku dinginleştğinde, belirsizlik yittiğinde hemen küstahlaşıyor.”

“Terbiyesizleşme Sanem! Ne zaman getireceksin dershanenin adını ve diğer bilgileri? Beş gün oldu!”

“Getirdim. Paramı ne zaman vereceksin?”

Getirmiş! “Hem de beş günde! Becerikli kız... Böyle becerikli fattanlardan sakınılmalı. Kişi tedbiri elden bırakmamalı. Hem, doğru mu bakalım? Hemen sevinmemeli, sevinç göstermemeli. Hemen terbiyesizleşir bunlar. Parasını ne zaman verecekmişim!”

Sanem karanlık mutfığa girdi. Işığı yakmadan karşıya baktı, karşıdaki yemek sofrasına. Alaycı bir gülümseyiş geçti dudaklarından. Sırt çantasını masanın üzerine koydu. Salih Bey’in paketinden bir sigara yaktı. “Karanlıkta bunca şeyi rahatlıkla görebilmesi şaşılacak şey! Gençlik işte.” Kızın rahatlığı Salih Bey’i yine kızdırmaya başlamıştı ama kendini tutuyordu. “Şimdilik bu şımarıklığa katlanmak gerek.”

“Doğru mu getirdiğin bilgiler, göreceğiz bakalım!”

Somurttu Sanem. Cebinden katlanmış bir kâğıt çıkarıp Salih Bey’e uzattı.

“Görün bakalım... Haftaya alışverişe çıkmak istiyorum!”

Sigarasını söndürdü, Salih Bey’i karanlıkta bir başına bırakıp mutfaktan çıktı. Masanın üzerindeki kâğıt parçasına ürkekçe dokundu Salih Bey. Un ufak olabilirmiş gibi özenle tuttu kâğıdı, değerli bir mücevhere dokunur gibi her yanında gezindi parmakları. Açıp baktı ama karanlıkta bir şey göremedi. Hem aydınlık da olsa okuma gözlüğü olmaksızın zordu. Kalkıp ışığı yaktı, ardından mutfak için yeni aldığı okuma gözlüğünü alıp gözlerine yerleştirdi. Kareli bir bloknottan koparılmış kâğıdın üzerindeki harfler kendilerini okura teslim etti. “*Gülay bakırcı bilm uygulma dersane fizik kocası metin pazrtesi Çarş 10 12 2 4 salı perş 2 7 cum 10 7*” Bu kızın liseyi bitirmesi mucize olurdu. “Yazıya bak, imlaya bak, Türkçeye bak! Bir de yeni giysilere, ayakkabıya ihtiyacı varmış! Sen önce doğru dürüst iki satır yazmayı öğren! Büyük harf, küçük harf, nokta, virgöl, hiçbir şey yok!” Sinirlenmemeliydi, onu ilgilendirmezdi sonuçta. Bilgiler doğruysa mesele yoktu. “Nasıl öğrendi ki bunları

bu kız? Bana ne! Nasıl öğrendiyse öğrendi. Demek kıyafetleri o kadar çok istiyormuş!” Kâğıt parçasının dokusunda bir kez daha do-laştırdı parmaklarını. Böyle bir kâğıda güvenilmezdi. Üzerindeki imladan da okunaklılıktan da nasibini almamış yazıyla, güvenilirlikten gayet uzaktı.

Çekmecelerin birinden bir bloknotla kalem çıkarttı. Kâğıttakileri okunaklı harflerle temize çekti. “*Gülay Bakırcı. Bilim Uygulama Dershanesi’nde Fizik öğretmeni. Çalışma Saatleri: Pazartesi ve Çarşamba 10.00-12.00 ve 14.00-16.00 arası. Salı ve Perşembe 14.00-19. Cuma 10.00-19.00. Kocası Metin Bakırcı.*” İşte, olmuştu. “Ama esas nüshayı da kaybetmemek lazım.” İki kâğıdı toplu iğneyle birbirine iliştip katladı ve cebine yerleştirdi. “Söylemişim! Otobüsten iner inmez ortadan kaybolmanın çare olamayacağını söylemişim!” Sanem’in masanın üzerinde bıraktığı yeni çantaya baktı. Hırpani olmadığı muhakkaktı. “Eh, çuvalla para gitti... Zannettiğimden fazlası.” Dokundu: Dayanıklı ve gergindi. Diri ve şık. Fermuarları ışıltıyor, üzerindeki desen dosdoğru canlılığı işaret ediyordu. “İçi nasıl ki bunun?” Koridoru dinledi. Ses yoktu. Fermuarı aralayıp içine göz gezdirdi. Yine defterler, kitaplar... “Astarı da alaymış.” Pürüzlü ama yumuşaktı. Ağzının tadını biliyordu bu Sanem.

“Ne yapıyorsunuz! Çantamı mı karıştırıyorsunuz?”

“O kadar para verdiğim çanta nasıl bir şey, ona bakıyorum.”

Hışımınla çantasını kaptı Sanem, fermuarını kapatıp koluna astı. Raftan aldığı bardağı suyla doldurdu. Elinde bardakla kapıda bir an durdu. “Ben odadayım” dedi, “Haftaya alışverişe çıkmak istiyorum. Unutmayın!”

Salih Bey cevap vermedi. “Unutmam.” Çanta gidince mutfak eski sönüklüğüne dönüvermişti. “Karşıda yemek sürüyordur.” Yine de kalkmak, yeniden pencere önünde dikilmek istemedi. Cebindeki kâğıda dokundu. “Burada işte. Cebimde. Artık ne zaman istersem ulaşabilirim. Öğretmen Hanım!” Sırıttı. Magda gibi avuçlarının arasından kayıp gidemezsin. Bu kez olmaz... Bir daha uzaklaşmam. Uzaklaşmam.”

Uzaklaşıliyordu. Piyade adımıyla iki gündür yürünüyordu. Tren-den indikten sonra, iki gün. Bahar Güney’e daha hızlı iniyordu. Be-

lirsiz ve kuşkulu bir bahar. Trenle sevkıyata layık görölmek bile bir yüce gönüllölüktü aslında. Kimsenin kimseye vereceğı bir vagonu, bir aracı, hatta bir damla benzini yokken hem de. Viyana'dan gide- rek uzaklaşıyordu. Bozkır Viyana'yı hızla kuşatıyordu. Cehennem ovaları, derin vadileri, dağların kayıp geçitlerini giderek ardında bırakıyordu. Askerler gayretle yürüyorlardı. Ruslardan ne kadar uzağı gidilebilirse o kadar iyiydi. Birliğı cepheden uzaklaşması- na, İtalya'ya gitmesine izin verilmesi bile Reich'in kadir bilirliğınin bir göstergesiydi.

Hava sıcaktı buralarda. Kışlık teçhizat artık yakmaya başlamış- tı askerleri. Yürüyüş kolundan kesif bir ter kokusu yükseliyordu. Bir haftadır yıkanmamışlardı. Salih en son Magda'nın dairesinde yıkanmıştı. Serin banyoda saçlarına inen sıcak suyun güzelliğini düşününce özlem- den ayakları birbirine dolaşıyordu. Zor günlerin ardından, Magda'yla son gece.

Gulam'in ihanetinden sonra bütün alay, bütün Ostministeri- um personeli geceler ve günler boyunca sorgulandı. Magda bile. Kâğıtları durmaksızın doldurup kopyaladılar, kopyaları dosyala- dılar. Sorgulayıcılar sakindi. İşlerinin hakkını veriyorlar, kuralları boşlamıyorlardı. Bikkındılar ama sorular sormaktan, boşlukları doldurmaktan, ifadeleri karşılaştırmaktan yılmıyorlardı. Daktiloya her dokunduklarında, odada cınlayan her "çat" sesinde Ruslar bir adım daha yaklaşıyordu ama kayıtlar düzgün olmalıydı. Son an bile olsa, her şey kuralına uygun halledilmeliydi. Bunlar böyle in- sanlardı. Salih kimsenin rapor okuyacak halde olmadığını düşünü- yordu. Kızılar hızla Berlin'e yaklaşıırken, eski yurtların yolları göç- men konvoylarıyla tıkanmışken, Viyana kuşatması başlamışken, Amerikalılar İtalya'da hızla Kuzey'e çıkıyorken ve Ren aşılmışken, kim, niye rapor okusundu? Ama yanılıyordu, birileri okuyordu işte. Hâlâ düzenli olarak madalya dağıtılıyor, kahramanlık göste- renlere kaçıncı sınıf madalyanın uygun görüleceğı tartışılıp karara bağlanıyordu. Yiyecek karnesi ihlali girişimleri hâlâ titizlikle ceza- landırılıyordu. Hal böyle olunca, SS de Noel Ayaklanması'na dair düzgün bir rapor hazırlamak zorundaydı tabii. Savaşın en son saa- tinden geriye düzenli bir arşiv kalacağı muhakkaktı. Ayaklanmaya katılıp Myjava ormanlarının derinliklerine kaçanların bazıları geri dönmüş, bazıları cezalandırılmış, bir kısmı da partizanlarla birlik- te yoklara karışmıştı. Artık Magda bile endişeli görünüyordu. So-

ruşturmadan değil, savaşın sonundan... Kimse zafere inanmıyordu artık. Yine de savaşıyor ve tutanaklar kusursuzca hazırlanıyordu.

Görev sevk emri, Kuzey İtalya'da ismi hatırlanmaya değmeyen bir yeri işaret ediyordu. Oradaki tümene katılmak kolay olmayacaktı. Magda'yla geçirdiği son gün, Viyana bir hayli sıcaktı. Her gün biraz daha kuşatılan başkente, bakanlığa dönmek zorundaydı Magda. Son sevişme. Felaketin kapıda uğuldayışı. Sirenler. Uzaktaki top seslerinin tok tınısı ve ufukları saran felaketin yırtınırcasına haykırışı. Bu kez gerçekten de yarın yoktu ve gelecek uzaklaşıyordu...

Şimdi, o olmayan geleceğin içinde iki gündür yürüyen alay, köhne bir kasabanın küçük bir havuzla bezenmiş meydanına ulaşmış, kenardaki gölgeliklere yayılmıştı. Kasaba ölüydü, ortalıkta bir Allah'ın kulu yoktu. Bir süre sonra kasabada görevli çavuş göründü, dehşet içinde alayı süzdü, nereye gideceklerini sordu. "O tümenin nerede olduğunu bilmiyorum, komutanlık bilir... Yarın varırsınız. Burada hiçbir şey yok. Yiyecek de yok." Bir an önce gitsinler ve kendisini bir manga askeriyle baş başa bıraksınlar istiyordu çavuş, burada unutulmak istiyordu. Kertenkeleler gibi güneşte yayılıp kurumak istiyordu. Askerlerin bazıları gölgelik ve serinlik vadeden mütevazı kilisede dinlenmeyi tercih etmişti. İçeriye girip pek yüksek olmayan kararmış mihraba, yanan mumlara, loşlukta yitmiş azizlere baktığında yine Magda'yı düşündü Salih. Tam ona göreymi burası, köhne ve kanaatkâr. Nerede izbe bir kilise, unutulmuş bir şapel bulsa mutlaka içeriye girip bakar, bir mum yakar, biraz da otururdu Magda. Büyük kiliseleri ya da şapelleri değil, memleketindeki, Tuna boyu köylerindeki gibi küçük yapıları seviyordu. Mihraptaki Meryem'e, kucağında can veren çarımıhtan henüz indirilmiş oğluna baktı Salih. Özensiz ve kabaydı ama içtenlik kötü işçiliği yumuşatıyordu. Meryem de neredeyse Magda gibi kara kuruydu. Herkesin Meryem'i kendine benziyordu. Magda kilisede otururken dudaklarını kıpırdatmaz, gözlerini yummaz, dua ettiğine dair bir belirti göstermezdi. Boynundan çıkartmadığı küçük gümüş haçına bile dokunmazdı. Nitekim dua etmez, sadece sessizlik içinde mihraba bakardı. Belki de sadece sessizliğin kendisi kutladı. Ne gördüğünü anlamak imkânsızdı. Gözlerini dikip mihraba bakanlara ne gördükleri sorulmazdı.

• • •

“Yarın mezarlığa gidilecekmiş!”

Altan hatırlatınca iyice tadı kaçmıştı Salih Bey’in. Hava böyle yumuşamışken mezarlıkta ne işi vardı? “Tamamıyla lüzumsuz. Mezarlığa falan gitmek istemiyorum ben! Demek yine yıldönümü...” Her yıl ansızın geliveren yıldönümü. Kaç yıl olmuştu? “Galiba dokuz. Ne çabuk geçmiş... Mezara su dökülecek, dua okunacak. Dokuz yıl olmuş işte, uzatmanın ne manası var? Altan’ın bitip tükenmez işgüzarlığı... Vahide!” İsmi bir kez daha tekrarladı: “Vahide!” Gözünün önüne hiçbir görüntü gelmedi. “Tuhaf. O kadar da çok olmamış halbuki.” Cumartesi topluca mezarlığa gitmek mecburiyeti dudaklarına yapışıp kaldı. “Vahide.” Gece gündüz demeden temizlik yapan, çarşafı değiştirilen, koltukların altını silen, ütü yapan, yemek hazırlayan bir siluetten fazlası gelmedi gözlerinin önüne. Bir de tabii çamaşır suyu kokusu vardı. Çamaşır suyundan kaçılmazdı... “Ailecek arabaya doluşulacak, bir saat yol gidilecek. Altan elinde bidonla mezarın olduğu yere tırmanacak. Otları temizleyip mezarı sulayacak. Ardından bir Fatiha okunacak. Sonra sessizlik.” Bir ölüyle daha başka ne yapılabilir ki? Ölüyü bu şekilde rahatsız etmek kabalık değil miydi? “Ama Altan’a laf anlatılmaz, illa gidilecek. Yarın sabahın köründe kapıya dayanır. Çocuklar evden uzaklaştıkça mezarlık ziyaretlerine meraklı oldu bu. Yaşlandıkça daha meraklı oldu. Anası da öyleydi. Herhalde ondan geçti bu huy-lar. Aynı evham, aynı huzursuzluk... Anası da kendi ana babasının mezarını ziyaret edip dururdu.” Vahide Hanım, evde temizlik yapmadığı zamanlarda mutlaka mezarlıkta olurdu. “Ya ütü masasına abanıp maviş gözleriyle kırışıklıkları düzeltir ya da mezardaki otları yolardı.” Gitmeyecekti Salih Bey, kararlıydı. “Önemli olan bir karara içinin derinliklerinde varmaktır. Bahane sonradan uydurulabilir. Hastayım derim. Sedyeyle götüreceğim, doktor raporu isteyecek değiller ya!” Rahatladı. Akşamdan sızlanmaya başlarsa daha inandırıcı olurdu. Ama Altan inanmazdı. “İnanmazsa inanmasın! Gitmeyeceğim! Surat asacak, mırıldanacak, ayıplayacak... Umurumda değil!” Vahide Hanım’la ilgili bir şey duymak istemiyordu, onca yıl yeterdi. “Sanki hastahanelere koşturan Altan’dı! Fazlasıyla gecikmiş, lüzumsuz vefalılıklar. Hastayım, derim. Bu kadar, hastayım.”

Bir sinek. Isınan havanın habercisi. “Yakında sıcakla birlikte çoğalır bunlar.” Elindeki gazeteyi katlayıp vurdu. “İsabetsiz!” Sinek dönerek mutfağın tavanına yükseldi ve gözden kayboldu. Bu

ilk sinekler biraz sersem olurlar, kişinin burnunun dibinde gezinip dururlardı. Nitekim sinek bir kez daha belirdi, küçük daireler çizerek Salih Bey'in etrafında gezinmeye başladı. Bir hamle daha, yine başarısız. Sıkıldı, gazeteyi masanın üzerine bıraktı. "Böyle şeylerde hırs sonucu başarısız kılar. Hamle ani ve hırstan yoksun olmalıdır. Kişi sinirlenmemeli, neredeyse duygudan yoksun hamle etmelidir... Dershaneye pazartesi gidilmeli, Gülay'la karşılaşılmalı artık." Geçen hafta gerçekleştirdiği başarılı keşif gezisini düşündü. Dershanenin tam karşısındaki öğrenci kafesine oturmuş, binanın kapısına dikkat kesilmişti. Onca gürültüye katlanıp beklemek yarım saat sonra meyvesini vermişti: Yorgun adımlarla dershanenin kapısında beliren Gülay, ders saatine on beş dakika kala, alışkın hareketlerle içeri girmişti. Göreve sadakat ve zamanında görev başında bulunuş takdire değerdi. İnsan böyle bir öğretmene güvenebilirdi. Beklenen karşılaşma gerçekleşmeliydi artık. Hem bahar da gelmişti. "Sanem'in verdiği bilgiler doğruymuş demek. Hayret! Bu paspallıkla bu beceriklilik, hayret! Akşam gelecek mi acaba? Giyim kuşamı tamamlamış olmalı artık. Onca para..." Üç beş çulun, bir iki pabucun onca para tutması ne büyük savrukluktu. "Ne yani? Bir de kızla alışverişe çıkacak değildim ya!" Yine de Sanem bütün faturaları getirmiş, hatta bir liste bile hazırlamıştı. "Saygıdeğer bir tutum." Hem değmişti onca paraya, bilgiler doğruysa bedeli ödenmeliydi. "Altan yarın sabahın köründe kapıya dayanacak ama avucunu yalayacak! Ölülerini fazlaca kurcalamamalı. Rüstem mesela, öldü. Her yıl ölüm gününde mezarı ziyaret etmek uygun olur mu? Hayır! Bütün bunlar uygunsuz ve dayanaksız." Vahide Hanım kendisini izliyor gibi geldi bir an. İrkildi. "İrkilecek bir şey yok. Geride kalan dünyalar yansa dönüp gelemez, bu kadar. Vabkent geri dönebilir mi bir daha? Anamgiller dönebilir mi? Hayır!" Anasını hatırlamaya çalıştı ama pek bir şey çıkmadı yine. Anonim bir ana figürü belki, o kadar. Bütün analar birbirine benzerdi. Bütün askerler gibi.

"Sinek!" Gözlerinin önünden geçip gitti. Yavaşça gazeteyi katlayıp beklemeye başladı Salih Bey. "Dönecektir, mutlaka dönecektir. Yeterince beklerseniz düşman mutlaka avucunuzun içine düşer. Önemli olan sabırsızlık göstermemek." Sinek bir daha vızıldadı. "Yakınlarda bir yerlerde olduğu muhakkak." Sanem'in hazırladığı giysi-fiya listesi karşılığında kendisine uzatılan zarfı teklifsizce alışını hatırladı; zarfı kavrayışını, rahatlıkla çantasına sokuşturu-

verişini. Gözleri ışıldamıştı kızın. Zafer gibi bir şey. “Olsun, iyi alış-verişti... Hem ben teklif ettim, şikâyet edilecek bir şey yok.” Parayın ne yapıyordu ki zaten? Evdeydi işte, hep evdeydi. Ölünce  ğlana, kızlara ve haliyle torunlara kalacaktı her şeyi. “Tabii Sema’ya da... O cadiya kalacağına Sanem’in kılık kıyafetine harcanması daha hayırlı. Bu kafayla okuyamaz zaten bu kız. Belki kendisine düzgün bir koca bulur da... Gerçi bu da hayal.” Sanem’in cüzdanında gördüğü vesikalığı hatırladı. “O budala  ğlan neyin nesi acaba? Bunun için Sanem’le casusluk pazarlığı yapılamaz muhakkak. Gerçi kışlık bir dizi giysi için buna da razı olabilir! Ne yapayım? O başlattı! şantağa bir kez bulaştınız mı, kestirmeyeceğiniz yerlere sürükle-nirsiniz.” Her karar kestirilemez olaylara ve sonuçlara gebeydi. Kişi sıızlanmamalı, sonuçları ciddiyle sırtlanmalıydı. “Alimov gibi, Rüstem gibi, hepimiz gibi.” Her türden kararın sonucunun acıklı oluşu kaçınılmazdı. Eylemlerimiz önünde sonunda hayal kırıklı-đıyla sonuçlanıyordu işte. “ stelik biliyoruz... İnsan en başından sonunu görüyor, umutsuzluğu görüyor ama diretiyor. Felaketi biliyoruz ama hep görmezden geliyoruz. En aşık r anda bile.”

“İtalya Ordusu 2 Mayıs itibarıyla kayıtsız şartsız teslim olmuştur!” Bun-dan daha aşık rı olabilir miydi! Tümen Komutanı’nın subay oda-sında okuduğu kısacık metnin hitamında bile felaketi görmeme arzusuna sığınılabiliyordu. Sessizlik katranla yüklü bir bulut gibi   km ştı. Beklenen son gelip çatmıştı, fakat idrak edilmesi zaman alacaktı.  nce komutan, ardından tümenin tüm komuta heyeti bi-rer sigara yaktı. Kimse konuşmaya cesaret edemiyor, kimse birbiri-ne bakmıyordu. Bitmişti işte. Savaş da, Reich da, Türkistan’ın kur-tuluşu da... Bazıları sandalyelere oturdu, bazıları toplantı masasına dayandı, bazıları sırtını duvara yasladı. Salih neden sonra cüret edip subayların yüzlerine baktığında, görebildiği sadece tuhaf bir boşlukt ; gözlerde korkuyu bile barındırmayan, adlandırılmaz bir boşluk. Berlin düşmüş, Führer  lm ştı. Toplantı odasındaki on yedi subay hayret içindeydi. Führer’in ölümüne inanmaya kim-se cesaret edemiyordu. Wehrmacht subayları, Waffen SS subayla-rı, tank ılar, istihkam subayları, levazımcılar... Herkes durmadan sigara içiyor, fazlasıyla yıpranmış tümenin kalıntılarını bir arada

tutmaya çalışan subaylardan tepki vermeye cesaret edebilen çıkmıyordu. Salih de inanamıyordu tabii Führer'in ölümüne. Reich'in göklerinde ansızın tanımlanamaz bir boşluk açılıvermiş gibiydi. Gerçi artık Reich'in gökleri diye bir şey mevcut değildi. Bildik dünyaya mevcut değildi ve yenisi, bütün bilinmezliğiyle adım adım yaklaşıyordu.

Sessizliği bozmaya ilk cesaret eden bir yüzbaşı oldu; gidip radyoyu açtı. Ordu Radyosu'ndan duyulan tek şey, uğursuz bir cızırtıydı. Odanın dışındaki dünya yitip gitmişti sanki. Subaylardan biri hıçkırmaya başladı. Hıçkırıklar bir süre sonra durdurulamaz bir feryada dönüştü. Sonunda biri subayı itekleyerek dışarı çıkarttı. Salih başkenti düşündü, Magda'yı, Magda'yla arada bir oturdukları kafeyi, Magda'nın evini. O ev de düşmüştü, belki de çoktan bombardımanlardan birinde yerle bir olmuştu; Berlin gibi, Viyana gibi. Magda, Hölderlin'leriyle birlikte moloza, toza ve küle dönüşmüştü belki de... Onu bir daha görebilecek miydi? Tahminler ancak bilinen dünya içinde mümkündü. Oysa bilinen dünya artık yoktu, Führer'le birlikte buharlaşıvermişti. Önce Vabkent, şimdi de Reich... Salih nereye adım attıysa buharlaşıveriyordu. Artık ayak basılabilecek bir adımlık bir toprak parçası bile mevcut değildi.

Türkistan Lejyonu'nun diğer subaylarına baktı Salih. Şaşkın görünüyordlardı; herkesin bildiği son sonunda gelip çatığında nendense böyle şaşırılırdı: "Reich'a güvendik ama o yenildi! Utanmazca yenildi." Peki ya Führer? Salih için anlamı neydi Führer'in? Evet, artık yoktu ama yokluk, bir şeyin anlamını düşünmenin tam zamanıydı. Bilemiyordu Salih, net bir fikri yoktu; duvarlardan, afişlerden, fotoğraflardan, gazetelerden, filmlerden fırlayan bu yüzdeki aceleci kararlılık, bütün ülkeyi peşine katmıştı işte... Alimov da sigara içiyordu. Ona göre Führer, zindeliğin isyanı demektir. Uyuşukluğa karşı kararlılığın vücut bulmuş hali olan bu adam, şimdi molozların altındaki bir kül yığınınından ibaretti.

Henüz kimse kendisine ne olacağını soramıyordu. Erkendi daha, önce gerçeğin kavranması gerekiyordu ki, bu, bazen on yıllar alabiliyordu. Subaylardan biri arazideki devriyelerin geri çağırılmasını sağlamak için gerekli komutları vermek amacıyla dışarı çıktı. Askerler henüz Reich'in akıbetinden habersizdiler; bu odadaki soğukkanlılığı göstermeleri beklenemezdi onlardan. Son, düzensiz ve yakışsız olmamalıydı.

Magda Berlin’de miydi acaba? Kızıkların elinde miydi? Bir yolu-
nu bulmuştur o, diye kendini avutmaya çalıştı Salih. Belki de Zü-
rih’teydi Magda, bir kafede sigarasını içerek gölün parlak yüzeyine
vurmuş bulutları seyrediyordu. Zürih’e hiç gitmemiştii Salih, ama
asude ve sakin olduğundan ve gölün yüzeyindeki bulutlardan ha-
berdardı. İçinde o an için uygunsuz olabilecek bir hasret kıpırdan-
dı. Magda’nın teni gözlerinin önünden yumuşak eğimli bir siluet
gibi geçti. Tenin gölgede kıvrılışı, gözeneklerini açışı ve terleyişi;
terin bilinçsizce salgılanışındaki teklifsizlik...

“Pat!” Kıvrılmış gazeteyi yavaşça kaldırdı Salih Bey: Sinek sırtüstü
yatıyordu. Bacakları bir süre daha oynadı ve nihayetinde onlar da
hareketsizleşti. “İşte... Hamle, düşünceden yoksun ve kararlı olma-
lıdır. Herkes uçuşup durmanın, kıpırdanmanın, vızıldamanın so-
nuçlarına sızlanmadan katlanmalıdır!”

• • •

Altan öfkeyle kapıyı çarpıp çıktığından beri rahattı Salih Bey. Oğ-
lunun giderken söylediklerini de işitmemiştii zaten, işitmeye gerek
görmemiştii. “Vefasızlık diye düşünüyordur, vefasızlık ve nobran-
lık... Aman, ne derse desin! Üzerimdeki kırıklığa da inanmadı
ama bu yaşta biri hastayım diyorsa inanacaksın Altan Efendi!
Neyse, gitmişlerdir çoktan. Hatta varmışlardır bile. Altan mezarı
suluyordur.”

Aliye Hanım yine mutfaktaydı. O da pek inanmışa benzemi-
yordu Salih Bey’in kırıklığına. “Ayıplıyordur... İnsan bir mezarlık
ziyaretini çok görür mü diyordur. Yüzündeki ifadeden, konuşma-
masından belli. Bütün gün burada yatamam, er geç kalkacağım.”
Ayaklarını yorganın dışına çıkarıp yere değdirdi, terliklerini buldu.
Sırtına hırkasını geçirirken, hava epey güzel görünüyor, diye düşü-
nüyordu. Pencerenin önüne gelip dışarıya baktı, kendisini ilgilen-
dirmeyen apartmanlara, umurunda olmayan dairelere. “Gülay’ın şu
binaya taşınmaması ne yazık... O zaman her şey daha rahat olurdu.
Sadece mutfaktan görülebilmesi ne şanssızlık!” Odasından görül-
düğü kadarıyla, dışarıda yumuşaklık ve ısıltı hüküm sürüyordu.

“Tam da mezarlığa, Vahide’ye gidilecek gün! Bahar sonunda ulaştı işte. Bir bahar daha...” Baharı gören o yıl ölmeyeceğini düşünürdü. Rüstem görememişti mesela, ağaçların tomurcuklanışını da, güvercinlerin guruldayışını da. Ağıdı mırıldandı. “*Kann dir die Hand nicht geben, Bleib du im ew’gen Leben, Mein guter Kamerad.*”** Rüstem’in mezarına gitse miydi? Hayır, iki de bir gidilmezdi, ziyaretin bir ağırlığı olmalıydı.

“A, kalkmışsınız! Kırıklık yok muydu? Neyse... Öğle yemeği hazır. Altan Bey’lere gidiyorum ben. Kabir ziyaretinden sonra akşam yemek yenecekmiş. Altan Bey gelip sizi alacak. Sema Hanım’ın anası, babası, torunlar da gelecekmiş... Çorba yaptım, tepsikle getireyim mi?”

“Hayır, gerekmez. Mutfakta yerim ben.”

“Dinlenmeniz gerekmez mi?”

“Gerekmez! Çık sen.”

“Peki... Ha, Sanem uğrayacak akşamüzeri. Haberinizi olsun.”

“Peki.”

Aliye toparlanıp çıktı hemen. Akşama bir de yemek vardı demek. Haber bile vermeden, paldır küldür yemeğe götürceklerdi onu demek. Bir kukla gibi. “Hastalık mazeretinde devamda fayda var. Sema yetmiyormuş gibi bir de anası... Bugün dershaneye gidilemez, fazla olur. Hazır değilim hem.” Kişi hastayım dediğinde hakikaten üzerine bir ağırlık çöküyor, beden yalana uyum sağlamaya çabalıyordu. “Altan mezarı sulamayı bitirmiş, şimdi üzerindeki otları yoluyordur. Mezar taşını da yoklar. Çatlak var mı, zemin kaymış mı, yazıların boyası iyi durumda mı... Mermeri ve mezarı çevreleyen taşı sildikten sonra, mezarın üzerine dikilen zeytin ağacını budar. Taşları ve mezarı tekrar sulayıp duaya başlar. Titizlik var ama kararlılık yok bu oğlanda. Kararlılık bunca titizliği kaldırmaz.” Yataktan kalkıp koltuğa geçti. Üzerinde hakikaten bir ağırlık vardı. “Hastayım galiba?” Mutfağa gitme niyeti akim kaldı. İçi geçiverdi.

Gözlerini açtığı anda sabah olduğunu düşündü, sabahın epeyce erken saatleri. Bütün bir gün ve gece uyumuş gibiydi. “Altanlardaki yemekten kurtuldum... Gelip bakmıştır Altan, beni uyandıramayıp gitmiştir. Ama bu kadar erken uyanmak da iyi değil.” Duvardaki

* “Sana elimi uzatamıyorum, / Huzur içinde yat, / Benim iyi yoldaşım!”

saate baktı: Henüz beş. “Demek hakikaten hastaymışım. Bunca deliksiz uyuyabildiğime göre... Sabahın bu kör saatinde hareket var sokakta. Tuhaf... Çok acıktım. Aliye’yi uyandırayım da, kalksın bir şeyler hazırlasın.”

Kapıda bir tıkırtı vardı. Hırsız mıydı yoksa? Sabahın bu saatlerini beklerdi bunlar, uykunun en derin yerini kollarlardı. Bastonuna sarıldı, parmakları kıpkırmızı kesildi. Kapı açılmıştı işte. “Girdi herif!” Doğrulmaya çalıştı ama kalkamadı. Saatlerce aynı yere sabitlenmiş bacaklar çağrıya uymakta isteksizdiler. Bir daha denedi ama olmadı. Bağırarak istedi. “Aliye!” Çıkmadı sesi. Cılız, sahibinin bile duymakta güçlük çekeceği bir mırıltı belki. “Karı horul horul uyuyor, hırsız pişkince kilidi çevirip giriyor. Ne zamanlara kaldım!

“Ben geldiiim!”

Ayak sesleri yaklaştı, kapının ağzında Sanem belirdi.

“Merhaba Salih Amca!”

“Bu saatte nereden geliyorsun! Sabahın bu kör saatinde sokaklarda ne yapıyorsun?”

“Ne sabahı Salih Amca? Saat beş... Akşamüzeri.”

Anlamaya çalıştı. Zamanı kavramaya, döngüyü sindirmeye çalıştı. “Saat beş!”

“Bu saatte nereden geliyorsun dedim sana!”

“Saat beş diyorum Salih Amca! Beş! Akşamüzeri beş!”

Bakıştılar. Zamanın buharlaşıp uçmayışı, uykuyla birlikte çölülüp gitmeyişi büyük bir talihsizlikti. “Demek gün geçmemiş. Demek ancak birkaç saat... Demek Altanlardaki yemekten kurtulabilmiş değilim!”

“Acıktım” diyebilirdi ancak, “Çok acıktım”.

“Tamam, ben bir şeyler hazırlayayım size.”

Sanem kayboldu. Salih Bey bir kez daha kalkmaya çalıştı. Bu kez bacaklar sözünü dinledi. Ayakta olabilmenin gururunu bir kez daha tattıktan sonra, ağır adımlarla tuvalete gitti, ardından mutfığa seğirtti.

“Annemin bıraktığı öğle yemeği olduğu gibi duruyor. Sabahtan beri bir şey yemediniz mi?”

“Evet, uyumuşum demek.”

Sandalyeye oturup Sanem’i izlemeye başladı. Kız kaplardaki yemekleri yeniden ateşe oturttu. Ocakların altını kısıtı. Aliye’nin keşip bıraktığı ekmeklere dokundu. “Kurumuş bunlar” diye söylendi,

üç dilimi kaldırıp çöpe atıverdi. Salih Bey kıpkırmızı kesilmesine rağmen ağzını açamadı. Diklenemeyecek kadar yorgundu, israfa müdahale edemedi. Bakışları çöp kovasına takıldı, kuru ekmeklerin akıbetine. “Bu kadar kolay demek? Üç dilim ekmeği öylece çöpe atabilmek... Düşünmeksizin.” Sanem tezgâhta bir şeylerle meşguldü. Kızın dik sırtına, omuzlarına, boynuna baktı. “Benim paramla alınmış yeni giysiler... Yakışmış, hırpanilikten kurtulmuş ama... Bluz biraz açık gibi.” Sanem elindeki çorba dolu kâseyi masaya koyarken yanılmadığını anladı, sutyenin dahi erişilebilir olduğunu. Kızardı. Çorbanın dumanıyla gözleri yaşarır gibi oldu. “Bu apaçık şeyle sokaklarda dolaşıyor! Onca para böyle yakışıksız şeylere gitti demek!”

“Bu bluz çok açık değil mi Sanem? Böyle mi dolaşıyorsun?”

Sanem gülümsedi.

“Fark ettiniz demek! Herkes böyle dolaşıyor. Baharlık bu.”

“Geçen hafta aldıkların hep böyle şeyler mi?”

“Üç bluz aldım. Biri daha abiye ama evet, böyle şeyler.”

“Bunlarla dolaşmanı istemiyorum!”

Sanem’in yüzünde önce bir hayret ifadesi gezindi, sonra yine gülümsedi.

“Niye ki?”

“Çünkü çok açık! Ta şeye kadar görünüyor...”

Yine kızardı Salih Bey, yüzünü kâseye iyice yaklaştırdı. Böyle anlarda sessizliğin ayrı bir yoğunluğu vardı. Çorbayı kaşıklamaya koyuldu. Boğazından midesine inen besleyici ısı, midenin telaşını dindirmeye başladı. Dördüncü kaşıktan sonra artık çok daha iyi hissediyordu. Kâsenin dibi görüldüğünde ise neredeyse düşünebilir durumdaydı. Önüne konulan bezelyeye girişti sonra. “Bezelye! Erken değil mi? Neredeyse turfanda. Çıktıysa bile çok pahalıdır daha bu. Müsriflik! Müsriflik bunların kanında var. Aliye sebzeyi meyveyi fiyatına bile bakmadan alıp getiriyor. Nasılsa kendi cebinden çıkmıyor!” Emekli maaşıyla bu dipsiz müsrifliği doyurmaya çalışıyordu işte. Sanem’in üzerindeki uygunsuz bluzlar, ayakkabılar, çöpe atılan ekmekler, turfanda bezelye... Hepsisi onun cebinden çıkıyordu. Bezelyeyi de başını kaldırmadan bitirdiğinde, artık iyiyim, diye düşünüyordu.

“Doymadıysanız pilavı da ısıtayım?”

“Yok. Doydum, gerekmez.”

Tabağı itip etrafına bakındı. Sanem tabakları çatalları toplayıp bulaşık makinesine tıkmış, masayı siliyordu.

“Sigara içeceğim Salih Amca. Pencereyi açıyorum. Üşümezsiniz, değil mi?”

“Ben de içeceğim.”

Kız yüzünü buruşturdu. Mutfakta bu morukla karşılıklı sigara içmenin imrenilecek bir yanı yoktu ne de olsa.

“Eee?”

Anlamamıştı Salih Bey. Ne diyordu bu kız yine?

“Ne oldu Gülay işi?”

Bunun arsızlığı, senli benliliği tahammül edilemez bir noktaya gelmişti artık. Ne diyeceğini bilemedi. Sanem’e baktı: Artık iyice bal rengine dönüşmüş ışıktaki bluzu, kot pantolonu, renkli boncuklarla bezenmiş bilekliği, boynunda uçuşan saç telleriyle sigarasının dumanını mutfığa üflerken, bir hafta öncekinden çok farklı görünüyordu kız. “Bahar geldi... Bu bahar da tartışılmaz biçimde gelip ulaştı. Rüstem göremedi. Vahide’nin göremeyeceği zaten belliydi. Ya Magda?” Bilinmezdi ki. Baharın kime ne zaman ulaşacağı, zamanın yetip yetmeyeceği bilinmezdi. Sanem’in sorusu bir uyarı olarak görülmeli, bir an önce harekete geçilmeliydi belki de. Evet, bu uçarı kılıklara verilen, bahara yatırılan avuçla para heba edilmeliydi. Zaman yoktu.

“Zaman yok!” Fısıldıyordu Rüstem: “Zamanımız yok. Burada böylece partizanların bizi öldürmesini mi bekleyeceğiz?” Haklıydı. Tümenin SS’leri, yüksek rütbeliler, Waffen komutanları, hatta karılarını, çocuklarını özleyen sıradan askerler bir bir yok oluyorlardı. Dillere destan disiplin, İtalyan sıcağında eriyip giderken, ortadan kaybolup bilinmezliğe karışmak isteyenler karargâhı birer ikişer terk ediyordu. Kaçmayanlar ise Amerikalıların gelip kendilerini teslim almalarını bekliyorlardı. Bu, zorunlu bir aşağılanma olsa da eve dönüşün ilk adımıydı. Amerikalılardan önce partizanların geliş felaket olurdu, kimseden üzerlerindeki Waffen-SS üniformasına merhamet göstermesi beklenemezdi. Keplerdeki kuru kafalar, Pomeranyalılarla Harezmîlileri nihayet eşit kılıyordu.

Beklemediler elbette; onlar da beklemedi: Salih, Rüstem, Ali-

mov ve Süleymanov, iki gündür Kuzey yolundaki tepeleri tırmanıyordu. Baharda tabiat coşkuyla cıvıldıyor, çiçek açmış ağaçların tomurcukları çatlıyordu. Ağaçlar, daha önce aynı yolu izleyenlerin işaretleriyle doluydu. Dallara asılı kara üniformalar, kepler, miğferler... Mesela şu, bir Sturmbannführer üniformasıydı; sahibi tarafından fırlatılıp atılmamış, neredeyse sapkın bir düzenlilikle düğmeleri ilikli şekilde pantolonuyla birlikte ağaç dalında bırakılmıştı. Ama herkesten aynı titizliği beklemek beyhudeydi. Üniformaların bazıları yere fırlatılıp toza toprağa bulanmış, bazıları aceleyle gömülmek istenmişti. Birkaçı da takılıp kaldıkları çalılıkta rüzgârla ve üzerlerindeli ikinci sınıf demir haçla birlikte çırpınıp duruyordu. Bin yıllık Reich, on beş yıl bile dayanamadan kara bir çaput gibi terk ediliyordu. Utanç verici, diye düşünüyordu Salih; amblemleri, madalyaları, kamaları, pantolonları fırlatıp atmakla kurtulunabilir mi? Yeni bir dünya kurmaktan kolayca vazgeçilebilir miydi? Fakat onlar da üzerilerine ikinci bir deri gibi yapışan bu Waffen üniformalarından kurtulmak zorundaydılar. Gerçi Süleymanov, Wehrmacht üniformasına bile, hiç değilse normal bir asker gibi görünebilmeye bile razıydı; yeter ki, kurukafa olmasın, yeter ki yakadaki S'ler, omuzlarındaki işaretler parıldamasın... Dinlenirken bir ara kasaturayla yakalarını sökmüş, kepteki kurukafayı kesip çıkarmıştı ama faydasızdı bunlar; bu üniformaların nereye ait olduğu saklanamazdı. Tek başına pantolon bile onları ele verebilirdi. Eski dünya yeniden kazanıyor, Vabkent'ten kaçılıyordu.

“Gülay'ı gördün mü?”

Sanem soruyu yinelemekten yılmıyordu.

“Görmedim henüz. Zaman olmadı.”

İhtiyarın nasıl olup da zamanı olmadığı üzerine kafa yormak istemiyordu kız. Sigarasını söndürdü.

“Ben çıkacağım. Akşam Altan Abi'lere gidecekmişsiniz zaten.”

“Nereye gidiyorsun? Akşam oluyor!”

“Arkadaşlarla bulucağız. Akşam da eve gideceğim. Hem sana ne!”

“Ders çalışmaya zamanın oluyor mu Sanem!”

“Vakit oldukça işte!”

Salih Bey kendisini tuttu. “Sinirlenmeyeceğim... Benimle alay

ediyor küçük orospu! Ama görür... Hepsi görecek. Ölmedim daha! Bu baharı da gördüm. Ölmeyeceğim!”

“Paraya ihtiyacım var.”

“Ne?”

“Annemden isteyecektim ama unuttum. Harçlığa ihtiyacım var.”

“Sana niye para vereyim ki?”

“Elbiseleri, çantayı niye aldın bana?”

İşte, yine kızardı. Alev boğazında, yüzünde geziniyor, dudaklarını pişiriyordu. Gözleri bile kırmızıya kesti. Dolgun, etli ve çürük bir kırmızıya.

“Şantaj mı yine?”

“Hayır, sadece harçlığa ihtiyacım var, o kadar.”

“Benim tonla param mı var? Emekli maaşını ne sanıyorsun sen? Utanmaz!”

“Bu kadar kızacak bir şey yok ki...”

Bakıştılar. Yine suskunluk. Tuvalet gitmek istedi Salih Bey. “Şimdi olmaz. Tuvalet gitmek kişiyi zayıf gösterir, gülünç kılar. Hele şu an... Sidikli ihtiyar helaya kaçıyor diye düşünecektir. Sidikli ihtiyar altına kaçıra kaçıra tuvalet koşuyor... Üç kuruş paradan olacağına tuvalet saklanmak daha evladır diye düşünüyor ihtiyar diyecektir!” Dişini sıktı. Sanem’e bir kez daha baktı. Bu kez yüzüne bir masumiyet çıkmış gibiydi. “Tazelikle hemhal olmuş üzüntü... Masumiyetten niye üzüntülü bir ifade peydahlanıyor? Bu yüz nasıl da hızla değişiyor. Tehlikeli ve bahar yüklü bir yüz.”

“Yatak odasında, askıda mavi ceketim var. İç cebinden cüzdanımı getir.”

Dokuzuncu Bölüm

“İkiye yirmi kala derslane binasına girdi, dört çeyrek gibi çıkacak.” Bir türlü fırsat olmuyordu. Üçtür bu kafede dikiliyordu Salih Bey ama fırsat olmuyordu işte. Hem, onun yaşında biri için uygunsuz bir yerdi burası. Şehir morukları kusup dışarı atmak için kasılıp dururken, o bu uygunsuzluğa gömülmüş bekliyordu. Sanem’in akranlarıyla dolu masalardan yükselen çığlıklara kulak asmamaya çalışıyordu. “Edepsizlik. Edepsizlik bu kuşağı sarıp sarmalamış. Açık saçık şeylere hayasızca gülüyorlar, adeta düşünmeden, sırf gülme ihtiyacı içinde kıvranıyorlar... Sanem’in de seneye dershaneye gitmesi, üniversiteye girebilmek için hiç değilse bir parça çabalaması gerek.” Seneye o da bu masalarda gülüşüp duracaktı demek. Gerçi dershaneye rağmen kızın bir yere girebileceğinden umutlu değildi Salih Bey. Hatta belki de hiç denememeliydi. Buradakilerin çoğu gibi. Boşunalık bir bakışta anlaşılıyordu. Masalarda kıkırdaşanların çoğunun akıbeti aynıydı. “Aynı giysiler ve ayakkabılar, benzer saçlar, aynı budalalık. Defter kitap açana pek rastlanmıyor, onca para boşa gidiyor. Sanem’e verilenler gibi... Arsızca para istedi benden, şimdi de ortalarda görünmüyor. Yeniden ihtiyacı olduğunda çıkar... Niye verdim o parayı? Hoşuma gitti! Evet, tuhaf ama hoşuma gitti!” En azından bir bağ. Tazelikle arasında somut bir bağ. Paradan daha somut ne olabilirdi ki? “Tekrar isterse ne olacak? Verecek miyim? Arsızlığı mükafatlandıracak mıyım? Olabilir!”

Vakit tamamı. Kafeden çıkıp dershanenin kapısına yöneldi. “Bastonu aldığım iyi oldu. Hem yürüyüş kolaylaşıyor hem kişi kendini güvende hissediyor. Bastonla yürüyen bir ihtiyar her zaman saygı uyandırır.” Saygın bir yavaşlıkla yolun karşısına geçti. Bir iki araç ve hatta dershaneden çıkan birkaç genç ona yol verdi. Güneş binanın kapısında daha bir yakıcı, daha bir hükümrandı. “Kışın ardından güneşe maruz kalmak da güzel. Bahar güneşiyle tazelenecek güzel.” Hücrelerinin ümitsizce tomurcuklandığını hissetti. Tatlı bir gevşeklik sardı bedenini. Sonra kapı eşiğinde Gülay beliri-

verdi. “Tam saatinde!” Adımlarını sürüyerek kapıya yaklaşan kadın cam kapıyı itti ve kaçınılmaz biçimde karşılaştılar.

“Ne tesadüf! Burada mı çalışıyorsunuz?”

Güneşin zorbalığına karşı gözlerini kısıtı Gülay, adamın yüzünü seçmeye çalıştı.

“Hatırladınız, değil mi? Aynı sokakta oturuyoruz.”

“Evet, hatırladım. Kusura bakmayın, biraz yorgunum da...”

“Tabii tabii. Ne demek... Burada mı çalışıyorsunuz?”

Kadının yüzü asıldı. Tatsız bir karşılaşma olduğu muhakkaktı. Lüzumsuz bir tanışıklık olduğu muhakkak.

“Evet. Öğretmenlik yapıyorum burada.”

“Ne güzel tesadüf! Ben de bilgi almaya geliyordum.”

“İçeride, birinci katta Burcu Hanım var, onunla görüşebilirsiniz.”

“Yine de mahalleden bir tanıdıkla konuşmak daha iyi. Bu dershanenin nasıl olduğunu bir komşuya sormak daha emniyetli. Biraz zamanınızı alabilir miyim?”

“Kim için soruyorsunuz?”

“Ah, evet, benim eve bakan kadının kızı var... Seneye lise sona gidecek. Sanem. Onun için... Dershane masraflarını ben karşılamak istiyorum da, biraz konuşsak ne iyi olurdu.”

Kadın umutsuzca çevresine bakındı. Kabalık edemeyecek, uzaklaşıp gidemeyecekti. Kim böyle ulvi bir ricayı elleri bögünde bırakabilirdi ki?

“Pek zamanım yok...”

“Tabii, çok zamanınızı almak istemem. Şu karşıdaki kafede beş dakika konuşabiliriz belki? Ayakta çok fazla duramıyorum da...”

Birkaç dakika sonra, kafede, Salih Bey’in karşısındaydı kadın. Kıcının yarısıyla oturuyordu sandalyesinde ama olsun. Karşısındaydı ya, olsun.

“Bir çay içersiniz, değil mi?”

“Olur.”

Birazdan iki eski tanış gibi karşılıklı çay içeceklerdi. İçinde, çok çok eski zamanlarda kalmış bir anın kıpırtısı ısıyıverdi. Magda’yla ilk kez kafede oturdukları o güneşli günün ısıltısı. Başkentin ısıltısı.

“Evet, ne soracaktınız?”

“Çaylar gelsin de... Branşınız neydi?”

“Fen derslerine giriyorum.”

“Ne güzel... En mühim derslerden biridir fen. Bendeniz de emekli öğretmenim, coğrafya... Bu çok güzel bir rastlantı oldu hakikaten. Sanem’in feni, korkarım pek iyi değil.”

Çaylar geldi, kadın aceleyle bir şeker atıp karıştırdı.

“Ah, affedersiniz! İsminizi sormayı unuttum. Benimki Salih Demirci. Sizinki neydi?”

“Gülay.”

“Ne güzel bir isim!”

Kadın cevap vermedi. Bardaktan çıkarttığı çay kaşığıyla oynuyordu. Kaşık güneş ışığından alabildikleriyle daha hacimli, daha sert, daha yakıcı görünüyordu. Masadan ne zaman kalkabileceğini düşünüyordu herhalde, bir kabalık etmeden kalkıp gidebilmeyi diliyordu. Gerginlik yaklaşıyor, diye düşündü Salih Bey.

“Neyse, dershanenin özenli bir müessese olup olmadığını sorduktum Gülay Hanım. Bir tanışım tavsiye etti ama ben gözlerimle görmek istedim.”

“İyidir burası. Zaten en iyiler arasında, ilk onda yer alıyor. Hocalar da iyi. Sadece dersle yetinilmez, öğrencilerin kendi kendilerine öğrenebilmeleri, teşvikleri de amaçlanır. Veliler gelişmelerden haberdar edilir. Öğrenci de istekliyse çabuk ilerler.”

“Yani burası uygun diyorsunuz?”

“Evet.”

“Peki fiyatlar?”

“Onu Burcu Hanım’la konuşursunuz. Ben pek bilemiyorum ama ucuz değil.”

Demek ucuz değildi, ha? “Karşılayamayacağımı mı ima ediyor? Paramın yetmeyeceğini? Terbiyesizliğe bak! Ne biliyorsun benim için ucuz olup olmadığını, ne kadar param olduğunu ne biliyorsun? Yüzümden mi okunuyor?”

“Neyse... Karşılaştığımıza memnun oldum ama kalkmam gerek artık.”

“Bir çay daha almaz mıydınız?”

“Hayır, teşekkür ederim... Dedğim gibi burası iyi bir seçenек. Görüşmek üzere.”

“Peki, teşekkür ederim, zamanınızı aldım... Fiyatları falan içeriye sorarım. Hem Sanem buraya gelirse tanıdık bir hoca iyi olur.”

Başka bir şey söylemeden aceleyle toparlanıp çıkan kadını izlerken halinden memnundu Salih Bey. “Her şey gayet uygun bi-

çimde gelişti. Ancak bu kadar olur!” Çay kaşığıyla oynayışını, ince parmaklarını çay bardağında gezdirişini, dudaklarını düşündü. “Hakikaten çok benziyor! Hele bu bahar güneşinin altında... Saçları, boynu, gözlerinin altındaki kırışıklıklar... Gözlerindeki o sofut ifade! Her an kaçıp gidecekmiş gibi yaylanışı bile benziyor. Evet, Gülay Hanım, çok görüreceğiz daha!” Gülümsedi. Tutsaklığa katlanan biri, dersane saçmalıklarına neden katlanamamasındı ki? Hem tutsaklık olmasa Magda’yla karşılaşamazdı. “Tutsaklık... Savaş topyekun tutsaklıktır.” Bekleyişler de tutsaklığa dahildi tabii. Kiş zamanı ve saatleri unutup uyuklamalıydı. Zaman derin bir uyku gibi esip geçmeliydi.

Saatlerdir kuyrukta çömelmiş bekliyorlardı. Az kalmıştı, birazdan yeni günün incecik ilk aydınlığı ufukta belirecekti. Güneşi istemiyordu Salih, sabah olabilirdi ama güneşi istemiyordu. Dudaklarını yaladı. Ne dilinde ne de dudaklarında mevcut olan nemi beyhude yere aradı. Su tankerinin gelmesine en iyi ihtimalle dört saat vardı. Tabii gelirse... Mesela geçen hafta iki kez gelmemişti. Rüstem arkada uyukluyordu; tutsaklıkla nasıl baş edileceğini iyi biliyordu bu adam. Yere çömelmiş mağluplar kuyruktaki yerlerini kaybetmeme azmiyle direnmekteydiler. Oldukları yere işeyenler bile vardı. Geçen gece biri, herkesin içinde çömelip sıçıvermişti. Susuzluk utancı anlamsızlaştırıyordu. Kamp gün geçtikte daha kötü kokuyordu.

Salih’in kırılmış dişinin kökü hâlâ zonkluyordu. Her zonklamayla kampa kabul töreni yeniden ve yeniden canlanıyordu gözünde. Amerikalıların SS’lere, Waffen’cilere ve parti üyelerine özel karşılama töreni... Kamptaki on bir kişilik karşılama heyetinin her gelen esiri odaya alıp dövmesi zahmetli bir mesaiydi ne de olsa. Salih kolunu ovuşturdu, morluklar henüz geçmemişti. Kafayı sopalardan ve postallardan korumak kolay değildi tabii. Haykırmıştı. Haykırış kişiyi bilinçsizce ele geçirirdi. Çok acıdığından değil, korkudan... Hem suskunluk dayakçıları daha da sinirlendirirdi. Kişi olabildiğince haykırmalıydı ki, dayakçılar tatmin olsun. Savaş boyunca edinilen her rütbe, her madalya, her ek şerit, karşılama töreninde kişiye fazladan tekme, yumruk ve sopa olarak geri dönüyordu. Hangi dillerde haykırdığını tam olarak hatırlayamıyordu

Salih. Ama en sonunda, kökeni acıdan destek bularak ortalığa saçılmış, Özbekçe küfürler savurmuştu. Haykırışlar özü kaçınılmaz biçimde ortalığa saçar, dayak kişilik katmanlarını hallaç pamuğu gibi atardı.

Esir kampı olduğu iddia edilen bu yer Bavyera'daydı ve etrafı dikenli tellerle, kulelerle çevrili toprak bir alandan ibaretti. Sadece toprak vardı, orman ve dağlar uzaktaydı, epey uzakta. Amerikalıların dört beş barakasından, birkaç sahra çadırından başka bir şey yoktu burada. Üç bin civarında esir bu düzlüğün ortasında bir şekilde hayatta kalmaya çalışıyordu. Dayak faslından sonra kamp alanında kendilerine geldiklerinde gördükleri, köstebeklerce istila edilmiş tel örgülerle çevrili bir tarlaydı. Çukurlar ve tepecikler.

Karşılama töreninin ardından toprağın üzerinde kendine gelmeye çalışırken elinde kâğıtlarla bir subay bitiverdi tepesinde Salih'in, bir Hauptsturmführer. Hâlâ düzeni sağlamaya çalışıyorlardı herhalde, hiyerarşiyi muhafaza etmeye çalışıyorlardı, ölçsüzlük tutsak alınamıyordu. Esirler kendi ölçsüzlüklerine tutsaktılar; düzende ölçsüzlük, düşünürken ölçsüzlük, kurtuluş gayretinde ölçsüzlük, ölüm oyununda ölçsüzlük, ilkelerde ölçsüzlük.

"Hangi birliktensin?"

"162. Waffen SS Tümeni"

"Künyeniz?"

Rüstem'le künyelerini okudular. Subay etkilenmiş görünmüyordu.

"Bu Doğu'lulardan amma çok varmış... Nerede yakalandınız?"

"Bilmiyoruz. Sınıra yakın bir yerdin galiba. Sınırı yeni geçmiştik... Su nerede? Biraz su içmeliyim."

"Su mu? Su falan yok! Yarın sabah belki tanker gelir."

"Peki ne yapalım şimdi?"

"Kendinize bir çukur bulun. Olmadı kazan."

"Neyle kazacağız?"

"Ne bileyim ben!"

Güneşten ve yağmurdan korunmaya çalışan esirler, toprağa, toprağın derinliklerine sığınmaya çalışıyorlardı. Herkese yetecek kadar çukur yoktu. Kazılabilen her çukuru beş altı kişi sırayla kullanıyordu ve kampa dayanılmaz bir koku hâkimdi. Çukurların üzerine gerilmiş üniformalar, birbirine ilıştırılmış paçavralar, battaniyeler. Reich'in çöplükteki sonu. Çukurlar bazen uyuyanlara

mezar da olabiliyordu: Dayanaksız toprak içeri çöküyor, çukurda uyuyan bir anda toprağa gömülüyordu. Açlıktan, susuzluktan ve hastalıktan da ölüyorlardı tabii. Arada bir civar köylerden siviller, tel örgülerin üzerinden pişmiş patates, yarım somun ekmek falan fırlatıyorlardı ama kime yeterdi ki bu? Seçme şansları yoktu, toprağın altında yenmedik kök kalmamıştı. Neyin köküydü bu kemirdikleri, kimse bilemiyordu. İğrençtiler ama. İğrenç ve acıydılar.

“Daha çok görüşeceğiz öğretmen hanım!” diye söylendi Salih Bey kafeden çıkarken. “Hazzetmesen de görüşeceğiz. Hoşlandıklarını mı yaşasaydık dünya bambaşka olurdu. Ama herkes bir şeylere mecbur kalıyor işte... O iğrenç köklere bile. Sızlanmak, mızıldanmak gereksiz. Kişi yiyeceği yemeği de, doğacağı yeri de, ailesini de, çocuğunu da seçemiyor.”

• • •

Akşam yemekte ne vardı acaba? “Dünkü karnıyarık çok ağırdı, vıcık vıcık yağlıydı!” İnşallah yine onu önüne sürmezdi Aliye Hanım. Yemek işini giderek tavsatıyordu bu kadın. “Tabii, doğru dürüst yemek yapmaya, özenmeye zaman mı var! Sema’nın ıvır zıvır işlerinden zaman mı kalıyor?” Yemeyecekti o karnıyarığı Salih Bey, başka bir şey yapsın, olmadı Altan’lardan bir şeyler getirsendi. Mecbur muydu bu özensizliğe? İçeriyi dinledi. “Hâlâ uyuyor bu kadın... Bilmececi bile daha özensiz, daha lakayt! Soruya bak: Beyaz etli bir balık? Kim hazırlıyor bunları?” Gazete sayfasını hışımla sehpaıa bıraktı. “Nereden bulacağım? Tek bir harfi bile çıkmamış bu balığı nasıl bulacağım? Hem beyaz etli balık da ne demek!” Saate baktı. Akşam yemeğine epey vardı daha. Meyve mi yeseydi? “Kim yıkayıp soyacak şimdi? Aliye de uyuyor. Durmadan uyuyor!” Şu derslane işini Sanem’e açmalıydı. Hem iyiliğine sayılırdı, bir yıl dershaneye gitmek kötü bir şey değildi ki. Aliye Hanım memnun kalırdı muhakkak. Altan ve Sema da şaşırırdı. “Olsun! Ama tabii Sanem istemeyecektir. Üniversite falan umurunda değil zaten. Giyinip kuşansın, gezsin, o kadar.” Gerçi kız şu dersaneye birkaç hafta gidip gelse de olurdu. İyi de nasıl razı edecekti? Yeni elbise-

ler? Hayır, olmazdı. Altan'ın üç gün önce söylediklerini düşündü.
“Bu ara olmaz.”

Altan salonda karşısına oturmuş kıvranıyordu. Bir şey vardı, belliydi. Çocukluğundan beri, korktuğu zaman hep böyle bacağına sallayıp dururdu.

“Sana bir şey soracağım baba.”

“Sor.”

“Söylemesi biraz zor... Aliye biraz huzursuzmuş.”

“Niye? Ne varmış huzursuzlanacak? Yeyip içip uyuyor!”

“Sanem’le ilgili...”

“Eee?”

“Sanem’e durmadan bir şeyler alıyormuşsun.”

“Kim söylemiş bunu?”

“Aliye kızı sıkıştırıp sormuş, bu üzerindikileri nasıl aldın diye... Sanem de orada burada yarı zamanlı işlerden, anketörlükten falan kazandığım parayla aldım demiş.”

Eh, akıllı kızdı bu Sanem! Ne olursa olsun böyle şeyleri iyi beceriyordu işte.

“Eee?”

“Aliye inanmamış... Kıyafetlerin parasını senin verdiğini düşünüyor.”

“Versem ne olur ki?”

“Bilmiyorum ne olur baba... Ama Aliye huzursuz. Onca parayı niye verdiğini düşünüyor.”

“Niye verecekmişim!”

“Bilmiyorum. Ama Sanem’in üzerindikiler senin verdiğin parayla alındıysa rahatsız edici olabilir.”

“Niye rahatsız edici olsun? Paramı istediğime veririm!”

“Tabi verirsin de... Torunundan da küçük bir kız... Tuhaf.”

“Ne olmuş torunumdan küçükse?”

Cevap vermemiş, daha ileri gitmemişti Altan. Ama evet, bu ara kıza para vermek olmazdı. Sanem’i bir daha sıkıştırırlarsa ötebilir, karşı daireyi, Gülay’ı söyleyebilirdi. Ortalık biraz yatışsındı hele, Aliye’nin suratı biraz düzelsindi... Sanem’e, dershaneye yazılırsa yeni elbiseleri dört ay sonra alacağını vaat edebilirdi belki. “Rahatsız ediciymiş! Size ne be! İstedığimi, istediğime alırım!” Yeni kıyafetlerin kızı ne kadar yakıştığını, omuzlarındaki dirimliliği düşündü. Baharın çiçeklenmesi.

İçeriden bir ses geldi. Tuvaletten. “Kalkabildi sonunda!” Kori-
dorda ayak sesleri. Ve nihayet kapıda Aliye Hanım.

“Uyumuşum biraz.”

“Evet... Akşama ne yemek var?”

“Karniyarık ve pilav. Çorba da var. Zeytinyağlı yer elması bir de.”

“Karniyarığı yemeyeceğim. Çok yağlı yapmışsın. Dün gece mi-
dem yandı.”

“O zaman başka bir şey yapayım. Hay Allah, Sema Hanım'lara
gidecektim...”

“Yine ne varmış Sema'larda?”

“Ütü yapacağım. Olmazsa oradan bir şeyler getiririm.”

Başını sallamakla yetindi Salih Bey. Aliye, uykudan uyandığın-
dan mıydı ne, pek suratsız değildi şimdilik. Son günlerden daha
farklı bir süngüsü düşüklük vardı bakışlarında. Kapıda dikiliyor
hâlâ.

“Ne var Aliye? Bir şey mi soracaksın?”

“Yok. Sema Hanım gelecekti de...”

“Sema mı? Niye?”

“Sizinle konuşacaktı.”

“Ne konuşacakmış?”

“Birazdan gelir zaten” deyip kayboldu Aliye. “Ne konuşacakmış
Sema benimle? Yine elbiseler mi? Size ne be, size ne! Amma uzat-
tınız... Bir gün kocası gelir, bir gün karısı!” Salih Bey söylenirken
kapı çaldı. Sema salondaydı işte.

“Merhaba Baba, nasılsınız?”

“İyiim. Hayırdır?”

Sema derin bir nefes alıp Salih Bey'in karşısındaki koltuğa
oturdu.

“Bir şey konuşmak istiyorum da...”

“Bu aralar herkes bir şeyler geveliyor. Konuş kızım.”

“Aslında önemli bir şey değil.”

“Söylesene!”

“Sanem... Sanem küçük bir operasyon geçirecek yarın.”

“Ne operasyonu? Hasta mı oldu?”

“Yok korkmayın, o kadar önemli bir şey değil. Kanama gibi bir
şey... Yarın hastaneden çıktıktan sonra buraya gelecek. Altan getire-
cek. İki-üç gün burada yatsın dedik. Hem annesi de başında olur.”

“Ne hastalığı bu?”

“Önemli bir şey değil baba. Küçük bir kist gibi bir şey. Kadınlarda olan şeylerden... Birkaç gün burada kalması iyi olur diye düşündük.”

“E, neden Aliye söylemedi bunu?”

“Çekinmiştir sizden. Bir iki haftadır üzgün zaten.”

“Peki, olur... Kalsın tabii.”

Sema, Aliye’yi de yanına alıp çıktı. Salih Bey öylece kaldı. “Hastalanmış. Hem de operasyon! Kadınlara özgü bir şey... Ne demek bunlar!” Huzursuzlandı. “Evde bir hasta olması hoş değil. İçeride, sürekli yatan biri...” Yüzünü ekşitti. Bacak kadar kız niye hastalanıyordu ki? Tazelik nasıl hastalanır, küf tutmuş yeşil yapraklar gibi niye solgunlaşırdı ki? “Haksızlık!” Bunları Sema’nın söylemiş olması bile durumun ağırlığını göstermiyor muydu? “Daha genç o... Çok genç, atlatacaktır. Atlatmalı!” Sanem’in girip çıkmadığı bir evde serpilecek kasveti düşündü, evdeki tek bahar dalının ziyan olup gidişini. “Abartma! Küçük bir şeymiş işte! İki üç günde iyileşir. Hem... Böyle bir yardımdan sonra alınacak yeni elbiseler de göze batmaz. Altan bir şeyleri kurcalamaz, Aliye de mızıldanıp evhamlanmaz.” Aslında iyi olmuştu, bir iki gün burada yatardı kız, şu dersane işlerini de konuşurlardı. Hem kızın evdeki varlığını, Aliye suratsızına tercih ederdi. Sanem’in sırtı, güneş altında ısıldayan omuzları geldi yine gözlerinin önüne. “Dirimliliğe bir şey olmaz! Rüstem ve ben bile kurtulduktan sonra, Sanem’e hiçbir şey olmaz... Biz de canlılıkla doluyduk, her şeye rağmen. Köstebek tarlasından kurtulup bir başka kampa geçebilecek kadar canlıydık. Ve artık unutabilirdik.”

Yeni kampta barakalar, duşlar bile vardı. Gerçek bir esir kampı. Köstebek barınağından kurtulabilenler artık neler olduğunu, bütün bunların başlarına nasıl geldiğini rahat rahat sorgulayabiliyorlardı. “Sadece emirlere uyduk!” Kampın ortak sloganı. Kampın girişinde bu yazılsa yeriye. Hayatta kalanlar ve açlığın kol gezdiği kamplardan buraya getirilenler, henüz ne olduğunu bile tartışmıyorlardı. Reich’in ardından, garip bir ölüm suskunluğu vardı herkeste. SS’ler, Waffen subayları, Wehrmact subayları, genel valiler, gaueterler, generaller, onbaşılar, Gestapo memurları, hemşi-

reler, büro çalışanları, Volkstrumm'un zoraki savaşçıları, mahalli parti sorumluları, Alman Kadınlar Örgütü'nden kadınlar ve Hitler Gençliği üyeleri, hiçbir şey olmamış gibi yorgun ufuklara bakıp duruyorlardı. Harabenin ortasındaki geleceksizlik.

Aşırıydılar ve sadelik istiyorlardı; karmaşıklıktan, karmaşık toplumlardan, karmaşık ekonomilerden, karmaşık ruhlardan nefret ediyorlar, basitliğin özlemiyle yanıyorlardı. Sadelikte de aşırıydılar tabii. Bütün ulus sadeliğin, basitliğin rüyasıyla büyülenmişti. Kimse en ucuna ulaşıldığında, sadeliğin bu denli ölümcül olabileceğini tahmin edemezdi. Emirlerle uymaktan başka suçu olmayanların oluşturduğu kalabalığın unutkanlık eğilimi de çok güçlüydü. Unutmak hayattı. Asya'nın derinliklerinden Orta Avrupa'ya kadar, olmadık yerlerden derlenmiş lejyon üyeleri, yitip gitmiş Türkistan hayalinin ardından şimdi oturmuş geleceği bekliyorlardı. Buharalılar Hivelilerle, Hiveliler Karakalpaklarla, Karakalpaklar Namanğanılarla dalaşıyordu. Semerkandlılar ise zaten hepsiyle kavgalıydı. Reich'in ruhundan bir şey kapılabildiğini söylemek güçtü. Harcanmış yıllar, boşuna yitirilmiş bir savaş...

Hepsinden nefret ediyordu Salih. Ablak suratlı Kazaklardan, çekik gözlü Kırgızlardan, mıymıntı Tatarlardan, uyku bakışlı Türkmenlerden, Harezmlilerden, at hırsız Azerilerden, yeniden bir Çarlık kurabileceklerini sanan taşkafa Ruslardan, öküz kafalı Ukraynalılardan, donuk Avusturyalılardan, uyuklayan Çeklerden, ağlamaklı Bosnalılardan, asabi Çetniklerden ve sinsi Gürcülerden nefret ediyordu. Yetmişiki millettten nefret ediyordu. Giderek daha derine yol almaya çabalayan, toprağa gömülü bir Anti-Babil... Yine bir kamptaydı işte ve hayattaydı. Öyle kolayına ölmüyordu demek ki, bazıları kolay ölmüyordu.

• • •

“Geçmiş olsun kızım.”

“Teşekkür ederim Salih Amca.”

Sanem solgun. Yatağa gömülmüş. Annesi mutfakta yiyecek bir şeyler hazırlıyor. Kız duvara, boş duvardaki bir manzaraya bakarak dikkat ve dalgınlık arasında geziniyor. Manzarada kederi görüyor olmalı. Kederle bakıyorlar. Tepkisiz bir yüz. Kedere tepki gösterilmez, öylece bakışılırdı. Salih Bey de duvara bakıyordu ama somon

rengin içinde herhangi bir manzaraya rastlamamıştı. Duvar tekdüze biçimde yükseliyordu işte. Kızın yüzü şeffaflaşmış gibiydi, daha kırılğan ve açık kahverengi. Dirimlilikle alakası yoktu teninin. Ten de kederdeydi. Ten kederde olduğunda çatlayıp özüne dönüyor, çamurlu su rengini alıyordu. Dudaklar kuruyor, tazelik bir anıya dönüşüyordu. Duvardaki manzaraya eklenmiş bir anıya. Ve Sanem, küskün bir ifadeyle ansızın geçmişe karışan bu tazeliği seyrediyordu. Sökülmüş dirimliğin yasını tutuyordu. Üzerindeki gecelik bile solgundu.

Kızı manzarasıyla baş başa bırakıp odadan çıktı Salih Bey. “Burda olduğunu bilmek iyi. Pek canlı görünmüyor ama yine de iyi... Boş olmasındansa saksının yeni bir damlayla tazelenecek kuru bitkiye ev sahipliği yapması evladr.” Aliye hep mutfaktaydı, ağız tadıyla sigara içebilmesi için epey beklemesi gerekiyordu. İki gündür karşı daireye bile bakılamamıştı. Hep bir hareket, hep bir hareket... Altan, Sanem, hemşire kılıklı bir kadın ve kendisinden sakalanan esrareniz hastalık. Aliye de üzgündü, durup durup uzaklara bakıyordu. “Ailecek böyle oldu bunlar. Uzaklara bakmak ölümcüldür. Uzaklara bakanın ne yapacağı belli olmaz.” Kadının eli de epeyce ağırlaşmıştı; onu bekleyen işleri bir türlü bitiremiyor, temizlik, yemek, üt, uzadıkça uzuyordu. Bir soğanı soyup doğraması neredeyse on dakika sürüyordu. Ağırlaşıldıkça mutfaktaki, banyodaki işgal de uzuyordu tabii. “Bu da mı hastalandı yoksa?” Aliye’deki asıl tuhaflık, göze batmamaya çalışmasıydı. Daha sessiz, daha yavaş ve daha utangaç. Salih Bey’le göz göze gelmemeye çalışıyor, bakışlarını yerlere, duvarlara ya da tencerenin üzerindeki buhara çevirip duruyordu. Mutfaktaki televizyonun sesi bile daha kısıktı artık. “Garip şey, sanki utanıyor... Büyük bir kabahat işlemişcesine çekiniyor. Ne olabilir?” Her şey olabilirdi. Odasındaki kutuları, eski teneke kutu koleksiyonunu, anahtarlık koleksiyonunu, ıvır zıvırın bulunduğu çekmeceyi bir bir kontrol etti Salih Bey. Eksik bir şey yoktu. Para sakladığı zulalara da baktı; destelerin üzerine yazdığı son rakamlarla paraları karşılaştırdı. Her şey tamamdı. “Peki niye utanıyor bu? Bir kabahat işlemiş ama ne? Sema ve Altan biliyordur. Benden gizliyorlar.” Dün akşam geldiklerinde Aliye’yle mutfığa çekilip fısıldaşmışlardı. Sinsiliğin her peydahlanışında aynı hıştırtılar duyulurdu. Sonra başları önde salona gelmişler, çaylarını yudumlayıp televizyon izleyerek sıkılmışlardı. “Bir şey var. Muhakkak bir

şey var.” Nelerin gözden kaçmış olabileceğini düşündü Salih Bey. İçi rahat etmedi, bu kez de evraklarının bulunduğu klasörü çıkarttı. Evin tapusu, emeklilik cüzdanları, banka cüzdanları. Hepsini yerli yerindeydi. Aliye’ye sorduğu soru da yanıtsız kalmıştı üstelik.

“Hayrola Aliye? Bir şey mi var?”

“Nasıl Salih Amca? Ha... Bir şey yok.”

“Pek tuhafsin bu aralar?”

“Yok bir şey... Sanem’e üzöldüğumdendir.”

Bu kadardı ve bu bir cevap değildi. “Benden utanıyor gibi. Aliye’yi bir daha sıkıştırmalı. Zor olmaksızın malumat olmaz. Bu sıkıcı uyuz sessizlikten çıkacaklar bir an önce çıkmalı. İşte, şimdi de kızına çorba taşıyor. Evhamlı bir ana. Evhamlı analar bunalımcıdır. Evham evi doldurur, duvarlardan akar, çayı, suyu tatsızlaştırır, soluk alınan havayı bile acılaştırır. Evhamlılarla aynı havayı solmak iyi değil.” İçeriden, Sanem’in yattığı odadan hiç ses gelmiyordu. “Belki de beraberce duvara bakıp aynı manzarayı seyreliyorlardır. Aliye olmasa daha çabuk iyileşir bu kız. Hastalık üzüntüyle kabarıp şişer, her yana yayılır. Aliye ağlak suratıyla kızına baktıkça kızın içindeki dirimliliği kurutur. Kurumak iyi değil.” Sanem’in daha on gün önceki hali geldi gözlerinin önüne. Canlılık ve gücün güneşte perdelanmış hali. Tabii yeni giysilerle birlikte.

Giysinin güneşi saklayabileceğini hiç düşünmemişti Salih Bey. Demek bu yüzden giysilere bunca para veriliyordu. Oysa onun gençliğinde kimse ışıldamazdı. “Öğretmen okulundaki kızlar bile baharda ışıldamazlardı. Hep solgundular. Magda bile...” Kimse ışıldamazdı belki de. Kara üniformaların üzerindeki gümüşü işaretler hariç, neredeyse her yan solgundu. Törenlerde, güneşin altında uzayıp giden miğfer dizileri ışıldardı. Çelikten yansıyan ışık gözleri yorardı. Ama buna bahar ışıltısı denilemezdi, daha ziyade ölüm ışıltısıydı. Adanma ve gözü karalık ışıltısıydı. Kader ışıltısıydı. Ulusun yazgısının ürkütücü parıltısıydı. Ölüm de ışıldardı elbet. Ölümün ışıldayabilmesini düşünmek garipti... Rüstem’in ölümünde hiçbir ışıltı yoktu mesela, esir kamplarında da, cephelerde de. Ama tertemiz miğferlerin, düzenli sıraların, flamaların altında, bando-nun önünden geçen pırıl pırıl postalların ve cilalanmış miğferlerin üzerinde geziniyorken, ölüm bile dirimlilik saçıyordu. Evet, sadece tören kıtaları... Geriye kalan dünya sadece solgunluktu. Baharda kızlar bile solgundular. Adolat bile. Ondan hatırlananlar da, Vab-

kent de, geçmiş de solgun. Şimdiyse hayat ışıldıyoru işte. “Ne yazık!” Buna rağmen ana kız içeride susup soluyorlardı. Bu Aliye, baharı bile mecalsiz kılardı. Sanem bu evhamın pençesinden kurtarılmalıydı bir an önce, yoksa kuruyup çözülecek ve anasından başka bir şeye benzemeyecekti.

İhtişam ölümü kolaylaştırıp azametli kılıyor, tehlikeyi de kutsallaştırıyordu. Onların asıl derdi buydu, diye düşünüyordu Salih, tehlikenin yüceliği. Durgunluk gelip eriştiğinde, bu kez de düzenin yüceliği başını kaldırıyordu. Yenilginin ağırlığı içinde, miğferlerin ışıltısından arındırılmış kafalarda önce panik ve hayret ayağa kalksa da, içgüdüsel düzen hemen imdada yetişiyordu. Türkistanlılarsa zorunlu işler dışında, günleri uyuklayarak ya da pinekleyerek geçiriyorlardı. Her gün bir diğerinin aynıydı; sabrın ve ölümcül tahammülün çocukları olarak, esareti ve belirsizliği uyuklu bakışlarla yok saymaya çalışıyorlardı. Aslında buna çalışmak da denemezdi. Bir tarlaya bakar gibi, Amuderya kıyısında balık tutar gibi, çölde uzaktan geçen develeri gözler gibi, bostanda kavunların serpilişini izler gibi ya da havuzda dalgalanan suya bakar gibi geçiyordu günler. Türkistanlıların tabiatlarının özüne dönüşüydü bu.

Buna karşın, Asya'nın tabiatına uzak olanlar, yani bulundukları toprakların asıl sahipleri işleri olurlarına bırakmayı hiç bilmiyorlardı. Hayretin ardından gelen düzen tutkusu geçmişi ve olanları hızla mezara gömüyordu. Önlerinde tembel bir nehir kıvamında akan zaman onlar için anlaşılmazdı. Bunların yasası meşguliyetti. SS'ler, Waffen subayları ve parti memurları kampın içinde o kurstan bu kursa, o etkinlikten bu etkinliğe koşuşturup duruyorlardı. Rahat vermiyorlardı insana yani, en azından Salih böyle düşünüyordu.

Diğer taraftan, kurs açıp ders verebilecek bu kadar kalifiye insanın hazır bulunuşu da tuhaftı. Oysa kimse Amerikalıların koca koca panolara astığı fotoğrafların önünden geçmiyor; kimse o fotoğraflardan bakan ölümlerle ya da ölümlerden geriye kalan saç yığınlarıyla ilgilenmiyordu. İmha kampları, toplu mezarlar, fırınlar... Kurtulanların, iskeletimsi gövdeleri ve çukurlaşmış kara gözleriyle objektife baktıkları fotoğraflar kimsenin dikkati çekmiyordu. Suç kimseyi ilgilendirmiyordu. “Sadece emirlere uyduk!” Panoların önü

boştu çünkü herkes kurstaydı: Motor kursu, İngilizce kursu, Latince kursu, eski Yunanca kursu, felsefe kursu, ilkyardım kursu, edebiyat kulübü, coğrafya kulübü, resim kursu, koro çalışmaları kulübü, sanat tarihi kursu, Ortaçağ tarihi semineri, marangozluk kursu, muhasebe kursu, havacılık kursu, botanik kursu, tiyatro kulübü ve diğerleri... Kampın ilan tahtasında kurslar, diğerlerinin arasında görünür olabilmek adına birbiriyle yarışüyordu. Her yedi esire bir kurşun kalem düşüyordu gerçi ama olsun. Hayal gücünden başka malzemesi olmayan meşguliyetler dizisi. Ne bir müzik aleti, ne bir kitap, ne bir tuval, ne fırça, ne boya, ne tahta, ne keser, ne motor... Sadece hayal gücü.

Herkes bildiği bir şey üzerine hatırladığı kadarıyla kurs vermeye çalışıyordu. Bu budalaca çabaya içerlememek mümkün değildi. Salih, Alimov'a da içerliyordu ister istemez. O ne oluyordu ki! Ne sanıyordu kendini? Ama Alimov aldırımıyordu; Faust ezberlemekle meşguldü o, bir takım tıratları mırıldanarak dolaşıp duruyordu. "Bunlar Faust'tan vazgeçemezler!" diyordu, "Şeytanla bitip tükenmez bir anlaşmanın sonuçlarından vazgeçemezler." Anlaşılan kampta bu oyunu ezbere bilen en az dört kişi vardı. Hafızalarına gömülü satırları bir bir karşılaştırarak aslına en yakın metni ortaya çıkarmaya çalışıyorlardı. Subayların suratındaki ciddi ifadeyi gördükçe sinirleniyordu Salih. Alayları, tümenleri, tank taburlarını savaşa sürmüş, şehirleri yerle bir etmiş, toplama kamplarını yönetmiş herifler, şimdi oturmuş lise öğrencileri gibi tırat ezberlemeye çalışıyorlardı! Sanki liseye dönmek onları daha sonraki yaşamlarından kurtaracaktı. Sanki başa döneceklerdi, Reich'in öncesine ve bu kez başka bir şeytanla anlaşacaklardı...

Alimov aksandan kurtulamayan kelimeleriyle Faust okumalarına katılmakta ısrarlıydı; kopmak istemiyordu tabii, buralıydı o, buralı kalmak istiyordu. Arada bir zorla Salih'e de dinletiyordu. Çalışma bir dinleyiciyi de zorunlu kılıyordu çünkü. Salih kelimelerin pek çoğunu bilemese de katlanıyordu.

"Ey yoksul dünya çocuğu / Sen bensiz yaşayabilir misin? / Seni saçma sapan görüntülerin baskısından / kurtaran, sağlığa kavuşturan benim."

"Saçma! Reich çökmüşken, Türkistan çökmüşken bütün bunlar çok saçma! Savaş bitti, farkındasın değil mi? Buradaki, Waffen'deki işimiz bitti. Reich da, ordusu da, misafirliğimiz de bitti."

Alimov için bu uyarılar bütünıyla anlamsızdı.

“Bu Reich’i aşan bir şey... Hem ne zararı var Faust çalışmanın?”

“Zararı yok belki ama aptalca işte... Şunlara bak: *Ne göksel bir kıvanç bu! / Gece çiğler içinde, tepelerde yatarak / Yeri göğü coşkuyla kucaklamak / kendini tanrı sanarak şişinmek / Düşünceyle dünyanın özüne girip kavramak... Aptalca cümleler.*”

Alimov acıyarak bakıyordu Salih’e.

“Dört yılda hiçbir şey öğrenmemişsin Salih! Hâlâ köylüsün. Hâlâ Vabkent köylüsüsün!”

Bunlar böyleydi işte; emirlere, kurallara uyarlar ve meşgul kalırlardı. İstemsizce mırıldandı Salih Bey, bölük pörçük kelimeler dudaklarından isyanla döküldü: “*Ey yoksul dünya çocuğu / Sen ben-siz yaşayabilir misin? Öyle çok tekrar etmiş ki adam, hâlâ hatırlayabiliyorum! Alimov’u bu satırlarla hatırlamak hüzünlü. Bunca neşe önünde sonunda bir felaketle buluşacaktır.*” Bilinmezdi ki... Ne de olsa savaş, kişilerin yazgılarının bilinmezde hapsolması demekti. “Bu Aliye ne zaman yatacak? Zıbarıp ortadan çekilemedi bir türlü.” Kanepe minderinin altındaki dürbün kutusunun pürüzlü, soğuk yüzeyine dokundu Salih Bey. “*Ne önemi var, onun kolları arasında cennet / Sevincinin? Bırak onun göğsünde ısınayım.*” Margarete cezasını çekmeye razı mıydı sahiden? “Alimov’u ikna etmek için onca çabalamadık mı? Çabaladık! Kalmak istiyorsa kendi bileceği iş!”

• • •

Akşam Sanem gelecekti. “Aliye’nin üzgün suratından bıktım.” Kız iki günde ayağa kalkmış, dört günde de eski canlılığını kazanıp okula gitmeye başlamıştı. “Öyleyse hâlâ neden bu keder? Neyse neyse... Sanem gelsin de şu derslane işini konuşalım. Doğrudan Aliye’ye mi söylemeli yoksa? Evham yapmaz hiç değilse.” Karar vermek güçtü. Kızının üniversiteye girebilme ihtimaline sevinirdi Aliye, hatta belki minnettar olurdu. Ama hâlâ asık suratla dolaşan birinin ne diyeceği belli olmazdı.

İşte, salonda bitivermişti ve yine Salih Bey’in yüzüne bakamıyordu.

“Akşamüzeri için bir şeyler hazırlıyorum Salih Amca. Sanem gelince ısıtır. Ben birazdan Sema Hanım’lara gideceğim.”

Yavaş adımlarla mutfağa yollandı kadın. Salih Bey ise iyice meraklanmıştı artık. “Nedir bu be! Bu mıymıntılığa daha ne kadar katlanacağım? Yetti artık! Öğrenelim bakalım, neymiş derdi.”

Bir kez hamle etti, kalkamadı. Yeniden denedi, ayağa kalktı ama bu kez de başı döner gibi oldu. Dışarıdaki güneş bir an griye, sonra ışığa dönüştü. Duvara tutunup bekledi. “Devam devam! Nedir bu nemrutluk, öğreneceğim!”

Mutfağa ulaştığında Aliye domates doğruyordu; yavaşça, ölürcesine yavaş. Aliye’yi böyle izlemek bile insanı öldürebilirdi. Kadın birden arkasına döndü, Salih Bey’i görünce zıpladı.

“Ay! Korkuttunuz beni!”

“Nedir bütün bunlar Aliye?”

“Efendim?”

“Bu suratlar nedir günlerdir? Derdin ne senin?”

“Bir şey yok Salih Amca, her zamanki şeyler işte.”

“Uzatma... Nedir, söyle! Sıkıldım bu suratlarından! Kızın iyileşti işte. Onunla ilgili sandım başta ama kız iyileşti. Öyleyse ne?”

“Bunu sormasanız... Ne olur!”

“Neden? Günlerdir süklüm püklüm dolaşıyorsun, yüzüme bile bakamıyorsun. Bana sormadan bir şey mi yaptınız?”

“Yok... Öyle bir şey değil.”

“Uzatma Aliye!”

Sıcak boğazından yüzüne yayılmıştı artık, al al olmuştu sinirden.

“Bir sigara yakabilir miyim Salih Bey?”

Domatesi tezgâha bırakıp ellerini yıkayan kadını izlerken, yanımnda sigara içmeye ailecek pek meraklılar, diye düşündü Salih Bey. Ellerini kuruladıktan sonra, buzdolabının arkasındaki sigara paketine uzandı Aliye Hanım, bir sigara çıkartıp yaktı.

“Eee? Uzattın!”

“Sanem’le ilgili.”

“Eee?”

“Nasil söyleyeceğimi bilemiyorum Salih Bey. Utanıyorum. Çok üzgünüm.”

“Ne oldu söylesene!”

“Sanem hamileydi!”

“Ne!”

“Evet, utanç verici, biliyorum... İyi bir ana olamadım. Sahip çıkamadım.”

“Ne hamilesi, ne diyorsun sen?”

“Evet... Gençler zaptedilemiyor artık.”

Salih Bey sandalyeye yığıldı. Sanem hamile! Baharın çürüyüşü, tazeliğin kirlenişi. Güneş yine kararır gibi oldu. Baharı kucaklayan ışık çekildi.

“Su ver bana!”

Bir yudum, sonra bir yudum daha. Aliye'nin gözlerindeki yaşları gördü sonra. Kendini bırakıvermişti kadın, hıçkırıyor, anlaşmaz bir şeyler söylüyordu. “Keşke ölseydim” diyordu, “Çok mahcubum” diyordu, “Bu çatının altında” diyordu. Bunlarla ilgilenmiyordu Salih Bey, o daha çok baharın heba oluşuyla meşguldü. Tazelik çekiliyor, yeryüzü amansız bir rüzgârla kavrulup çatlıyordu. Güneş bile kavruk bulutların arasına saklanıyor, tohumlar koflaşıyor, kabukların içi boşalıyor, bitkilerin özü buharlaşıyordu. Hayatın sonu. Hayat da böyle son bulacaktı muhakkak. Güneş ölgünleşecek, kuşlar ötmeyecek, bardaktaki su yavanlaşacak ve damarlarda hevesle gezinen kan havailiğini yitirecekti.

Aliye soluklandı, bir anlığına da olsa yatıştır gibi oldu. Gözlerini silip aynı ezik sesle anlatmaya devam etti.

“Zamanında anlaşıldı neyse ki... Neyse ki daha büyük utanç olmadı. Alındı. Allah razı olsun Sema Hanım'dan, yardım etti, doktor buldu.”

Takma dişlerini sıktı Salih Bey. “Sema!” Ağzında küçük bir çıtırtı.

“Peki kim? Kimden?”

“İşte, o oğlandan... Haberi yok zaten. Olsa ne olacak ki?”

“Haberi yok mu! Hem böyle bir kepezeliğe yol açıyor, kirletiyor hem de haberi yok! Böylece sıyrılacak yanı?”

“Sanem sıkı sıkı tembihledi, oğlana söylenmeyecekmiş. Ne diyeyim Salih Bey! Çok üzgünüm... Bundan bahsedilmesini de istemiyor artık. Siz de sormayın, ne olur!”

Bir yudum su daha içti Salih Bey. Şimdiden akşam oluvermişti.

Kadınları ayıran tel örgünün önünde bekliyordu Salih. Subayın verdiği bilginin yanlış olması mümkün değildi. Gelecekti, biliyordu.

Kadınlarla erkekler arasındaki haberleşme, kamp führer'inin saptadığı kurallarla yürüyordu. İki taraftan birer haberci her sabah tellere yanaşıp günlük bilgileri ve yönergeleri değiş tokuş ediyordu. Bazen ek olarak, akşam i timasından önce de haberleşildiği olurdu. Haftada bir de kamptaki tutsakların sayıları ve kimlikleri g ncelleniyordu. Kaç kişi başka kamplara gönderildi, başka kamplardan kaç kişi geldi; gelenler gidenler kim, ölenler kim; kaç kişi hasta, kaç kişi intihar etti bir bir inceleniyor; kimlerin sorgulandığı ve sorguda neler sorulduğu kayıt altına alınıyordu. Titiz milletti vesselam.

Kadın tarafında görevli subaylardan birine -ki kendini hâlâ Reich görevlisi olarak görmekte ısrar ediyordu- bıktırana kadar sorup durmuştu Salih. Sonunda, haftalar sonra bugün, her biri farklı kağıtlara, farklı kalemlemlerle yazılmış ama buna rağmen belli bir içsel düzen barındıran son derece saygın listeye bakıp, “Evet, bir Magdalena Lehner gelmiş” cevabını vermişti adam, “Dört gün önce buraya gönderilmiş. Dışışleri Bakanlığı kadın personelinden görünüyor”. Evet, o olmalıydı! Bütün tanrılara yalvarmıştı Salih: “O olsun! Ne olur o olsun!”

şimdi, gün yavaş yavaş akşama dönerken, tel örgünün önünde dileğinin gerçek olmasını bekliyordu. Bir süre sonra, kadınların barakalardan çıkan bir kadının kendisine doğru yürüdüğünü gördü. Bu mesafeden bakıldığında zayıf değildi kadın ama eskisine göre biraz yavaş yürüyor, bir ayağını da hafifçe sürüyordu. Tel örgüye iki metre kala durduğunda, karnını tutarak Salih'e baktı, “Merhaba” dedi. Bir görevi yerine getirir gibi, yorgun ve ilgisizdi sesi. Salih ise kadının yüzüne değil, ellerini üzerinde kavuşturduğu kocaman karnına bakıyordu b y lenmişcesine. Koro  alışması yapan kadınların barakasından yükselen kanatlı bir ses dalgası tel örgüleri aşmış, etrafta geziniyordu. “*Die Seele ruht in Jesu H nden*”^{*} Neden sonra Magda'nın yüzüne bakabilirdi: Kendi içine çekilmiş, dünyaya kapalı bir yüz. Mevsimlerin ve döngülerin dışında bir yüz. İlk kelime bir türlü çıkmıyordu ağzından. Kadının karnından alamıyordu gözlerini. Parti çalışanlarından, kadın  rg t   yelerinden, eski SS gardiyanlarından, telefon operatörlerinden ve toplama kampı personelinden oluşan lanetli koro aralarında gezinip duruyordu. “*Wenn Erde diesen Leib bedeckt.*”^{**} İlahi bir andı bu, meleklerin

* “Ruh İsa'nın ellerindedir.”

** “Toprak gövdeni  rtt ğ nde.”

eşlik ettiği kutsanmış bir zaman parçası belki de. “*Ach ruft mich bald, ihr Sterbeglocken...*”

Sonunda ağzını açabildiğinde, biraz ileride, nöbetçi kulesindeki iki Amerikalı asker Bach’ın nağmeleriyle esnemeye başlamıştı.

“Çok merak ettim. Çok! Demek kurtuldun!”

“Evet, yaşıyorum.”

“Yaşıyorsun! Savaş bitti ve yaşıyorsun! Yaşayan kurtulmuştur.”

Gülümsüyordu Magda. Salih’in bakışları kadının gülümseyen yüzünden kopup karnına kaydı yine. Şaşkındı. Magda hamileydi! Karnında güç bela beslenen bebeği harabeye dönmüş bir dünya bekliyordu; yıkıntılar içinde utançla susan bir dünya “*Ich bin zum Sterben unerschrocken, Weil mich mein Jesus wieder weckt.*”^{**} O anasının karnında büyüyüp serpilirken, dışarıda koca bir dünya devrilmişti, hem de yedi sekiz ayda.

Hiçbir şey söylemeden öylece bakıyordu Magda. “Çocuğumuz” bile demeden.

“Hamilesin!”

Kadın sitemsiz, duygusuz bir ilgisizlikle susarken, benim çocuğum, diye düşünüyordu Salih. Kampta doğacaktı onun çocuğu, zaten başka nerede doğabilirdi ki? İçinde garip bir sıcaklık vardı; geleceğe dair küçücük bir müjde belki ya da zayıfça bir umut. “Benim çocuğum!”

“Ne kadar kaldı?”

“Galiba bir buçuk ay kadar...”

“Sağlığın nasıl?”

“Bir şeyim yok... O kadar çıtkırıldım değilim. Fransızlarla karıştırdın beni galiba!”

Magda’nın elinde yıpranmış gururundan başka bir şey yoktu. Bütün ülke gibi, epriyip sökülmiş, lime lime olmuş gururuyla geleceği onarmaya çalışıyordu. Onarım suskun bir faaliyetti.

“Sanırım beni başka bir kampa sevk edecekler” dedi Magda. Başka bir kamp, sonra daha başka bir kamp... Yine suskunluk.

“Bir şeyler söylesene Magda! Seni seviyorum!”

Bir feryat gibi çıktı cümleler Salih’in ağzından. Magda şaşırmıştı. Uygunsuz değil miydi bütün bunlar? Gereksiz değil miydi? Hiçbir yararı ve sonu yoksa, sevginin itirafından ne çıkardı? Öylece ba-

* “Ah, ölüm canları beni hemen çağırırsınız”

** “Ölüm dehşet verici değil, çünkü benim İsa’m beni yeniden uyandıracak.”

kıyordu, sevgi zamanında değil tahammül zamanında olduklarını söylemek ister gibi. Dudaklarını aradı bir an ama hemen vazgeçti. Nöbetçi kulesinden gelen ısıklık hakikati çağırıyordu işte; Amerikalı asker elini kolu sallayarak bağılıyor, görüşmenin fazla uzadığını söylüyordu.

“Gitmem gerek artık. Hoşçakal.”

Magda küçük adımlarla uzaklaşırken, işitip işitmediğine aldırmadan bağıırıyordu Salih: “Buradan çıktığımda seni de, bebeği de bulacağım Magda!”

• • •

“Merhaba Salih Amca!”

Gözlerini açtı. Karşısında lise üniformasıyla dikilen kıza baktı: Hâlâ bir tazelik mevcuttu. Yine de Sanem’in gözlerine bakmaya çekindi. Bu türden bir bilgiye sahip olmak tuhaftı. “Keşke Aliye’yi o kadar sıkıştırmasaydım. Ne lüzum vardı öğrenmeye. Kişi öğrenmeden de pekâla daha huzurlu yaşayabilir. Fakat artık biliyorum. Bilmezden gelmek mümkün değil.”

“Bir şeyler ısıtayım mı?”

“Yok. Aç değilim.”

Kız çantasını, kitaplarını masanın üzerine bırakıp bir bardağa su doldurdu ve ağır ağır yudumlamaya başladı. “Sanem artık bir kadın.”

“Nasılsın Sanem? Artık iyice toparlandın, değil mi?”

“Eh... Toparlandım, evet.”

“Okul, dersler nasıl?”

“Bir şey mi diyeceksiniz?”

“Hayır, soruyorum sadece.”

“Annem anlattı, değil mi?”

Salih Bey cevap vermedi. Kızın gözlerine bakmak, utanmak istemiyordu. Sanem’i o oğlanla sevişirken düşünmek korkunçtu. Ter içindeki organları düşünmek, akan kanı, yüzlerde beliren tutkuyu, kabaran hazzı ve göğüslerin sertleşebilmiş olmasını... Tohumların yumurtayla buluşabilmesi ve dölleyebilmesi korkunçtu. Sanem doğurabilecek kadar kadındı artık. “Bahar en nihayetinde döllendir. Şaşılacak şey mi bu?” Sanem’in kendisine baktığını hissediyor ama kızın yüzüne bakamıyordu bir türlü. Bakarsa konuşmak zorunda

kalacaktı, yüzleşmek ve kabullenmek. Yüzleşmemek hiç değilse kabullenişin askıya alındığını ima ediyordu. “Magda ağır adımlarla barakalar arasında kaybolduğunda kabullenişle de yüzleşilmemişti. Rızada yüzleşme olmaz!” Gülay’ı görmeliydi. “Dershaneye uğraşamam, vakit yok! Bozulma dirimliliği durmaksızın öldürürken vakit yok.” Ne söyleyecekti, ne sorulacaktı peki kadına? Belli değildi. “Bu benzerlik, bu yürüyüş...”

Sanem bir sigara yakıp Salih Bey’in karşısına oturdu. Dumanın ardından dimdik bakıyordu.

“Ne düşünüyorsunuz? Olanlar hakkında yani...”

Cevap vermedi. “Zorla yüzleşmeye çalışıyor. Orospluğuyla, utancıyla büyüüverdiğini, deneyim kazandığını sanıyor. Gerçi utanmış gibi de görünmüyor. Arsız bu! Utanmadan benimle gebeliğini konuşmaya çalışıyor.”

“Dershaneye uğradınız mı peki?”

“Evet.”

“Eee? Ne oldu?”

“Bir şey olmadı. Dershane ve dersler hakkında konuştuk.”

“Vaaay!”

Eğleniyordu kız onunla, utanmazca eğleniyordu.

“Dershaneye mi yazılacaksınız? Bu yaşta biraz zor ama olur mu olur!”

İşte düpedüz kıkırdıyordu. Üniversiteye falan gidemezdi bu, anasından fazlası olamazdı. Kederlendi Salih Bey. “Lekeyi umursamayan tazelik kartlaşma yolundadır. Benimle nasıl böyle alay edebilir! Orosplu!”

“Bütün bunlardan sonra utanmadan gülebiliyorsun demek?”

“Ne olmuş? Bir kaza oldu diye hep ağlayacak mıyım?”

“Kaza mı? Ne kazası? Gebe kalmışsın! Daha bu yaşta gebe kalıp çocuk aldırдын. Lekelendin ve hâlâ kıkırdıyorsun!”

“Ne lekesi Salih Amca? Oramda leke falan yok! Ne o, kıskandın değil mi? Söyleyin hadi! Lekeyle falan ilgilenmiyorsunuz. Kıskandınız!”

Sigarasını söndürüp kalktı Sanem.

“Senin gibi bir ihtiyar... Kıskandın işte! Farkında değil miyim sanıyorsun? Bütün o elbiseler, çantalar filan... Onların karşılığını istiyordum desene!”

Hışımınla dışarı çıktı kız. İçerideki odanın kapısının gürültüy-

le kapandığını duydu Salih Bey. Sıcak, hava kararmasına rağmen giderek yükseliyor, ciğerlerinden bağırsaklarına ve tırnaklarına kadar, bütün vücudunu yakıyordu. Hararetin böylesine yükselişi gözlerini yaşarttı, göğsü daraldı. Dişleri yerinden oynadı. Ağzı ağrımaya başladı. Parmaklarını ağızına sokup dişleri düzeltti. Parmağı diline değince iğrendi, dilin kuruluşundan ve hararetinden... Midesi bulandı. Kalkıp lavaboya kapanmak istedi ama yapamadı. Öğürdü. Bir şey çıkmadı. Bir kez daha öğürdü: Boşuna... Sadece midenin insan ötesi feryadı. Ter içinde kalmıştı. Karşıya baktı: Işık var. “Vakit yok, vakit yok! Daha fazla bekleyemem. Ne olacaksa olsun!”

Onuncu Bölüm

Kapı tereddütle aralandı. Kadının şaşkın gözleri, aralanan kapıyı enine kesen zincirden ancak seçebiliyordu. Cüret zamanlama tanımıyordu işte. Merdiven otomatığı ikide bir sönüyordu. “Cimri pezevenkler! Alt kattaki Necmi Bey’in hasisliğidir muhakkak.” Ter içindeydi Salih Bey. Ter içinde ve nefes nefese. Bu kata kadar çıkmak kolay değildi. Keşke kabanı giymeseydi ama bunlar için, böyle düşünceler için artık çok geçti.

Gülay kapı aralığından hayretle bakıyordu. Biraz sonra tanıdık biriyle karşı karşıya olduğunu fark etti.

“Siz! Bu saatte!”

“Konuşmamız gerek Gülay!”

Sesinin buyurganlığı tanıdıktı. Başka zamanların başka şehirlerinde, başka kapılarda, başka kadınlara söylenen ürkütücü cümleler: “Konuşmamız gerek Fräulein evinizde partizanlara ekmek hazırlandığı ihbarını aldık!” Hemen hemen aynı soğuk ton. Ama tabii şimdiki gibi kibar değil.

Daha da ürkütü Gülay. Gece ve bu moruk.

“Niye? Ne konuşacağız? Hem saati mi!”

“Çok susadım.”

Salih Bey açığa çıkan bu zavallılığa hayıflanmak isterdi ama zaman yoktu. Bir damlanın hasretiyle tekrarladı:

“Lütfen, bir bardak su!”

Korkuya ve hayrete bulanmış bir kararsızlıkla bakıyordu Gülay. Evimi nereden biliyor diye düşünüyordu, polisi arasam mı, komşulardan yardım istesem mi...

“Korkmayın! Korkmanıza gerek yok. Bir bardak su. Lütfen!”

Karşı dairenin kör kapısına baktı Gülay. Eninde sonunda, buraya güç bela çıkabilmiş, susamış bir ihtiyardı işte.

“Bekleyin.”

Kapı kapandı. Dermansız dizleriyle, kupkuru boğazıyla, ağzında git gide büyüyen kavrulmuş diliyle bekliyordu Salih Bey. Bir eli duvarda, ikide bir sönen merdiven ışığının kaprislerini kabullen-

miş, apartmanı dinliyordu. Çıt yoktu. Basamağa oturmak istiyordu aslında ama cesaret edemiyordu: Kalkamayabilirdi.

Nihayet kapı aralandı. Zincirli aralıktan uzatılan bir bardak su. Gülay'ın ak parmaklarına baktı Salih Bey, merhameti gizleyen soğukluğa. "Olamaz... Bu parmaklar başkasına ait olamaz!" Bardağı alırken Gülay'ın parmaklarına dokundu. Gülay irkildi. Buz kesmişti parmaklar, kar altında donmuş topraktan farksızdı. Ürperticiydi ve tazelikten yoksundu. Soğuk ormanlar gibi, donmuş göller gibi, durmaksızın yağan kar gibi... Bardağı iki eliyle kavrayıp dudaklarına götürdü. Dudaklarının arasından sızan damlalar gömleğinin yakasına, parmaklarına aktı. Sakinleşti. Serinlik hâkim olmaya, vücut kendini bulmaya başladı. Boş bardağı soğuk parmaklara uzattı.

"Teşekkür ederim. Biraz tuhaf, evet... Ama konuşmalıyız."

"Ne konuşacağız bu saatte? Evinize gidin hemen! İyi değilsiniz."

"Artık ertelenemez."

"Ne söyleyeceksiniz?"

"*Was wollen Sie eigentlich sagen?*"*

Gülay boş boş bakıyordu.

"*Ich frage Ihre Mutter.* Anlamıyor musunuz? Tuhaf! Annenizi soruyorum."

"Ne diyorsunuz? Anlamıyorum ne dediğinizi. Annemi niye soruyorsunuz?"

"*Das muss jetzt besprochen werden!*"**

Gülay karşısında titreyen ihtiyara bakıyordu, uzak kelimelerin ürkütücü dokusuna. Hortlak hikâyelerini anımsatan kelimeler, sert bir tını yaratıyordu.

"Annen... Magda! Çok üzgünüm! Çok üzgünüm. Kaçmak zorundaydık!"

"Magda mı? Annemin adı Magda falan değil!"

"Evet, kaçmak zorundaydık. Onu bırakmak istememiştim, bebeğiyle... Seni öylece bırakmak istemezdim. Olanları kimse anlayamaz. Kaçmalıydık!"

"Neler diyorsunuz siz? Ne bebeği, ne annesi? Benimle ne alakası var bütün bunların? Evinize gidin, iyi değilsiniz! Bakın, polis çağıracağım... Kapatıyorum, gidin artık!"

* "Siz aslında ne demek istiyorsunuz?"

** "Bunu şimdi konuşmamız lazım!"

“Kapatmayın! Anlayın... Bırakmak istemedim. Annenle seni bırakmak istemedim. Mecburduk diyorum.”

O an tavan yana doğru kaymaya başladı. Yavaşça. Gülay kaymıyordu, kapının ardındaki gözleri mihlanmışçasına yer çekimine isyan ediyordu. Ürkmüş bir göl tanrıçası gibiydi Gülay, kıpırdamıyor ve yanıtlamıyordu. Tavanın eğilmesi neredeyse sakince gerçekleşiyordu; uzamlar uzakta bir noktaya doğru eğiliyor, otomat söndüğünde kapı aralığından gelen ışıkla her şey devriliyordu. Tavanın ayaklarına kadar indiğini gördü Salih Bey, kapıdan sızan ışığın yukarılardan akıp geldiğini de.

“Neler oluyor Gülay Hanım!”

Karşı dairenin kapısı açılmıştı ama dönüp bakamadı Salih Bey. Elleriyle tavana tutunmaya çalıştı. Tavan ellerinden kayıyor, yüzünü öpmeye çalışıyordu.

“Anlamıyorsunuz! Mecburduk diyorum! Kaçmaya mecburduk...”

“Karşı apartmanda oturan amca... Ambulans çağırın lütfen! Çabuk!”

“*Nein, hör’ zu meine Tochter!** Hayır, dinle! *Meine Tochter*. Kızım, dinlemelisin. Anlatacağım. Kimseyi aramayın. Gitmek istemiyorum. Konuşmak istiyorum!”

• • •

Her gün bekliyordu Salih. Her gün üç saat boyunca kadınları ayıran tel örgülerin yanında ısrarla dikiliyordu. Ama umarsızlık galip geliyor, Magda görünmüyordu. Ne kampta olanlarla, ne ürpertici söylentilerle ne de Alimov’un Faust çalışmalarıyla ilgileniyordu. Günleri üç saatlik bekleyişlerin etrafında şekilleniyordu. Dalgınlığının çevresinde korkulu fısıltılar dolanıyordu. “Kızılar burada! Kızılar burada!” Fısıltı cehennemi bir ağrı gibi geziniyordu kampta. Haber Özbeklerin, Tatarların, Kazakların, Türkmenlerin, Azerilerin, Kırgızların, Beyaz Rusların, Estonyalıların, Ukraynalıların, Gürcülerin, Ermenilerin ve Kalmukların barakalarında hızla yayılırken, eskinin bu derece ısrarcı olmasını anlayamıyordu Salih. Neden yakasını bırakmıyordu bütün bunlar, anlamıyordu. Vabkent’ten de, Bali Havuz kenarındaki temaşadan da, Amuderya’dan da feragat

* “Hayır, dinlemelisin kızım!”

etmişti, açlık feragati kolaylaştırıyordu. Niye geliyorlardı ki, ne istiyorlardı? Ukraynalılar her zamanki gibi daha bilgiliydiler: Evet, bir heyet gelmiş ve bütün Sovyet vatandaşlarını geri götürmek istiyormuş... Bir Ukraynalı daha, dün helada kendini asmış. İğrenç bir görüntüyümüş: Hela çukurunun üzerindeki bok ve sidiği iyice emmiş kalasa asılı adamın ayakları çukurun karanlığında eriyormuş. Başka kamplardan da haberler geliyormuş. Bir kamptan 127, başkasından 340 Sovyet vatandaşı götürülmüş. Bazı kamplarda da ayaklanmalar olmuş: Anavatana dönmek istemeyenler barakaları ateşe verip İngiliz askerlerini rehin almışlar...

Ürkütücü söylentilerin arasında kayıtsızca gezinen ve bir sonraki üç saati bekleyen Salih, kayıp Reich'ın tebaasının kampı düzenleme çabalarını da dalgınlıkla izliyordu. Avrupa'nın dört bir yanındaki ölüm kamplarının komutanları, bu kez de kendilerini konuk eden kampı düzenlemek için kolları sıvamışlardı. Mesela Obersturmbannführer Horst Wolf, barakalar arasındaki mesafenin yanlış olduğundan ve su giderlerinin darlığından yakınıyor, helaların yanlış yönde kurulduğunu, foseptik çukurlarının derin olmadığını, yetersiz suyun hijyen sorunlarına yol açtığını söyleyip duruyordu. Duşlara fayans döşenmemesi de bir skandaldı, kendisinin yönetimindeki kamplarda bütün duşlar fayansla kaplıydı. Ne de olsa engin tecrübeleri yadsınamazdı... Kampta su kullanımı da katı kurallara bağlıydı. Patateslerin yıkanmasında kullanılan bir kova su, sabahları yüz ve diş temizliğinde de kullanılıyor, giysiler de bu suyla yıkanıp yerler de silindikten sonra, sıra nihayet aynı suyla helaların temizlenmesine geliyordu. Salih ne temizlikle ne de barakalarda dolaşan vatana dönüş kâbusuyla ilgileniyordu. O sadece bekliyordu.

“Günlerce bekledim... Ama Vabkent'e dönemezdik. Gitmeliydik.”

Salih Bey boş odaya baktı. Temizlenmiş bir hastahane odasından farksızdı artık. “Karşı koyacak gücüm yoktu ki.”. Bütün koliler, kutular, poşetler, kavanozlar gitmişti birkaç gün önceki temizlikte, acımadan atıvermişlerdi işte. “Kaç gün geçti?” Belirsizdi. “Bunu sormak da lüzumsuz.” İçeriye dinledi. Mutfaktan bir takım sesler geliyordu. “Yalnız değilim, Aliye başımdayken yalnız değilim...

İlaçları içmekten kurtulamam, bu odadan kaçıp gidemem. Sigara içmek istiyorum. İçmeyeli kaç gün oldu?” Cevaplayamadı. Bacaklarını oynatıp dizlerini kaldırmaya çalıştı. Uyuşukluk. Kaslar ve kemikler güçten düşmüştü. “Soğukkanlı olmalı. Bu, geçici bir durum. Günlerdir uyukluyorum. Gececek.” Pencereye dönüp dışarıya baktı. Güneş, baharı durup dinlenmeden eskitiyordu. Gülay’ı da, Sanem’i de eskitiyordu. Güneşin durdurulması lazımdı, eskimenin de. “Niye dinlemedi ki? Niye dinlemeyip ambulans çağırdı ki? Korktu tabii. Geçmişten herkes korkar. Sadece budalalar özler onu.”

• • •

Gözetleniyordu, emindi Salih Bey. “Suratımdaki her mimiği, bacaklarımın her kıpırdanışını, ellerimin her hareketini gözetliyorlar. Aliye ve Sema evimi ele geçirdi. Önce kuşattılar, ardından bütün eşyalarımı ateşe savurdular. Bir ayaklanma girişimine karşı tetikler tabii...” Rüstem’i de böyle mi ele geçirmişlerdi? “O daha baştan teslim olmuştu herhalde. Direnmeden... Odasına bakılırsa, yumuşak başlılıkla ellerini başının üzerine koyup beklemişti. Ama ben Rüstem değilim! O kadar kolay değil.”

Durmadan soruyorlardı: “Niye oraya gittiğini hatırlıyor musun baba?”, “Gülay Hanım’ı nereden tanıyorsun baba?”, “O kadar katı nasıl çıktın baba?”, “Sanem’in uyumasını mı bekledin baba?”, “Yabancı bir dil konuşuyormuşsun baba?”... Altan gidiyor, Sema geliyor ama o ağzını açmıyordu. “Geçmiş sökülüp çıkartamazlar. Magda saklı kalmalı. Bebek de. Gülay da.”

Ev esir kampına dönüşmüştü. Onu yataktan çıkartmamak için ellerinden geleni yapıyorlardı. “Hep o ilaçlar, kişiyi tüketen ilaçlar... Yataktan çıksam odadan çıkmama engel oluyorlar. Tutsağım! Bu odanın ve şu televizyonun tutsağıyım.” Yataktan kalkamayacak denli bitkin düşmesini istiyorlardı, belliydi bu. Mutfağa yaklaşmasıysa kesinlikle yasaktı. “Nöbetçiler uyardıktan ateş açacaklar yaklaşırsam!” Gülay’ı, Gülay’ın dairesini görmesi yasaktı. Güneşsiz ve baharsız bir esir kampı daha.

Başucundaki sehpaye, sehpada sıralanmış ilaç kutularına baktı. Üç kırmızı, iki mavi, iki beyaz ve iki kırmızı-beyaz hap, bir kâseye doldurulmuş, bir sonraki öğünü beklemekteydiler. Sema, günde

kaç tane hangi ilaçtan verileceğini bir çizelgeye dökmüş, kâğıdı da gardrobun üzerine bantla yapıştırmıştı. Aliye günde üç kez yatağın dibinde bitiyor, tek tek veriyordu haplarını. Sonuncunun da gırtlğından aşağı indiğinden emin olduktan sonra, bir bardak daha su içiriyordu. Sonrasında, yatağında televizyon seyrederken uyuklamaya başlıyordu Salih Bey. Ağzından akan salya çenesini aşır pijamanın yakasına damlarken uyanıyordu bazen.

Karşısındaki televizyonun içinde oynayan renkli görüntülere ve neşe dolu konuşmalara dikkat kesildi. Ne kadar çok reklam vardı. Gerçi o, çoktandır reklamların da hedef kitlesinin dışındaydı. “Beni toptan gözden çıkardılar!” Buradan uzaklaşıp yurduna dönme isteğİ kimıldandı içinde bir an. “Yurda dönmek!” Zayıf ve belli belirsiz bir istekti bu ama bu kuşatmadan, kendisini günbegün kurutan bu kamptan kaçır gitmek, bambaşka bir yerde olmak istiyordu. Fakat Magda öyle uzaktı ve öylesine dağlar ardındaydı ki, yurda dönmenin anlamı neydi? “Vabkent?” Zaman zaman Vabkent’i de hatırlıyordu tabii ama anılar, kavunlar ve minarelerle sınırlıydı. O eski şarkının hatırlayabildiğİ ilk dizelerini mırıldandı: “*Heimat deine Sterne, sie strahlen mir auch am fernen Ort.*” Yurdum, yıldızların çok uzaklardayken bile üzerimde ışıldıyor. “Böyle bir şeydi herhalde.” Yurt belki de sadece çocukluktu. “Vabkent yurt değıl. Yurt olmayanı hatırlamaya çalışmak lüzumsuz.”

“Al işte!” Aliye kapının ağzında durmuş kendisini süzüyordu yine. Neredeyse her yarım saatte bir gelip bakıyor, bir şey söylemeden gidiyordu. Evinin koridorlarına, mutfağına çöreklenen bu gardiyandan ölesiye çekiniyordu artık Salih Bey; kadının kaba ellerinden, yüzündeki çiçek bozuğı kalıntısından, gözlerindeki uğursuz gölgeden korkuyordu. Yatağında olup olmadığını kontrol ettiğİ yetmiyormuş gibi arada bir soruyordu: “Var mı?” Gardiyayla arasındaki bu en önemli iletişim cümlesinden tiksiniyordu Salih Bey. Buna rağmen zaman zaman o da bağıırıyordu: “Aliyeee! Çişim var!” Çağrıya cevap veren gardiyan bıkkın bir suratla kapıda beliriyor, yatağın altındaki ördeğı çıkarıp yorganının içine soku-yordu. Kadın koridorda uzaklaşırken, o da ihtiyacını gidermeye çalışıyor ama orası acımasızca yanıyordu. “İlaçlardan... Bu lanet olası hapların neye yaradığını kestirebilmek mümkün değıl ki!” İşİ bittiğinde başını sallıyordu ama aslında bitmişlik duygusu olmu-yordu hiç. Hep bir damla daha, hep bir eksiklik... Birkaç dakika

sonra odaya geri dönen Aliye, ördeği alıp içindekilerini tuvalete döküyor; kabı titizlenerek yıkayıp yine yatağın altına bırakıyordu. Aslında ördeği kendisi alabilir, hatta tuvalete de gidebilirdi. “Yataktan kalkmama, evin içinde dolaşmama izin vermiyor ki karı!Şu koltuğa bile oturamıyorum onun yüzünden! Hemen gelip yatağa sürüklüyor insanı!”

Yatmaktan sırtı ağrıyordu artık Salih Bey’in, hatta sanki nasırlaşıyordu. Televizyonda kayıp giden görüntülere boş boş bakarken ne yapabileceğini düşünüyordu. “Bu yatakta beni öldürmeye çalışıyor orospu! Çıkmalıyım buradan! Kaçmalıyım... Ama önce sakın olmak, plan yapmak gerek. Önce kasları çalıştırmak gerek.” Dizlerini karnına çekip ayaklarını uzattı. Bir, iki, üç, dört. Yoruldu. “Kaçtım... Yine kaçabilirim.” Öyle ya, yalnızca budalalar kaçamazdı.

“Yarın mı? Yarın olmaz! Faust gösterisi var. Haftalardır çalışıyorum!”

Alimov kendisini bir kenara çekip birlikte kaçmayı öneren Salih ve Rüstem’e böyle cevap vermişti. Rüstem küfredip uzaklaşmıştı ama Salih üstelemişti.

“Saçmalamayı bırak Alimov! Yarın gece kaçmalıyız. İyice planladık. Ay yok... Hem Amerikalıların bayramı var. Kızıklar belki de ertesi gün gelip herkesi götürecektir. Zaman yok!”

“Hayır! Çok çalıştım ben... Gayet iyi çalıştım. Bu gösteriye katılacağım.”

Sovyet subaylarının vatandaşlarının isimlerini aldıkları gün belli oldu her şey. İki Amerikalı, bir İngiliz, iki Sovyet subayı ve iki Kızılhaç görevlisinden oluşan heyetin geldiği gün. Söylentiler boşuna değildi, cehennem kapıya dayanmıştı işte. Sorgu odasına girdiğinde ister istemez Kızılordu subayına baktı Salih. Açık renk gözleri, kırmızı burnu ve hain görmekten yorulmuş gözleriyle Salih’i süzüyordu o da. Artık sadece çok özel nitelikleri olan hainler heyecanlandırabiliyordu herhalde onu. İngiliz subay ilgisiz, Amerikalılar ise bıkkındı.

Askerin iteklemesiyle uzun masanın önüne geldi Salih. Amerikalı subay önündeki kâğıttan ilgili bilgileri okudu, Salih’in kendilerine verdiği künyeyi:

“Waffen-SS 162. Tümen. İtalya’da firar etmiş. Aynı birlikten birkaç kişiyle birlikte İsviçre sınırına yakın bir yerde yakalanmış.”

“Nerelisin?”

Sovyet subay teklifsizdi. Rusça soruyordu zaten. Peki Salih, Rusça mı cevap vermeliydi? Bu bir tuzak olabilir miydi?

“Nerelisin? SSCB vatandaşsın, değil mi?”

Reich’in diliyle cevaplamaya karar verdi Salih.

“Sovyet vatandaşı değilim.”

“Nerelisin peki? Hangi ülkenin vatandaşısn?”

“Üçüncü Reich vatandaşıyım!”

Bakışlarından belliydi, hiçbiri inanmıyordu Salih’e. Muhtemelen bu cevabı veren ilk kişi o değildi.

“Waffen SS’de yabancılar lejyonunda değil miydin? O halde si-
kimin Reich’ının vatandaşı değilsin! Sovyet ordusunda esir düş-
müşsün.”

Cevap vermedi Salih. Vereceği bütün cevaplar ölümüne tutar-
sızdı.

“Waffen SS’de nerelerde bulundun?”

“İtalya.”

“Onu biliyoruz... Daha önce? Polonya? Belarusya? Ukrayna? Slo-
vakya?”

Buralar netameli yerlerdi, bunların her birinden ayrı bir sorun,
ayrı bir dosya çıkabilirdi.

“Hayır, sadece İtalya’da bulundum.”

Subay sıkılmıştı, ilginç biri değildi karşısındaki. Türkistan’ın
hürriyeti için nutuk falan atmayan, sıradan bir haindi işte. Esmer
yüzü ve çekik gözleriyle vasattan fazlasını vaat etmiyordu zaten.
Salih ise Reich’in dosyalarından her şeyi öğrenecekler, diye düşü-
nüyordu, lanet olası heriflerin düzenli dosyalarında her türlü bilgi
mevcuttu. Subay, söyleyecek bir şeyi olmayanların bıkkın ifadesiyle
başını sallıyordu. Amerikalı da. İnzibat tarafından dışarı iteklenen
Salih, Sovyet subayın keskin Rusçasını tekrar işitti. “Üzülme asker!
Yakında vatana döneceksin!” Cümle Salih’in sırtını yardı, omur-
gasını gıcırdattı. Korkunun sancısıyla sırtı ağrımaya başladı. Evet,
trenlere doldurup geri götüreceklerdi onları. Bir an önce kaçmaları
gerekliyordu. Bir plana ihtiyaçları vardı. Plansız programsız kaçan
SS’ler, hatta dayanıklı paraşütçüler bile, bir süre sonra açlığa daya-
namayıp pes ediyor, kampa geri dönüyordu.

Neyse ki Süleymanov'un bir planı vardı. Amerikalı askerlerden birinin ailesinin devrimden kaçan Beyaz Ruslardan olduğunu anlamak işleri kolaylaştırmıştı. Hatta bir İtalyan'dan yol malumatı, Birkenau'da görev yapmış bir SS'den ise yararlı tavsiyeler bile almıştı. Planı devreye soktukları o akşam gerçekten de ay yoktu ve Amerikalılar bayramlarını kutluyorlardı. Alimov ısrarları yine geri çevirmişti. Salih, Rüstem ve Süleymanov, barakaların arkasındaki karanlık lağım kanalına süzülürken, içtima alanında Faust okuması sürüyordu. Alimov'un sesini tanıdılar: *"Hızla geçen yıllar içinde tatlıdır / Dolaşmak özgürce dünyayı, eğlenmek; / Gelip çatınca kötü günler, yaşlılık / Kalınmaz ölüme değin yalnız."* Salih devamını dinlemek ister gibi bir an duraksayınca, Rüstem kolundan çekti, "Siktir et salağı!" dedi. Kanalın üzerini kapatan tellere geldiklerine önce Rüstem atıldı bok çukuruna. Ardından da Süleymanov. Salih durdu. Alimov'un sesinden konuşan Mefistofeles'in sözcükleri artık güçlkle işitiliyordu. *"Uzaktan görüyorum bu sonucu korkarak!"*

Yatağının içinde dizlerini bir iki kez daha kendine çekip bırakırken tekrarladı Salih Bey: *"Uzaktan görüyorum bu sonucu korkarak! Budala! Önce budalalar ölür! Bu ölçsüz kurtuluş saplantısından kurtulabilmeleri için böylesi bir felaket gerekiyordu demek. Dünya kurtuluştan kurtulduğunda rahatlar ve gevşer."* Kararını vermişti, ilaç içmeyecekti artık, bu ilaçlarla sağlıklı bir plan yapabilmek mümkün değildi. En azından bir hafta ara verecek, her fırsatta kaslarını çalıştırmaya bakacaktı. "Aliye yattıktan sonra kalkıp odanın içinde yürümeli. Kaçabilirim, yine kaçabilirim." Alimov'un yüzünü hatırlayama çalıştı: "İnançlı bir surat. Kendini kaptırmış bütün insanları gibi budala bir surat."

• • •

"Merhaba Salih Amca! Geçmiş olsun."

Kıyafetleri bahardan yaza dönmüş ziyaretçisine baktı Salih Bey: Sanem'in yüzünde hafif alaycı bir ifade vardı. Gizlenmeye çalışılan, neredeyse sinsî denilebilecek bir tebessüm. "Yine de dostça bakıyor... Forması nerde bunun? Bugün hafta sonu mu yoksa? Bir hafta

daha bitti mi yani?” Sanem’in bronzlaşmaya başlamış omuzlarına baktı Salih Bey. “Güneş kişiyi tazeliyor... Fakat bu açık saçıklıkla sokaklarda nasıl dolaşabiliyor bu kız? Otobüslerde, dolmuşlarda... Pervasız!” Hayır, öfkelenmek için de, bağırarak için de yorgundu. Kız da şu kendine güvenli bakışlarıyla öfkeyi falan dert edecek gibi görünmüyordu zaten. “Bunlar böyle işte. Henüz hiçbir şey başarmamışlarken bile kendilerine güveniyorlar. Çiğ tabii... Ama güven, ne olursa olsun karşdakini etkiliyor. Hele böyle pervasız kıyafetlere büründüyse.”

“Teşekkürler Sanem. İyiyim, sağ ol.”

Oturup oturmamaya karar veremiyor gibiydi kız. Yatağa gömülmüş ihtiyar manzarası hoş değildi tabii. İlaçlar ve gazetelerin bulmaca eklerinin üst üste yığıldığı sehpayla birlikte, şu oda, hiç hoş değildi. Dışarıda parıltıyan güneşten uzakta, şu çürüyüşü seyretmek de. Dudağını büktü. Aldırışsız bir ifadeyle koltuğun kenarına ilişti.

“Annem Sema Abla’lara gitti de...”

“Bu güneşli tatil gününde buraya kapanmak mecburiyetinde kaldın!”

Sitemkâr cümleyi cevaplamadı Sanem. “Sitemler sıkıcıdır. Zayıflar sitem eder, ölmek üzere olanlar... Niye cevaplasın ki?” Yine de kızın odadaki varlığı güzeldi. Güneşin dışarıdaki varlığı içeri yansiyordu sanki. Hem Aliye’nin gözetiminden uzaktaydı ya, o bile yeterdi.

“İlaç saati geliyor galiba?”

“Bugün içmek istemiyorum.”

“Olmaz! Annem kesinlikle içmeniz gerektiğini söyledi.”

Unutmuyordu bunlar, hiçbir şeyi unutmuyorlardı!

“Bugün içmek istemiyorum Sanem. Lütfen... Hiç değilse sen geldiğinde içmeyeyim.”

Sesindeki tondan iğrendi Salih Bey. “Yalvarmak! Hem de şu edepsize... Ama kazanç sağlayacaksanız gurura mahal yok. Kazançsız gurur kişiyi mahveder... Hem hiç değilse bir gün ilaç içmeyi başarmak az şey mi?”

Sanem kararsızdı. İhtiyarla ilaç kavgası yapmak zaten sıkıcıydı. Ne olurdu ki içmese? Hiiiç! En fazla ölürdü. Fazladan yaşayan, yer kaplayan, rahatsızlık veren birinin ölümünden ne çıkardı ki?

“Peki... Ama anneme içtiğinizi söyleyeceğiz, unutmayın!”

“Çok teşekkür ederim Sanem. Çok teşekkür ederim! Annen ilaçları hazırladı. Kâsenin içinde... Onları tuvalete döküp sifonu çeker misin?”

Sırtıttı Sanem, ihtiyar bu denli hesaplıydı demek? Kâseyi alıp tuvalete gitti. Renk renk ilaçların kanalizasyon sitemine karıştığını muştulayan sifon sesi duyuldu.

“Yemek saatine kadar başka bir şey istiyor musunuz? Tuvalete çıkacak mısınız?”

“Bir şey soracağım Sanem.”

“Evet?”

“Bugün tatil, değil mi?”

“Evet. Cumartesi.”

“Mutfağa gitmek istiyorum!”

Sanem yine gülümsedi, dudakları muzipçe kıvrıldı.

“Salih Amca, çok şey istiyorsunuz! Önce ilaçlar, şimdi de mutfak... Annem çok kızar.”

“Annenin kızmasını umursadığını hiç sanmıyorum Sanem. Hiçbir şey umurunda değil senin... Mutfaka gitmek istiyorum!”

“Ne var ki mutfakta?”

“Bilmiyormuş gibi yapıyor sürtük!” diye geçirdi içinden Salih Bey. “Eğleniyor aklınca... Eğlensin. Mutfaka gitmeliyim. Güneşi görmeliyim. Sigara... Sigara içmeliyim!”

“Sigara içmek istiyorum.”

“Sigara mı? Yok artık! Hem evde sigara yok... Paketinizi de çoktan bulup attılar.”

“Sende vardır...”

“Mutfaka sadece sigara içmek için mi gitmek istiyorsunuz? Doğru söyleyin.”

“Evet.”

“Karşıya bakmayacak mısınız yani?”

“Nereye bakarsam bakarım, sana ne! Mutfakta sigara içmek istiyorum!”

“Karşıda kimse yok!”

Anlamadı Salih Bey. Cümlenin muhtemel farklı anlamları üzerinde düşünmeye çalıştı ama olmadı.

“Nasıl yok?”

“Yok işte... Yani hayal kırıklığına uğramayın diye söylüyorum, geçen hafta taşındı onlar.”

“Gitti yani?”

“Evet, gitti. Karşı pencerede kiralık ilanından başka bir şey yok.”

Salih Bey yatağın üzerinde öylece kaldı. Kıpırtısız ve cansız.

“Beni dinlemeden gitti demek...”

“Neyi dinleyecekti Salih Amca? Kadının kapısına dayandınız... Korkmuş tabii. Apar topar taşındılar” dedi Sanem, “Ben içeriye gidiyorum. Bir şey isterseniz seslenin”.

Güneşin terlettiği odada anlaşılmas bir serinlikle ve karanlıkla baş başa kaldı Salih Bey. “Gitmiş... Dinlemeden kaçıp gitmiş. Kimse dinlemiyor, herkes kaçıyor! Kaçıla kaçıla yaşıyor. Benim suçum değildi ki... Anasıyla onu bırakıp gitmek... Alimov, sonuna kadar Faust okumakta ısrar etti. Ne oldu? Kalanlar ölür, kokuşarak ölür. Ben kaçtım ve Magda kayboldu, Gülay kaçtı ve ben öldüm!”

Uğuldayan rüzgâr harap haldeki gemiyi sallayıp duruyordu. Avrupa’dan, bu lanetlenmiş kıtadan kaçıyorlardı. Yeni vatana ulaşmaktan başka bir şey düşünmeyen lanetliler, döküntü geminin güvertesini tika basa doldurmuşlardı. Mide bulantısıyla inleyen ve durmadan kusan kaçaklarla doluydu güverte. Kollarına, irinli kıtanın her yanına yayılmış kampların dövmeleleri kazınmış Yahudiler, uzak ufuklarda Filistin kıyılarını arayarak göğü seyrediyorlardı. Ama yalnız değildiler: Babil Kulesi bu kez yüzüyordu ve birbirini anlamaktan mahrum kaçakların tek ortak noktası kollarına nakşedilmiş rakamlardı. Yidiş, Ladino, Rusça, Lehçe, Fransızca, İtalyanca, Flamanca, Bulgarca, Sırpça, Macarca, Tacikçe ve akla gelen gelmeyen bir sürü dilde konuşup duran bu insan kalıntılarının uğultusu mide bulandırıcıydı.

Süleymanov’un aklına uymuşlardı. Daha doğrusu Süleymanov’a öğüt veren SS subayının aklına. İyi de etmişlerdi. Süleymanov olmasa, o rakamlar olmasa, Napoli’ye ulaşmaları mümkün olmayacaktı. Süleymanov subayın söylediği numaraları iyice bellemişti. Gerçek sahipleri muhtemelen artık hayatta olmayan üç rakam. Subay kampın ismini de vermişti: Monowitz. Rüstem’in sol koluna kızgın demirle kazıdığı numaranın acısını unutulabilir miydi Salih? “748413” Ya beynindeki zonklamayı?

Monowitz’den çıkmış sözde üç Buhara Yahudisinin Napoli’ye

ulaşması kolay olmadı. Gemi bilinmeyen toprakların belirsizliğine yaklaşırken kimse gülmüyordu. Kurtuluşa sevinen yoktu. Kurtuluş, o lanetli kıtadan ve bu göçmenlerden sonsuza dek sökülüp alınmıştı. Güvertede yatan sıkı herifler, her nasılsa soluk alıp verebilen yaşlılar ve gözleri büyümüş kadınlar hikâye anlatmaya yanaşmıyorlardı ama bir metrekafe yer için, bir bardak su için, tentenin altındaki bir avuçluk gölge için, küflü bir peksimet için veya bir battaniye için kavgaya edebiliyorlardı. Filistin uzaktaydı henüz. Gemi ölümcül bir yavaşlıkla ilerliyor, bazen de neredeyse duracakmış gibi denizin ortasında bekliyordu. Makineler durduğunda gemiyi tedirgin bir sessizlik kaplıyor, kimse motorların uğultusunu yeniden işitebilmek dışında bir şeyle ilgilenmiyordu.

Salih battaniyesinin altında ufkun acımasız ve ürkütücü genişliğini seyrediyordu. Demek deniz böyle bir şeydi... Bilgisizlik önemli değildi. Gemidekilerin yarısından çoğu, Yahudi olmayı gemide öğreniyor, kutsal kitabı bile gemide düşünmeye başlıyordu. Geride bırakılan her dalgada yavaşça başka bir insana dönüşüyorlardı.

Uzun yolculuğun sonunda ufukta beliren Filistin, harabeye dönmüş kıtanın kaçaklarına, sonsuz bir güneş ve ılımlılık vaat eder gibiydi. İngilizlerin asabi sahil güvenlik gemilerinin homurtuları bile karşı ufukta tüten bu barış ve sıcaklık vaadini solduramıyordu. Gemidekilerin göz yaşları, sofuların duaları ve kuşkucuların haykırıışları arasında kıyıya yaklaşırlarken, Solomon ve Rubin yani Salih ile Rüstem göz göze geldi. Hayır, onların yüzünde göz yaşları falan yoktu. Süleymanov ise dudaklarını ısıırıyordu. Kolundaki rakamlara dokundu Salih. Sonra Napoli’de verilen göçmenlik kartını çıkardı cebinden. Parmaklarını kartın üzerinde gezdirirken Magda’yı son kez gördüğü o ânı ve çocuğunu düşündü, yanıp kül olmuş o kıtada dünyaya gelecek çocuğunu. “Yafa’nın kubbelerini, hurma ağaçlarını, kıyıda dizilmiş sandalları görebilse, nasıl da sağlıklı ve güneşli bir çocuk olurdu” diye düşündü. Ne de olsa, güneşin yaladığı tenler sonsuza dek güneşli kalırdı.

Sofuların söylediği şarkı, güverteden cılız bir umut haykırıış gibi yükseliyordu. “*Gam ki elech be’gei tzalmavet, lo ira ra ki ata imadi, shivtecha u’mishantecha hema yenachamuni.*” Ölüm gölgesi vadisinde gezinsem bile, kötülükten korkmam, çünkü sen benimlesin / Senin çomağın, senin değneğın - onlar bana teselli verir.

Öyle ya da böyle, sonunda toprağa ulaşmak, ayağını yere basabilmek güzel şeydi.

• • •

“Geçmiş olsun!”

Sanem! “Bir hafta oldu mu? Belki de iki hafta...”

“Kapıda düşmüşsün, bacağını da kırmışsın!”

Konuşmaya çalıştı Salih Bey, ağzında bir şeyler geveledi ama yapamadı. “Lanet ilaçlar beni öldürüyor. Giderek bunaklaştırıyor... Bulmacalarda okuduklarımı bile anlayamıyorum.”

“Uzun bir süre yatacakmışsınız. Bacağın kaynaması kolay değil. Hele de bu yaşta... Belki ameliyat da gerekebilirmiş... Ne işin vardı kapıda Salih Amca? Gidiyor muydun yoksa?”

Sanem’in birden ciddileşen yüzüne baktı Salih Bey. Okul formasıyla daha ciddi görünüyordu herhalde. “Üzerinde o hoppa kıyafetler olmadığında daha olgun... Tuhaf! Halbuki okul formları kişiyi küçük gösterir. Ama tabii üniformayı da kendisine benzetmiş bu. Hoppaca açılmış düğmeler, gereksizce kısaltılmış etek ve hatta ojeli tırnaklar ve makyaj. Nasıl izin veriyorlar bunlara? Okullar ne hale geldi... Magda bu kadar makyaj yapmazdı. Gülay bile yapmıyor.” Yatağın üzerinde çaresizce uzanan alçılı bacağını süzdü. “Lanet!”

“Evet, gidiyordum.”

“Kaçıyordun yani?”

“Evet.”

Salih Bey’in sesinde başarısız teşebbüsün yenik rengi vardı. “O renk nerede olsa kendini belli eder. Kaçamayan ölür, zamanında uzaklaşmayan kaybeder.” İçeriye dinledi: Aliye mutfakta bir şeyler dinliyordu, sırf gürültü olsun, sessizlik olmasın diye. Yorgundu. İçeriden gelen müzikten, tabak çatal sesinden ve şu yataktan kaçamamaktan. Sağlam bacağındaki dermansızlığı da hissetti. Alçılı olan zaten zonkluyordu. Güneşte kırık bir bacak iyi değildi. Belinde de hafif bir ağrı vardı. Düşmenin hediyesi.

Yattığı yerden dışarıya baktı. Hava kararmak üzereydi. Güneşli bir gün daha eriyip gidiyordu. Şimdi tatlı gölgelerin ve güzel serinliğin saatiydi. “Bir yaz gününün en güzel saatleri... Hele bombardıman yoksa, sirenler telaşa çalmıyorsa ve kişi özgürce bulvarlarda yürüyebiliyorsa. Bu saatlerde Magda’yla yürümek güzeldi. El ele

olunmasa da... Gece bombardımanda yıkılmış bir evin molozları bile şu saatlerde hoş görünürdü. Kişi aç değilse, bu saatler her yeri cennete dönüştürebilir.”

“Biraz yaklaşır mısın Sanem?”

Ürkmüşü Sanem. İhtiyarın sesinde soğuk, neredeyse ürkütücü bir tını vardı. Açıklanamayan bir serinlik, mağaramsı bir boğukluk. Adamın yüzüne dikkatle baktı: Sadece gözlerde bir parça can var gibiydi. Dosdoğru kendisine bakan gözlerde, bir iki küçük pırlıltı. Tüyleri diken diken olmuştu. Yavaşça yatağa yaklaştı.

“Evet?”

“Senden bir şey isteyeceğim... Şu raftaki ilaç kutularını yanımdaki sehpayı koy.”

“Niye?”

“Bana yakın olsunlar istiyorum.”

“Ne yapacaksınız bütün o ilaçları?”

Salih Bey cevap vermedi. Sanem dehşetle açılmış kocaman gözleriyle iki adım geriye sıçradı.

“Saçmalamayın! Yapamam bunu!”

Neredeyse bağırıyordu kız ama neyse ki içerideki müzik de bağırıyordu. Birkaç adım daha gerileyip hızla odadan çıkan Sanem’in arkasından seslendi Salih Bey:

“Düşün! Lütfen... İyi düşün! Herkes için en iyisi.”

Kızın ayak sesleri giderek uzaklaşırken, “Düşünecektir... Akıllı kızdır Sanem” diye mırıldandı Salih Bey. “Kaçış... Başka türlü mümkün değil. Kalan ölecektir. Lüzumsuz bunlar, burada böylece yatıp kalmak tamamıyla lüzumsuz.”

Akdeniz güneşli ve sıcak. Salih ve Rüstem limanda bekliyor. İskenderiye, neşeli bir kurdele gibi kıyı boyunca uzanıyor.

Gemi henüz yolcu almaya başlamadı. Salih konsolosluktan aldığı evraklara bir kez daha göz attı: Her şey tamam. Yafa’dan uzaklaşmak zor olmamıştı. İngilizler kolları damgalı lanetlileri istemiyorlardı, ne kadarı buharlaşırsa o kadar iyiydi... Süleymanov ayrılmış, Kahire’ye gitmişti. Solomon ve Rubin ise şimdiden buharlaşmıştı. Onlar artık mevcut değildiler, ne bir iz ne bir nefes. Sadece kollarındaki numaralar vardı. Giderek solgunlaşıp belirginliğini yi-

tirecek o numaraların sahipleri, artık iki yeni soyadla anılıyordu: “Demirci” ve “Yılmaz”. Dostlar sağ olsun...

Limandaki ay yıldızlı bayraklı geminin yolcu almasını bekliyorlardı. Yeni hayatları işte şu güvertede serpilecek, ilk adımlarını orada atacaktı. Yeni isim yeni kişilikti, ötesi lüzumsuzdu zaten. Geminin paslı gövdesine baktı Salih: Hafif rüzgârda yaylanıyor, kendi kendine eğleniyordu gemi; belli ki bu limandan pek hoşlanmıyor, pek çok dilin konuşulduğu bu garip şehirden bir an önce uzaklaşmak istiyordu. İngiliz nöbetçiler bekleyenleri süzüyordu: Ne kadarı giderse, o kadar iyi... Şunlar da bir an önce defolup gitsinlerdi İstanbul’a, liman temizlensindi. Hangi kimlikle, nereye gittiklerinin bir önemi yoktu.

Avrupa’dan da, Avrupalılardan da kurtuluyoruz artık diye mırıldandı Salih. “Hepsinden kurtuluyoruz. Reich’dan, İngilizlerden, Amerikalılardan Ruslardan, binbir dilli Yahudilerden, Polonyalılarından, Ukraynalılardan, İtalyanlardan, Slovaklardan, Sıplardan, Macarlardan, Fransızlardan, Letonyalılarından, Litvanyalılarından, Belçikalılardan... Hepsinden kurtuluyoruz!”

• • •

Bedene dikkat kesilmek ve olacakları beklemek kişiyi yoruyordu. Mideden, kalpten ya da vücudun herhangi bir azasından gelecek işaretlere kulak kesilmek; her sızıyı, her tatsızlığı nefesini tutarak yorumlamak yorucuydu.

Salih Bey, pür dikkat bedenini dinliyordu. “Herhalde uyurum. Ucu bucağı olmayan bir uykuya dalarım. Kusmamalıyım.” Kusarsa kaçamazdı. “Kusarsam kurtulamam. Televizyonu kapatmalı. Böyle bir anda, böyle önemli bir anda kaburga bastısı tarifiyle ya da Fenerbahçe-Bursaspor maçının yorumlarıyla kirlenmek budalaca... Kişi kulağında soğanların nasıl diri biçimde haşlanacağına dair öğütlerle vücuda dikkat kesilemiyor.” Kumandayı buldu. Televizyonu kapattı. Sessizlik. Sessizlikte vücudu dinlemek hoş değildi. “Bir osuruk bile olduğundan daha keskin bir ses çıkarıyor... Fakat henüz bir tuhafılık yok, alışılmadık bir ağrı yok... Belki ağrı falan olmayacaktır, sadece uyku gelecektir? Ürkütücü olan uykunun direnilmez biçimde hâkim oluşu. Kişi acı çektiğini, bağırdığını, inlediğini bilir ama geri dönüşsüz şekilde gözlerinin kapandığını bilmez.”

Sanem'in sehpanın üzerine bıraktığı üç dal sigaradan birini aldı. "Zamanıdır." Kızın açık bıraktığı pencerenin ardında yine güneş vardı. Öğle sonrasının kavurucu güneşi. Odada dolanıp duran sineklere baktı ve sigarasını yaktı. "Yatakta sigara içebilmek güzel." Öksürdü. Yastığa dayalı sırtında keskin bir sızı peydahlandı birden ama geçti. Bir nefes daha çekip içeriyi dinledi. Aliye akşamüzeri gelecekti. Sanem mutfakta bekliyordu. "Günler sonra, bir şey söylemeden ilaçları getirip başucuma koyması tuhaf... Gülay'dan daha hakikatli bu kız. O beni dinlemeden, yatağımda bir kez ziyaret etmeden kaçıp gitti. Halbuki mecburdum. Herkes yaşamaya mecburdur." Magda'nın tel örgüler ardındaki solgun yüzünü, yüzündeki ifadeyi düşündü. Son bir bakış, geçmişte yaşanan her şeyi silip götürüyordu. Yeni bir soyad, öncesindekileri var olmamış kılıyordu. Yine de tortu kalıyordu işte. "Lüzumsuz, tamamıyla lüzumsuz bir tortu." Kolundaki dövme dokundu. "748413". "Bir dolu rakamdan biri işte. Diğerleri gibi geçersiz artık... Magda istemedi. Bir daha görüşmek istemedi. Benim kabahatim yok ki! Mecburdum." Magda'yla film çıkışında oturdukları kahve geldi gözlerinin önüne. Işığı ve sıcaklığı düşündü, nemle zedelenmeyen o parlaklığı. "*Ich weiß, so schnell kann keine Liebe vergehn...*"* Filmdeki kadının söylediği şarkı böyle bir şeydi. Tatlı ve kadifemsi bir ılıklıkla, gevşek bir pembelikle güzel dudaklarından dökülen sözcükler kederliydi. Büyük aşklara dair bütün filmlerde olduğu gibi... "*Die so groß ist und so wunderbar*:"** Magda bile etkilenmişti. "O son bakış, bütün bunları inkâr ediyordu ama. Karnında bebekle inkâr edebiliyordu. Yaşadıysa o da yeni bir ismin yeni anlamlarına bürünmüştür. Geçmişten her zaman sıyrılabiliriz."

Sanem'le göz göze geliverdi birden. Kız kapı aralığından kendisini gözlüyordu. "Meraklı ve ürkek bakışlar. Ne olacağını o da bilmiyor elbet, korkuyor. Bu yaşta fazlasıyla ağır bir sorumluluk."

"İçeri gelip benimle sigara içer misin?"

Üstetmeden girip bir sigara yaktı Sanem. Yatağın karşısındaki koltuğa oturdu. Salih Bey'in yüzündeki, ellerindeki işaretleri, gözündeki solgun ışığı tarttı. Belki de bir şey olmazdı... Salih Bey dönüp kıza baktı. "Gereksizce özenli giyinmiş. Belki özel bir gün olduğu için, belki yaz geldiği için, belki paraların boşa gitmediğini

* "Biliyorum hiçbir aşk bu kadar hızlı unutulup gidemez."

** "Bu öyle gerçek ve öyle harika ki."

göstermek için... Ya da belki son kez bir güzelliği göstermek için. Bu kez çok açık saçık da sayılmaz, saygılı davranmış. Buna karşın beyaz kolsuz tişörtü, kollarındaki güneş yanığını daha da belirginleştirmiş.” Tazeliğin böyle hoyratça sergilenişi saygılı değildi. Sigarasını dudaklarında gezdirisi de. “Bebeği düşünüyor mudur? Yitip giden canlı taslağını, o muhtemel insanı düşündüğü oluyor mudur? Belki ileride düşünür... İleride ihtimal gerçekleştiğinde ne olabileceğini, hayatın nasıl akabileceğini düşünür. Mutsuz olursa, muhakkak başka ihtimallerin getirisini düşünür.” Şimdi yok sayı-vermek kolaydı tabii. “Farkında bile değil...” Sigarası parmaklarının arasından kayıp düşüverdi. Sanem hemen kalkıp battaniyenin üzerindeki sigarayı aldı, Salih Bey’in dudaklarına yerleştirdi. Gözlerinin önünde beliriveren yaşam kokulu göğüslere baktı Salih Bey. “Tazeliğin dokunuşu iyileştirmiyor, sadece hüznlendiriyor. Hayatın iki göğsün diriliğiyle dokunuvermesi ve ansızın kaybolup gitmesi üzücü.” Sigarası dudaklarından kayarken, “Yaşamak için çok geç” diye düşündü.

Telaşla yerinden fırlayan Sanem, battaniyenin üzerindeki küllerini toparlayıp izmariti kül tablasına bastırdı.

“İyi misiniz?”

“Elimi tut!”

Sanem baktı. Ne yapıp ne yapamayacağını tarttı. Sonunda ince parmaklarını uzatıp kanı çekilmiş buruşuk eli tuttu. “Serin de olsa güzel bir el. O göğüslerin sahibinin eli ölgün olamaz.” Bir şarkı iştir gibi oldu Salih Bey, uzaktan, tel örgülerin ardından... Bir sürü şarkının birbirine karıştığını işitiyordu. Tel örgülerin oradaki şarkı, Zarah’ın söylediği şarkı, sonra “*Ich hatt’ einen Kameraden, Einen bessern findst du nit.*” Bir yoldaşım vardı, daha iyisini bulamazsın. Ağıdı mırıldanmaya çalıştı. Olmadı. Ormanları, pınarları, tepelerde uyuklayan yıkık şatoları hatırladı. Vabkent şarkıları ise hâlâ lüzumsuzdu. Yurt, şarkıların toplamından, şarkıların birbirine karıştığı anların toplamından ibaretti zaten. “Gülay... Niye hemen kaçıp gitti? Niye bir geçmiş olsun’a bile gelmedi?” Gözlerini aralamaya çalıştı ama göz kapaklarının kurşuni ağırlığı buna müsaade etmedi. Bir şarkı bu kez diğerlerinin arasından sıyrılıp öne çıktı; uzaklardan geliyor, bir alçalıyor bir yükseliyordu. Yurt şarkıda serpiliyordu. Gözlerini açamadı ama son bir çabayla mırıldandı.

“Bir sigara daha.”

Sanem uykuya gömülmek üzere olan ihtiya rın elini sıkarken fısıldadı:

“Yetişir bu kadar.  l artık.”

“Peki Magda, peki...”

